הצופה

עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל המזרחי
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר-אילן ז"ל

..., יום שישי, ז' אייר תשל"ה (18.4.1975)
... ל"ו — גליון 11956 — המחיר 2.20 ל"י

עוד עיר נמל בווייטנאם הדרומית נכבשה בידי הקומוניסטים

...רירות ארה"ב בסייגון מפנה עובדיה

(עיר מיט וויפריק) ... ממשלת סייגון נפשה ... כל פאן ראנג ... הקפצה קומוניסטית ... אברי היום סקודה. ... בידי ממשלת סייגון ... בכל גדולות. ... כי הכוחות הצפון־

וייטנאמים עומדים לערוך התקפה רבתי על בירת המחוז סואן לוק, לאחר שכוחות ממשלת דרום וייט־נאם נטשו את העיר קיים סאן, ה־סוכנת במרחק 70 ק"מ מסייגון. הכוחות הממשלתיים שביקשו לפ־תוח מחדש את הכביש מספר 1 ה־מוביל לסואן לוק נהדפו. גברה ה־סכנה לבסיס חיל האוויר ביין הואה לסייגון.

השגרירות האמריקנית בסייגון החלה היום בפינוי עובדיה, נוכח ה־הידרדרות במצב הצבאי.

פניית ממשלת סייגון למעצמות שחתמו על הסכמי פאריס

ממשלת סייגון פנתה היום למדי־נות שחתמו על הסכמי פאריס ב־בקשה שיסייעו, כדי להביא את ה־מלחמה לידי סיום.

באיגרת שנע"הח על ידי משרד החוץ ל־13 הממשלות שחתמו על ההצהרה בחודש מרס 1973, הן מת־בקשות לפעול בנפרד או במשותף, כדי לשים קץ למלחמה, התוקפנות הכוהגלית נגד הרפובליקה הוייטנא־מית ולהבטיח שמעשי האיבה יופסקו ללא דיחוי. בבירות אלה נתבקשו גם לסייע לדרום וייטנאם בקשר עם המאבטב לחידוש הבד"ם עם הקו־מוניסטים.

סוכנות הידיעות הצפון וייטנאמית פרסמה היום הודעה, שבה נאמר כי אין שחר להאשמות, לפיהן מפרה האנוי את הסכם השלום שנחתם ב־פאריס.

בהודעה נאמר כי הסיבה למצב השורר עתה בדרום וייטנאם היא המשך המעורבות הצבאית האמרי־קאית ואשינגטון בעני־נים הפנימיים של דרום וייטנאם.

גנראל ... הצהיר היום ... סייגון עלי הנשיא תיו להתפטר ללא דיחוי כדי שתוקם ממשלה שיכולה ... לנהל מו"מ עם הקומוניסטים. ... כי אם ימשיך תיו לכהן כנשיא דרום וייטנאם „עלולה ... להיהפך לפנום־פן שניה".

(על כניעת קמבודיה לקומוניסטים ראה — עמוד 2)

פורד מביע צער ועצב נוכח נפילת קמבודיה

וואשינגטון, 17 (יופי"ע רע"ב) — הנשיא פורד אמר היום כי ארה"ב מהייתה בצער ועצב לנפילה קמבודיה לידי הקומוניסטים.

פורד הביע הערכה לאומץ ליבם של הקמבודים שנלחמו נגד הקומוניסטים.

„ברצוני להביע את הערצתי לה־ממשלה פנום פן למנהיגים ולעם הקמבודי, שגילו אומץ לב גדול עד הסוף. לכוחות המזוינים הקמבודים שנלחמו באומץ לב תוך הפעלת אספקה שנשארה בידיהם".

סיהאנוק: עדיין איני יודע מתי אשוב לפנום פן

בלגראד, 17 (יופי"ע רע"ר) — ה־נסיך נורודום סיהאנוק אמר היום כי נצחון ה„המר רוז'" הוא „הדף היפה ביותר בתולדות קמבודיה".

בהופיעו במסיבת קוקטייל שערך בשגרירות יוגוסלוויה בפקינג לכבוד שגרירי המדינות שהכירו במשטרו אמר סיהאנוק כי עדיין אינו יכול לקבוע את מועד שובו לפנום פן אחר שאבד נוסכה.

„יתכן שאשוב תוך כמה ימים או תוך כמה שבועות", ציין הנסיך. הוא ואמר כי לפי בקשת ה„המר רוז'" יתכן גם להביא כראש המדינה ויפעל כמיטב יכולתו למען אחדות לאומית מלאה.

סייגון מכחישה: לא שלחנו זהב לחו"ל

סייגון, 17 (עי"ר) — ממשלת סייגון הכחישה היום ידיעות, לפיהן ... בזהב ... לחו"ל.

סגן ראש ממשלת דרום וייטנאם אמר כי אין שחר לידיעות, לפיהן שלח הנשיא תיו 16 טונה זהב אל מחוץ לגבולות המדינה.

סגן הנשיא ציין כי אילו קיבל תיו הוראה בעניין זה, לא היה מוציא אותה אל הפועל.

סייגון מוכנה לפתוח במו"מ להפסקת אש

וואשינגטון, 17 (יופי"ע רע"צ) — סנטור ג'ון ספרקמן, יו"ר ועדת החוץ של הסנט, שנפגש היום עם שר החוץ הדרום וייטנאמי אמר, כי ממשלת סייגון מוכנה לפתוח במו"מ ללא תנאים להפסק אש.

ספרקמן הוסיף עם זאת, כי ... סירבו הצפון וייטנאמים לפ־תוח במו"מ כל עוד לא יתפטר נשיא דרום וייטנאם נגוין ואן תיו.

עוד אמר ספרקמן כי הוא מבין כי דרום וייטנאם מוכנה לנהל מו"מ על נושאים צבאיים בסייגון ועל נושאים מדיניים בפאריס.

סאדאת מינה מפקד חדש לחיל האוויר

קאהיר, 17 (צ"צ) — נשיא מצרים אנואר סאדאת מינה את הגנרל מח־מוד שאקר עבדל מגבים למפקד חיל האוויר המצרי, במקומו של ה־גנרל חוסני מובארק שנתמנה להפ־קיד סגן נשיא מצרים.

המפקד החדש של חיל האוויר ה־מצרי בן 46 ובימי מלחמת יוני 1967 היה ממונה על הבטחת ההגנה האווירית של קאהיר ויותר מאוחר נתמנה לראש אגף מבצעים של חיל האוויר. בשנים האחרונות היה סגן מפקד חיל האוויר.

ממשלת דמירל זכתה בהצבעת אמון

אנקרה, 17 (ע"ר) הקואליציה ב־ראשות סולימאן דמירל זכתה היום בנצחון פרלמנטרי, כאשר בית הנבחרים דחו הצעה של האופוזיציה לעריכת בחירות בהקדם.

ההצעה נדחתה ב־205 קולות נגד 172, כשציר אחד נמנע.

נשיא רומניה הגיע לתוניס

תוניס, 17 (עי"ר רע"צ) — נשיא רומניה ניקולאי צאושסקו הגיע לתוניסיה לביקור רשמי שיימשך שלושה ימים.

בעת שהותו של צאושסקו בירדן נחתמו כמה הסכמים לשיתוף פעולה בתחום חיפושי הנפט, ביטול ... בים, בתחום ההקלאות וההיטוד.

...ינגר מזהיר את ארה"ב מפני חזרה ...לנות בעקבות הכשלונות בווייטנם

עליה לדאוג שההתחייבויות שקיבלה על עצמה יקוימו בקפדנות

17 (יופי"ע, ע"ר) ... הוועד האמריקאי ... אמר היום שא... לסנת לעמידה בד... הכשלונות בדרה"ב ... על ידי כל הנוגעים בענין „הכרז... כר החוץ האמריקאי.

8 נקודות בתכנית המחייבת

קיסינג'ר קבע תכנית בת 8 נקו־דות, המחייבת את ארה"ב:

* יש לקיים את עוצמת הברי־ת הדמוקרטיות הגדולות;
* יש לגבור על המשבר הכלכלי ועל משבר האנרגיה.
* על ארה"ב לנקוט עמדה ברו־רה למען הערכים, שבהם היא מא־מינה בזירה הבין־לאומית, כולל ה־או"ם.
* על ארה"ב לקיים את האח־ריות המוטלת עליה להבטחת השלום באזורים שונים של כדור הארץ, ו־במיוחד באותם מקומות שבהם ה־כישלון עלול להביא לאסון שיהיה מסטברגת הבין־לאומית של ..., כמו ב־מזרח התיכון.
* על ארה"ב לבלום את הפצת הנשק הגרעיני.
* יש להתגבר על הרעב.
* על ארה"ב להמשיך ולצמצם את המתיחויות ואת הסכסוכים עם יריבותיה.
* יש להבטיח שהאוקיינוסים ו־החלל ייהפכו לאזורי שיתוף פעולה ולא של סכסוך.

...זמיע באגודה האמרי־... כי העתונים, צ'ין קי־... קבות הליקח של דרום ... ה ארה"ב לשקול ב־... התחייבויות ... ולויקרה ...

ניסיון התהוה, מוטלת יחודה לדאוג לכך ש־... שקיבלנו על עצמנו ... — ושדבר זה יובן

ארה"ב לא השכיחה התפקיד שמילאה בריה"מ בהפרת הסכמי פאריס

במהלך דבריו אמר קיסינג'ר כי ארה"ב לא השכיחה את התפקיד שמילאה בריה"מ על ידי אספקת נשק לצפון וייטנאם, מה שאפשר להאנוי להתכחש להתחייבויות שקיבלה על עצמה בפאריס בשנת 1973.

קיסינג'ר הביע צער על כך כי אף אחת מבין המדינות החתומות על ה־הסכמי פאריס לא נענתה לקריאה של ארה"ב ... שהפנה את העיכוה ... של צפון וייטנאם לעובדה שהיא מפרה את ההסכמים.

להלן אמר קיסינג'ר כי אין ב־כוונתו להתפטר כי הוא ימשיך ל־כהן בתפקידיו כשר החוץ כל עוד יזקק לו הנשיא פורד.

„פיננשל טיימס" על מאזן החימוש בין ישראל ושכנותיה

לישראל 2100 טנקים ו־520 מטוסים

לונדון, 17 (קסט"א) — פרטים על מירוץ החימוש במזה"ת ה־פרסמו בעתון „פיננשל טיימס" מאתמול.

העתון כותב כי לישראל יש כיום 2,100 טנקים והזמינה עוד 900. ב־1973 היו לה 1,700 טנקים.

לסוריה יש 2,300 טנקים ולא ידוע כמה הזמינה עוד. ב־1973 היו לה 1,600.

מצרים היא היחידה בין השלוש שיש לה היום פחות טנקים מאשר ב־1973. לדברי העתון יש לה 1,600 לעומת 2,000 שהיו לה לפני המלחמה אולם היא הזמינה 600 נוספים.

מטוסים: לישראל יש כיום 520 ו־80 בהזמנה, לעומת 480 באוקטובר 1973.

לסוריה יש 380 מטוסים לעומת 326 ב־1973. היא גם הזמינה מספר בלתי ידוע של מטוסים נוספים.

למצרים יש 640 ו־150 בהזמנה לעומת 620 ב־1973.

טילים: בתחום זה לא ניתנה השוואה עם 1973.

לישראל יש בהזמנה 710 טילים מדגם „לאנס" לטווח של 71 מיל (112.5 ק"מ). כמו כן יש לה כמה טילים לטווח של 280 מיל (448 ק"מ).

לסוריה יש קרוב ל־700 טילים מ־דגם „פרוג" לטווח של 30 מיל (48 ק"מ). וקצת פחות מ־25 טילי „סקאד" לטווח של 185 מיל (296 ק"מ).

למצרים יש כנראה קרוב ל־50 טילי „פרוג" ורק 24 טילי „סקאד".

שגריר ברה"מ בקהיר היה במטוס שחדר לסיני

קאהיר 17 (יופי"ע, ע"ר וצ"צ). שגריר בריה"מ בקאהיר ולאדימיר פוליאקוב יצא מקאהיר למוסקבה בשעות המוקדמות של הבוקר ... לאחר שמטוס חברת התעופה הסובייטית „אירופלוט", שבו טס השגריר חדר לתחום ה־אווירי של ישראל מעל סיני הוחזר ל־קאהיר.

מקורות דיפלומטיים סובייטיים אמרו, כי פוליאקוב יצא הבוקר ב־מטוס אחר.

השגריר יצא למוסקבה להתייעצות כדי להכין את ביקורו של שר החוץ המצרי איסמעיל פהמי. פהמי עמד להגיע למוסקבה ביום שבת.

נציגי אש"פ לעצרת האו"ם יקבלו ויזות כניסה לארה"ב

מאת סופרנו המדיני בירושלים

ממשלת ארה"ב תעניק ויזה כני־סה לנציגי אש"פ שיבואו לעצרת ה־או"ם. תוקף הויזות יהיה ל־6 חוד־שים ואפשר יהיה לחדשן. ויזה מסוג זה מגבילה את מקבלה בתנועה ל־מרחק של 25 מיל ממרכז ניו־יורק. הויזות האלה ניתנות בדרך כלל ל־נציגים באו"ם שלארה"ב אין יחסים דיפלומטיים עם ארצותיהם.

עד כה קיבל ויזה קבועה רק מש־קיף אחד של אש"פ, הדובר זהדי טרזי. נציגי אש"פ אחרים קיבלו ויזות ל־29 יום בלבד. אחדים מנציגי אש"פ רשומים כנספחים למשלחות ערביות אחרות.

...סובייטי עורך ...מים בקרבת סרדיניה

...דיניה, 17 (יופי"ע). ...ייביים עורכים תמ־... האי סרדיניה — ...יהם פקידי הצי ה־... כי כוח המורכב ... שתי משחתות וכמה ... על בסביבה מאז יום ... המורכב בעיקר מפרי־... התיכון בין סרדיניה ... האיטלקי, מטוסים ו... אחר פעולות יחידות ... סבורים כי פעולות מתמרנים נרחבים ש־... סובייטי בים התיכון.

...ידה השמינית איגוד המושבים הפועל המזרחי

לצירי הועידה
למתישבים במושבים
הותיקים והצעירים
בכל קצוי הארץ,
בנגב ובגליל
ברמת הגולן ובבקעת הירדן

ברכת התנועה

לדיונים פוריים לשגשוג ההתישבות
ולהגשמת חזון תורה ועבודה.
ויהי נעם ה' עליכם ועל מעשי ידיכם

המפלגה ...תית לאומית ההנהלה
הסתדרות הפועל המזרחי הועד הפועל

מועה"ב האריכה המנדט של כוח האו"ם בסיני לעוד שלושה חדשים

בניו האו"ם, 17 (ע"ר) — מועצת הבטחון האריכה היום ב־3 חודשים — עד ה־24 ביולי — את מנדט כח החירום של האו"ם המצב בין מצרים לישראל.

בעבר הוארך המנדט כל פעם ל־תקופה של 6 חודשים, אך בעקבות כשלון מאמציו של הנרי קיסינג'ר, הודיע הנשיא אנואר סאדאת כי מצרים תסכים רק להארכת המנדט לתקופה של 3 חודשים.

ההחלטה אושרה ב־13 קולות. איש לא התנגד, סין ועירק הודיעו שלא ישתתפו בהצבעה.

ההחלטה שאושרה מביעה את דאגתה של המועצה נוכח המצב של מתיחות השורר באזור.

המועצה קראה לצדדים להגשים ללא דיחוי את ההחלטה שאושרה על ידי מועצת הבטחון בעקבות מלחמת יום הכיפורים בעניין השגת הסדר בדרכי מו"מ.

מזכיר האו"ם קורט ואלדהיים נת־בקש להגיש עם תום התקופה של שלושה חדשים דו"ח על ההתפת־חויות שחלו במצב ועל הצעדים ש־ננקטו כדי לממש את קריאת המועצה לישוב הסכסוך.

כוח האו"ם המוצב בסיני בין ה־עמדות המצריות והישראליות מורכב מ־4,200 קצינים וחיילים.

עוד נאמר בהחלטה כי על ה־מועצה לדון תוך חודש ימים בגורל כוח המשקיפים של האו"ם המפריד בין הכוחות הישראליים והסוריים ב־רמת הגולן.

המנדט של כוח האו"ם בסוריה עומד לפוג ב־31 במאי ומקורות דיפ־לומטיים אמרו שסוריה לא תסכים אלא להארכה של חודשיים ימים.

בעקבות החלטה זו קיימת האפש־רות שסוכנויות האו"ם לשמירת השלום יפונו מסיני ומהגולן בבעם באותו זמן — אמרו מקורות דיפלומטיים.

נציג בריה"מ בעד חידוש ועידת ג'נבה

שגריר בריה"מ ואסילי סאפרונצוב אמר לאחר ההצבעה כי שוב נוצרה הזדמנות להגיע בהקדם האפשרי ל־הסדר של הסכסוך המזרח התיכוני.

השגריר קרא לכנס את ועידת ג'נבה בהקדם האפשרי. כמו כן קרא למזכירות האו"ם לשים קץ למה ש־כינה „פעולות בלתי חוקיות של ישראל" המסרבת לאפשר חופש ה־תנועה לכל יחידה של כוח האו"ם.

שגריר ארה"ב ג'ון סקאלי ציין כי כוחות האו"ם נחוצים לא בלבד כדי לקיים את קווי ההפרדה בין מצרים לישראל וכדי לשמש ככוח מרתיע שימנע חידוש מעשי האיבה — עליהם ליצור גם אווירה של אמון.

סקאלי אמר כי ארה"ב היתה מע־דיפה הארכת המנדט לפרק זמן ממושך יותר.

בהמשך דבריו אמר נציג ארה"ב „אנו מאמינים כי קיים צורך דחוף להתקדם לקראת השגת הסדר בדרכי מו"מ.

צלחת מעופפת שוגרה בבריטניה

קארדינגטון, בריטניה, 17, (יופי"ע) — צלחת מעופפת „אמיתית" שוגרה היום בבריטניה והמתכננים אמרו כי זה צעד רא־שון לקראת התפתחות מרשי־מות בשדה ההובלה האווירית.

הצלחת המעופפת „סקיישיפ" שהיקפה 10 מטרים התרוממה עד לגובה של 12 מטר.

המתכננים הצביעו על העובדה ש„סקיישיפ" היא למעשה כדור פורח המצוייד במנוע. כדור פורח זה נראה בדיוק כמו הצלחות המעופפות „מהאורי" בספרות ה־דמיונית. גובהה 2.8 מטרים.

ג'ק וסט העומד בראש החברה שתכננה את הצלחת המעופפת הביע את התקוה שיעלה בידי חברתו לתכנן צלחות מעופפות גדולות פי 20 מהדגם הראשון, שבעזרתן תבוצע הובלה אווירית בקנה מידה רחב.

התחדשו הקרבות בביירות

עשרה אנשים נהרגו אתמול, בתוכם תייר צרפתי

ביירות, 17 (יופי"ע וע"ר) — הפסקת האש בין המחבלים ה־פלשתינאים ואנשי הפלנגות ה־לבנוניים התמוטטה היום, כאשר נפתחה אש שבה הופעלו מרגמות ומקלעים בביירות.

דובר פלשתינאי אמר כי 10 אנשים נהרגו היום באש צלפים. לפי אומדן נהרגו עד כה בקרבות 145 אנשים ולמעלה מ־250 נפצעו.

האש נפתחה זמן מה לאחר רדת החשיכה באל נאבר, איזור מגורים ליד מרכז ביירות, שם התנהלו קר־בות כבדים כאז יום א'.

מקורות משטרתיים ציינו כי כוחות ביטחון הרגו בידיות צלף במסגרת המאמצים לקיים הפסקת האש.

תייר צרפתי נהרג ושני נפצע

בידיעה אחרת מביירות נמסר כי תייר צרפתי צעיר נהרג ושני נפצע קשה היום אחרי הצהריים בקירבת טריפולי, כאשר נפתחה עליהם אש אוטומאטית.

האש נפתחה, כאשר נהג של מכו־נית שהגיעה מסוריה סירב לעצור במחסום של „יסודות תבוסים".

מהמוד ריאד חושש מחידוש ההתנגשויות

קאהיר, 17 (יופי"ע) — מזכיר ה־ליגה הערבית מחמוד ריאד אמר ה־יום בביקור עתונאים בקאהיר, כי הוא חושש מפני חידוש ההתנגשויות בין הפלשתינאים ובין אנשי מפלגת הפלנגות בלבנון.

בשובו מביירות הצהיר ריאד, כי שוכנע, שההתנגשויות היו פרי מעשי החבלה של צד שלישי, שרוצה לערבים ללבנון ולענין הפלשתינאי. דבר זה — אמר ריאד — הובהר לו מן ה־מידע שקיבל בלבנון, אך לא פירט את זהותו של „צד שלישי" זה.

ריאד ציין, כי האבידות היום ה־פעם מרובות יותר מאשר בתקריות קודמות חוזי ההוצאה של הכבוד נשק בידי התושבים ועלייה במספר האנשים המחמשים.

בלונדון הודיע משרד החוץ, כי יעץ לאזרחים בריטיים לא לנסוע ללבנון כל עוד נמשכות ההתנגשויות בביירות. בלבנון מתגוררים עתה כ־3300 אזרחים בריטיים.

אזהרה בביירות פרחה לדרום לבנון „השטנה יהודי"

כתב עת"ם בגליל מוסר כי איכרים ועוברי־אורח לבנונים סיפרו אתמול לעתונאים כשב נפגשו סמוך לגדר הגבול, כבית למטולה, כי בפה ההתהכות הקרבות בעיר ההוף בלבנון שלחו רבים מאזרחי המדינה את משפחותיהם לדרום לבנון, שכן לאזהרתה איזור זה „בטוח יותר" מאשר ביירות.

עוד סיפרו, כי המהומות ב־לבנון נמשכות וכי בסודדי ה־„פלנגה" בביירות הדרום נשמ־רים על ידי התנדבי הארגון ה־שריוניות של הצבא.

היום ב„הצפה" 14 עמודים

מוסף מוקדש לועידה השמינית של איגוד מושבי הפועל-המזרחי

הדלקת הנר

	ער"ש	מוצ"ש
ירושלים	5.31	6.47
תל-אביב	5.49	6.49
חיפה	5.42	6.49
אילת	5.47	6.46
באר-שבע	5.47	6.46

ואלדהיים: יש לחדש את ועידת ג'נווה רק לאחר „הכנות מדוקדקות"

מרכז האו"ם, 17 (ע"ר) — אמר היום כי אם תחודש ועידת ג'נווה יש לערוך לקראתה הכנות מדוקדקות.

„עלינו להימנע מכשלון ועידתי", אמר ואלדהיים והוסיף כי כשלון מעין זה „יתרום להרעת המצב ו־להרעת האווירה המדינית בכלל".

במסיבת עתונאים שקיים במרכז האו"ם הביע מזכיר האו"ם את ה־דעה שהצדדים המעורבים בסכסוך עדיין מעוניינים ביותר בהשגת הסדר בדרך של מו"מ.

ואלדהיים ציין כי עד כמה שידוע לא נתקבלה כל החלטה בעניין חידוש ועידת ג'נווה.

לדעתו לא קיימת סתירה בין גישה של ההקדמות בשלבים לגישה רב־צדדית. גישות אלה יכולות להשלים זו את זו, אמר.

„אנו נמצאים עתה בשלב של הת־יעצויות, ניתוח המצב, בדיקה ה־עמדות של הממשלות השונות ורק לאחר מכן נוכל לקבל החלטה כיצד להמשיך. אני מקווה בכל ליבי כי יעלה בידינו להשיג התקדמות נוס־פת, אמר ואלדהיים.

הוצע 100 מיליון דולר למתן סיוע להודו סין

להלן קרא ואלדהיים לגייס 100 מיליון דולר לצורך מתן סיוע לחצי האי הודו־סין.

מזכ"ל האו"ם פנה לגופים לאו־מיים ממשלתיים ולאנשים בודדים לעזרה כמיטב יכולתם, כדי להקל על סבלם של פליטי התושבים בהודו סין.

על האו"ם — אמר ואלדהיים — למלא תפקיד חיוני במסגרת הצעדים לריפוי הפצעים שנגרמו על ידי ה־מלחמה.

כשנשאל אם יפרסם קריאה להפ־סקת אש בוייטנאם, השיב ואלדהיים כי ישקול את המצב בהתאם ל־התפתחויות.

שגריר בון בישראל: הצהרות גנשר בקהיר אינן מהוות שינוי במדיניות החוץ

מאת סופרנו בחיפה

„הצהרותיו של שר החוץ המערב־גרמני האנס דיטריך גנשר בקאהיר אינן מהוות שינוי במדיניות החוץ של בון. אנו מדברים בשפה אחת עם ישראל ועם ארצות ערב שאיתן אנו מקיימים יחסים אבל לא על חשבון ישראל" — אמר אתמול שג־ריר בון בישראל פר פישר בפגישה עם עתונאים בחיפה. השגריר אמר כי מדיניות זו נקבעה ע"י הקאנצלר לשעבר וילי בראנדט ונמשכת גם ע"י הקנצלר הנוכחי הלמוט שמידט.

אין זה נכון שיש לחץ ערבי על גרמניה לשנות את המדיניות כלפי ישראל. עוד אמר כי לאש"פ אין מעמד בגרמניה והיא לא תכיר ב־ארגוני המחבלים כל עוד שאינם נמנעים משימוש באלימות ולא מכי־רים בזכות קיומה של ישראל. לעומת זאת מכירה ממשלת בון בזכות ה־הגדרה העצמית של כל העמים, וזהו זכותם של הפלשתינאים. ההסדר ב־איזור צריך לבוא בדרכי שלום וב־פתרונות שיתקבלו על דעת שני הצדדים.

בתשובה לשאלה כיצד תתנהג גר־מניה אם תפרוץ מלחמה באזור ה־תיכון, אמר השגריר פישר כי ממשלתו תחליט על הצעדים כאשר תזדקק לכך.

השגריר הדגיש כי הוא רואה ב־שנה הקרובה תקופה של גאות ב־יחסי ישראל גרמניה בדרג הפוליטי הגבוה ביותר.

ועדה ממליצה להקים בתי דין לעניני מיסים

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

ועדה מיוחדת במינהל הכנסות ה־מדינה ממליצה על הקמת בתי דין מיוחדים לעניני מיסים.

בבתי דין אלה ישתתפו משפטן ושני אנשי ציבור המכירים בעיות משק. ומסים. המלצת הועדה באה מכיוון שתהליכי הדיון הקיימים כיום מסובכים וגורמים לסחבת.

מוצע להפעיל בשלב הראשון עשרה הרכבים בכל הארץ.

בועדה המיוחדת שהגישה את ההצעה השתתפו מר ש.ל. גרוס (יו"ר) ד' סגני נציב מס הכנסה ג. בירקנפלד, א. שילוני וד. נייגר.

חילוקי דעות בין האוצר לבין ביטוח לאומי בעניין ביצוע הרפורמה במיסים

מאת סופרנו הכלכלי

חילוקי דעות נתגלעו בין האוצר לבין המוסד לביטוח לאומי בעניין ביצוע הרפורמה במסים לפי המלצות ועדת בן־שחר לגבי הזיכויים לילדים.

מאחר שאי אפשר לגשר בין ה־עמדות יבא, כנראה, הענין להכרעת הממשלה.

לפי המלצות הועדה שהאוצר קיבל אותן תבוטל השיטה הקיימת שלפיה מקבלים קצבאות לשני הילדים הרא־שונים מהמוסד לביטוח לאומי ובמ־קומה תנהג שיטה חדשה של זיכויים בעד כל ילד. זיכויים אלה יבוצעו ע"י גוף אחד כשלעתים יהיה הניכוס וכאי למס הכנסה שלישי, כלומר, זיכוי בכסף מאותו גוף. המוסד ל־ביטוח לאומי שאינו מוכן לוותר על ההסדר הקיים ורוצה להמשיך להע־ביר דרכו את התשלומים לילדים.

נושא אחר השנוי במחלוקת בין הגורמים וטרם סוכם, הוא ענין תקרת תוספת היוקר. ההסתדרות דורשת להעלות את התקרה בשיעור ניכר שטרם נקבע אך יהיה כנראה 4000 ל"י. לכך מתנגדים האוצר והמע־סיקים והם דורשים תקרה נמוכה יותר.

בנושא של שילוב מס שבח עם מס רווחי הון, שגם עליו המליצה ועדת בן־שחר — יש הצעה שלפיה אדם שעשה עסקה בחודשים אפריל־יוני, עד מועד התחלת החוק החדש — תהיה לו ברירה לשלם לפי החוק הישן או החדש, כרצונו.

נושאים אלה השנויים במחלוקת ואחרים שטרם סוכמו לא יפריעו להגשת החוק במועד שנקבע והפ־עילו ב־1 ביולי. במקרה שלא יהי־ו הסכמים בכמה נושאים הם ישארו „פתוחים".

החוק החדש כבר הושלם כמעט כולו ובימים הקרובים יועבר לעיון ההסתדרות והמעסיקים, שיתנו את דעתם עליו. המגמה היא להגיע ל־הסכמה לפני הבאת החוק ולהעבירו במהירות את כל שלבי החקיקה כדי שיוכלו להפעילו ב־1 ביולי.

הק.ג.ב. הזהיר פעיל עליה יהודי

מוסקבה, 17 (ע"ר) — משטרת הבטחון הסובייטית הזהירה אתמול, את הפעיל היהודי ארקאדי פוליט־צוק שעליו לנתק את קשריו עם הבריח ולהפסיק את „פעילותו האנטי סובייטית".

בשיחה עם כתבים אמר פוליטצוק, כי הוזמן אתמול למטה הראשי של ה„ק. ג. ב." שם שוחחו עמו 2 פקי־דים במשך 90 דקה. אלה אמרו לו, כי לא יורשה לעזוב את המדינה ב־משך תקופה ארוכה לבדי — לפחות 5 או 6 שנים.

הוא סירב להסכים לדרישות ש־הציגו לו ולא חתם על מיסמך, שבו היה עליו להתחייב לשמור על תוכן השיחה בסוד.

פולשצוק, בן 45 הגיש בקשה ל־היתר יציאה לישראל בקיץ שעבר, לאחר שויתר על תפקידו העתונאי בכתב העת לענייני מדיניות חוץ „אסיה ואפריקה היום".

תחזית מזג האוויר

מעונן חלקית עם אפשרות לגשם ירידה בטמפרטורות. תשקיף לשבת: מעונן חלקית עם גשם. הלהות תלויה. הטמפרטורות החזויות להיום: ירושלים 12—19, רמת־הגולן 14—20, נהריה 14—26, צפת 13—19, חיפה, לוד ובאר־שבע 14—25, טבריה 17—28, בגדת 14—22, עפולה 16—26, השומרון 14—20, תל־אביב 14—24, יריחו 18—28, עזה 16—24, אילת 23—29 המפרץ שלמה 21—29 מעלות.

דלים בהלאמה החברה התעשייתית הגדולה ביותר בפורטוגל

ליסבון, 17 (ע"ר ויופי"ע) — מו־עצת ההפיכה הצבאית דנה היום ב־הלאמת החברה התעשייתית הגדולה ביותר בפורטוגל „קופ".

חברה זו שמכירותיה מסתכמות ב־שנה ב־250 מיליון ליש"ט, אחראית לכ־20 אחוז מכלל הייצור התעשייתי של המדינה.

לוב חוזרת על איומה לנתק היחסים עם מצרים

טריפולי, 17 (ע"ר) — לוב חזרה על האיום שתנתק את יחסיה עם מצרים, אם לא ישנה הנשיא סאדאת את מדי־ניותו כלפיה — על כך מסרה היום סוכנות הידיעות הלו־בית הרשמית „ארנא".

תקריות בלוב, בה ייפגעו אזרחים מצריים השוהים עתה בלוב כדי לסייע לה בהתפתחותה — נאמר ב־הודעה המצרית.

מצרים דוחה גם את האיום הלובי בדבר ניתוק היחסים בין שתי המדי־נות ומציינת שהיא תאלץ להחזיר את נציגה הדיפלומטי מלוב, הדי בכל זאת תשמור על יחסי האחווה כלפי העם הלובי.

מועצת ההפיכה הלובית פירסמה אמש הודעה המנוסחת בלשון חרי־פה הכוונת ביקורת על ההצהרה שהשמיע סאדאת, המתוארות כ„הת־ערבות גלויה בעניינים הפנימיים של לוב", מתוך כוונה ליצור שנאה בין חברי מועצת ההפיכה ליו"ר המוע־צה.

בהודעה נאמר, כי מועצת ההפי־כה מזהירה את סאדאת מפני ה־תוצאות החמורות של המדיניות ש־הוא מנהל.

„עלינו להזהיר את סאדאת שאם ימשיך ללכת בכיוון זה, נאלץ לנתק את יחסינו עם משטרו", נאמר ב־הודעה.

מצרים סירבה לקבל איגרת מחאה לובית

מקאהיר נמסר, כי מצרים סירבה היום לקבל לידיה איגרת מחאה לו־בית בהבהירה, כי המחאה איננה אלא ניסיון של שליט לוב הקולונל מו־ר קדאפי לפרוץ מן הבידוד הערבי והבינלאומי שלו.

בהודעה רשמית שפורסמה בקא־היר נאמר, כי המזכיר הראשון ב־משרד החוץ המצרי מאמר מוסה וי־מן אליו אמש נציג לוב בקאהיר ומסר לו על סירובה של מצרים לקבל את האיגרת הלובית.

בהודעה נאמר, כי האיגרת תוא־מת את סגנונו של הקולונל קדאפי המשמיץ את העם המצרי ועמים ערביים אחרים. מצרים תטיל על הקולונל קדאפי ועל מועצת הפיקוד ההפכני בלוב את האחריות על כל

קנס בתשלומים עד שנת 2027...

לונדון, 17 (יופי"ע) — שופט בלונדון, הטיל על שוטר תשלום נזיקין לשוטרת לשעבר בסך 4 ליש"ט לשבוע במשך 52 ה־שנים הבאות.

הסכום הכולל של הקנס בסך 11 אלף לירות שטרלינג ישולם לשוטרת לשעבר סוזן גרין בת 24, שנאלצה לפרוש מן המשט־רה, לאחר שנפצעה בתאונה כ־שנסעה במכונית הנהוגה על ידי הנאשם.

הנהג, השוטר גון ליין הודה באשמתו אולם טען, כי חברת הביטוח שלו פשטה את הרגל ועל כן יוכל לשלם את הקנס רק בתשלומים קטנים. השופט קיבל את הטענה והטיל עליו ל־שלם את הקנס בתשלומים שבו־עיים שיימשכו עד שנת 2027.

ברז'נייב הועלה לדרגת גנראל

מוסקבה, 17 (ע"צ) — המזכיר הכללי של המפלגה הקומוניסטית הסובייטית לאוניד ברז'נייב הוע־לה בדרגתו הצבאית ועתה הוא גנראל של ארמיה, הדרגה הסוב־ייטית הצבאית הגבוהה ביותר, פרט לדרגת מארשאל.

לא נמסרה הודעה מיוחדת על הע־לאתו בדרגה של ברז'נייב והדבר נודע מן הידיעה של סוכנות הידיעות הסובייטית „טאס". הסוכנות הזכירה את ברז'נייב בתור „גנראל ארמיה" בין הנוכחים בעצרת לציון יום ה־שנה ה־30 לניצחון נגד גרמניה ה־נאצית.

ברז'נייב יבקר בפראג

מוסקבה, 17 (יופי"ע) — מזכיר המפלגה הקומוניסטית הסובייטית, ליאוניד ברז'נייב יבקר בפראג ב־תחילת חודש מאי כדי להשתתף ב־חגיגות לציון יום השנה ה־30 לסיום מלחמת העולם השניה.

שר החוץ המערב־גרמני בסעודיה

ריאד, 17 (יופי"ע) — שר החוץ המערב גרמני הנס דיטריך גנשר דן על ההתפתחויות במזרח התיכון ועל היחסים הסעודיים־גרמניים עם המ־לך חאלד מלך סעודיה ובכירים סעודיים אחרים — בסוף היום מקורות רש־מיים בריאד.

גרומיקו הוזמן לביקור בבריטניה

לונדון, 17 (ע"ר) — שר ה־חוץ הבריטי ג'יימס קלאהן, הזמין היום רשמית את שר ה־החוץ הסובייטי אנדריי גרו־מיקו לבקר בבריטניה בשנה זו — עד כך הודיע דובר מש־רד החוץ.

הדובר ציין, כי טרם נקבע מועד מדוייק לביקור, שבמהלכו ידונו ה־צדדים על יחסי מזרח־מערב ועל בעיות השעה אחרות.

כזכור, ביקרו ראש ממשלת ברי־טניה הארולד וילסון ושר החוץ קלאהן במוסקבה בחודש פברואר וקיימו שיחות עם מנהיג בריה"מ ליאוניד ברז'נייב.

גרומיקו ערך את ביקורו הרשמי האחרון בלונדון בחודש אוקטובר 1970. נפגש אז עם שר החוץ בממ־שלה השמרנית סיר אלק דאגלס יום.

ההנהלה הארצית

הורים יקרים,
היציאה לבת דתית במסגרת שירות לאומי
נעשית אך ורק באמצעות
האגודה להתנדבות בעם

•

האגודה לא תכיר ב„שרות לאומי" אלא
בנות שהתנדבו באמצעותה.

•

פרטים לפי מחוזות:
מחוז ירושלים והדרום — ת"ד 7370 טל. 62754
מחוז ת"א והמרכז — ת"ד 22230 טל. 440249
מחוז חיפה והצפון — ת"ד 2108 טל. 224256

צפו מחר מוצ"ש בטלויזיה
בפסטיבל החזנות הישראלי מס' 1
את התקליט על תקליטי „ישראלי"
להשיג בכל חנויות התקליטים

האזינו
למשדר מיוחד
של קבלת שבת
היום
יום ששי, ז' באייר 18.4.75
בשעה 3.00 אחה"צ בגל א'
*
מגיש ... דיירי הבית ... 7 בירושלים

בקרית-אליהו — חיפה
שכון מזרחי
למכירה דירה במחיר הזדמנותי
3½ חדרים
+ שיפורים וארונות,
קומה ד', עם נוף
*
טל. 04-531380

לרבקה וצבי
ברקאי
ברכותינו הלבביות
בהגיע בנימין
למצוות
שרה ושמחה
אהרוני

ארגון ותיקי התנועה
סניף ירושלים

...דיע בזה שביום הראשון ט' אייר תשל"ה 20.4.75
... בערב בבית מאיר רח' המלך ג'ורג' תתקיים אי"ה

מסיבה חגיגית
לכבוד חברנו הדגול
הח' פנחס קהתי
בעל משניות מבוארת

...ברכה למפעלו הרוחני ישא
הרה"ג רבי שאול ישראלי שליט"א
...כחבר התנועה ישוחח
הח' ישעיהו ברנשטין
כל החברים ומשפחתם מוזמנים

בברכה
יו"ר הסניף הח' משה גבירצמן
יו"ר ועדת התרבות הרב צבי תבורי
יו"ר הועדה הארגונית הרב דוד טלזנר

למר יצחק אלדור וביתו
תנחומינו הכנים
בהילקח ראש המשפחה, אביו היקר באדם
ר' אהרון אולשטין ז"ל
בנחמת ציון וירושלים ינוחמו
„משהב"
חברה לשכון בנין ופתוח בע"מ

במלאת שנה להלקח מאתנו בננו ואחינו היקר
המסור מכל שנפל בגיבורים
חיים דב וינר ז"ל
(חיזמקה)
תערך אזכרה על קברו ביום ראשון ט' אייר תשל"ה (20.4.75).
אוטובוס ייצא מהבית רח' שילה 6 רמת גן בשעה 4.30 אחה"צ.
מתאספים ליד שער בית הקברות הצבאי בקרית שאול בשעה 5.00
המשפחה

מכנז מן الاصل

המלחמה בקמבודיה הגיעה לקיצה

פנום־פן נכנעה לכוחות הקומוניסטיים

במשך חמש שנות המלחמה בקמבודיה נהרגו 250 אלף איש ו־750 אלף נפצעו • תאילנד סגרה את גבולה בפני הפליטים הבורחים מקמבודיה

סייגון, 17 (יופ״י, ע״ר ו־ע״צ) — פנום פן בירת קמבודיה, נכנעה הבוקר למורדים מקרב „חמר רוז" ובכך נסתיימה מלחמה שנמשכה חמש שנים. ושבה נהרגו כ־250 אלף איש ונפצעו כ־750 אלף.

כוחות הממשלה הקודמת נכנעו בשעה 7 בבוקר לפי השעון המקומי (כ־2 אחר הצהרים לפי שעון ישראל). יחידות הצי של הממשלה הקודמת לאורך הנהר מקונג הניפו את הדגלים הלבנים כבר קודם לכן. הקרב האחרון התנהל על בנין משרד ההסברה, שבו שוכנת תחנת השידור של פנום פן.

המורדים, הלבושים בחולצות שחורות, חדרו בהמוניהם לרחובות המרכזיים של העיר ונתקבלו על ידי המוני התושבים, שהניפו דגלים ורכזת.

סיהנוק הדיח כוס טכה „הרגע ההסטורי"

הנסיך נורודום סיהאנוק היה בשעת כניעתה של פנום פן בשגרירות סורית פקינג וכשנודע לו על הכניעה, הרים כוסית ובקול נרגש אמר, כי „הגיע הרגע ההסטורי שחיכיתי לו חמש שנים ארוכות".

נציגי הצ״ב האדום בג'נווה אמרו, כי הכוחות הקומוניסטיים שחדרו לפנום פן מכבדים את הנייטראליות של איזור המלון „רויאל פנום", שבו מרוכזים כ־3000 אנשים, ביניהם אזרחים אמריקנים, נציגי הארגונים וסוכנויות הסעד וכן זרים אחרים. הצ״ב האדום הכריז אתמול, על איזור המלון כאיזור נייטראלי והודיע, כי רבים משוכני המלון חולים או פצועים.

רדיו פנום פן הודיע שידוריו

לאחר הפסקה של שעה אחת הודיע רדיו פנום פן שידוריו, והחל לשדר את הודעות המורדים המנצחים. מפקד כוחות „חמר רוז" קיו סמפאן, אשר לפי הסברה עתיד להיות בראש ממשלת קמבודיה, נכנס לבירה יחד עם כוחותיו הראשונים. הוא שידר קריאה ברדיו לעמיות השלום. כמו כן קרא לכל כוחות הממשלה להניח את נשקם. קדיין כוחות המורדים אמר לאחר מכן: „נכנסנו לפנום פן כמנצחים ואין בכוונתנו לדבר על שלום עם הבוגדים מקרב הכת השלטת הקודמת".

המשטר החדש לא ירשה הקמת בסיסים זרים בקמבודיה

בפאריס אמר שליחו המיוחד של הנסיך נורודום סיהאנוק, ציאו סנג, כי הממשלה החדשה של קמבודיה תהיה מבוססת בעיקרה על העקרון של המדיניות הבנלתי להקמה „חברה חדשה" ולאחדות רחבה של כל העם, בלי הבדל בעמדות חברתיים והשקפות פוליטיות ואילו במדיניות החוץ תנהל כדיניות בלתי מזדהה. הממשלה לא תרשה לכל מדינה זרה לקיים בסיסים בשטח קמבודיה ותודרך ע״י עקרונות הדו־קיום בשלום. עוד אמר, כי קמבודיה תסכים לקבל עזרה מכל מדינה, בתנאי שתינתן אגב כיבוד עצמאותה וריבונותה של קמבודיה.

השלטון המעשי יהיה בידי מפקד „חמר רוז"

בשלטון החדש ימלא הנסיך נורודום סיהאנוק את תפקיד ראש המדינה הפורמלי ואילו השלטון המעשי יהיה כנראה מרוכז בידי מפקד כוחות ה„חמר רוז" קיו סאמפן. הוא כלכלן שהשתלם בצרפת וידוע בהשקפותיו הקומוניסטיות. יחסיו עם הנסיך סיהאנוק אינם טובים ביותר. ב־1967 הטיל הנסיך את סאמפן למאסר ולפי ידיעה ממקורות מסויימים אף תכנן להוציאו להורג אולם סמפאן נמלט.

בעקבות קריאותיו של השלטון החדש לאנשי הממשלה הקודמת להיכנע מסר רדיו פנום פן, כי מפקדה לשעבר של העיר פנום. פן הגנרל ציה צואן והגנרל לון נול, אחיו של הנשיא הגולה לון נול היו בין הראשונים שנכנעו.

תאילנד סגרה גבולה עם קמבודיה

תאילנד סגרה את גבולה עם קמבודיה מיד לאחר שנודע על נפילת פנום פן, אולם מקורות ממשלתיים בבנגקוק, אמרו, כי לפחות 11 מטוסים קמבודיים נחתו בתאילנד ו הביאו עמם מאות פליטים וביניהם גם גנרל קמבודי. בשבועות האחרונים זרמו אלפי פליטים לתאילנד מקמבודיה.

סוכנות הידיעות היפאנית מסרה, כי ראש הממשלה בשלטון הקודם לונג בורה, והמפקד העליון לשעבר של כוחות קמבודיה הגנרל סק סוססאהאן פונו מפנום פן במסוק ובשעות לפני הצהרים הגיעו לבנגקוק. הנשיא לשעבר, לון נול, נשאר בבידוד בבסיס חיל האוויר האמריקני בהונולולו.

בקנברה הודיע דובר ממשלת אוסטרליה, כי אוסטרליה החליטה להכיר בממשלתו של הנסיך נורודום סיהאנוק.

שר החוץ האוסטרלי, דון וילסי אמר, כי נוכח המציאות אין עוד טעם שאוסטרליה תוסיף להכיר בממשלת לון נול.

בריטניה מעיינת בהכרה במשטר החדש בקמבודיה

לונדון, 17 (יופ״י) — שר החוץ הבריטי ג'יימס קאלאהאן אמר היום, כי הוא מעיין בדחיפות במתן הכרה לממשלה המהפכנית שניצחה בקמבודיה.

קאלאהאן אמר דברים אלה, בהשיבו לדרישות שהעלו על ידי חברי מפלגת העבודה מן האגף השמאלי שבריטניה תכיר בממשלת הנסיך סיהאנוק ללא דיחוי.

החל משפט הנאשם ברצח בעל הקונדיטוריה

משפטו של הנריך מצנר, הנאשם ברצח בעל הקונדיטוריה פרופ־פן בורוכובסקי. החל אתמול במשפט המחוזי. סניגורו של הנאשם טען כי הוא הוכה בעת הקירתו ובשל כך מסר הודעה במשטרה. קצין משטרה העיר לעומת זאת, כי מצנר התהולל בעת מעצרו ונזקק לכוח כדי להחזיק בו לבל יפגע בעצמו.

הנריך מצנר, בן 25, משכונת גוה יהושע ברמת־גן, הנאשם, כזכור, כי ב־18 בנובמבר האחרון רצח את בעל הקונדיטוריה. תוך כדי שוד. בכתב האישום נאמר כי מצנר וידידו ארבו ליד ביתו של בורוכובסקי בשכונת רמת חן ברמת־גן. בשעה 8 בערב הגיע בעל הקונדיטוריה עם תיק ובו 5000 ל״י דמי הפדיון היומי. אחד הנודדים התנפל על בעל הקונדיטוריה כדי לשדוד את תיקו. האיש נאבק ולא נתן את התיק ואז נורתה יריה אחת מתת מקלע „עוזי" והוא נרצח. ההובע, עו״ד אברהם אלדג׳ם, טוען, כי מצנר, החזיק בנשק וירה את היריה הגורלית.

פרקליטו של הנאשם כפר בשמו באשמה. אחרי שהעיד איש משטרה שמצא את גופת המנוח, ביקש התובע להגיש את ההודעה שנגבתה מן הנאשם בעת חקירתו. הסניגור התנגד לכך והציג בפני השופטים תעודה רפואית שבה נאמר כי הנאשם נבדק על ידי רופא ונמצאו סימני חבלות בידיו ורגליו. הרופא, ד״ר יונתן מאיר. אישר בעדותו בבית המשפט את התעודה הרפואית, וציין כי סימני החבלה היו מפגיעות שנגרמו כשבוע עד 10 ימים לפני הבדיקה.

קצין המשטרה בפקה יהודה אמוראי, שחקר את הנאשם, העיד בבית המשפט כי איש לא הכה את הנאשם. הוא הסביר כי בעת חקירתו החל מצנר להשתולל בכל פעם שהציגו בפניו ראיות חדשות שהפריכו את גירסתו. בכל פעם כאשר ראה כי הוא נתפס, החל להכות בארון ובקירות. החזקנו בו בכוח כדי למנוע בעדו מלהשתולל — אמר קצין המשטרה.

המשך הכשפט, בפני השופטים מרדכי קנה, אליהו מני ואלישע שינבוים, נדחה.

מטען הבלה התפוצץ באוטובוס „דן"; איש לא נפגע

מטען חבלה קטן התפוצץ אתמול אחר הצהריים באוטובוס „דן" קו 68 שנסע מקריאון להל־אביב. הפיצוץ אירע בשעה 15.30. איש לא נפגע ולא נגרם כל נזק, פרט לסימני פיח שנותרו במושב הרביעי בצד שמאל, מאחורי הנהג. היה זה מטען קטן שהיה ארוז בתוך קופסת סיגריות מסוג „ברודווי".

המשטרה החלה בחקירה ובמקביל הוגברו הסריקה והחיפושים בנקודה המוצא של האוטובוס.

כתוכנית היצבו בדרכים המובילות לת״א והוגברו החיפושים בקרב בני המיעוטים.

הסתיים קורס קציני המשטרה הצבאית

עשרות קצינים, שוטרות ושוטרים צבאיים נטלו אתמול לצה״ל עם סיומו של מחזור חדש של קציני משטרה צבאית ומחזור חדש של שוטרות ושוטרים צבאיים.

בטקס קצר, אמר קצין משטרה צבאית ראשי, תת־אלוף זלבן והר, כי הוספת זו יש בה כדי להגביר את הכשבעת בחיילות צה״ל. הוסיף כי אחד התפקידים החשובים של השוטרים הצבאיים גדל בפיקוח על נהגי צה״ל בדרכים.

בהם הטקס הציגו השוטרים הצבאיים החדשים תרגילי התעבלות בדליקים, שקבלו תשואות מהורים וקרובי משפחה שנכחו במקום.

דליקה במפעל בבני־ברק

במחסני המפעל „ניקיון מקסי" בבני־ברק פרצה אמש דליקה שגרמה נזק של כמאה אלף ל״י.

4 מכוניות כיבוי של מכבי־אש בבני ברק הוזעקו על האש הוך שעה וחצי ומנעו התפשטותה אל הבנין המפעל עצמו.

במהבנים נשרפו כמויות גדולות של מוצרי אריזה לנקיון, אותן המפעל מייצר. כמו כן ניזוקו מבני המחסנים. עדיין אין יודעים את סיבת הדליקה.

מסדר הסיום של קורס שוטרים צבאיים

אלוף טל: ,תכנית ג'ונסטון' לחלוקת המים עשוייה היתה להביא לשינוי במערכת היחסים באיזור

תוכנית המים של ג'ונסטון לחלוקה למדינות האזור, שהיתה בבחינת ניסיון התחלתי לשיתוף פעולה בין מדינות ערב וישראל, היתה לה משמעות רבה יותר מתוכנית־מים בלבד. אולם נראה, כי הקיצונים במדינות ערב גברו על הרבים שם, שתמכו בתוכנית זו והיא לא הופעלה — אמר אלוף (מיל.) ישראל טל, בהרצאתו ביום ה' בבית ציוני אמריקה על מלחמת ששת הימים לפני באי המכון ללימודי ישראל.

מר טל סקר את מהותו של החיכון מסביב למים ומקורות הירדן. הוא עמד על התהליך שקדם למלחמת ששת הימים, החל משליחות ג'ונסטון, הפעלת המוביל הארצי וניסיונות הערבים להסות את מקורות הירדן.

„בהבט לאחור, נראה, כי היתה קיימת אפשרות לשיתוף פעולה בינ־נו לבין מדינות ערב, באמצעות תוכנית זו, והיתה זו אחת ההזדמנויות ההסטוריות לשינוי ממשי במערכת היחסים באיזור" — הטעים מר טל.

בהמשך דבריו ניתח מר טל את מהלך מלחמת ששת הימים והתוצאות. ציין, כי מלחמה זו היתה תחילה להתהליך של השתנות המטרות הלאומיות בתודעת דעת הקהל בישראל. השינוי בא כתוצאה מאיומי הערבים ערב המלחמה והלך הרוחות הקיצוני בעולם הערבי נגד ישראל.

אלוף שרון: עומק אסטראטגי חשוב יותר ממטוס „אפ־15"

„יש יותר משמעות והצביור, שמטוסי אפ. 15 בארה״ב הם דבר חשוב, אבל הם פחות חשובים מעומק אסטרטגי. בלעדיהם אפשר להתקיים בגבולות הנוכחיים, אבל בגבולות אחרים — מטוסים כאלה לא יעזרו" —

אמר אמש אלוף (מיל.) אריאל שרון בהרצאתו במדרשה בן־אליעזר בבית דיזנגופסקי בתל אביב.

המרצה הוסיף, כי גם בעבר היו עיכובים באספקת חלפים ותחמושת מארה״ב כמו היום, אבל הדבר פחות חשוב מאשר חוסנו הנפשי של העם, המושג לא על ידי ויתורים בהולים, אלא על ידי עבודה איתנה על עקרונות.

מר שרון הדגיש, כי מה שהתרחש היום בקמבודיה ובוייטנאם הוא אזהרה ביחס למסקלן של ערבויות אמריקאניות. גם אם אין לזלזל בידידות אמריקאית, הרי אין לנהוג הול בציבינו שהיא עדיפה על יסודה בגבולות ביטחון. אילו ד״ר קיסינג'ר היה נחל הצלחה אישית במזרח התיכון, במו״מ האחרון, כיפי שהשיג בוייטנאם, היה הדבר מסתיים בכבה חמורה מאד לישראל, לפי הניסיון של מה שאירע בוויטנאם.

„יש להפסיק לדבר על ערבויות מארה״ב על נשק שאין לו תהליך ועל אי־יכולת לעמוד. בגלל הפסקת אספקת נשק. כן יש להפסיק להתרוצץ אחר השירותים הטובים של ארה״ב, ובמקום הסדר עם ארה״ב, יש להגיע להסדר על ידי מגע ישיר עם הערבים", אמר.

הדובר ציין, כי על ישראל להכין תכנית שלום כוללה ולהציגה בפני הערבים בצורה חד־משמעית. תוך הכרזה, כי אם לא יקבלה ויפתחו במלחמה, הם יאבדו את הישגי המלחמה האחרונה.

בגין מסר לרבין התרשמותו מסיורו האחרון בארה״ב

כאת סופרנו לענייני מפלגות

מנהיג הליכוד, ח״כ מנחם בגין, נפגש אתמול עם ראש הממשלה יצחק רבין ומסר לו על ביקורו בארה״ב, והתרשמותו מדעת־הקהל שם.

מר בגין אמר כי מצב־הרוח הפרו־ישראלי, השורר בקרב הציבור האמריקאני הוא שעת כושר שיש לנצלה.

השיחה נערכה בלשכה רה״מ בתל אביב ובסיומה סוכם, כי השניים ייפגשו שנית, ערב יציאתו של מנהיג הליכוד לסיור נוסף בארה״ב, בעוד כשבועיים.

ועדת הכספים של הכנסת סיימה דיונה בתקציב משרד הקליטה

שר הקליטה שלמה רוזן הכחיש אתמול בישיבת ועדת הכספים את הפרסומים מדיתי הוועדה בשבוע שעבר שבהם נאמר כי ישנה הפלמה של שני מיליארד ל״י בתקציב משרד הקליטה.

שום כסף לא נעלם אמר השר רוזן כי על הוצאות התקציב של משרדו יש פיקוח מתמיד כולל פקוח ודעת הכספים ומבקר המדינה.

ועדת הכספים המשיכה אתמול לדון בתקציב משרד הקליטה. הועדה שמעה את תשובותיו של שר הקליטה ושל מנכ״ל המשרד מנחם שרמן, היועץ הכלכלי של השר ש. אדלר ותקציבן המשרד ש. עסיה.

מנכ״ל משרד הקליטה, ציין כי 150,000 דרישות עליה הוגשו לשלטונות בריה״מ אך התגבלות השלטונות הסובייטיים מונעת עלייתם של יהודים אלה. מתוך 100 אלף יהודי בריה״מ שעלו לארץ מאז מלחמת ששת הימים ירדו 4 אחוזים בלבד. זאת ירידה נמוכה ביותר בהשוואה לירידה מעליות אחרות.

שינויים בתנאי קליטה לעולים יחידים ולעולים קשישים

זכאות עולים יחידים בתחום הדירה הוארכה כשלוש לחמש שנים. הארכת תקופה הזכאות בתחום זה תקל על התהליך קליטתם של העולים. משרד הקליטה האריך את הקופת ההשתתפות בשכר דירה של עולים קשישים עד למציאת פתרון דיור של קבע בשבילם. כמו כן הועלו סכומי הסיוע החודשיים ליחידים ולזוגות קשישים. לאחרונה סוכם כי דירות שנרכשו ע״י עולים יוכלו להמכר רק לאחר חמש שנים או באישור המשרד קודם לכן.

להלן הודיע מר שרמן כי יורדים החוזרים לישראל יקבלו אותם התנאים כפי שמקבל כל תושב חוזר. יורד החוזר ארצה יוכל להרשם לתוכנית של שיכון לזוגות צעירים ובמקרים מסויימים יקבל הלוואה בסדר גודל של מהיר כרטיס לשובו ארצה.

המדד התעשייתי באנגליה עלה ב־22.2 נקודות

לונדון, 17 (יופ״י) — האינדקס התעשייתי של „פיננשל טיימס" עלה היום ב־22.2 נקודות והגיע ל־339.9 נקודות.

לפי חישובים עלו היום המניות בבורסה של לונדון בסכום כולל של 2.239 מיליארד לירות סטרלינג.

זכו בהגרלת הפיס

בסך 500,000 ל״י זכה המספר: 323074.

בסך 100,000 ל״י זכה המספר: 512971.

בסך 50,000 ל״י זכה המספר: 351041.

בסך 10,000 ל״י זכו המספרים: 191930; 643733.

בסך 5,000 ל״י זכו המספרים הבאים: 140595 150502 341117 345895 438834 448564 476568 547896 382179 717711.

בסך 1,000 ל״י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 05860 07320 48951 49691 52780 71065 73442 95609 38310.

בסך 500 ל״י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 04940 17855 41524 78797 80253 91319 93646 93762 97879 99042.

בסך 200 ל״י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 2372 7928 3977.

בסך 100 ל״י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 0546 0646 0733 0910 1093 1054 2210 2878 3284 3289 3972 4146 4246 4347 4472 4448 4460 5155 5454 5592 5810 6547 0731 7223 7286 7337 7432 7651 7839 8210 8246 8552 8603 8821 9161 9229 9464 9597 9955 9962.

בסך 6 ל״י זכו כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 9.

כנס ארצי של מזכירי הפוהמ״ד דן בתכנית הארגונית בסניפים

ביום שני השבוע, התקיים כנס מזכירים ארצי בבית־התנועה, שהוקדש לתכנית ההארגונית המתבצעת כעת בסניפי הפועל המזרחי.

רפאל בן־נתן, מזכיל הפועהמ״ז, הביא בפניהם את תכנית הארגון גיצרה. הארגונית בסניפים המרכזית — המתבססת על ריכוז בעיות הסניפים ע״י ראשי מחלקות הארגון ועוזריהם הללו יפעלו בעניני הסניפים עם ראשי המחלקות המוסמכות הנוגעים בדבר.

המזכיל וראשי המחלקות יערכו ישיבות מועצות סניפים, בפניהם תובא התכנית הארגונית — בהתאם לצרכי הסניף — לאישור ולביצוע. הדובר הדגיש את הצורך להחדיר לתנועה את מהותה, הרחבת דהית ולספח את הייחוד שלנו בחיי יום יום.

צבי קניג, ראש מחלקת הארגון, עמד על מפקד החברים. האחוזן, שנערך ע״י מחלקת המסים, וקרא למזכירים לא לנוח על „זרי הדפנה" ולהסתפק בגידול של ארבעה אחוזים בשנה שעברה. הוא רואה את המזכיר כ„מניע" „גלגלי" הסניף, ומחובתו להפעיל את ועדות הסניף ומוסדותיו הנבחרים.

אליהו חן־ציון, ראש מחלקת הארגון הנחה וניהל את הכנס.

בן נתן, הודיע למזכירי הסניפים שלושה ימי־עיון, שיערכו בהארגזה בניר־עציון, בעת ג' שבועות, באשר יוקדש לשלוש אלים: בעיות מדינה והנועה עבודתו של מזכיר הסניף; תיאום הבין־מחלקתי בתנועה.

כמו־כן, עמד על משמעותה שיות של המפקד האחרון בסניף. קרא למזכירים לפעול בשיתוף עם עובדי הכסים, מבצע הרישום של בילאו־פמ״ב, במוסדות החינוך הדתיים, בנות „בני־עקיבא" האולפנות בנות „תורה ומלאכה", מוסדות הנוער, מוסדות היסוכנים כו'. אף הודיע, כי התנועה לצורך מבצע זה את כל הון מבחינת פעולות הסברה אמצעים כספיים — להצל רישום.

בויכוח השתתפו מזכירי יהודה רצאבי — יהוד; — באר־שבע; כשה — שבעון; תירם יפת — יעקב סורי — בית־שמש; לינסקי — תל־אביב; — פתח־תקוה; יוסף עבו; הרב לוי יצחק — סויד — קרית־גת. שלום מלכה, ראש מחלקת הנכס.

מזכירות „למפנה" החליטה להמשיך המו״מ עם הצעירים על שלום בית בתנועה

כאת סופרנו לענייני מפלגות

המזכירות הארצית של „למפנה" החליטה אתמול להמשיך במו״מ עם הצעירים כדי להגיע להסדר ולשלום בית פנימי.

המזכירות קבעה כי הצעירים צריכים להבהיר באורח מחלט את עמדתם לבעיות הפנימיות, כדי להגיע להסדר־עבודה הולם את התנועה.

הוחלט עוד שהמזכירות המצומצמת של סיעת „המפנה" העקוב אחר שלבי המשא־ומתן עם הגורמים בתנועה ותוך שבועיים הכונס המזכירות הארצית, לשמיעת דו״ח וקבלת החלטות בנידון.

שר הפנים ד״ר יוסף בורג מסר בישיבה סקירה מדינית שנאסרה לפרסום.

צ. ברנשטיין מוקיע תופעות בדלניות של הסיעות

מכ״ל המפד״ל, צבי ברנשטיין סקר את היחסים הבינסיעתיים בתוך המפלגה וציין תופעות חריגות כאשר סיעה „שהיא גוף־מפלגתי פנימי", מתיימרת להופיע כמפלגה, וכשעושה זאת סיעה אחת עולה גם סיעה שניה על דרך זו. הדוגמה הזכיר פעולות מסויימות של הצעירים והרגת הרחק מהתום סיעה, והכרזות של חברים מסיעת „ליכוד ותמורה" — שאף הן בניגוד לעמדת המפלגה. „אם ניתן לכיוון זה להתפתח גיוכחה בקרוב שאין עוד מפלגה אלא פדרציה של סיעות שכל אחת מהן מושכת לכיוון אחר והציבור הרחב יחדל להתייחס אלינו בכבוד שאנו ראויים לו. ברנשטיין קרא לפעול להגברת המשמעת המורה של המוסדות המוסמכים ולא לאפשר הריגות הבדלניות עמדות סיעתיות לרעתה של אחדות התנועה של המפלגה כולה. כמו כן דרש למנוע כל ניצני בדלנות להקמת מפד״ל אחרת, תוך שימוש במשאבי התנועה כולה.

אהרן קושלוביץ קרא לעריכה השבון־נפש סיעתי, ולהרחיב את הקשר הכלל־תנועתי, החייב להתפרס על פני כל הסיעות.

אליהו חן ציון קרא להנהגה הסיעה לצאת אל הנוער והציבור הרחב, ולמלא בכך חלל ריק אמר כי יש להביא לכך שאמצעי הקומוניקציה וכלי ההסברה יהיו גם הם תחת השפעת היהדות הדתית־לאומית.

ישראל וינר קרא לצאת אל האקדמאים והסטודנטים, המהווים כרגרב לפעילות.

שלמה מנסגר קבל על צורת ניהול הפעילות בבית התנועה וקרא להחליף את השיטה הנוכחית.

חיב אברהם מלמד אמר כי יש להציג אידיאולוגיה חולקת או אלטרנטיבית לזו המוצגת כיום כי אידיאולוגיה בלעדית עליה הצעירים.

היעגה הגדול של הסמר בכך, שהגרום לעריכה בחן ליות כאשר תצטרך המסשל רית בנושא המדינה. כלמו הסדר כולל של שלוש השגדולות כדי לחדש את הקו קונסטרוקטיביות בתנועה.

בן נתן קורא לחיזוק עם ההתיישבות

מזכיל הפוהמ״ז, רפאל אמר כי יהודה של סיעה היא היותה גורם המאזנת בין האלמנטים לבין הגורמים הפלגתיים. קרא לחידוש חידוק הקשר „מפנה" ובעלה־בריתה הסמך ההתיישבות הדתית.

נמשכים המאמצים להקמת „גוף מרכז" במפלגת העבודה

כאת סופרנו לענייני מפלגות

המאמצים להקמת „הגוף המרכזי" במפלגת העבודה, והמקביל לגוש „הבריברי" — נמשכים. התפרקות המפלגה של ראש יצחק רבין. אך נראה שלא יצאו פרי בשלב זה.

לחילופין מוצע להקים צוותים שיטפל ליד ראש עד עריכת הבחירות הפנימיות. בפורום ישתתפו שים בכירים במפלגה: 6, 2 מרפ״י ו־2 מאחדות, כי חברי מפא״י בפורום יהיו י. רבין, מזכיל המפלגה מנכ״ל ההסתדרות, י. מש הסוכנות היהודית עוזר של עירית חיפה, יוסף אלמוגי, אוצר יהושע רבינוביץ.

מגבית פנימית

לשכת מפלגת העבודה העביעה מאתמול על המגבית פנימית, כשהתשלום יושה בקבלת זכות בחירה להועידה לגה.

שיעורי המגבית יונהו בין (סטודנטים, פנסיונרים) — ל״י (בעלי הכנסה של 5000—) לגבי בעלי יכולת הערך גבוה. המגבית תהיה מרכזית אפשר תיקון ספר הבוחרים שפלגה לקראת הבחירה. כן הסתיים הדיון בנושא ההידרות למפלגה, כן הנושאים. הוצע כ־25 הצעות, כי מזכירות הלישכה תוכו עות לנושאים מרכזים ותב החלטות הלישכה תוך שבוע.

הודעת פוקד

כל אזרחי ישראל או תושבים קבועים בה, גברים בגילים 18 עד 52, אשר אינם נמנים עם הכוחות הסדירים או עם כוחות המילואים של צבא הגנה לישראל, נקראים לרשום ולבדיקות התאמה לשרות בטחון.

זמון האנשים נעשה בשיטה ממוכנת לכן אלה שחובת ההתייצבות חלה עליהם מתבקשים להמתין עד לקבלת צו ההתייצבות, בכדי לזרז תהליך הרשום והבדיקות ולמנוע מהמתייצבים טרחה ואבוד זמן מיותר, מתבקשים המתייצבים: —

א. להצטייד בתעודות ובמסמכים הבאים:
1) כל המסמכים הרפואיים המעידים על מצבו הבריאותי.
2) שתי תמונות פספורט.
3) תעודת זהות.
4) תעודות צבאיות המעידות על מעברו הצבאי מחוק שרות ביטחון.

ב. להקפיד על התאריך ועל השעה הנקובים בצו ההתייצבות שקיבל.

אנשים אשר בבדיקות החוזרות יימצאו שוב בלתי כשרים לשרות, יקבלו תעודת פטור חדשה. בסיום המבצע, יהיו בתוקף רק תעודות הפטור החדשות ואילו התעודות הישנות תהיינה בלתי תקפות. לפיכך, חייבים להתייצב בלשכת הגיוס גם אנשים שברור בעליל כי על פי קביעת הרופאים יחודש להם הפטור, על מנת שיקבלו תעודת הפטור החדשה. בעל פרופיל 21 אשר מסיבות הקשורות למצבו הבריאותי אינו מסוגל להתייצב, יוכל לשלוח מיופה כח אשר יציג במקומו מסמכים רפואיים המעידים על מצבו הרפואי, או לשלוח המסמכים הללו בדואר רשום, לא יאוחר מ־7 ימים לפני המועד שנקבע להתייצבותו, לפי הכתובת דואר צבאי 1576 צה״ל.

בכל פניה בכתב יש לציין מספר תעודת הזהות.

יצחק רחן, אל״מ
ראש מרכז גיוס
פוקד
אגף כח אדם

הטכניון
מכון טכנולוגי לישראל
הועדה הישראלית למענקים מטעם
HEBREW TECHNICAL INSTITUTE
מכריזה על
מתן מענקי השתלמות לשנת הלימודים
תשל״ו (1975/76)

המענקים מיועדים לאזרחים ישראלים, בעלי תואר אקדמי (עדיפות תינתן לבעלי תואר שני או שלישי) המתכוננים להשתלם באחד מהמוסדות להשכלה גבוהה בארה״ב בשטחים הבאים: —

טכנולוגיה • מדעים שימושיים • וארכיטקטורה
למבקשים להשתלם ב־: מנהל עסקים, בתכנון אזורי ועירוני וברפואה תינתן עדיפות משנה. גובה המענק 1000 דולר עד 2000 דולר לשנה. על המועמדים לשלוט בשפה האנגלית. להגיש ראיות שנתקבלו להשתלמות במוסד אקדמי בארה״ב ושאמצעי הקיום למשך שנת ההשתלמות מובטחים להם.

טפסי הבקשות ניתן להשיג בלשכה לקשרי חוץ אקדמאים, חדר מספר 515, בנין הסנט, קרית הטכניון.

המועד האחרון להגשת הבקשות הוא ה־15 במאי 1975.

משרד הפנים
הודעה על הנהגת שעון קיץ

שעון קיץ יונהג החל ממוצאי שבת, אור לט' באייר תשל״ה (19 באפריל 1975) ועד לכ״ד באלול תשל״ה (30 באוגוסט 1975) - שעה 24.00

במוצאי שבת ט' באייר תשל״ה (19 באפריל 1975) בשעה 24.00 יש לקדם את מחוגי השעון בשעה אחת

של הצופה

לקחי וייטנאם וקאמבודיה

בנאומו בפני אגודת עורכי עתונים בוואשינגטון, שירטט קיסינג'ר תכנית שמונת הסעיפים, שנועדה כנראה להיות בסיס להיערכותה המדינית המחודשת של ארצות־הברית.

לקח הכשלונות בווייטנאם, אמר, אינו נסיגה לבדלנות כמהלך הרווה בחוגים מסויימים, אלא להיפך, הוא מטיל על ארצות־הברית „לשקול בכובד־ראש התחייבויות חדשות הנוגעות לכבודה וליוקרה של האומה האמריקנית".

הנשיא פורד התייחס בצער ובעצב מנפילה קאמבודיה בידי הקומוניסטים ושיבת את הקאמבודים שלחמו באומץ על הירותם. כלום בדעת המימשל האמריקני למנוע ככל האפשר נפילת דרום־וייטנאם בידי הקומוניסטים? קיסינג'ר סח על קיום התחייבויות לכבודה של ארצות־הברית, הוקיע את סין ובריה־המועצות, המספקות ציוד מלחמתי רב לצפון־וייטנאם, שלא תבעו מהאגודים הסכמי פאריז ולהפסיק התקפותיה על סייגון.

אין כל ספק, סין וברית־המועצות אשמות במיתקפת הקומוניסטים על וייטנאם, שנערכת בנשקם הרב. מה המסקנה המעשית שתסיק ארה״ב מתבוסתה בקאמבודיה ובדרום־וייטנאם? הכשלון הוא כשלון המדיניות שסמכה על הסכמי פאריז. הקומוניסטים מפירים הסכמים כאשר יש באפשרותם להשתמש באמצעי־להימה לשעבד עמים ומדינות.

לדברי קיסינג'ר חייבת ארה״ב „לנקוט עמדה ברורה בזירה הבינלאומית לגבי ערכים שבהם מאמינה". ואמנם זו משימתה של מעצמת־על המערבית נוכח כגמת ההתפשטות של הקומוניזם התוקפני. כבודה וכעמדה של ארה״ב עומדים למיבחן נוכח המפולת בארצות הודו־סין.

בדברו על המזרח־התיכון אמר קיסינג'ר, שעל ארה״ב לקיים שלום במקומות שבהם כשלון צלול להביא אסון שיהרוג ממסגרתו הצרה, כגון במזרח־התיכון. הוא שלל קפאון וציין, שעם ההתחייבות לבטחון ישראל תתבסס ההיערכות המחודשת על דיפלומטיה רבת־צדדים יותר. כנראה מכוון לומר, לראות את האינטרסים האמריקניים בארצות־ערב ובישראל יחד, ולפי גישה זו לקבוע כאן את מדיניותה. כאן ההסבר לדרישת ויתורים מרחיקי־לכת מישראל ללא תמורה ממשית מצד מצרים.

דוגמת ארה״ב להביא את השלום לאיזור, שאחרת עלול להתלקח מכאן תבערה עולמית, כדעת קיסינג'ר, עמדת ישראל היא, שיש לרסן תוקפנות ולא לפייסה בהסכמים שאין מאחוריהם התחייבות כמכינת לשלום. המפולת בקאמבודיה ובווייטנאם מאשרת עמדת ישראל, שאין לסמוך על הבטחות סתמיות של משטרים תוקפניים.

בין ישראל למימשל האמריקני

ראש־הממשלה אמר בראיון, שהצדדים בסיכסוך ישראל־ערב מן הדין שיעברו תקופת־ציגון בטרם יחליט כל אחד מהם בדרך בו הוא בוחר. אף שר־החוץ אמר בערך אותם דברים בעצרת המגבית בלוס־אנג'לס, בהביעו תקוה, שארצות־הברית תוסיף למלא תפקיד בהידוש במשא־ומתן.

הדברים מכוונים למימשל האמריקני, שיחדל להאשים את ישראל בחוסר־גמישות וללחוץ שתחדש הצעת „רעיונות חדשים". ההמקה היא, שאל יווצר רושם אצל הערבים שחל קצר ביחסי ישראל־ארה״ב, העלול לעודד אותם למעשי־איבה.

אך מר קיסינג'ר מוסיף לגלות קוצר־רוח לגבי ישראל, אם לא בהופעותיו הרשמיות הרי בפגישותיו עם חוגים רבי־השפעה. לפי הדיווחים, קובל על דובריו כמשלת ישראל, שמצד אחד מביעים רצון לחדש שיחות־התיווך ומצד השני בודדים שלא חל שינוי בעמדתם. אין הוא מעלה על הדעת, כנראה, שיש צד שני, קשות, האחראי לביטול השיחות, ויש לדרוש גם ממנו „רעיונות חדשים".

בשיחה עם קיסינג'ר ביקש ממנו ח״כ אבא אבן „להדול מחיטוטים בעבר" ולנסות בקביעת קו מדיני מתואם בין ישראל לארה״ב. הוא גם תבע ממנו לא להתנות אספקת נשק לישראל בקבלת תכתיבו של המימשל האמריקני. לפי הדיווח, הבטחתו על קיסינג'ר בענין היוני זה נאמרה בצורה מעורפלת, וקיים חשש, שעיכוב האספקה ישמש אמצעי־לחץ על ישראל.

באווירה זו יתקשה שר־החוץ הישראלי בפגישתו עם קיסינג'ר לפייסו בהבטחות כלליות ללא הצעת ויתורים כהפצו של מזכיר־המדינה האמריקני. אך הפגישה עצמה, בנסיבות הרחוקות מכבוד, באה להדגיש, שלדעת ישראל יש צורך בהסדר חלקי לפני ז'נווה, וחובה המתווך האמריקני להפעיל את שיכנועו בעיקר לעבר כדאת. נשיא מצרים הכביל את התיווך ולא ישראל.

יש לפקפק בסיכויי הפגישה לשנות את דעתו של קיסינג'ר, אך הכרח לדעת אם מזכיר־המדינה החליט באורח־מחלט להמשיך באספקת הנשק כאמצעי לחץ נגד ישראל. בנקודה זו יהיה צורך להפעיל את דעת־הקהל האוהדת, ובראש־וראשונה את היהדות האמריקנית, בדרישה למלא התחייבויות המימשל בענייני נשק לישראל.

יש לציין החלטתה של ועידת ה„לובי" היהודי־אמריקני למען ישראל, שבה השתתפו חמש מאות נציגי הקהילות, הקוראת למימשל ולקונגרס להמשיך בתמיכה הצבאית והכלכלית לישראל „כדי לאפשר לה להרתיע תוקפנות ולהתקדם לקראת השלום".

ההחלטה מחייבת את היהדות האמריקנית לפעילות מדינית העשויה להיות ניכרת בבלבים הבעייתיים.

יידע מתוך זיקה

בין אלופי יום־העצמאות חידון התנ״ך לנוער, שבו ניכתר חתן־תנ״ך בעולם הנוער היהודי, הוא כן המלבבים ביותר. המשתתפים, נערים ונערות מהארץ ומארצות התפוצה, בני עם התורה והנבואה, מתמודדים ביידע בתנ״ך עד כדי מתן תשובות נכונות ומהירות לשאלות הערוכות בצורת חידות.

הגנה זכו בשלושת המקומות הראשונים תלמידי הישיבות התיכוניות של בני־עקיבא בארץ. ראשון, אפרים קורנגוט, תלמיד ישיבת נתיב מאיר בירושלים; שני, יעקב הילדסהיים, תלמיד ישיבת בני־עקיבא בכפר־הרואה; שלישי, שמואל סולדיראנו, תלמיד ישיבת פרחי־אהרון בקריית שמואל, חיפה. הצטיינותם מעידה על בתי מדרשם שאיפשרו להם לצרף עקידה לכשרו ולזכות בפרסים.

לפני שנה ושנתיים זכו בכתר מתתמפים בחידון מחוץ־לארץ, גם הם תלמידי ישיבות תיכוניות. בחידון מתתמפים גם תלמידי בתי־ספר כלליים, ומהם בעלי הצטיינות ניכרת, אך בדרך־כלל יש קשר בין ידיעה בתנ״ך לבין זיקה דתית אליו. חתן התנ״ך של הכנה גילה סוד בקיאותו: אהבת התנ״ך וקיום והגית בו יומיום.

בני ישיבה לומדים תורה, נביאים וכתובים כספרי־קודש ומתוך אחדות פנימית בין תורה זו שבכתב לבין ההלכה, תורה שבעל־פה. כלשון הכמים: „דברי תורה כולם אחת ויש בהם מקרא ומשנה, הלכות ואגדות".

מוסד הרב קוק
ת. ד. 642 ירושלים

זה עתה הופיע
מחקרים בתלמוד
מאת
פרופ' אברהם וויס

המחיר: 22.— ל״י

משרד ההפצה תל־אביב, אלנבי 87 295036

„העטים כותתו חרבות" — בווייטנאם

מאת משה גלידאי

בספטמבר 1969, כעשרה חדשים לאחר היבחרו לקדנציה ה[ראשונה] שלו כנשיא ארצות הברית, הכריז ריצ'רד ניקסון בעצרת [הכללית] של האו"ם: „על העם בווייטנאם בצפונה ובדרומה כאחד [...] במשך שנות דור אחד, סבל ויסורים לא יתוארו והוא זכאי [ל]טוב יותר".

[...]ז בנובמבר 1972, ימים ספר[ים לפני] היבחרו כנשיא לקדנציה [...]ור הנשיא ניקסון לאומה [...]ית, במסע הבחירות שלו: [...] לומר לכם זאת בכנות ש[...]יטנאם: אני משוכנע לח[...]נו צופים לקראת הסדר [...]. אתם יכולים לסמוך עלי [...]כך"...

[...]י התאריכים הללו, היו 30 [...]ל מו"מ מייגע גלוי וחשאי [...] מבילה צפון וייטנאם ל[...]ה אמריקאית בפאריס. כ[...]פקיד הראשי בשיחות אלו, [...]יוקמור המעופף" הלא היא [...]ר הנרי קיסינגר שבימים [...]ן לא היה שר החוץ של [...]ברית אלא יועצו המדיני [...]בכיר של הנשיא ניקסון. [...] בשם ב„מים הזודנים" [...]גייסי"...). הוא פליט מגר[...]צית, הפרופסור היהודי ב[...] התחיל אז את הקריירה [...]שלו כאשף „הדיפלומאטיה [...]ו„מדיניות הדילוגים" ה[...]גלו לבעון השלום העולמי, [...]וסופו שלדבר הביאה לו את [...]בפרסי תבל, את „פרס נו[בל]".

חווה ממשלתית באיזור שמצפון ל-סייגון, — התקפה שסימנה את ה-מאבק המזוין נגד ממשלה דין דיאם. ובמאי אותה שנה הוציאה ה-אנוי את המשלחת הצפון וייטנאמית שפעלה ליד ועדת הפיקוח הבינלאו-מית שהוקמה בהתאם להסכמי ג'נ-ווה, ושבה ישבו נציגים מפולין הודו וקנאדה, שתפקידה היה לפקח על ביצוע ההסכם. כבר לפני כן דיווחה הוועדה שלא צפון וייטנאם ולא ד-רום וייטנאם ממלאים אחר סעיפי ההסכם.

הווייטקונג מופיע בזירה

ההתקפות האלימות מצד הווייט-קונג בסיועה הישיר והפעיל של צפון וייטנאם נגד הדרום הלכו וגברו. ב-ראיון לעיתון קומוניסטי בלגי „הדגל האדום" שנתן ב־10 ביולי 1959, הכ-ריז הו צ'י מין: „אנו בונים סוצי-אליזם בווייטנאם, אלא שאנו עושים זאת רק בחלקה הצפוני של המדינה, ואילו בחלקה הדרומי אנו עדיין צ-ריכים לכוון ולהביא לידי ליכוד של המעמד הבינוני עם המהפכה האנטי-אימפריאליסטית".

בפברואר 1960, ביקשה סייגון מ-ארה"ב להגדיל את מספר אנשי ה-משלחת הצבאית המייעצת ואכן גדל מספרם של היועצים האמריקאיים, עד כדי 700 איש בקירוב. האנוי מחתה נגד זה בפני בריטניה וב-רה"מ שני יושבי ראש של ועידת ג'נבה, וטענה „שארה"ב מקימה ב-דרום וייטנאם בסיס צבאי כהכנה ל-מלחמה חדשה". ארה"ב, כמובן לא שעתה למחאות הללו ובסוף מאי אות[ה] שנה, הגיע לסייגון צוות מיוחד של „הכומתות הירוקות" כדי לאמן את הצבא הדרום וייטנאמי.

כך הוסלמה מעורבותה של ארה"ב בדרום וייטנאם, ואשר עד לסוף ה-קיץ של שנת 1968, הגיע מספר ה-חיילים והקצינים האמריקאיים ש-השתתפו באורח פעיל במלחמת וייט-נאם עד לכדי 750 אלף, ואשר עלתה למשלם המסים האמריקאני בעשרות של מיליארדים דולר. אבדות הכוחות הללו בהרוגים ובפצועים היו כבדות מאוד. זעם העם האמריקאני התחיל לגאות וברחובי ארה"ב, ב-אוניברסיטאות ובערים הגדולות נ-ערכו הפגנות סוערות ולפעמים גם אלימות, נגד „המלחמה המסטיפית" ה-זאת. בעיקר גבר הזעם נגד המשך שהותם של מאות חיילים אמריקא-ניים בשבי צפון וייטנאם, ומכל עבר וצד נשמעה דרישה תקיפה „הביאו את הבחורים הביתה". הנשיא לינדן ג'ונסון הדמוקראטי, לא עצר עוד כוח תחת הלחץ הגובר והולך מצד כל שכבות הציבור, ויתר על הגשת מועמדותו לכהונת נשיאות נוספת ב-בחירות 1968 והמועמד הרפובליקא-ני ריצ'רד ניקסון שהבטיח לסיים את „המלחמה הבלתי" ולהביא את ה-בנים הביתה, ניצח את יריבו הדמו-קראטי יוברט המפרי וכבש את ה-שלטון. ואכן מיד אחרי בחירתו הה-חל בצעדים נמרצים לקיים את הב-טחתו ולהביא את השלום.

קיסינגר נכנס לתמונה

כך נכנס הפרופסור הדמוקראטי מהארוארד ד"ר הנרי קיסינגר לתמ-נה והחל ב„דילוגיו המעופפים", בין פאריס לסייגון וחוזר חלילה, 30 חדשי מו"מ, לסירוגין, בשנים 1972—1969 — עשה קיסינגר בדילוגיו הללו ונפגש בחשאי למעלה מתריסר פעם עם נציגה המיוחד של האנוי לשיחות אלו לה דוק תו — בפאריס. פגישתם הראשונה היתה ב־4 באו-גוסט 1969. היו ימים כמו למשל ב־26 ביולי 1972, כאשר כבר אפשר היה „למשש את השלום בידיים". באותו יום לאחר השיחה עם לה דוק תו התיצב קיסינגר בפני העיתונאים בפאריס, כולו קורן חיוכים ואושר. העיתונאים שאלו אותו: „מי יזכה לפרס נובל, אתה או לה דוק תו ?" אכן היתה זו שאלה בעיתה, שכן בסופו של דבר קיבלו אותו שניהם. אלא שבנובמבר אותה שנה בעוד מסע הבחירות של ניקסון לקדנציה שניה, מתנהל במלוא עוזו והרפוב-ליקאנים רוכבים על „סוס השלום" — הפסיקה האנוי לפתע את חשאיות השיחות, ללא מתן נימוק סביר, ו-העמידה את קיסינגר בפני הפתעה מתוכלכלה. יונת השלום כבר ישבה על כף היד והנה התעופפה. מסתבר שהאנוי רצתה לסחוט ויתורים נוס-פים מארה"ב, בנצלה את הלחץ הרו-בץ על ניקסון לקיים הבטחתו לעם האמריקאני. היא רצתה גם לבחון את כוחה של דרום וייטנאם בשדה הקרב. מצד אחר התעקשה גם סייגון וסרבה לקבל את הצעותיה של אר-צות הברית. נשיא דרום וייטנאם חשש שמוכרים אותו לקומוניסטים.

לניקסון לא היתה ברירה. כאשר ערב הבחירות לקדנציה השניה שלו נתן את הבטחתו שהוזכרה לעיל, לעם האמריקאני — כבר הוכנו מדים חדשים, מדליות, ציטוטים והעלאות בדרגה, לשבויי המלחמה שיחזרו מצפון וייטנאם ואשר יובאו לבסיס חיל האוויר האמריקאני בפיליפינים. הפנטאגון אף גייס כבר כוח משימה מיוחד לפינוי המוקשים שנזרעו לאו-רך חופי צפון וייטנאם באביב 1972. קיסינגר שלח לכן את סגנו לענייני המז"ת הווייטנאמי, את הגנרל אלכ-סנדר הייג לסייגון, עם איגרת מיו-חדת מאת הנשיא ניקסון לנשיא דרום וייטנאם נגוין ואן תיו ו-ייעץ לו לאשר ללא שהיות את הסדר השלום. בידי הייג היו הוראות, ממש כמו בידי קיסינגר עכשיו, לצוות הישראלי בירושלים, לשכנע את תיו הסרבן לקבל את תנאי ההסכם המו-צע ולרמוז לו שאם יתעקש תסגור ארה"ב את ברז הסיוע הצבאי והכל-כלי ותשאיר את דרום וייטנאם לע-מוד בעצמה פנים אל פנים מול צפון וייטנאם הקומוניסטית.

קיסינגר רוצה לעשות זאת גם עתה

קיסינגר עשה זאת אז ורוצה לע-שות זאת עתה. ההסטוריה חוזרת על עצמה וכדי לשכנע את בני שיחו נו-קט קיסינגר באיזור המזרח התיכון אותן השיטות שנקט קודם לכן ב-וייטנאם. ואכן לאחר השגת ההסכם הווייטנאמי, דיווחו משקיפים בוא-שינגטון שארה"ב תפעל להשגת הס-כם שלום במהירות לפי עקרונות ה-הסכם בווייטנאם. המשקיפים הד-גישו אז שיסוד חשוב במרכיבי ה-מדיניות האמריקאנית הוא שלא לכ-פות הסכם על הצדדים הנוגעים ב-דבר לא באמצעים צבאיים ולא בדר-כים אחרות כלכליות ופוליטיות. אלא שיש בכל זאת הבדל משמעותי בין הדרכים שנקטה ארה"ב להחשת ה-הסדר בווייטנאם, לבין אלה שהיא נוקטת כאן במהירות ביחסה השווה לשני הצדדים. אז, במקביל ללחצה על סייגון, ציוה ניקסון, לפי עצתו של קיסינגר, להפציץ קשות את ערים הראשיות של צפון וייטנאם והאנוי היתפתה כאשר זו העמידה מכשולים חדשים בפני אישור ההסכם. עתה רוצה קיסינגר ליישם את „עקרונות וייטנאם" רק באורח חד־צדדי. הוא לוחץ על ישראל אם באמצעים צב-איים — השעיית משלוחי מטוסי „אף 15" וטילי „לאנס" — ואם ב-אמצעים כלכליים — דחיית בואו של שר האוצר הישראלי לשיחות כל-כליות בוואשינגטון. הנשיא פורד ה-כריז על „עיון מחודש" במדיניותו לגבי מדיניותו במזה"ת, אבל ספק רב אם „העיון" הזה יביא לתהיה, מה הביאה מדיניותו של קי-סינגר בדרום מזרח אסיה ומה עולה בגורלה של דרום וייטנאם.

„וכיתתו עטיהם לחרבות"

הסכם השלום לווייטנאם נחתם ב-פאריס אור ליום ה־28 בינואר 1973 בטקס חגיגי רב משמעות. נציגי אר-בעת השותפים להסכם, ארה"ב, דרום וייטנאם, צפון וייטנאם והווייטקונג, חתמו על 52 מסמכים שונים. שר החוץ האמריקאני דאז ויליאם רוג'רס ניסה ארבעה עטים שונים בטרם שמצא אחד מהם מתאים לחתימה. לבסוף חילק שר החוץ של צפון וייטנאם נגוויאן דואי טרין עט אחד למזכרת לכל שלושת השותפים ל-הסכם. היה בכך משום סמל לשלום, של „וכתתו חרבותם לעטים". עתה שנתיים לאחר חתימת ההסכם נשברו עטי השלום הללו וכותתו שוב ל-חרבות. השלום הווייטנאמי נועד היה להביא שקט ורגיעה לכל דרום מזרח אסיה, לאוס, קאמבודיה ודרום וייט-נאם. אלא שלא כמחשבותיה של וא-שינגטון, מחשבותיה של האנוי. קא-מבודיה נפלה, שליטה ברוח וצב-אותיה נכבשו לחלוטין לקומוניסטים. גורל דומה מתקרב גם לדרום וייט-נאם, ובשעת כתיבת שורות אלו, ק-רובה נפילתה של סייגון בדומה ל-פנום פן. מההסכמים של פאריס לא נותר דבר, פרט לכך ש„הבחורים האמריקאניים" חזרו הביתה. ועתה מביאים לארה"ב גם את היתומים שהחיילים הללו השאירו אחריהם.

הנשיא פורד יורשו של ניקסון מ-עיין מחודש במדיניותו כלפי המזה"ת, ועדיין לא ידוע מה יהיו תוצאותיו של „העיון" הזה. ואולי ת-גיע למסקנה־הרסה ובמקום דרישה מישראל לסגת ללא תמורה מהשטחים בסיני ובגולן, — תשכנע את שכנו-תיה של ישראל שאין נסיגה ללא תמורה. ארה"ב לא שלחה חיילים כדי להגן על ישראל מפני אויביה ובחוריה לא התענו במחנות השבויים במצרים ובסוריה. מדינת ישראל אי-נה דרום וייטנאם וירושלים איננה סייגון. אין לה כל זכות וצידוק לל-חוץ עלינו כמו שלחצה על דרום וייטנאם. וכל עוד לא נוקטת צעדים ממשיים כדי לשכנע את שליטי מצ-רים וסוריה סאדאת ואסאד לחדול מאיומיהם על שלמותה וריבונותה של מדינת ישראל, אינה רשאית ל-לחוץ ולאיים בסאנקציות צבאיות ו-כלכליות נגדה. איננו יכולים להפ-קיד את עצמאותנו וגורלנו בהסכמים בנוסח וייטנאם. על הנשיא פורד ו-שר החוץ שלו הנרי קיסינגר, בעל פרס נובל לשלום, לדעת זאת.

[...]יר" של קיסינגר

[...] מוואשינגטון למוסקבה [...] מפאריס לסייגון, פוסע מ-[...]פקין, „מטייל" בין קאהיר [...], סר לשיחה קצרה בדמשק [...]מן, מציף ומכריז כוס נפט [...]דה סעודה והוזר חלילה. [...] מפגין את כושרו האישי [...] ואולי ומגיע את שירותיו [...]פעם מתוך עצה שקולה ו-[...]ופעם מתוך לחץ מרומז ו-[...]ליה, בעקיפין ובישרין; [...]מוסקבה ובפקין לבני שיחו [...]ברז'נייב וקוסיגין, מאו ו-[...]ליי; פעם לעמיתו לכהונ[...] לה דוק תו הצפון וייטנא-[...]לבן הכוהה של ארה"ב, [...]פקן הוהגבל של דרום [...]גויאן ואן תיו — בסייגון. [...], ספיחות על השכם, הי-[...]ניקות מעריציו וידידיו [...]סאדאת בקאהיר ובדמשק הו-[...]ל ברמת עמון ובריאד, או [...] עבודה קונסטרוקטיבית [...] עם יגאל ויצחק בירו-[...]

הכל הלך במישרין. הנה הדוקטור המעופף" להביא [...] למוסקבה ולפקין. הושג [...] עם שליטי הקרמלין וסין [...] תפסה את מקומה כמעצמה [...] בוועצת הביטחון ובארגון [...]מאוחדות; הושג השלום ב-[...]ה אסיה ועמצאותן וריבונו-[...]רום וייטנאם, קאמבודיה ו-[...]ו כמובטחות לעולמים. זאת [...] השלום הזה של דרום מזרח [...]ה עתה ד"ר קיסינגר שביב-[...]טה שר החוץ של ארה"ב, [...]גם לאיזור המסוכסך. אלא [...]קל לפתע ב„חוסר גמישו-[...] ירושלים, שנוכח „השלום [...] בפנום פן ובסייגון תגלה [...] ומסרבת להיענות לשכנועי[ו] [...]של שר החוץ האמריקאני.

[...] מתחילה [...]בות האמריקאנית

[...]בות האמריקאנית בווייט-[...]ילה בינואר 1955, חצי שנה [...]ישה של צרפת מחבל שלום [...]י 1954, לאחר המערכה ה-[...] האחרונה ונפילתה של דיין [...] ההכנסה ועידת ג'נוה, ו-[...] לשלטונה של צרפת בדרום [...]ויה, חילקה את ויטנאם בקו [...]־17 לשתי מדינות עצמאיות: [...]טנאם הקומוניסטית שבירתה [...]רום וייטנאם הרפובליקאנית [...]ה סייגון.

[...] הברית, על אף אי־היותה [...]כמים הללו הצהירה אז ב-[...]ר משפטי שלא תרשה הפ-[...]ם זה שהושג בג'נוה ב-[...] של ברהים ובריטניה, ותו-[...]גה רבה כל ניסיון להתנקש [...]להת הוקף להצהרה זו שיגר [...] האמריקאני דאז הגנרל [...]איזנהאור איגרת לראש ממ-[...]ום וייטנאם דאז דין דיאם [...] באוקטובר 1954, שמכאן [...] יינתן הסיוע האמריקאני ב-[...]ישיר לממשלת סייגון, ולא ב-[...] השלטונות הצרפתיים. איי-[...]הביע משאלה ותקווה שקבלת [...]ילהה מצד ממשלת דרום [...] בהנהגת רפורמות נחוצות. [...]תחיל הסיוע האמריקאני ה-[...] דרום וייטנאם. ב־12 בפברו-[...]1, הוקמה ועדה אמריקאנית [...] שתפקידה היה לייעץ למט-[...]יגון כיצד לנצל את הסיוע [...]ארגן את הצבא הדרום וייט-[...]לכונן מפקדה צבאית משלו. [...]הצרפתים פרקו את המפקדה [...] והסתלקו סופית מהאיזור. [...] בפברואר של אותה שנה מ-[...] את הקמתו של ארגון ההגנה [...] לדרום מזרח אסיה (סי-[...] שכיסה את דרום וייטנאם, [...]יה ולאוס. הסכמי ג'נוה מ-[...]רסו, שב־20 ביולי 1956, יש [...] בחירות בשני חלקי וייטנאם [...]ות היו לאחד את המדינה מ-[...] אלא שממשלת סייגון סירבה [...]ת להזמנת ממשלת האנוי ל-[...]חות על כך, בחוששה שתושבי [...]יטנאם לא יהיו מסוגלים ל-[...]את רצונם החפשי, ובכך יגברו [...]סטים וישתלטו על וייטנאם.

אם מחולקת

[...] בשארה וייטנאם מחולקת. ב-[...] הוקמה ממשלה קומוניסטית [...]זהו של הו צ'י מין, ובסייגון [...]ת הנהגתו של דין דיאם ש-[...] לנשיא בבחירות שנערכו ב-[...] מארס 1956.

שצפון וייטנאם לא ישבה ב-[...] ידיים. ארגנה קבוצות גרילה [...]סטיות, בתוך דרום וייטנאם [...] ואילך כינו את עצמן בשם [...]תג", אשר התחילו בפעולות [...] אלימות נגד ממשלת סייגון [...]י לאחד את שני חלקי המדינה [...], תחת שלטון קומוניסטי. ב־4 [...] 1958, ערכו לוחמי הווייט-[...] התקפה מזויינת ראשונה על

שיחה עם נגיד בנק ישראל מ. זנבר

הסכנה של זרימת כספים מוגברת

בחודשים אלה אסור שה-הוצאה תעלה על ההכנ-סה בפועל—בתשלום תו-ספת יוקר יש לעקר ה-פיחות. יש להטיל מס ל-אין להגדיל התקרה. — מס ערך מוסף יכניס ה-שנה רק מעט. —

מאת יצחק דויטש

הסכנה המרחפת על המשק היש-ראלי היא שתהיה לנו הצפה בלי-רות. כך על כל פנים ניתן להתרשם מדבריו של נגיד הבנק המרכזי משה זנבר.

על סכנה זו הוא אף עומד להת-ריע בימים הקרובים בדו"ח מיוחד שיוגש לממשלה ולוועדת הכספים של הכנסת עפ"י מצווה החוק. וכל כך למה ? במשך התקופה שמסוף אוקטובר 1974 עד סוף פברואר 1975 עלו אמצעי התשלום בשיעור של 16.1 אחוז. סה"כ אמצעי התשלום הגיעו ליותר מתשעה מיליארד ו-רבע מיליארד ל"י. העליה ב־16 אחוז אירעה בתקופה קצרה של אר-בעה חדשים בלבד.

חדשים רגישים

אין צל של ספק — אמר לנו מר זנבר — כי יש למנוע הזרמה גדו-לה של כספים בתקופה הקרובה. אלה הם חדשים המיועדים לפורענות; כ-לומר בחודשים אלה ישנה הזרמה צ-נחית של כספים, שכן הכנסות ה-ממשלה יורדות באופן יחסי ואילו ההוצאות קיימות או גדלות.

קיים גם מצב של גירעון בתקציב עצמו כרגע. הממשלה הודיעה עם הגשת הצעת התקציב על הטלת מסים חדשים בסך 2 מיליארד ל"י. אולם בסופו של דבר דחו את ביצוע מס מעסיקים בחודש אחד ובאותו זמן הוקטן שיעור המס מ־7.5 אחוז ל-4 אחוז בלבד. כמו כן קיבלה הממ-שלה על עצמה לפצות את העיריות בסך 300 מיליון ל"י על אי העלאת הכבישים העירוניים. ניתנו גם הקלות במס הקנייה שהועלה. כמו כן הת-חייבה הממשלה להקציב 120 מיליון ל"י לצורך הפעלת המלצות של „ו-עדת כץ" לשיפורים סוציאליים. ה-תוצאה היא: בתקציב חסרים כ־750 מיליון ל"י — נוסף ל־1.5 מיליארד ל"י מימון גרעוני במקור.

איזון הוצאה והכנסה

הפתרון זה יש להשלים. מה שבא בחשבון הוא קיצוץ בתקציב בסכום החסר. פעולה זו יש לבצע באופן מידי כבר עכשיו.

בחודשים רגישים אלה — מסביר מר מ. זנבר — אסור לממשלה להוציא כספים יותר ממה שהיא מכ-ניסה בפועל. נתקבלה אמנם החלטה כי ברביע הראשון של התקציב יוצאו 20 אחוז בלבד מההוצאה השנתית במקום 25 אחוז כמתחייב מחלוקת ההוצאה השנתית לארבעה. אולם ב-כך לא די. אם יבצעו את הפעולות ורק ידחו את התשלום יקבל סכנה כי במועד מאוחר יותר יבוצעו תש-לומים מוגדלים. הדרך הנכונה היא: פשוט לא לבצע יותר מאשר היקף ההכנסות בפועל.

ביצוע הרפורמה במערכת המסים הישירים, עפ"י המלצה ועדת בן־שחר, תעלה אף היא לאוצר כ־1.5 מיליארד ל"י. נוכח החששות בהזר-מה המוגברת, כיצד יש לנהוג ל-גבי הרפורמה ?

מ. זנבר: למרות זאת אני בעד ה-פעלת המלצות ועדת בן שחר.

תוספת יוקר — כיצד

אולם הנגיד רואה בתשלום תוספת היוקר את אחד הגורמים בסכנת ה-אינפלציה. לכן הוא מסביר כי בתש-לום תוספת היוקר בחודש יולי יש לנהוג עפ"י העקרונות הבאים:

א. תוספת היוקר שתשולם צריכה להיות חייבת במס הכנסה.

ב. למרות שישולם מס על תוספת היוקר אין להגדיל את התקרה של הכסף לצורך תשלום התוספת, אח-רת נגרום לעודפי נזילות שיחייבו מסים אחרים.

ג. בחישוב תוספת היוקר צריך ל-נכות את השפעת הפיחות.

ד. יש להאריך לתקופה נוספת את הסכמי השכר הקיימים.

גם לאחר ניכוי השפעת הפיחות מתוספת יוקר היא עדיין תסתכם בכ־2 מיליארד ל"י. כסף זה אינו משפיע כמו הזרמה ממשלתית ישי-רה, אולם הוא מגביר את התאוצה במשק.

תרומת מס ערך מוסף

האם מס ערך מוסף המיחול אמ-נם יקזז את השפעות ההזרמה מ-כל אותם המקורות עליהם הצ-בעת ?

מס ערך מוסף הוא רפורמה חשו-בה שיש לחתור אליה ולבצעה ב-הקדם. מקור זה אמור היה לבוא ל-לנטרל את ההשפעה של הזרמת ה-כספים כתוצאה מהפעלת הרפורמה במס הכנסה עפ"י המלצות ועדת בן שחר. אולם כדאי שנראה את הדברים באורח הנכון. כיום קיימים מלווה מעסיקים ומס מעסיקים המסתכמים בלמעלה מ־8 אחוזים. הכוונה שמסים אלה יבלעו במס ערך מוסף לכשי-יופעל. המס החדש, אם רוצים ש-יצליח, אין להטילו בשלבים הרא-שונים בשיעורים גבוהים. התוצאה היא שתוספת ההכנסה לקופה מ-הפעלת מס ערך מוסף השנה תהיה מוגבלת.

המירשם — מהו

שאלה: מהי אם כן המסקנה ? כיצד לנטרל את ההשפעה האינ-פלציונית

מ. זנבר: אמרתי שכבר כיום יש לבצע קיצוץ תקציבי מידי של 750 מיליון ל"י. אני מיחס גם חשיבות רבה להצעת שר האוצר י. רבינוביץ לספוג כמיליארד ל"י במכירת קר-קעות של הממשלה לקבלנים. ראוי לזרז ביצוע פעולה זו.

לאחר יולי נדע גם אם המלצות ועדת בן־שחר לרפורמה במס הכנסה התקבלו במילואן או בחלקן. נשמעו גם רעיונות בדבר דחיית ביטול מל-וות חובה לתקופה קצרה. לאחר ש-נדע מה בוצע הלכה למעשה יהיה צורך להחליט על פעולה נוספת, מהותו והקפו יצטרפו להיקבע במו-עדן.

לאלה סוגי פעולות אתה מת-כוון ?

במפורש אינני רוצה לפרט. מכל מקום יהיה צורך להחליט על כך ל-אור הבצוע של הרפורמה.

אין אבטלה בפועל

אולם כדאי שנדע; מה שצריך להדאיג אותנו כיום הוא הנזילות הרבה במשק. לא האבטלה, כי אין אבטלה כיום. ישנם אולי סימנים קלים ביותר על אבטלה מסויימת ב-ענפים ספציפיים. אך זו אינה צרי-כה להטריד אותנו. הבעייה היא ל-הגיע לשיפור מאזן התשלומים. אב-טלה מבוקרת, מינימלית, תאפשר העברת כח אדם והון השקעה מענ-פים המיצרים בעבור השוק המקומי לענפי ייצוא או החלפת ייבוא.

אם לא נעשה זאת אזי מלאי מטבע החוץ הקיים יבזבז ותיווצר אבטלה גדולה ובלתי מבוקרת.

כדי לעלות על הדרך הנכונה יש למלא אחרי שלושה תנאים:

א. הייצוא צריך ליהנות מתנאים טובים בהבטחת רווחיותו ובמימונו.

ב. צריכה להיות האטה בענפים ה-מייצרים עבור השוק המקומי.

ג. יש לעודד את החסכון.

— הזכרת את החסכון. רובו ה-מכריע הוא צמוד. האם אתה מ-חייב הצמדה זו. למרות ההפר-שים הגדולים הרובצים על ה-משק ?

מי שרוצה לבטל את ההצמדה ל-גמרי מסכן את עצם המדיניות ה-אמורה. חלק מהכסף שנחסך יעבור לצריכה. פירוש הדבר: הגברת ה-ביקוש בשוק המקומי. הגברת ביקוש שכזו אף מגדילה את כדאיות ההש-קעה בענפים לשוק המקומי. זאת במקום עידוד ההשקעה בענפי ייצוא.

התייחסת לפעולות ספיגה באמצ-עות התקציב. אולם קיימת גם הזרוע המוניטרית — כלומר ספי-גה של בנק ישראל ממערכת ה-כספים. מה נעשה בכיוון זה ?

בימים אלה העלינו את שיעורי הנזילות על האשראי הרגיל. עפ"י ההחלטות שכבר נתקבלו נמשיך במה-לך זה גם בחודש הבא. נוסף על כך העלינו את הריבית על מלווה לקצר מועד. בכך הגדלנו את המכירות פי שלוש לעומת החודשים הקודמים.

אנחנו מתבשרים על עליה גדו-לה ביתרות מטבע חוץ המסתכ-מות מאז הפיחות בכ־500 מיל-יון דולר. האמנם עלייה זו מב-שרת לנו שיפור מהותי כתוצאה משינויים במאזן התשלומים ?

— השיפור במאזן התשלומים הוא בכ־150 מיליון דולר. אולם בעת ש-הציגו בשעתו את ההרעה במצב ה-יתרות הצביעו על הסך הכל. בזמן שאחד ממרכיביה היה גם משיכות ספקולטיביות ארעיות — אם ניקח בחשבון גורם זה כשהוא פועל עתה בצד ההפוך — הרי התמונה היא של שיפור ניכר כיום. אבל לא מספר זה או זה הוא הקובע. חשובה ה-מגמה. בהחלט ניתן להצביע כיום על שיפור ניכר במצב היתרות לעומת העבר.

החשוב הוא לנצל את הדבר ול-חתור לשיפור במאזן התשלומים ו-ממילא שמירה על רמת היתרות והג-דלתן.

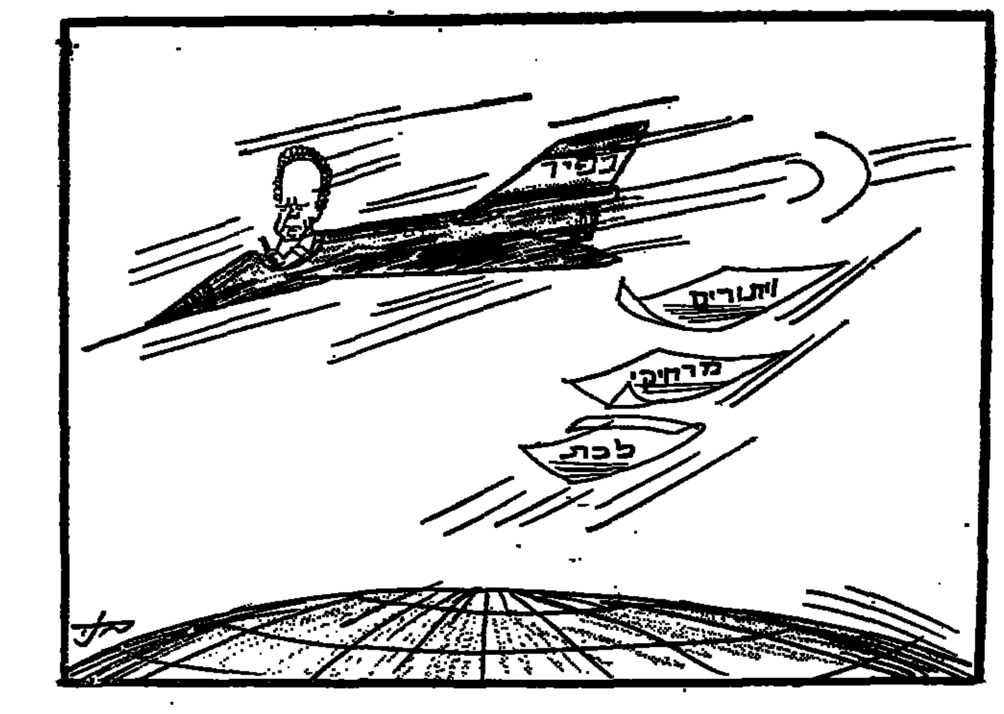

הפגנת עוצמה ו„בטחון"...

הרוסים באים...

מאת יעקב אדלשטיין

פרסום הידיעה על בואם של נציגים רוסיים לשיחות בירושלים, מגמתה היתה להוכיח שיש לישראל אופציה נוספת, לפני מסעו של שר החוץ יגאל אלון לארה"ב. מסע ששנוי במחלוקת, ובו מופיע אלון כצד נאשם שמבקש שהצד השני יסלח לו על משגהו ויסכים למרות הכל, לעסוק בענייני התיווך שבינו לבין יריביו. הפרסום היה משגה, משום שעורר תגובה הפוכה. הוא פגע ביחסי האימון בין ארה"ב לישראל, והוא פגע בסודיות שהרוסים מעונינים, להדבר על נושאים משותפים.

המדיניות הרוסית במזרח התיכון היא ציניות ומחושבת. אין היא נוטה לצד הערבים, או לצד ישראל. היא פועלת לבנות השפעה רוסית, ומ-בחינה זו אין זה חשוב לברית המוע-צות עם מי היא מתקשרת. כאשר המזרח התיכון היה איזור השפעה בריטי, פעלה ברית המועצות להוצ-יא את בריטניה מן האזור. לכן היא תמכה בהקמת מדינת ישראל, משום שמדינה כזו תבטל את ה-השפעה הבריטית. ברית המועצות לא תמכה בהקמת המדינה מתוך סנטימנטים לעם היהודי שהושמד על ידי הנאצים. שיקוליה שלה היו קרים ומחושבים. ניתן לומר כי בני-גוד לארה"ב, ברגע שברית המוע-צות מגיעה למסקנה כי היא תומכת בקו מסויים, אין היא נרתעת מלת-מוך בצד זה לאורך כל החזית. כך שיגרה ברית המועצות נשק לישר-אל בתקופה הקריטית ביותר באמצ-עות צ'כיה. אילולא הנשק הרוסי-צ'כי שהגיע לפני הקמת המדינה היה מצבנו בימים ההם קשה מאד. אולם ברגע שברית המועצות נוכחה כי ענינה נמצא בצד השני, אצל ה-ערבים, לא נרתעה לשנות את הכי-וון, ולשלוח נשק לאויבי ישראל. אילולא הנשק ששלחה ברית המוע-צות למצרים ולסוריה, בוודאי שלא היה מתאפשר להם כלל לתכנן את מלחמת יום הכיפורים.

עיסקת הנשק עם הערבים

נאצר התקשר עם הרוסים בעסקת הנשק לאחר פעולת עזה בשנות החמישים, כאשר צה"ל נקט פעולת תגמול עזה על פעולות הפדאיים ב-דרום. הוא נוכח כי נגד צה"ל הוא צריך להצטייד בנשק רב. המערב לא היה מוכן לסייע בידו בצורה ממשית. נאצר טען כי זה היה המפ-נה שהביא אותו לפנות אל הרוסים. יש ללמוד את ההתקשרות הערבית-סובייטית מתחילתה כדי להבין את נקודת הפתיחה שלה. אולם ברית ה-מועצות נוכחה שלפניה הזדמנות פז, לדחוק את רגלי המערב ממצרים, ל-אחר המהפכה הנאצרית. המדיניות הרוסית הפכה פרו ערבית בשנות החמישים, בעוד שבשנת 1948 היא היתה פרו־ישראלית. כל זאת מתוך שיקולים של רכישת אזורי השפעה ומתוך אינטרסים ברורים. המהפכה הנאצרית הביאה למשבר בשטח יח-סי מצרים־המערב. בריטניה נאלצה לצאת ממצרים. נוצר חלל ריק. ה-רוסים קפצו לתוכו, על רקע המתי-חות ביחסי ישראל־ערב. רקע זה שי-מש להם קרש קפיצה לתוך האזור.

המדיניות הרוסית באיזור היא ל-החזיקו במתח. במצב זה יש לה מה למכור ומה לומר. במצב של שלום אין לה השפעה. לכן היא תומכת ב-מצב של לא מלחמה ולא שלום, אלא שביצירת מתיחות מתמדת, הביאה ברית המועצות למלחמת ששת ה-ימים שגרמה אסון לנתמכיה. משום שבמשחקי מלחמה, לא תמיד ניתן להחזיק את המעצורים. היתה זו ב-רית המועצות שהזהירה כי ישראל עומדת לתקוף את סוריה ערב מל-חמת ששת הימים. כתוצאה מזה הת-עורר נאצר למערכה לאומנית והז-רים צבא לסיני. אחר כך גרם ל-הדרדרות בהודיעו על סילוק חיל ה-או"ם וחסימת המיצרים. ברית המו-עצות לא נתכוונה לכך. היא הת-כוונה למתיחות בלבד ולא למלחמה. ברית המועצות גם לא תמכה באופן נלהב במלחמת יום הכיפורים, משום שמלחמה הוא ענין שאין לדעת כיצד יסתיים. אולם לאחר שפרצה היא תמכה בערבים מכיוון שלא יכלה לעמוד מן הצד במצב כזה, אחרת היתה מאבדת את מעמדה.

לאחר כשלון שליחות קיסינג'ר

כשלון שיחות קיסינג'ר באזור גרם נחת רוח לברית המועצות. זה בדיוק מה שרצתה. היא לא הפריעה באופן דרסטי לשיחות קיסינג'ר, כדי שלא יתפרש שהיא מפרה את הדטאנט, עם זאת ידעה שכשלון בטוח מראש. לכן לא עשתה כאמצעים להפריע. לא היה לה צורך בכך. לכאורה, כשלון השיחות, מועיל לה, ולכן היא צריכה לרמוז לישראל שיש לה ענין במו"מ אתה. אלא שכל מגע עם יש-ראל, יזיק לה בקרב הערבים מכיון שכל הסחורה שיש לה למכור להם היא שנאה לישראל, ואם סחורה זו לא תמצא למכירה, כי אז יש לערבים ידידים אחרים שמוכנים לערוך עמם הסכמים. השנאה לישראל מהווה איפוא את הבסיס שעליו נשענת ב-רית המועצות באזור. בלי בסיס זה, מערכותיה אבודות. על רקע זה יש לראות כנאיבים את הנסיונות ה-שתיים שעושים כדי לנהל מו"מ עם הרוסים, אם באמצעות השר הגרמני אגון באהר, שניהל את המו"מ עם הרוסים על „האוסט פוליטיק" של בראנדט, ואם באמצעות שר החוץ הצרפתי, דאן סוניארד. כל אלה הם נסיונות שוא. הרוסים אינם יכולים לשנות את מדיניותם. כל שינוי ב-מדיניותם פירושו זעזוע של כל ה-השקעות שהשקיעו במזרח התיכון, הם כידוע השקיעו הרבה מאד.

מדיניות לפי אינטרסים

מדינת ישראל עם הקמתה בשנת 1948, פיתחה מערכת יחסים טובה, עם שתי מעצמות העל. ארה"ב ו-ברית המועצות, שחזתו המכו בה ב-הקמתה. היה זה נס שלא יקרה יותר — גם הקמת המדינה. האויב בימי מלחמת תש"ח היתה בריטניה. עתה גם ברור כי היתה זו בריטניה של בווין, שהמריצה את הערבים ללחום בישראל. הלגיון הערבי ירדני, שמילא תפקיד מכריע במל-חמת תש"ח, לא היה יוצא למלחמה בלי רמז בריטי. בריטניה חששה ב-אותם ימים שהקמת המדינה, תביא לחיסול ההשפעה הבריטית במזרח התיכון. מתוך אינטרסים אלה היתה מוכנה מדינה דמוקרטית כמו ברי-טניה, לגרום לאבדן חצי מיליון יהו-דים. התוצאות הטראגיות לא ציננו אותה. האינטרסים שלה קבעו יותר. האינטרסים הסובייטיים היו או הפו-כים — לתמוך בישראל כדי להוציא את בריטניה מן האיזור.

בריטניה ברגע שנוכחה כי ישראל עמדה במערכה, ולא חלפה עם רוח המלחמה, שינתה את מדיניותה ו-שוב לא עמדה כנגדה כאויב. היא השלימה עם הקמת מדינת ישראל וכוננה עמה יחסים קורקטים. לכ-אורה יכלה גם בריטניה להמשיך ב-שנאה לישראל ולספק נשק למדינות ערב כדי ללחום בה. בזאת היתה רוכשת השפעה במדינות ערב עד היום. אולם כאן ההבדל בין מדינה דמוקרטית לבין מדינה טוטאליטא-רית.

בעיית העליה ומה מאחוריה ?

ענין העליה לישראל, מברית המו-עצות, היווה אבן נגף במערכת ה-יחסים בין שתי המדינות. הופעת שגרירת ישראל גב' גולדה מאיר ב-ימי ראשית המדינה בבית כנסת ב-מוסקווה, וגלי האהדה שהתעוררו מ-סביב לה, הביאו לכך, שסטאלין נב-הל מהתעוררותו של גל לאומי יהו-די, באשר נוכח שיש לו ענין עם מיעוט חי, שלא שכח את מוצאו למ-רות חמישים שנות מהפכה. הסופר אלכסנדר סולז'ניצין בספרו „ארכי-פלאג גולאג", מספר שבשנות החמי-שים, החל זרם של אסירים פוליטיים יהודים לזרום אל מחנות הגולים בסיביר. כיום ידוע שסטאלין תכנן גירוש היהודים מעריה הראשיות של ברית המועצות לסיביר. בעיירה זאת ליד מוסקבה, היתה מוכנה רכבת מיוחדת להעברת יהודי העיירה לסי-ביר. היה זה בתקופת עלילת הרופ-אים. מותו של סטאלין הפסיק את המסע האנטי יהודי.

ההחלטה לפתוח את השערים באה לאחר מות סטאלין. החלטה זו נבעה משתי סיבות: האחת — הלחץ מב-חוץ, הפגנות, עצרות, לחץ של מדי-נות; השניה — הממשל בברית ה-מועצות, משום שהם יהיו תמיד כח תוסס ומפריע.

*

ברית המועצות ניתקה את היחסים עם ישראל בשנות החמישים, לאחר פיצוץ השגרירות הרוסית בתל אביב, אך היא קשרה מחדש יחסים ברגע שהיה נוח לה, היא כבר מצאה את הדרך לכך. לכן, תהיה זו תמימות להניח שמגע באמצעות מתווכים יביא לשינוי המדיניות. הרוסים לא ישנו מדיניותם בגלל פניו היפים של המתווך. הם ישנו את המדיניות ברגע שהאינטרסים יכתיבו להם זאת ואז יבואו להודיע לנו זאת בצורה שימ-צאו לנכון.

שליחים בירידה /

מאת משה אישון

אמרו קדמונים: יש מי שקונה עולמו בשעה אחת, ויש מי שמאבד עולמו בשעה אחת. שליח העלייה ב-לוס אנג'לס שרכש לעצמו בית בקליפורניה — איבד את עולמם של השליחים בשעה אחת. כי לא עליו בלבד יצא הקצף, אלא על השליחים כולם. גם אם יש משום עשיית עוול בהכללות, בכל זאת נראה לנו שפרשת השליחים והשליחויות ראויה להיבחן מחודש, לא רק בשל ביש המזל של אותו שליח ש„עלו עליו", כי אם בשל העובדה שלא תמיד עומדים השליחים במבחן השליחות.

הבעייה אינה מצטמצמת איפוא בדיור השליחים, האם גר השליח בדירה שכורה ומשלם עבורה חמש מאות דולאר לחודש, או חי בתוך בית שרכש לעצמו וחמש מאות הדולאר של הדיור מכסים את המשכנתא. השאלה היא: מה תוכנו של הבית ? האם השליח הישראלי מביא לביתו מזכרת הארץ, או שמא תרבות נכר זועקת מקירותיו ?

השאלה היא: האם בניו של השליח לומדים בבית ספר יהודי, או מתחנכים על ברכי התרבות הזרה ? האם מעורה השליח בחיי הקהילה היהודית, או שמא הופכת שליחותו לתענוג ולעתים הוא מקדים את „פלז'ר" ל„דיוטי" — את התענוג לתפקיד...

מכאן שעם כל החומרה שעלינו להתייחס לקלות הדעת של אותו שליח בלוס אנג'לס שרכש לעצמו בית בניכר, הרי לא הבית מבחינה פיזית הוא למכשול השליחים והשליחות, אלא תוכן הבית, והיחס לתפקיד — לשליחות — הוא הקובע וגם המכריע.

אפשר להיות בדירה שכורה ולהיכשל בשליחות, כשם שאפשר להצליח בשליחות, גם אם הבית הוא רכושו של השליח. אמנם אין בדברים אלה, כדי להצדיק אפילו לרגע את מעשהו של שליח העלייה בלוס אנג'לס. והרי אמרו כבר: סוף מעשה במחשבה תחילה. מכאן שקשה להשתחרר מהרושם שהמחשבה שנתלוותה לרכישת הבית, לא היתה טהורה ביותר, אך לא נחדור ללב השליח וגם לא נעסוק בפתרון תעלומות שפתרונן ליודע תעלומות בלבד.

אולם, מי שמבקש לצמצם את הבירור מסביב לאותו שליח, בלא לבחון את פרשת השליחים והשליחויות בכללותן, עושה פחל לעניין, לעם ולמדינה, אשר מכוחם ומשמם פועלים השליחים.

יש להצטער כי הנהלת הסוכנות היהודית, שדנה ביום ו' האחרון בפרשת השליח מלוס־אנג'לס, במקום לבחון את פרשת השליחים בכללותה העדיפה משום־מה להסתפק בפנייה אל אותו שליח למכור את הבית ובפירסום דברי שירה ותשבחות (בהכללה) על השליחים שעושים את מלאכתם באמונה ומתוך מסירות נפש.

אין ספק שיש שליחים שעושים מלאכתם באמונה, אולם אין גם להתעלם מקיומם של שליחים שלא זו בלבד שאינם עושים את מלאכתם באמונה, אלא גם חסרים ידע ואימון, אשר הם סם החיים לכל שליח שרוצה להצליח בתפקידו.

אמנם אין דבר קל מאשר לפרסם הצהרות חגיגיות ואין דבר קשה ואולי גם לא נעים, מאשר להיצמד לעובדות ולפיהן להוציא את המסקנות המתחייבות. ייתכן שזה לא נעים, בפרט כשהכתוב מדבר ב„דיני נפשות" — בשליחים ובשליחויות. אבל, מי שרוצה למלא את תפקידו באמונה אינו רשאי לברוח מהמציאות ולנהל מדיניות בת־יענה — כשהראש תקוע בחול.

עובדה היא: נתגלו כחלים גם בקרב השליחים ולא נתעלם מקיומם ובעיקר, אל לנו לחפות על מעשיהם־מחדליהם.

מיהו שליח טוב ?

דובר הסוכנות היהודית, בהודעתו על פרשת השליח בלוס אנג'לס ציין בין היתר, כי כל מועמד לשליחות נבחן ב„שבע עיניים". ולא רק על־ידי המימסד הסוכנותי. אלא גם על־ידי איש ציבור המשתתף באופן קבוע בבירור המועמדים לשליחות.

האם יכול להיות טוב מזה ?

איש ציבור, בלתי תלוי, בוחן את המועמדים ומחלק ציונים, מי ראוי ומי פחות ראוי לצאת לשליחות. ברם, השאלה היא: מהם הקריטריונים, מה דורשים ממועמד לשליחות, ולא זו בלבד — אלא כיצד מציגים את התפקיד: כשררה, או כעבודה ?

דומה שאם לגבי ידיעת שפת המדינה אליה נשלח השליח, לרוב אין פשרות (אם כי גם בעניין זה יש גמישות, ולא אחת יוצא שליח בלי לדעת את שפת המדינה...) הרי כמעט לא קיימים קריטריונים ברורים, מה צריך להיות, למשל, מטענו היהודי של השליח ?

איש לא נתן את הדעת לאמונות ודיעות של השליחים. אמנם, כדימוקראטים בני דימוקראטים, אסור לנו להתערב בחייו הפרטיים של השליח. במילא אין לדרוש למשל מכל מי שיוצא בשליחות, לחבוש כיפה לראשו. מצד שני, אין גם להסתפק ב„הדרכה מרו-כזת" של שנה, שעתיים, או אפילו יומיים בענייני יהדות, כדי להכשיר מועמד לשליחות.

במדינת ישראל אנחנו יכולים להתווכח: האם כדי להיות ישראלי טוב, צריך גם להכיר את התרבות היהודית בת אלפי השנים: האם יש לקבוע את אורח החיים של המדינה, לפי אותה תרבות עתיקה ?

מאידך, אין כל ויכוח שמי שרוצה לקרב יהודים בחו"ל אל מדינת ישראל, חייב להיות אמון על ברכי היהדות, לדעת את תרבותה — מורשתה ועל כולם, להתנהג כיהודי.

כי לא מספיק ששליח בא לחו"ל ומדבר נגד הסכנות האורבות לעם בטמיעה בגויים ובעת ובעונה אחת אורח חייו אינו נבדל מאורח חייהם של הגויים.

היהודים בחו"ל, גם אלה שאינם דתיים, שאינם מקיימים תורה ומצוות, זיקתם ליהדות — זיקה דתית.

הם אינם מבדילים בין דת ליהדות.

הילד היהודי בניכר, זה שבא ללמוד את תורת היהדות על רגל אחת ב„סאנדיי סקול" — במשך שעתיים בשבוע — בא ללמוד יהדות. לגביו התנ"ך הוא ספר דתי. ולא סיפורי מקרא. הוא יודע, למשל, שבראש השנה ויום הכיפורים חייבים לבוא לבית כנסת. ואם השליח הישראלי שחי בקהילתו יוצא באותם הימים ל„פיקניק", הרי הוא מקבל מושג מסולף על היהדות ועל מדינת היהודים. כי אם כ„כל הגויים בית ישראל", הרי רבים, רבים מאוד, מהרהרים ב„הרהור שני", אם לחיות כגויים, אם אינם יכולים להיות טוב יותר בין הגויים, כאשר בין יהודים...

יוצא איפוא שבן התפוצה היהודית מבקש קודם כל לראות בשליח הישראלי — יהודי. מכאן שעליו להיות מעורה בחיי ה-קהילה, על ורכיה השונים, להיות לדוגמה במתן חינוך יהודי מקיף לבניו, על כל המשתמע מכך.

אורח חיים יהודי, דביקות במורשת היהדות, תוך שמירה על רציפות הדורות — כל אלה קודמים, או יותר נכון צריכים ליהנות מזכות בכורה, במיון השליחים. אמנם אין לזלזל אפילו רגע אחד בתנאי האלמנטארי שכל שליח חייב לדעת את שפת המדינה אליה נשלח. אבל תארו לעצמכם מועמד שמדבר על בוריה אנגלית אוקספורדית ויחד עם זאת אינו יודע מה זאת ירושלים לעם היהודי. הוא ירגיש טוב מאוד בלונדון הלא־יהודית. הוא יוכל לבקר במוקדי התרבות שלה, ואולי אף להימנות עם החברה האנגלית, אם כי לא קל לחדור להוכח. אבל איזו בשורה יביא ליהודים באותה מדינה, פרט לסיסמאות שדופות כמו: מדינת ישראל קוראת לכם...

קריאתו תישאר כקול קורא במדבר.

המבחן הוא איפוא, מהי מידת יהדותו של הבית בו גר השליח; מה מטענו היהודי של השליח ?

אם נעיין בתולדות היישוב היהודי החדש בארץ ישראל, בפרקי ההיסטוריה של השליחויות נמצא שהשליחים שיצאו כבשו לבבות, לאו דווקא בשל ידיעת שפת המדינה אליה נשלחו, אלא מתוך ידיעת שפת המדינה ותרבותה ממנה יצאו. הם כבשו לבבות ב-אמונתם, באהבתם העמוקה לארץ ישראל; הם השפיעו מכוח אמונתם העזה בעם ישראל ובארצו המובטחת. לא אחת הם דיברו ברמזים, בתנועת ידיים, בקריצת עין — אבל „הצ'יפיים האוקנע" הסכו להלהבות אש אשר הציתו לבבות למען ציון וירושלים.

היה שאותם השליחים יכלו להסתפק בקריאה: שמע ישראל... ושמעו להם.

היום, לצערנו הרב, קיים תקר בתקשורת: לא שומעים לשליחי ישראל.

האם לא הגיע העת שנאמר: בואו חשבון, האם לא בנו האשם שלא שומעים לנו ?

שררה, או עבודה ?

אחד השליחים והוא בעל זכויות בתפקידים שמילא בארץ, אמר: „אני יוצא, כדי „לשנות האווירה". לנוח קצת..."

אילו ביקש לעצמו מנוחה בחו"ל, אין להעלות על הדעת ש-מישהו היה מסרב לו. זכויותיו עומדות לו.

עם זאת, מי שרואה בשליחות — מנוחה, או לפי הסלנג המקובל עלינו „שינוי האווירה" — מוטל בשליחותו.

שליחות אינה שררה, אלא עבודה. שליח טוב, חייב לעבוד קשה יותר בחו"ל, מאשר בארץ. שליח שיוצא מתוך חישובים אישיים, כלכליים או נפשיים — שליחותו פגומה.

כי בחו"ל צריך לעבוד יותר קשה; שם חייבים להתמסר לעניין בכל רמ"ח ושס"ה, אחרת נכשלים בשליחות.

לצערנו הרב, בשנים האחרונות, אולי עלתה מצד אחד רמת השליחים, כאשר הנשלחים הם בעלי תארים, דרגות צבאיות הם בקיאים בשפת המדינה אליה נשלחים, אך מצד שני הם נחותים, נחותים מאוד, בכל הקשור במטען היהודי; במודעותם לתפקיד שהם ממלאים; בהבנתם את השליחות.

שליח, הוא כחלוץ העובר לפני המחנה. ברגע שהוא הופך ל מ א ס ף — לאוסף מועמדים לעלייה, או כספים לקרנות המדינה בלבד, שליחותו אינה שליחות — היא שררה: תפקיד — משרה..

ומאותו רגע שהשליחות הפכה ל מ ש ר ה, בהכרח ש ר מ ת ה ירדה.

אולי יש לנו כיום שליחים השולטים היטב בשפת המדינה אליה נשלחים, מאידך הם חסרים — לוקים בחסר — בכל מה ששייך למדינה ממנה הם יוצאים.

ומחדל זה גדול שבעתיים מהמחדל של אותו שליח שקנה בית בלוס־אנג'לס.

כי הבעיה אינה מצטמצמת, מיהו הבעל של הבית: תושב לוס־אנג'לס, או איזה יהודי־ישראלי שחשקה נפשו לקנות בית, סמוך לעולמם של כוכבי הקולנוע; הבעיה היא — מהו תוכן הבית: האם מלא תוכן יהודי, כדי להקרין על הסביבה, או שמא זהו בית בבעלות של ישראלי, בלא כל זיקה למורשת ישראל ?

זאת הבעיה וזאת גם השאלה, כאשר פרשת השליח בלוס־אנג'לס עולה על סדר יומנו. כל בחינה אחרת, אך מחטיאה את המטרה.

● ●

לאור האמור, דרושה גישה חדשה, הן בבחירת השליחים והן בהגדרת השליחות. ראשית כל יש לקבוע ש ש ל י ח ו ת אינה מ ש ר ה, גם לא מקור להכנסה. שליחות אינה אלא אתגר, לכל מי שמסוגל לעמוד בו.

השליחים אינם פקידים. הם חייבים להיות נושאי רעיון. התנהגותם האישית תקבע, אם תצלח שליחותם.

חלפו הזמנים שחיפשו נאה דורשים; כיום מעדיפים — נאה מקיימים. היהודי בחו"ל, אפשר לומר, מעדיף שליח שהאנגלית שלו, למשל, פגומה, ויהדותו שלימה, על פני שליח שהאנגלית שלו שלימה וזיקתו ליהדות פגומה...

— מכאן שאין זה סוד שיש שליחים ואלה אינם כלל וכלל מיעוט מבוטל בעולמם של השליחים, שלא זו בלבד שאורח חייהם אינו יהודי, אלא גם בניהם מתחנכים בבתי־ספר לא יהודיים ה„גויים" לכל דבר, יש מקום לערוך בדיקה בעומק, לא רק כלפי השליח שרכש בית בניכר, אלא בראש וראשונה כדי לבדוק מהו התוכן היהודי בבתיהם של שליחי ישראל בניכר ?

מכאן שדרושה גישה חדשה בבחירת שליחים ובהגדרת ה-שליחות. וכל עוד שלא נערוך בדק בית יסודי תעמוד השליחות בכללותה בסימן ירידה.

مكنز من الاحل

مكذا من الأصل

עיטורי
סופרים וספרים
שלוש הערות להלכה ולמחקר
מאת א. י. ברוור

א. לדינם של הפלאשים

בבואי לטפל בשאלה, אם יש לכלול את העולים מחבש בעדת בני דת משה ויהודית, הריני מוסר מודעה שחלילה לי ליחס לעצמי זכות „בדינים לפני חכמים" (מעשר שני ב׳, ט׳; סנהדרין, י״ז ע״ב), להוות דעה בהלכה, ואפילו רק ברמיזה. אעיר רק הערות ממה שראיתי, שמעתי וקראתי בנושא זה במשך קרוב לס״ד שנים ואני תפילה, שרבותנו היושבים על מדין לא יעבירו על דברי בביטול, מה שקרה לי כבר, ואין להזור על נושנות.

ארשים לפי סדר הזמנים: בבואי לירושלים בראשית שנת תרע״ב (1911) מצאתי בה שנים (ואולי שלשה) בחורים פלאשים שהעלה החוקר הסייר פייטלוביץ, שילמדו עברית ויהדות המקובלת בתוכנו. את אחד מהם הכרתי מקרוב, תלמידי היה. ירמיה היה שמו, שהתקשר אלינו והשתדל לקיים את המצוות לפרטיהן. מה שלא ידע שאל ולא התבייש. יבא לו שם טוב לא רק בעגינו אלא אף בקרב החסידים שבזכרון משה והשכונות הקרובות.

בליל שבועות ראיתיו רוקד עם חסיד מובהק, הלמיד חכם ידוע בעיר. כטוב לב החסיד החליף את הכיפה הלבנה הסרוגה שעל ראשו של ירמיה. וצעק: אוי אַ פרום קינד — הרי ילד ירא שמים. לובן הכיפה מעל מצחו השחור של הפלאשי עדיין נוכח עיני. מקווה אני שרבים מהעולים השחורים והשחורחרים יהפכו ליראי שמים גם בעיני החסידים שבירושלים עיר הקודש; לכך דרושים חינוך ומסירות כמו שהיתה למחנכים בימי העליה השניה.

ירמיה שב לארצו. על פעולתו שם לא שמעתי. מסופקני אם עמד בפני המשמשים בקודש לפי מסורת העדה. הם התנגדו ללא ספק לשינויים ולתיקונים.

בקיץ 1913 הכרתי בפירנצה תניך שני של פייטלוביץ, ששמו היה עמנואל. צבע פניו היה בהיר יותר משל ירמיה, קרוב יותר לפני אדם משלנו, בכשרונו ובידיעותיו היהודיות והכלליות עלה בהרבה על ירמיה. הוא הסתופף בצלו של בית המדרש לרבנים, שהיה אז בפירנצה, ובין מוריו היו אנשי שם במדעי היהדות.

בשובי לארץ בסתיו 1913 נזדמן לי כחבר באניה ד״ר פייטלוביץ, וכמובן הסבו שיחותינו על מסעו לחבש ופעולתו בקרב הפלאשים. לפי מה שהשמיע באזני הפלאשים יהודים בעלי נוסח משלהם, כשם שיש אשכנזים, ספרדים תימנים ועוד. דרך אגב הודיע לי, שאחרי מכתו הראב״ק וקריאתו לעם שיתיש עזרה רוחנית וחומרים לאחים הנידחים בהרי כוש שלחה חברת כל ישראל חברים בפריס איש אמונים מלפה את הספרדי חיים נחום, שיבדוק את מצב הפלאשים. חוות דעתו היתה שלילית בהחלט: אין הפלאשים צאצאי ישראל, ודתם שונה מדתנו. בזה מנע עזרת כי״ח מהפלאשים.

בשנות המלחמה נפגשתי כמה פעמים עם חיים נחום, שהיה חכם באשי בקושטא. לא דיברנו על מסעו לחבש, אך ממה שהכרתיו הוברר לי, שבגלל הבדלים קטנים, ואפילו גדולים כמו שבינינו והקראים לא היה פוסל את יהודתם של הפלאשים. מדקדק במצוות לא היה חיים נחום.

ידיעה רחבה על הפלאשים ודתם באה לי מחיבורו עליה של א. ז. אשכולי, שהופיע בהמשכים ב„סיני" לפני עשרים שנה, ואולי יותר כזה. רבדי מאוד שמערכת „סיני" תמציא בהקדם חיבור זה לפני הרבנים הראשיים של המדינה. ממנו ילמדו ראשית כל, שאין זכר לעברית לפניהם. כתבי הקודש שבידיהם מדור דורות הם תרגום בגעז, לשון חבש עתיקה, ממש כמו שיש לחבשים הנוצרים, בצירוף לברית החדשה כמובן. הפלאשים רואים את עצמם כבני ישראל, אבל מסורת פריבוהם שונה בהחלט משלנו. אין ניצוץ כל שהוא מהתורה שבעל־פה וההלכה למשה מסיני שבידינו. לוח השנה שלהם שונה משלנו. מי שיפסוק, שדינם כדין יהודים יעכב את הקלסם בתוכנו. ההמזור ההאלה, אם קידושיהם תופסים, ואם יחולם בחיוב, הרי גיטיהם פסולים בהחלט לכל הדעות. מטעם החשש של גיטין פסולים נמנעו רבני פולין־ליטא במשך מאות בשנים מלקבל קראים חוזרים בתשובה. לא אחזור על הכתוב בחיבורו של אשכולי וילמדו ממנו יותר ממה שישמעו מפי שליחי הסוכנות היהודית, שוקדים על עליית הפלאשים.

בראשית שנות עצמאותנו כינס ד״ר פייטלוביץ אישי ציבור ומדע בירושלים — בתוכם היה גם כותב שורות אלה — והשמיע באוזניהם בעיקר מה שסיפר לי בהכסנו באניה. עמנואל, שהיה פקיד בכיר בגירות ההבשית, נוכח באותו כינוס, והוא הרומן כנראה לשמש הוכחה מוחשית לדברי מורהו ורבו. הנה קרה „מעשה לסתור". כשסיים פייטלוביץ את הרצאתו קם עמנואל, התחיל כמדומני בעברית וסיים בצרפתית: לכם שלחן ערוך של רבי יוסף קארו, לנו מסורת אבותינו, שונה משלכם. הניחו לנו להמשיכה. תפו פייטלוביץ, וכמדומני הפסיק מלפעול למען הפלאשים. הזקן נפטר בתל־אביב. ספריתו שמורה בה עד היום. כפי שקראתי גם עמנואל אינו חי עוד.

לא באתי בזה לרפות את ידי העוסקים בקירוב נידחים לתורת משה שבידינו איש מפי איש עד משה רבנו. להיפך, חטאנו אנו ואבותינו שלא נשמענו לקול פייטלוביץ לפני קרוב לשבעים שנה. המיסיון הפרוטסטנטי פועל בקרב הפלאשים זה קרוב למאה שנה, וכפי שנודע הצליח, מרובים כיום הפלאשים הסוגדים לאלהים שעל הצלב מהמאמינים למסורת אבותיהם. יתכן שהפלאשים שיחונכו בתוכנו על ברכי התורה השלמה שבכתב ושבעל־פה, יוכלו להחזיר את אחיהם התועים לדת משה ויהודית.

ב. לניקוד הקדיש

בבית הכנסת הגדול שברמת חי״ן, מפרברי רמת־גן שמעתי עובר לפני התיבה אומר יתגדל ויתקדש והל״תין בצירי, כמו בעברית ולא בפתחין כמו בארמית, לשון תפילה זו. בין מנחה למעריב שוחחתי עם הש״ץ הארפי הזה והוכחתי לו שאין לערבב שתי לשונות, ויש לנקד לפי הארמית ולא לפי העברית. תשובתו: גם בבני ברק נוהגים בצירי ולא בפתח. מיהר והביא שלחן ערוך או״ח והראה לי ולשכנים שהתיישבו לויכוחנו, שבסימן נ״ו פוסק בעל „משנה ברורה" שיש לקרוא בצירי. ציינתי לו שבעניין דקדוק הלשון וגירסה נכונה בתפילות אין הפוסק הגדול בדור שלפנינו מכריע אלא בעל הסידור „סדר עבודת ישראל" ר׳ יצחק בן אריה יוסף דוב, שהוא נאמן למסורת וגם בקי בדקדוק. לפני המסדר והמפרש היו כתבי־יד מוסמכים ודפוסים ראשונים, מה שלא ראה בעל משנה ברורה מימיו. וכה דברי בעל עבודת ישראל בעמוד 129 בהוצאת שוקן: „וכבר הארכתי בספר תוצאות חיים דף ס״ו ס״ח שהנקוד הנכון הוא יתגדל ויתקדש בפתח.

אחד המכובדים העיר, שגם ב„כל נדרי" יש תערובת עברית בתוך הארמית. להיתר נדרים זה, המאוחר בהרבה מנוסחאות הקדיש, גירסה יש טעמה, ויש לעיין בהן.

ג. על ערכו של ספר „אדמת קודש"

בגליון של ערב פסח הקדיש ג. קרסל מאמר ארוך למחבר ספר זה, גולדהאר שמת לפני חמישים שנה. בכותרת „חוקר ארץ ישראל נכחד ונשכח" בגוף המאמר מצין טרוניה על החוקרים שבאו אחרי גולדהאר שכהתו וזהותו, ואת שמו אינם מזכירים. בזוותי אחד מהם. כלי החולה, שספר זה רחוק מכל מחקר מדעי, מכל תשומת לב להיסטוריה ולתנאים הגיאוגרפיים. הכל מבוסס על דמיון קרוב או רחוק, אף רחוק מאוד שבין צברי שבמקורותנו ובין שם ערבי ללא בדיקה אם הזיהוי מתאים למקומו של הישוב. וכך יוצאים זיהויים מתולים עד כדי גיחוך. ועל יסוד זיהויים אלה העיז גולדהאר לחלוק על דברי אישתורי הפרחי, שלא קם חוקר בטופוגרפיה ההיסטורית של ארץ הקודש כמוהו במשך 500 שנה עד אדוארד רובינסון האמריקאי בשנות ה־1830.

קרסל מבליט שגולדהאר זיהה את השם חניתה, שרק הבדל בניקוד בינו בעברית ובערבית, גם לתרגולת עיוורת יודמן גרגיר אוכל יאמרו הפרלים בעיר מולדתו של ג. קרסל. זיהוי זה אינו מעלה את ערכו של באות המצמדים שלוכלכו בתשחורות הדפוס שבספר „אדמת קודש". יפה הסכחה לספר ולמחברו התמים. ינוחה בשלום על משכבו.

קרסל מזכיר עוד „חוקר" שהפליג בזיהויו יותר מגולדהאר, חיים בר־דרויגא (שפרטייסטרר), שזכה להתאר באחת האוניברסיטאות השפנות באה״ב. לפיו נולד אליהו הנביא באסיה הקטנה על חוף ימה האן שבלב חצי האי. אוכל למלא קונטרס בזיהויות מפגיעות עם הזקלים מסוגם של גולדהאר ובר דרומא. איש זרשה כתב ספר על ארץ ישראל והוכיח שגיא בן הינום נוצר מהתפרצות הר געש, בא אלי להשמיעני את תגליתו. אמרתי לו: הר געש פולט זרמי לאווא, ובגן אין זכר לאבן זו. תשובתו: לוא מצאתי שם גרגיר לאווא לא הייתי בא אליך. היתה ונעספה.

ל„חוקר" אחר היתה הבניה לחפור תעלה מחיפה לים סוף להוריד אניות מהים התיכון לירדן ולים המלח ומשם תעלה לים סוף, שפניו בגובה 400 מ׳ מפני ים המלח. בתכניתו עתידה היתה תעלה להיות מבין נמל ברמן שבגרמניה.

שיחה עם ד״ר יצחק־רפאל הלוי עציון
תשעים שנות אמונה, תורה וחכמה
מאת נעמי גוטקינד

אחת התכונות המעניינות ביותר באישיותו של יצחק־רפאל הלוי עציון, זקן המחנכים בארץ, היא יכולתו למזג בין ניגודים.

הנונקונפורמיסט המושבע הזה, בעל השכל הליטאי החריף, החוגג השבוע את יום הולדתו התשעים, מסוגל עתה כמקודם למצוא את המכנה המשותף בין השקפות־עולם מתנגשות, בין תחומי לימוד נוגדים ונושאי כתיבה שונים — ולחיות ביניהם בשלווה נפשית ובבהירות של מחשבה, המאפיינים כל מחנך מובהק.

פגשנוהו השבוע בקומת הקרקע של בית אבן ירושלמי־טיפוסי ברחוב צורת ישראל, מוקף כתבי יד ושיטות של מאמרים שהוא עוסק בהשלמתם, דוברות וספרי מתודיקה שערך וכתב בחייו, ספרי קודש ותפילה, ספרות מקצועית ומדעית ו...ספרי קריאה בלטריסטיים, אותם מביאים לו בנו וכלתו מן הספריה הסמוכה.

„כבר שלוש שנים שקשה לי ללכת בעצמי לספריה" אמר לנו בעצב האיש שזקנו יורד על מידותיו, דיבורו החד והמהוקצע „מסגיר" את עברו כמחנך מובהק, ורק רגליו כבדו מזוקן (הוא עדיין קורא ללא משקפיים...) „אני צריך לסמוך על אחרים שיבחרו בשבילי ספרי קריאה בעברית וברוסית, ולחזי הפרעה גדולה, אני מעדיף לבחור בעצמי".

תורה ומדע

מיהו ד״ר יצחק־רפאל עציון?

לדורות רבים של תלמידים, מורים ומפקחים במוסדות החינוך של המזרחי בשנות ה־30 וה־40 ובבתי הספר הממלכתיים דתיים מאז קום המדינה — ידועה התשובה היטב.

קשה בעצם לתאר את הסינתזה המיוחדת בין לימודי יהדות ולימודים כלליים, שהיא מסימני ההכר של החינוך הממלכתי־דתי — ללא תרומתו. (ואגב, הוכחה נוספת לנונקונפורמיזם שבאישיותו מצויה בעובדה שלמרות כהונתו כמפקח על בתי הספר של זרם המזרחי משנת תרצ״ה לא היה מעולם חבר המזרחי או חבר בכל מפלגה אחרת, מתוך הימנעות עקרונית).

איש זה, שערך, בעבודה של חמש עשרה שנה את „ילקוט פירושים לתורה" („בסט סלר" בבתי הספר היהודיים בארה״ב מאז הדפסתו ועד היום, כאשר מכינים לדפוס את מהדורתו השמינית) שכתב את „המבוא לתורת היסודות של המדע המדויק: „אכסיומטיקה ליסודות ההנדסה הלא־אויקלידית" (ספר יחיד בעברית בנושא זה עד היום, כעדות אנציקלופדיה יודאיקה) שסיים בשנה האחרונה, שנת התשעים לחייו, את כתיבת החלק השלישי במפעלו העיקרי היהדות במחשבת ישראל: „מתן תורה מן השמים כעיקר ביהדות ומקומו של העיקר הזה בין יתר העיקרים", שהספיק גם לתרגם בעצמו לרוסית, להפצה בין עולי רוסיה, שניים ממאמריו: „אמת מדעית ואמת דתית" ו„הפסיכולוגיה של הכפירה והפסיכולוגיה של האמונה", המשלים בימים אלה ממש מאמר פובליציסטי בתגובה על ההכרה הבינלאומית באש״ף ומוצא גם זמן ללמוד מדי יום משניות לזכר הרוגי השואה ולנשמת בני משפחתו; איש זה, כאמור, מוכיח שלגיל אין שליטה באדם נחוש החלטה.

עד לפני שלוש שנים, גילה לנו בעצב עמוק, יכול עדיין לחיות בדירה משלו, לערוך קניות, לבשל לעצמו, ולדאוג לכל צרכיו ולהקדיש עשר שעות ביום לעבודה אינטנסיבית. לאחרונה, נחלש ונאלץ לעבור לבית בנו. אך גם היום הוא מקפיד על סדר יום גדוש. הוא מתעמל ומטייל בחצר הבית כל בוקר לאחר התפילה. לומד וכותב עד שעות הצהרים. עורך מדי פעם הפסקות מנוחה למות, בעזרת ספריה יפה, וממשיך לעבוד בשעות אחה״צ מארבע עד שבע בערך.

בית אבות

את המפתח לאישיותו הנכרצת, ולתחומי התעניינותו הרנסאנסיים (ממדעים מדויקים עד ספרות יפה, מלימודי קודש עד קרל מארקס) אפשר למצוא בילדותו המוקדמת. בקובנה שבליטא, בבית הסב, ר׳ חיים שמחה סולוביצ׳יק, אחי הגאון ר׳ יוסף דוב מבריסק זצ״ל.

„את אבי לא הכרתי מימי" סיפר לנו „הוא נאלץ לעזוב את ליטא בגלל ענייני צבא ונדד בעולם בין פריז לונדון ויפו כשוחט ובודק, עד פטירתו כשאני הייתי ילד בן שש. אמי — נפטרה עליו בהיותו בן שנים עשר יום.. גדלתי בבית סבא וסבתא שהיו לי כהורים ואף נהגתי לקרוא להם אבא ואמא".

הסב, ר׳ חיים שמחה, העניק לנכד לימוד מעמיק בתלמוד באופן פרטי מפי בני ישיבה מעולים שנבחרו על ידו, ובצידו לימודים כלליים נרחבים שאיפשרו לנער לעמוד בבחינות בגרות אקסטרניות בגמנסיה קלאסית (כולל לטינית ויוונית) ולאחר מכן לימודים אוניברסיטאיים במתמטיקה ובביולוגיה באוניברסיטה של הארקוב. נכדו של אחי הגאון מבריסק, נעשה אסיסטנט למתמטיקה בקתידרה לחשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי ולהנדסה אנליטית במכון הטכנולוגי בחרקוב בשנת 1920 ולמרצה במתימטיקה באוניברסיטה של עיר זו בשנת 1921. אבל, החיים ב„דמוקרטיה הסובייטית" לא קסמו לו ועוד באותה השנה חזר לליטא ונעשה מנהל הגימנסיה העברית בקובנה „יבנה" בכלו.

הזיקה לחינוך

„עניין החינוך העברי היהודי העסיק אותי מאוד מאוד עוד מנעורי המוקדמים" הוא מסביר. „חשבתי הרבה כיצד להקנות תורה לילדים בשיטה פדגוגית נכונה. נהגתי לקרוא כל ספר בחינוך שהצלחתי להשיג בכל שפות אירופה ואם אינני טועה אחד המאמרים הראשונים שכתבתי בחיי נקרא: הדרכה מיתודית להוראת התורה עם מפרשים. נמשכתי להינוך ולחיפוש דרכים מתודיות להקניית ידע היא אם כן אצלי כמעט דבר שבטבע שני, כשהוא שהעסיק אותי כן ההתחלה".

למרות התלהבותו במדעים מדויקים — חיפש דרכים להסברת היהדות, ולאחר שקרא כל ספר בפדגוגיה שנפל לידיו וחשב הרבה על הנושא — החליט לפתוח בליטא „פדגוגיום" חד שנתי לבוגרות, כדי להכשיר בו מחנכות לגימנסיה שלי. „השאיפה שלי היתה להקים דור של אינטליגנציה דתית יהודית. צעירים שיזכו, כפי שזכיתי אני, בהשראת סבא, לחינוך מקיף ככל האפשר הן ביהדות והן במדעים הכלליים. אני חושב שההוכחה הכי טובה לאישיותו של סבא והשפעתו עלי נמצאת בעובדה שבספרייה הפרטית שלי היום נמצא ספרו של קרל מרקס, הנה כאן, שקיבלתי בירושה מסבא".

גם כאשר החליט לעלות לארץ ישראל בשנת 1933 הסכים לקבל על עצמו פיקוח ראשי של מוסדות המזרחי בתנאי שיאפשרו לו לפתח את גישתו המשלבת לימודי יהדות ולימודים כלליים. כמחבר שגישה זו זכתה להכרה ולהוקרה בקרב היהודים הגויים גם יחד.

ציר הפרלמנט בליטא

יצחק רפאל עציון נבחר ל„סיימ" הליטאי כנציגה של היהדות החרדית והגימנסיה בשלו, ובשנת 1921 זכה לקבל מנשיא מדינת ליטא, אנטנס סמיטונה, אות כבוד מיוחד, אביר מסדר „גדימינס", על פעולתו בשדה החינוך. האות — צלב מקושט ופרס משי צבעוני, שמור במגירת שולחנו עד היום בתוך קופסה מיוחדת, אותה הוא לנו. בחיוך. מעיר היום יצחק רפאל עציון: „בחגים הלאומיים של ליטא רשאי הייתי לענוד את האות הזה בפרלמנט, ואם אינני טועה הייתי לא רק היהודי היחיד אלא גם אחד מאישים הבודדים שזכו להיות אבירי המסדר הזה..."

העלייה לארץ

למרות מעמדו הציבורי והפוליטי למרות פירסומו הרב והפקידיו בניהול גימנסיות וסמינרים עבריים — החליט לפתע בשנת 1933 לקום ולעלות לארץ ישראל.

מה סיבת העליה?

„לא עליתי מתוך ציונות" מודה יצחק רפאל עציון. „ודאי. אהבתי את ארץ ישראל אהבת נפש, כיהודי. עד היום זוהי אולי האהבה הגדולה ביותר שלי. כשפיתחתי את שיטותי בחינוך, הכשל, דאגתי לערוך תוכנית מיוחדת של טיולים למורים ולתלמידים ברחבי הארץ, ובה שילוב של ביקור במקום היסטורי וליכוד כל הידע בתורה, בהיסטוריה וביתר המקורות שלנו — הקשורים בו... אבל עלייתי לארץ קשורה בדמותו של אבא ז״ל. את אבי לא הכרתי מימי — בן שש הייתי כשנפטר מחוץ לליטא. ידעתי רק שהיה זמן מה ביפו והיה מידידי משפחת הרב קוק זצ״ל. ידעתי גם שנסע מיפו לפריז בחברת ר׳ ישראל סלנטר כדי להכשיר את השחיטה שם. והנה, נודע לי פתאום שהוא השאיר נכסים בארץ ישראל וצוואה המכנה אותי כיורשם. היה זה הרצון המפורש היחיד של אבא בקשר אלי. עליו ידעתי ואותו יכולתי למלא. החלטתי אם כן לעזוב הכל בליטא ולבוא ליפו כדי לטפל בירושה".

בעקיפין, כמתבר, שצוואה זו הצילה את חיי וחיי בני משפחתי, „שהרי אחרת היינו נשארים בליטא וגורלנו כגורל יתר יהודי המדינה". גם ארץ ישראל, לא קיפחה את נסיונו בחינוך. שנה לאחר עלייתו הוא כבר סגן מנהל ביה״ס הריאלי „החכמוני" בתל־אביב וזמן קצר לאחר מכן — מפקח על בתי הספר של „המזרחי" בכל הארץ. מדוע היתנה את הסכמתו למינוי בכך שלא יאלץ להצטרף לתנועה?

שני צדדים של מטבע אחת

ד״ר עציון אומר על כך בכובד ראש: „זוהי דרכי עד היום. תמיד נמנעתי מכל חברות במפלגות. גם בזאת אני ממשיך בגישה של סבי מורי, אכנם האמנתי בהכרח החינוכי לקבנו שיהיו בו אנשים כאנשי ה„מזרחי", כלומר שומרי דת ומצוה הבונים את הארץ יחד עם החילוניים. אבל בצידם ראיתי גם את החיוניות בקיומה של מפלגה כמו „אגודה", שאינה משתפת פעולה עם החילוניים. הצטערתי ששתי מפלגות אלה רואות אחת את השניה כיריבה. בעיני הן שני צדדים של אותה המטבע. כתבתי ודיברתי הרבה על כך שעליהן להתאחד תחת דגל אחד: דגל החינוך הדתי כאחר שלא יתאחדו — אני מעדיף שלא להצטרף לאף אחת מהן".

אולם, כדי שלא נטיל ספק, בשל כך, בכשרון הזיקה לארץ ישראל (לברות שלא דבק בו התוי של ציוני רשמי) ממהר ד״ר עציון להקריא לנו מקטע ממאמר שכתב עוד בנעוריו בליטא (הוא, אגב, מוצא כל ביטוי הציונות בעברית המכבדים את הכריבים אותו, בבהירות מפתיעה) וכך נאמר שם: „ומה הוא הלב היהודי אם לא היה בו בצורה זו או אחרת, אהבת א״י". כהוכחה נוספת לכך שתמיד תמך את המפעל הציוני בארץ ישראל הוא מספר לנו בהתלהבות על „הפנטזיה" כדבריו, שהלהיבה אותו מאד בימים בהם היה מחנך בליטא: „רציתי להקים שם קואופרטיב לייבא

(סוף בעמוד 13)

חתן פרס ישראל לספרות
[לדמותו של שמעון הלקין]
מאת אברהם בלאט

בארבעה תחומים טבוע חותמו של שמעון הלקין: בשירה ובסיפור, בביקורת ובהוראה, ובכולם אנו מתוודעים לעולם אנושי מודרני פרוץ המצטלב בתנופה נפשית וקירבה רוחנית לגירסא דינקותא — להוויה יהודית נכספת. דרך ראייתו מתמצית בחוויה הגותית ורגשית, של מציאות קבע הנובעת ממחוז הדמיון, כאשר הוא נוטה להשתמש בלבושי לשון ומטבע החצובים מן השיתין. בצבעוניות פנטסטית, ובהבלטת יסוד הוידוי והחשיפה הפנימית — המגלים בחינה אינטימית והגותית גם יחד.

בארבע כתרים משמש שמעון הלקין, בשירה („על האי" 1946) בסיפור („יחיאל ההגרי" 1929) וסיפורי נכר תשל״ג, בביקורת („עראי וקבע" 1942) ו„דרכים וצידי דרכים" תש״ל), ובהוראה מאז 1949 כפרופסור לספרות עברית באוניברסיטה העברית בירושלים שם טיפח שורה ארוכה של חוקרים ומבקרים.

בארבע כהונות אלו — הוא נזקק לעולם פילוסופי הפורץ ממעמקים ו־הלובש צורה של יופי אמנותי נגוה, ועיתים כיסופים חסידיים מעולם חב״ד, של גאולה עצמית.

היה מי שקיטב את שני הצירים הללו („אברהם אפשטיין במקרוב ומרחוק") והעמידם בין יצר הדעת ביסוד ההתבוננות, ויצר החיים בחומרה. קביעה זו ביטא אפשטיין בערגה לטוהר וקדושה בעצם ההתמכרות היצירית מחד, ובשאיפה לדבקות במקור לאיזו נערת פלאים („עולימתא שפירתא") מאידך.

ההתלבטות בין הרוחני והבשר ודמי — היא בעצם עולם מציאותו של שמעון הלקין, שבו שרוי והוגה המשורר תוך מתח מתמיד וסערה ללא פורקן. לפנינו שני קווים בולטים המתמשכים על יריעת יצירתו, והם הקו הכורשי המלווה אותו, כאידיאת יסוד, והקו האנושי שגם הוא ערוך מוחלט — ובסיכום עולה ובוקעת פרוזה פיוטית של אדם החי ותר ליסורי עולם, כאשר רגשות האהבה כפפיצים אותו, והוא נשאר מודח מחוץ למסגרת הזמן.

השירה והפרוזה של שמעון הלקין יונקים יניקה עמוקה אצל אורי ניסן גנסין, והעגמימות האופפת את הדפים, ביטוי היא לזעקה שאינה מתפרצת אך חבויה בנפשו, בבכו. אלה הם יותר רחשים מאשר פידכוסי חיים, והם ביטוי לקצב פנימי הנעשר של יצירתו שאינה נושאת אופי דרמטי, אלא תותרת לגילוי מהות סמליותי.

הכסטפיסקה הרומנטית שהשפיעה את שירת הלקין, זוקף שלמה גרודזנסקי, למשורר האנגלי פ. ב. שלי, עם היותה רוויה בצער העולם היא הרוות אופטימיות קוסמי. שירה זו הפכה אצל הלקין להשקפת עולם ולשירת הגיונות של פרובלמטיקה אנושית. שירה זו משופעת עם רעיונות שכלתיים בצד שירי האהבה ברוח הרומנטיקה הרומנטית, בצד שהעולם המוחשי מעוגן במרחק הפיוטי, בחורשיש:

ואנוכי המתשוטט במבוך סכלות פתלתלה לנדידי ארץ, האת נפשי דביתי כל ימי עין אל ועקר לדיעת, נצדדתי במערבולות החשקים המסעירים את צנתך, רמאי נתפש ברמיזתו. נהר הרגל תאותנו כאילו הוא בצמני ואניה הקולני אל בת זוגו באותל תחנה גודל דמי.

(תרשישה)

שירה זו נדרשה צבעים ורטוריקה וכל כולה עונה לכאבו של האדם אשר הקריאה הניסשאנית קרפחת את אלוקיו. המשורר שר על

חידת קיומו של האדם ועל חדלונו, בטון נוגה חורישי, בהיקלעו בין יאוש ואכסטזה, ובבריחתו מהיאוש המציק לו.

סיפורו „יחיאל ההגרי" הוא רומן אוטוביוגרפי המעיד על נדודו הרוחניה הארצית שבעולם. גיבור זה נעקר מעולם נכר, ומחפש מפלט ברעידגות כופשים כאשר האגלויה הפסיכולוגיסתיה פורצת לכל פינה חבויה. יחיאל ההגרי היה בעצם הרומן העברי הראשון על רקע חיי היהודים באמריקה, והעיר ניו יורק הרובצת על רחובותיה והמוניה. העיר המספר ייחת ההשושה, הנחפזת ורדעשת, כאשר בני אדם מתרוצצים הלוך ושוב. רומן זה צמח בשנות העשרים, אבל הוא נאמן לתיזה השירית של הלקין בדו שיח בין יחיאל האלוקים, האם תבצי לומר — הרי שפרוזה זו היא הפרשנות האנלוגית המאפיינה את מרכיבי השירה של המשורר.

הרומן „עד משבר" חשף קרעים באמונה ואמון אישי ומשפחתי, אשר הבליט דרך ראייה מודרניסטית ד היסוסים נפשיים תוך חיפושים לתיים.

הפרופסור הרב פולר, אשתו ניקסה, וכן ליאון בקסט, מגלמים אידיאלים של דורות. מתגרים ערכי יהדות ובעיות התבוללות, ההולכים מסגרת של רומן חברתי.

סיפוריו של שמעון הלקין שייכים

(סוף בעמוד 12)

לפרשת השבוע

אחרי

אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ה׳ וימותו
(ט״ז־א׳)

הצדיקים האמיתיים, המוכנים כל רגע למסור את נפשם לה׳ הם תמיד בבחינת: „נושא יצחק בדבריו", ומרגישים בתמידות עניין יציאת נשמה, ולכן בהגיע שעתם למות, יותר קל להם להיפרד מהעולם הזה במחשבה זכה וטהורה. וכן מספרים על רבי ברוך ממזיבוז, שראה פעם אחת איש גוסס זמן רב וקשה לו למות — אמר ר״ב: הנה אני על אדם זה, הרי כל ימי חייו של האדם, צריך הוא ללמוד איך למות; ולבסוף אינו יכול למות.

וזהו שאמר: „אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ה׳" — אחרי שמתו תמיד, יום יום, שעה שעה, מחמת קירבת התורה אליו — „וימותו" — מתו אחרי־כן מיתה ממש.

(לפי ספר רביד הזהב לר״י מאשכנזי)

קטורת סמים דקה
(ט״ז־י״ב)

דקה, ב׳ במסורת. כאן: ודממה דקה; ובואר על־פי תוני (עירובין ט׳־ח) שקטורת מכפרת על לשון הרע, יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי. ומה קטורת סמים דקה — מכפרת על לשון־הרע, שהוא — קול דממה דקה — — —

(מלא העומר)

ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם
(י״ח־ה)

סיפר רבי ר׳ חיים מאלכסנדר: עם אנות הייתי בקוצק והיה שם הרי״ם מגור, ור׳ הרשל׳ה ר[illegible] בתוך־כך בא הרבי מקוצק ואמר להמשמש, פייבל, מי יש כאן ענה לו: ישנם הרי״ם, ר׳ הרשל׳ה ור׳ חיים מאלכסנדר ור׳ חיים מגראבאוויץ. צוה הרבי מקוצק שכל אחד יאמר דבר תורה. אמר הרי״ם: „וחי בהם" בתחילה ראשונים ביארו בזה: „בתוס׳ ר׳ היינו, לעשות המצוה בחיות בשמחה, ואני אומר, „וחי בהם" שבעשיית המצוה יכנס כל חיותו שלו — כלומר: עד כלות הנפש; אמר ר׳ הרשל׳ה: „וחי בהם" וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה׳ הוא האלוקים... אין עוד (דברים ד׳־ל״ט). אני אומר אין עוד — שום ידיעה אחרת רק הידיעה (ו) אני ר׳ חיים בר גרבאוויץ: אם במעשה יוצא הנגב... והיה שלום ישוב (שמות כ״ב) — אם בקרבו יש ה׳ ולא שלמה ינוח — [illegible] — „וחיים" — שניים ישלם לו. ש[illegible] ואילו אנו (הייתי רחוק מאלכסנדר) אמרתי: כאמר במדרש: אלו היה האבות הדו שיקבילה מכתיב עלי, ראובן ויצילהו מידם, היה עבר על כתפו ומוליכו אצל אבי (ל״ד—ח) הכונה היא: אלו היה ראובן יודע שמץ התורה גזת שלו יותר מנאמר לו בתוך (וכל סיפור במדרש למרות שמאר בתוך לכך טוב ומידות שמאת) ו טוענו על כתפו, כדי שלא אנשים מזה, איך לקיים מצוה במסירות נפש.

(ש.ש. תיא. [illegible])

קדושים

קדושים תהיו כי קדוש אני
(י״ט־ב)

מלמד שפרשה זו נאמרה בהקהל (רש״י מתו״כ). שיפור בענין „קדש עצמך במותר לך" מסבר, כי הפרושים לא נח דעתם מהנהגים המבאים לכל רי את חיי העולם הזה, כי עובד השלם צריך שיהיו דעו ועסקו נוחים לשמים ולבריות ולא להתריע לנוטשי ישוב עולם וחברת בני־אדם, אלו כולם נזירים לא תקום שום טבע, ובמעט יכלה העולם. זה רמזו חז״ל: יפה תלמוד תורה עם דרך־ארץ (אבות ב׳־ב). על־כן כל פרישות שאדם יש צריכה להיות על זה האופן שהאומה תוכל לקיומה. אבל עת, שהיא אפשרית רק לאחד ולא לאומה בכללה, איננה בגדר השלימות. ואלה דברי חז״ל „פרשה זו נאמרה בהקהל", כלומר: קדושה שאפשרית בהקהל, ולא רק ביחיד.

(תפארת יהונתן לר״י אייבשיץ)

קדושים תהיו — קדושי תהיו

(תורת כהנים)

ידועים דברי הרמב״ן, שהכוונה היא שגם הדברים המותרים ימעט במותרות, וכענין שאמרו „שלא יהיו תמידי חכמים מצויים אצל נשותיהם כתרנגולים (ברכות כ״ב) כי יכול אדם להיות „נבל ברשות התורה". ולפיכך נצטוו „קדושים תהיו" אמנם יפה העיר בקרבן אהרן שמי שאוסר עצמו במותר, הוא חסיד יקרא, ולא קדוש, והקדוש היא מדרגה למעלה מהחסידות על־כן נראה שפרושים יותר כוונה, שתהיו פרושים מכל מה שהוא הנאה גשמית; שגם בזה פועל פעולה גשמית, העתוד לו. ושנצטוות עליה — גם מצוה פרו ורבו — לא יהיה בה שום הנאה גשמית. אלא יכוון לקיים מצוה בוראו.

(לפי הכתב והקבלה)

איש אמו ואביו תיראו ואת שבתתי תשמורו

(י״ט־ג)

רש״י: סמך שמירת שבת למורא אב, לומר: אעפ״י שצויתך על מורא אב, אם יאמר לך חלל את השבת, אל תשמע לו. לדעת הסמ״ג השואל (ויליד ר״ס) שאם אביו רשע פטור מכבוד אב — למה צריך הכתוב, שלא ישמע לו להלל שבת — הרי אם אביו רשע, אינו חייב בכבודו, אפילו אם אומר לו לעשות דברים שמותר לעשותם? ואפשר שצריך הקרא, באופן שהבן כבר קבל עליו שבת מבעוד יום — שלדידו כבר שבת — ואביו עדיין לא קבל שבת ואומר האב לבן שיעשה מלאכה שהיא חלול שבת לגבי הבן —, הייתי אומר שישמע לו, שהרי אביו אינו רשע, כי עדיין לא קבלו הצבור את השבת — משמיענו הכתוב שבכל מקום לא ישמע לו.

(תוספת אנה, לרוזי״א)

ליקט שלמה יהלומי

מדרגות ובעלי מדרגה
מאת ש. קורא

שבעים פנים לחסידות ובכל אחד מהם שורשים זהים: אמונה ובטחון, עשיית מצוות ושמחת העשייה מבפנים ולא מבחוץ. בכוונה מתחדשת ולא מצוות־אנשים מלומדה. רבים שקדו לבאר ספירותיה העליונות ותהומות רזיה, גורמי צמיחתה התפשטותה המהירה, אישיה וחסידיה. ליד ספרי־מקור בחסידות, שמיספרם המה אלפים, הולכת ונגדלת סיפרות מחקרית, תולדתית וכסאית על דברי ימיה, מרכיביה, ערכיה ואישיה. בסיפרות מסועפת זו ישנם גם ספרים בעלי־ערך, כתובים ביידע ובבינה, הממשמשים מעין נתיבות ביער הסבוך של החסידות, לפחות ב„בתים" שלה שהיו ידועים היטב למחבריהם.

ספרו החדש של מאיר אורין (מדרגות בצולמה של החסידות, הוצאת מסדה, תשל״ה), כולל שיחות הגותיות, אמורות בלשון הטובה, פה ושם ציוריה־פיוטית, על ערכים ואישים בחסידות. כבן בית מבטנים בחסידות פולין, שקלט הוויתה מפיהם ומכתבם של רביים וחסידים מובהקים, (הוא מתאר ומבאר כמה וכמה מיסודותיה בפני בני דורנו. לפי מיבנה דבריו אין הוא כותב פרקי היסטוריה של מסכת מאתיים וחמישים שנות חסידות, כשם שאין הוא חוקר קורותיה וסוגיותיה בחקר מדוקדק על־פי מובאות מרובות. המחבר בשיחותיו משלב מידע וגם חקר, המובלעים בשטף ההרצאה, כגורמי־סיוע להבין רוחה ושאר־רוחה של החסידות. דעותיה, אמרותיה וסיפוריה שלובים כצורך המחשת הערך באמירה פתגמית ובסיפור מגמתי.

בספר שלפנינו, חלק ראשון משני חלקים, צירוף של שקידה רבה במקורות, אוסף החומר ומיונו, אבחנה בטיבו, מאמץ לקבוע על־פיו הנחות בדעות ועיצוב נאה ותמציתי בהרצאה. המחבר מגלה יכולת בהגדרות ובהסתייעות באמירה ובסיפור, ידועים ובלתי ידועים, לשם מיצוי הרעיון והחדרתו בתודעה.

מאחר שספרי־המקור בחסידות ברובם אינם מרבים לדקדק בצורה ובסגנון, גם לא בתיכנון הדברים, הרי הניחו מקום נרחב לפרשנים בעלי סגנון לנסח דעות ומהלכים, בהסתמכם על פסוק, הסבר למדרש, משל וסיפור שבעל־פה. המחבר, מצוי אצל המקורות לסוגיהם, מקרב עניינם ויוצק מהם רעיונות והבעתם.

בפרק הראשון „למהותה של החסידות" הוא רואה בתנועה בשעת היווסדה תשובה לליבראליזם שפרץ מבחוץ ולמשיחיות־השקר השבתאית שהעתיצה חוגים לא־מעטים מבפנים. בשעת מבוכה מזה ודכאון לאחר גזירות ת״ח־ת״ט מזה בא הבעש״ט וגילה אורות גנוזים של אמונה במצוות ובמעשים טובים, כשהם נעשים בכוונה ובאהבה. באמירתו „הכל הוא אלוקות", אור הבורא מאיר בכל הבריאה כולה, ויש להסיר יד קטנה מן העיניים כדי לראות את הנגה המתמיד של „ויהי אור", הוא והתלמידיו הישרו השראת „ואני, קרבת אלוקים לי טוב" בקרב המוני יהודים, פשוטים ולא־פשוטים.

מול השכלה חיצונית קרה העלו אמונה כלפני ולפנים של תורה ותפילה, המעוררות את האמונה בעומק רוח־ונפש של האדם מישראל. מול השבתאות בכזביה שטימאה מושגי־קודש חילפה החסידות קדושה גם במעשי־חול יומיומים שנעשים ביושר ובתום. אנו חולין בחיים, הכל מתעלים לדרגת קודש כשמשתמשים בהם כראוי. „קדושים תהיו", צוו זה מכוון לחיי־אנוש במלוא היקפם, שכל מה שעושים ייעשו בנקיון ובטוהר כפי שמחייב צלם אלוקים באדם. ומול גזירות ופרעות שעלולות לדכא ולייאש, פתחה החסידות מעיינות חתומים של שמחה, שמקורה אמונה בבורא עולם ובגואל ישראל, שמחה של אהבת ד׳, אהבת התורה ואהבת הבריות. החסידות סילקה, כביכול, מחיצות בין שמים וארץ ובין הבורא לנברא. השכינה שרויה בכל ואין מקום פנוי ממנה. בראייה פנימית ובדביקות נפשית זוכה אדם לדרגה של התעלות, כשהוא ממשיך בזכותו הבאבילה של צדיק הדור. אנשי־סגולה באמונה ובבידות, בעלי השפעה, מדליקים את הניצוץ הכרוי בנשמת־האדם.

בניגוד לאלה המנסים לראות בחסידות תנועה של חידושים, של „ירידה בנוקבות", מבדיל המחבר אותה כתנועה של התחדשות כהבדה. הוא מביא דו־שיח בין ר׳ יעקב־שמשון משפטיבקה, תלמידו של ר׳ יעקב־יוסף מפולנאה בעל „תולדות יעקב־יוסף", לבין ר׳ יחזקאל לנדו בעל „נודע ביהודה", שהתנגד לחסידות והדעות המובעות ב„תולדות". בפגישה שאל הגאון מפראג את הרבי מהפירה האוקראינית: אמור לי — מהו חסיד? השיב לו ר׳ יעקב־שמשון: חסיד הוא יהודי המתקן כלים שנסדקו או נשתברו ומחזיר אותם לקדמותם. לאמר, ביסודי החסידות לא היו שוברי־כלים ומתקינים כלים חדשים, כפי שנחשדו על־ידי מתנגדיהם, אלא בראותם סדקים בכלים הקיימים, השתגרות במחשבה ובבשבה ונכפל דחק עיקר, באו ותקנו כוונה טבעית, „לשם ייחוד קודשא בריך הוא", במצוות ובאהדות־חיים. ודאי, שהמיטגבים כוונות ויחודים, בדרגות ומחיצות דבדלות, דבקות ההתפשטות הגשמיות, שבירה כלים ותיקונם וכיוצא, עיונים בהפכתם וכרוכים בכוחות־נפש אינקץ מאבכי ביצועם. אך המימרה באה להדגיש את הגבהה של ההודה הפטורה ליחידה.

בסקרו מהלך הדורות מציין המחבר, שבגבה זו עוברת כחוט השני מאהלי הבעש״ט והמגיד ממזריטש, דרך החוזה מלובלין והרב בליאדי, היהודי הקדוש וההכם מפשיסכה, הקוצקאי והחידושי הרי״ם, כדרך שושלות גדולות אחרות, עד לדור האחרון. בכל שעת שקיעה בשיגרה אף בעדות חסידיות עצמן קמו אישים סגוליים שקראו להתחדשות בהתקנת הכלים על־פי דרכם. המחקר מתובל אמורות ופתגמים הן לביקורת הכלילה והן להגדרה הרצויה. הנה, לדוגמה, דברי הרבי ר׳ יוסף־יצחק מליובאוויץ, באמירתו: לפנים אנשי־מעשי היו לבושים בגדים פשוטים והיום אנשים פשוטים לובשים בגדי־משי. הוא כיוון ביקורתו כלפי צדיקות חיצונית. כי בפרק היו אישים חסידים אמיתיי־רוח גם בבנים של ערב השואה ובשנות השואה. הרב ר׳ קלונימוס שפירא מפיאסצ׳נה, ביסוריו וקבלת הדין בתחנה הכוות, באמונתו ובשמחתו ישנן נעימות של „מתי יבא לידי ואקיימנה".

בפרק „פרקי אדם" הוא מבחין בין תמונים להמוניה. החסידות קירבה יהודים פשוטים תוך סילוק הסוגיות מהליכותיהם. אם יהודי פשוט אינו מרקיע שחקים יש להוריד בקפאה את הבהר קים אליו. באקלים החדש של אמונה, בכהן והממה התאצלו גם יהודים לא־למדנים, בשוד הלמדנים והתעקש בפנימיותם. התחדשות בחסידות, משמעה שבוקר וערב יעשה את עבודתו כאילו עושה אותה בפעם הראשונה. הרבי מביאלובו ראה יוביוב בכל ערב מלאך הגולל אור מפני החושך ובכל בוקר מלאך הגולל חושך מפני אור. בראייה זו העיד על ביהה התחדוש בפנימיות. הרב מקוזמיר בקומו משנתו היה פותח את החלון ואומר בנעם: בוקר טוב לך, רבונו־של־עולם.

בציטונו של „היחיד והיחודי", סבהם כימות בין תורת האדם בחסידות לזו שבאיזו זרמי־מחשבה בעולם הכללי, הוא מביא דברי החידושי הרי״ם למאמר בפרקי אבות: „אם אין אני לי מי לי ובשאני לעצמי מה אני", היינו, אם אין אני לי, אם האני לא יהיה שלי, מי לי, אז האני לא יהיה אני אלא נגרר לאחר; ומאידך, כשאני לעצמי, אם האני יתמיך רק לעצמי ולא יתהפך להיך כלל החברה, אם מצפשי ביחיד לא יתבטל את הכלל. אלא האני יהיה רק לעצמי, מה אני, מה פעולתי בעולם, הרי אז האני נעשה לאנוכי.

אמירה זו נקשרה בין „פרקי אדם" לבין „פרקי אהבת ישראל" בחסידות. הגדול בחבורת אוהבי־ישראל, ר׳ לוי־יצחק מברדיטשב, מבאר: „מכיוון שא״ל אחד בראנו וכל ישראל נקרא כנסת ישראל, נמצא כאנו באים ממחצב אחד, הבה לאחד כבואב לו אבר אחד מרגיש כל הגוף צער, כך כביכול לאחד מישראל צער או שמחה גם חבירו מרגיש בצער או בשמחה. זה מכתוב: ואהבת לרעך, אני ד׳, מה שאני מצווה שתאהב לרעך כמוך. הוא מפני שאני ד׳ וא־ל אחד בראנו". נמצא, אהבת הבריות, אהבת ישראל, חלק בחוקי של „ואהבת את ד׳ אלוקיך", והכוונה ליחיד ולכלל.

החסידות טגרסה, כביכול, השמים שמים גם לבני־אדם והארץ ניתנה גם לשכינה, היינו קרבת אלוקים בביטויה הפנימי, ראתה את מיבחנה האמיתי של אמונה באהבת ישראל. „יהודי שאינו חש בצערו של חברו, בידוע שאבותיו לא עמדו על הר סיני", ניסח בשנינות הרבי מזלוטשוב את המרגש בכפיאת הכבטית של החסידות. אהבת ישראל אינה מבחינה בין יהודי ליהודי, בעלי כוונה ואהבתה היו מגלים לפעמים דווקא בנפשו של יהודי פשוט, באחד מיבבה או שיקות, אהבת הבורא והבנוגה לקידוש השם בדרגה גבוהה כזו שאצל יהודים כשוא־פנים. ב„תולדות יעקב־יוסף" מובאה כיתה אגדה אחת: „יפה עשה עם־ישראל שבחר את השם יתברך כד׳ שלו, אבל גם השם־יתברך יפה עשה שבחר בישראל כעם, שהרי פייבוש איש קל הוא וקדש את השם בכל הכוח". הכוונה היא ליהודי אחד בשם פייבוש, גבורתו הללו, כפשוטי עם, שבגבורתו הציל חיי יהודים מידי פורעים־גויים והטיל עליהם אימת אגרופיו.

אהבת ישראל במקוריתה, שהיא משורשי היהדות הערכאב בחסידות, עניינה התחברות עם כל יהודי, הליכוד כבצוריה על כל יהודי, גם כבמעשיו רחוקים מהיות מתוקנים. רוקם המחבר בלבנו: „כליותו של הבעש״ט היתה גדולה ורחבה. מהמהה היו מכתבים למדנים וחויונות כאחד. הנא היה מעלה את כולם לתורה בדרך שמשלב כל־הנפשיים בכבהה־הורה. ולא על הדיך כוה בלבד נבר, אלא קייב בכולנים „בל ידח ממנו נידח". אין כלל נידחים בעם. אף זה כל־בריאות עין ראה בעיסד בתוך למתנה, הרינו בכל האה בפנים, בתוך כלל־ישראל.

המחבר מלומד ממבחר דוגמאות של אמרות, סיפורים ופתגמים כדי לבנם אהבת ישראל כבורך וכהיה, גם כבמיגה בחיים הציבוריים. בגווני ישראל בחסידות הקומנגרדיה שלהם, מבוונת בהבר הימ ובבתיבו־ביה, בכבלים היטב בצדקים, הן כדבה והן בהדרתים. באהבת ישראל, הלכה למעשה, נפהבה החסידות הכובה של הבינבע־שם. הפרקים „הבינה על צדיקים אוהבי ישראל", „פיליקים שהפויי ו„בין דין לחסד", מלכדים חומר רב, עיוני ובהרר, למסכת הגביאהית על אהבת ישראל בחסידות לכל עדותיה.

ב„פרקי אמונה", מן המצומקים שבספר, דן בסוד האמונה ובין אמונה לתבונה. כיבסיפים במצורה הנגלה שבביבהר, בהד היראה והאהבה ועד כלות הנפש. „אמונה יסוד כל דבר", אמר הבעש״ט, רוח־החיים של מחשבה, דיבור ועשייה. כל הוויית החסידות וערכיה נובעים ממנה. אלא צדיק, צדיק ודרכו. ושוב בשם הבעש״ט: השם־יתברך מבקש שיעבדו אותו בכל הדרכים וכל אחד סולל את דרכו לפי כוחותיו. בפרקים מובאים מקורות המסבירים לדרכי צדיקי החסידות בענייני אמונה. אחד מתבסס על הפסוק „דע את אלוקי אביך", שני מגיה כיסוד את הפסוק בקהלת: „ויוסיף דעת יוסיף מכאוב", שכסל שיוסיף מכאוב יוסיף דעת ואל יתפרנס מן המוכן. חב״ד מבסס אמונה על חכמה, בינה ודעת לפי משמעותן העמוקה. המחבר משתמש בספרי־היסוד של החסידות, תניא וליקוטי מהר״ן תולדות ושפת אמת, ספרי ר׳ צדוק הכהן וכיוצא בהם, כדי לבאר מושגים ראשונים. משלים וסיפורים, התנהגויות ואמרות באים לחזק מובאות מספרים. מחמת היקפו ועומקו של הנושא, שהוא נשמת החסידות, מבוארים דברים בתמצית.

שיא האמונה הוא דביקות. בהגדרתה, בדלגיה ובגילוייה עוסק הפרק „עד כלות". המחבר מנסה לבאר מהו ביטול היש ומהי דביקות הנשמה בהקדוש־ברוך־הוא, מה המובן „סוד ד׳ ליראיו" ומה המובן „בכל דרכיך דעהו" לפי החסידות. ענייני רזין־דרזין שקדמונים היו מביעים אותם ברמזים, בלשון־ניסתר ולא בלשון ניגלה. הבעש״ט בהגיעו לענייני דביקות אמר, קולות הדממה הם למעלה מקולות הדיבור.

הפרק האחרון בספר מגדיר „מנהיג, תלמיד ועדה" בחסידות. צדיק וסגולותיו, צדיק וסמכותו, הוא עמוד־התווך בעולמה של חסידות. בשחרית התנועה היו אישים בזכות עצמם ולא בזכות שושלת, ואף בין אלה שזכו בכוח הירושה היו יחידי־סגולה שנשאו אור אבותיהם ביכולת רבה. המגיד ממזריטש אמר: „וזאת תורת האדם", אדם המקדש כל איבריו ומתדבק בתורה דביקות שברוח נעשה עצמו תורה שלימה". אמירה זו, כפפתה למהותו של צדיק, מבוארת בפרקים. הביאור נשען על התנהגויות יומיומיות של צדיקים.

כשם שאין חסידות ללא צדיק אמיתי במרכזה כך אין חסידות ללא חסיד אמיתי הדבוק ברבו. חכמי־התורה ויראי ד׳ ברמה גבוהה, שהרכינו את ראשיהם בפני צדיקים, הכירו במיוחד שבאישיות הראויה לעמוד בראש העדה. פשוטי עם שבחרו באישים כאמוריהם וקיבלו את דבריהם כאמת ואין בלעדה, המהנו בהושם את סגולתם הייחודית. המחבר מדגיש בעלי מופתים הצדיקים אנשי־מופת, הם וחסידיהם המובהקים.

החסידות הצמיחה צדיקים הצמיחה חסידים, שקשוריהם הנפשיים גיבשו עדות. הרוזינאי אמר: צדיקים הם אותיות והחסידים הדבקים בהם — הם נקודות; אותיות בלא נקודה אין להם הגייה; נקודות בלי אותיות תלויות באוויר. אותיות ונקוד הוה מרכיבות את העדות בחסידות. המחבר מציין באחרית דבר: תם אך לא נשלם. החלק השני פותח בפרק: זרמים בחסידות.

הספר נועד הן לקוראים המבקשים דעת־חסידות והן לקוראים המבקשים ריכון, הסבר ונוסח לידיעותיהם. אין הוא ספר ראשון בביאור מושגים וערכים בצורת משה ושיחה. אך בו צירוף פיס, הגדודה ונוסח משלו. אוצר רב של הגות וסיפורת מכל בתי החסידות לזרותיהם. עיונים וביאורים, מהם מבהיקים, המבוארים בלשון מרודכות, צניעות ושורשית.

בפתיחה הוא מביא את אמרתו של ר׳ נחמן מברסלב: „האש הקטנה שהבערתי תוקד עד לביאת משיח צדקנו".

הספר שוקד לגלות את הרוח המפיחה את האש בגחלי הלהבה.

ישראל סלנטר ובני דורו (ב')

ין אדם לחברו בדעות ומידות

מאת הרב יעקב ברמן

ן מקום לבאר, מה פירוש „פירוד הקהילות" ו„קהילות נפרדות", כי הנוער בן אינו יודע מה פירושם של דברים. של פירוד הקהילות, תחילתה באמצע המאה הי"ט (למספר עם לועז) בהונגריה, כמו ביתר מדינות אירופה המערבית, שבהן היו היהודים מימות קדומים משוללים זכויות אזרחים. אף הוטל על כל קהילה מס כבד, כתשלום על זכות ישיבתם שם. אחרי המהפכה הצרפתית והתפוררות יסיה, נפקדו גם היהודים, וממשלת ה, בהספקתם וסרסורתם של מנהיגי „ההשכלה", הציעה לקהילות היהודים להם זכויות שוות עם כל העמים, גם לשחרר אותם מן המס היהודי שהיה כעיק עליהן, אולם בתנאי, שהיהודים יוותרו על לאומיותם, על ם בביאת הגואל ובשיבת ציון ויקראו „התגרים בני דת ומשה", וכה ינתקו וריהם עם תפוצות ישראל במדינות הדרישות של הרבנים יהיו נאמרית ההונגארית, וכן יאאברו כמה התיבנה רית, ואין צורך לומר שדרשו ביטול במלבושיה, כדי שיהיו דומים לגמרי המדינה. גם בבניני בתי הכנסת וסדתוך היכלי התפילה חייבים היו להיות לכנסיות של נוצרים. וכמובן, קיבלו מנהיגי ההשכלה המתבוללת את הברצון, שהרי הם הם, שהיו הגורמים ה אלו.

ם היהודים החרדים על דבר ה' היו; ועל פי השפעתם של כמה רבנים התורה, הגישו לממשלת הונשהם מוותרים על כל שוויון בזכויות, וגם מוכנים להמשיך בתשלום המס ובלבד שישארו מוכרים כעדה יהודית כמנהגיה ועל כל דרישות התורה בי"ג „אני מאמין" שירשו מאבותיהם, בלי י בתפילה ובשפת הדרשה והליפוד, בתי הכנסת ובלבוש המסורתי, כמנהג לקהילותיה, קהילות ישראל ולא כאונגריות. אשר יחסם אליהם כיחס חר. אולם לא כל הרבנים החרדים עם העצומה הזאת, השואפת להוציא אומה את השואפים להתבוללות ולע עם ישראל — לשני עמים. מה עשו? להם, בחסות הקהילה הגדולה הכתר — בתי מדרש, והחזיקו על חשבונם ראה, והתפללו כמנהג המסורתי ד למוד בשפת אידיש. אפס שהשתדלו הצליחו לקבל לקהילה שוחטים כשם שהוו מטעם הקהילה מסעדות כשצם ונימוקם היה, שפירוד רשמי בפני; מחליש את כח היהודים בכלל, ואי ע מה שעלול לקרות מצד הגויים. גם להוקיע את הקהל הגדול של המתבועם לא יהודי, ולכן נכנעו ויצרו תנאי ם ליהודים חרדים בחסות הקהילות.

ת פירוד הקהילות התפשטה קודם המדינות שהצטופפו תחת דגל המדילה המאוחדת תחת השם „אוסטריה", כגון צ'כו־סלובקיה, טרנסילבניה, ועוד. ומהונגריה יצאה הסיסמה של נפרדות לגרמניה ולכמה מדינות של ירופה, ובמקומות רבים באד התפשטה ההתבוללות, ואחריה תנועת „הריפורהלכה וגדלה בארצות הברית וקנדה, י שהממשלות שם אינן מתערבות לכלל ם הפרטיים של היהודים. ושם מחקו ור התפילה את „ציון וירושלים"...

תים, אש ההתבוללות והריפורמה כל פינות היהדות במערב אירופה. ר' ידועה חדרה גם בקציה של יהדות אירופה, ברוסיה, בפולין וכו'. אולם ין, שבכל רוסיה הגדולה למדינותיה, בפולניה, אשר ביחד כללו את רוב עם לתפוצותיו, — לא נוסדה אף קהילה ת אחת, כי החילונים והמתבוללים בירופה היו חוזרים כפירה בדת בכלל, סת למה להם? ורק בקצוות רחוקות, התחיל תנסה של גרעיני תנועה של הסיבה לכך היתה השאיפה למשרות ת, שלא ניתנו ברוסיה, אלא לאלה לנצרות.

צה הלאומית הציונית ושל חיבת ציון יתה שלמת בחברה, שלמרות היותם לדת של רוב מנהיגיה, היו תנועה ו, היא שבלמה את תנועת השמד גרעיניה ברוסיה. ניסו קנאי אמת בתנועת ההתבוללות ולא יכלו לה. הצליחו חרדים להקים ישיבות של וסר והצילו הרבה במקומות קטנים, יכלו לה לתנועת ההשכלה במקומות, בבירה של רוסיה ובערים של השתר ותעשיה מרובה. ובפולין הועילה תנועת החסידות, האמונה באדמו"ריה ם על ידי לימוד תורת הנסתר — יסוד, שהצליחה למשוך את ההמונים וקופה די ארוכה. אבל לבסוף גם תנוא הצליחה להתפשט ב„איים רחוקים" נבוללים, שביטלו את לימוד התורה

כן היתה דרכו של רייס, „שגזל את ביד האויב" על ידי זה, שרתם את בעבודה ציבורית רחבה ובהעדפת של בין אדם לחברו, כאשר נתבאר. עברו למקום מקור ההשכלה „הבר גם שם לא ישב בחיבוק ידיים. וכבר עלה, שראשית פעלו היתה בממל, שם את הפעורה שורשה שמה מליטא ומההונגריה ועשה אותה לגוף חי ולוכדת עד כדי מינוי רב אב"ד, אם מוכר על ידי הממשלה, והביא את זה לידי השפעה ולידי כבוד ציבורי, הרב הדוקטור הרשמי וקהל מרעיד; שלום ובנחת, בלי מלחמה ובלי פירוד הרשמית, ואפילו בחסותה.

כאן צר היה לו האופק להצטמצם באותה שיטה במקום אחד. הרייס השיבלים הבודדות מפליטי מורה לא יכלו להחזיק מעמד במלחמה עם הגדולות. אדרבא, פליטים אלה תמיד קים לחסות הקהילה הגדולה היסודית, גוטות הן לריפורמה. כי הקהילות החילוניות יותר גדולות ויותר בעלי היו בעיני הממשלות של מערב והן שיהיו עשויות להגן על השיבלים הללו, שבעיני הממשלות היו צריות ולא רצו להכירם לאזרחי המדינה. שהקהילות הנפרדות נשארו במיעוט לגבי הקהילות היסודיות, שכן גם רוב התעבד להפריד ולהיפרד מהם, אם גש של שלמות העם או מפני השלום הבריות. והרי גם השפעה גדולה היתה שבקהילה הגדולה בעניני כשרות הולגבי הכשר של מסעדות, שהקהילה נכנעה לדרישות החרדים שבה. וכה ומשיך בדרך של מלחמה בשלום גם אירופה. הרייס מתחיל את נדודיו פעלו בעבור זמנית ממש לקניגסברג דולה.

ארצות המערב

בקניגסברג הוא מחוץ ידי הפליטים, שנשארו בלי ראש ותומך עם מותו ב הראשי מן הדור הקודם, מוהרב"י מקלנבורג בעל „הכתב והקבלה". מאחר את המורים לאגודה, וה„זרים" יסדים שם בית מדרש לתורה ולתפיל במסמדים רבים ולרב נבחר (על פי של ר' ישראל) — הגאון המלבי"ם, שהפליא בחכמתו וברוחב ידיעותיו והעמיד בצל את הרב הרשמי, הדוקטור, שהיה ריק כידיעת היהדות ומיחס למצוות התורה. ר' ישראל הצליח בקניגסברג גם לרכז סביבו חוג סטודנטים, שהיה הוא מלמד להם תלמוד ומוסר. אף כאן לא יעץ לפירוד בין הקהילות, משום דרכי שלום ואהבת הבריות, ומשם לברלין, שמצא שם כבר קהלה נפרדת תחת מרותו של רבי עזריאל הילדסהיימר, שהסביר, שאין עתיד בגרמניה לרבנים חרדים, אלא בהיותם ספוגים השכלה כללית, בלשון ספרותית ובסגנון חיים מודרני. אף הוא הוסיף והתרועע עם הסטודנטים, תלמידי הסמינר לרבנים החרדי, מיסודו ובהנהלתו של ר' עזריאל. ומשם לפריז. שם ישב כחצי שנה, עד שלקט את השיבלים הבודדות, פליטי ליטא פולין ויוצאי הונגריה, יודעי תורה ושומרי מצוה, אבל שצפויים היו להיבלע ברוב מנין ובנין של יהדות צרפת, שהחזיקה לכת בהתבוללות מן היהדות הגרמנית. ר' ישראל יסד שם בית מדרש והיכו שם מעט המאמינים אשר ה' קורא, ושלח למקורביו בסלנט לשגר שמה רב חריף ובקי, כי אמר: „בקיאים ישנם גם בין בעלי הבתים שלנו". שלחו לו את ר' יהודה לובצקי שהצליח להרחיב את החוג עד כדי קהילה חשובה, כיום קהילת „הפלצל", שגם היא לא נהגה בפירוד מן הקונסיסטואר, כדרכם של ר' ישראל בכל מקום. קהילה זו קיימת וגדולה עד היום, ויש לה בית דין משלה של שלושה רבנים חשובים, המייצגים את ארצות מוצאם של חברי הקהילה. הרב הראשי של קהילה זו יודע בין ההמונים כרב אב"ד של פריז. ומשם חזר לגרמניה, להלברשטט, למיינץ שעל יד פרנקפורט וכו' וכו', ובכל מקום בואו לימד והדריך את הנאמנים לתורה וליהדות — דרכי התאחדות וארגון ציבור ודקדוקי מצוות שבין אדם לחברו, מבלי להפרד מיתר הקהילות, משום דרכי שלום וכדי לעבוד עבודה משותפת לטובת כלל ישראל. זהו שהגדיל את שמו וכבודו גם בין המשכילים, אפילו בין המתבוללים.

בכל נדודיו וטלטולי דרכיו (כמל, קניגסברג, פאריז ועוד) השתדל מזמן לזמן לבקר בסלנט, לדעת את שלום בני משפחתו, מקורביו מנוער וידידיו עושי דברו. גם כאן הרבה להדריך את מקורביו, ובעיקר בתמורות של המצוות שבין אדם לחברו ובליפוד המוסר. עוד הנהיג ואמר: בערים הגדולות בני אדם יוצאים בקיץ למעונות מנוחה והבראה. אף בחולשות הנפש כך, שצריך אדם לחדש אלול לעזוב את ביתו ולצאת להבראה רוחנית למקום בודד, ולעסוק שם בחשבון נפשו, ללמוד שם תורה הרבה ולחתור לדרכי תיקון מעשיו לשנה החדשה הבאה.

מרובים הסיפורים על מעשיו ונסיונותיו במידות ובדעות ובנימוסים בינו לבין כל סובל ונצרך, הלא הם כתובים על ספר „אור ישראל" ועל ספרי „תנועת המוסר" של הרב"ד דב כץ שליט"א. כי ר' ישראל עצמו לא כתב ספרים. ומה שנדפס בשמו, זהו מה שכתבו תלמידיו על פי שיחותיו בעל פה. ואולי לא נתפרסמו כמה דברים, שאני רוצה בזה למסור בקצרה.

אורחות והנהגות

הוא החמיר, שלא לזלזל בשפיכת מים בנטילת ידיים יותר על פרקי האצבעות, אף על פי שממידת חסידות הוא לשפוך על כל האגרוף, משום ששואב המים היה יהודי עבל ויגע, ויש להחמיר שלא להטריחו יותר מאשר הדין דורש.

בערב שבת היה מתפלל תפילת ערבית עם ההמון במנין ראשון לפני צאת הכוכבים, ולא הצטרף לותיקים, אשר עשו הפסקה גדולה כדי להתפלל „מעריב בזמנו". אמר: המבשלת קמה בעוד לילה לאפות חלה ולבשל. היא עיפה ויגעה ומצפה למנוחה ולשינה. והרי דין הוא ומעשה רב, כמו שאמרו: „רב צלי דשבת בערב שבת" (האמורא הראשון, רב, היה מתפלל תפילת שבת — מבעוד יום ערב שבת). ובנוגע למידת חסידות — אין לי רשות להחמיר אלא בבריאותי שלי ולא בבריאותה של העוזרת.

באפית מצות ציוה, שלא להחמיר יתר על המידה בלישת הבצק, כי האשה הלשה היתה אלמנה, ואיסור מפורש הוא בתורה: „אלמנה ויתום לא תענון"...

מעשה בשוחט, אחד מתלמידיו, שבא לפניו, וביקש הסכמתו, להתפטר מכשרותו, שהיא מלאכת הקדש, ויש לו חששות, שבא הוא אינו יוצא ידי חובתו בקפידה על כל החומרות שיש במלאכת שמים זו. אמר לו ר' ישראל, „ובמה תתפרנס?" אמר השוחט: הסכמתי כמה מאות רובלים, בהם אוכל לפתוח חנות מכולת קטנה, ואהיה נקי מאחריות גדולה של שחיטה וטריפות. השיב לו הרב: ישמעו אזניך, מה שאתה מוציא מפיך. בשחיטה ובטרפות אתה ירא מחשש וחושש של „לאו" אחד: „לא תאכלו כל נבלה", ואילו בהחזקת חנווני לא תוכל להימלט מכמה לאוין, שבוודאי תעבור עליהם: „לא תשקרו. לא תכחשו ולא תונו איש עמיתו", ואולי גם על „לא תגזול", ואולי גם על איסור אבק ריבית וכד'. לא, אינני יכול להסכים לכל זה, שוב לעבודתך, ובטוחני שאתה יוצא ידי חובתך.

שוב מעשה במגיד מקלם, שהיה תלמידו, והרגיש שיש לו כשרון לתוכחה. הלך לרב ליטול ממנו רשות. ובעת ההיא לא היתה עוד רכבת, ועליו היה לנסוע לווילנא בעגלה כשבוע ימים. העגלון נהג כמעשהו: הגיע להר — הוריד את הנוסעים וציוה ללכת ברגל, וכן כשהגיע לבוץ... עד שהתעייף המגיד, שחלש היה בגופו סרוב ליכוד וכתת הזנה. הנה בנקודה קרובה לווילנא ראה כרכרה של „הפריץ" נוסעת ריקה, ונהג בבגדים מוכרים אותה לווילנא, חזרה מבטים שהוא הוביל את „הפריץ" הנמיהו שם. אמר המגיד לנהג הכרכרה: תיקח אותי אולי לווילנא? אמר לו: כן, אם תתן לי שלושים אגורות. ביכה המגיד 30 אגורות משבר עליהן, שילם לנהג, ובמשך חצי שעה הגיע רגוע לווילנא. מיד נכנס לר' ישראל וביקש רשות להיות מוכיח. שאל אותו הרב: מה למדת? אמר לו: למדתי ש"ס וגם מפיקים את ההלכה „אורח חיים" ו„יורה דעה". — „וחושן משפט" לא למדת? השיב: למה למוכיח „חושן משפט"? אמר לו ר' ישראל: הנה בעצמך, הרי אתה גזלת את העגלון בסך 30 אגורות, שכן דין הוא „הכל כמנהג המדינה". ורשות היתה לו להוריד אותך בהר ובבוץ, ובנבא. גזלת את העני הזה; והכל מפני שלא למדת דינים של בין אדם לחברו, שמקומם בחושן המשפט. וכיצד תהיה ב„גזלן" יתהפך למוכיח? שוב ולמד חושן משפט, ואחר כך תהיה למוכיח...

תניד מעשה באחד מתלמידיו, שהיה רב בעיר סרדניק (ר' דובער סרדניקר) ומפורסם היה בהדרו כגדול בתורה וביראה, שביקר אצל הרב, שהיה כבר אלמן כאשתו. וכל פרנסתו של ר' ישראל היתה בחנות לו, בידה שמצאם הרב בעצבה, על ידי תלמידו הגאון והעשיר ר' אליהו קרטינגר, מצא ר' בר את רבו סועד. אמר לו הרב. „רבונו ספר עמי". ור' דוב, שידע שפרנסתו מצומצמת, השתמש באמתלאות שונות. אמר לו הרב: אתה אולי חושב מפני כשרות? תסיר ר' דב שלא היה רגיל לכבוע הלכות ספ קודש זה. אמר לו הרב: אני מדבר ברצינות. שהרי אתה יודע את הסוד. שר' אליה הוא הפרנסני, ומדוע? כפני שהוא חושב. שאני גאון וצדיק. והרי אני יודע שאין אני לא גאון ולא צדיק, תמצא הכיתהו — גזל בידי. וגזל הרי לא כשר. אלא. הרי בשבילך זה כשר, משום שבשינוי רשות קונה את הגופך, ואינני חייב לר' אליה אלא כסף, נמצא האוכל שלי בשבילך כשר".

ולא אצא ידי חובתי, אם לא אספר בפעולה חשובה שביצע ר' ישראל בסלנט למען אלמנה ויתום, בעת צרתם.

ובתקופה קשה של גזירה רעה זו היה, שנה שגזר הקיסר הרוסי, ניקולאי הראשון, רשע עריץ, שלים בלי מצרים. על ילדי ישראל בגיל 8—12 שנים, כדי לגייסם לצבא לבשינדלו.

ובזמן ממשלת הקיסר העריץ, ניקולאי הראשון ברוסיה, במחצית הראשונה של המאה הי"ט, היה כינד זמן של כרות הסבל בצבא — 25 שנים, והיו הקהילות היהודיות מתחמקות להמציא מגייסים במספר שיהיה מוטל עליהן, כל קהילה עירונית לפי גודל אוכלוסיה. זה שגזרה הכבשלה להחטיף ילדים קטנים, כבני 8—12 בלילות מתוך שבתם כול הצעקות והבכיות של עצמם, אבותיהם ושל אמותיהם. את הילדים האלה היו מלבישים מדי צבא והיו מובילים אותם ברגל, עדרים עדרים, לערי אבהות מתגלפות כרוב בכי ואנקות כאב, למקומות רחוקים עד אלפי קילומטרים ועד סיביר הקפואה בקור. ובשנתי לשר וטאיסו מהלכם, היו מכים אותם בשלבה ומגלפים עד זוב דם. וכל זאת על מנת שיקבלו לו עליהם שמד של נצרות. ועוד היו מוסיפים לענות את הילדים בכקום ביאם, שהיו מחזיקים אותם שם בצריפים וכיצ'אים אותם לפעמים חצים ערומים בלילות הקרה אשר בסיביר ומחזיקים אותם שם בחוץ, הכל כדי להכריחם לשמד. וכמובן, רוב הילדים לא יכלו לעמוד בעינויים הנוראים הללו ומכמו וקבלו עליהם להיסבל לנצרות בעל כרחם. והיו ביניהם ילדים, שנהבוא הצ בכבישים לקיים עד כמה שאפשר בנהגי ישראל. וכשנתפסו — היה סבלם עוד יותר קשה. אלה, על אף כל היסורים, נצארו ילדים שמסרו נפשם ולא נשמעו לנוגשיהם, ונשארו נאמנים ליהדות. והיו גם מקרים, שילדים התאבדו לדעת, ובלבד שלא לקבל עליהם את גזרת השמד. ואלה שנשארו בחיים, הן אלה שהתגברו, הן אלה שעמדו בכל הנסיונות — משהגיעו לגיל 18, היו לוקחים לצבא הקבע למשך 25 שנים.

זאת היתה אחת הטראגדיות הארוכות בהיסטוריה שלנו. עד שבא ניקולאי ועלה על כסא המלכות יורשו, „הקיסר המשחרר" — אלכסנדר השני, והוא שביטל את גזרת החטיפים.

נשאלת השאלה, מי היו אלה שביצעו את החטיפות האכזריות הללו? לצערנו ולבשתנו, נמצאו יהודים רשעים שפלים, הם „החוטפים", שעשו מלאכה זו בעד בצע כסף שקיבלו להם הממשלה. נוסף לזה היו מקבלים שוחד בסכומים ענקיים מן העשירים שבקהילה, על מנת שלא יגעו בילדיהם, ונמצא, שסבלו רק העניים והחלשים, ולא נמצא דואג ומרחם להם, משום שראשי הקהל בעצמם עשירים היו ופחדו מפני החוטפים שלא ירעו להם וגם שלא יעלילו ולא ילשינו על הקהילה ופעליה, שלא תמיד הלכה אחרי פקודת הממשל ופקידיו.

סיפר לי הגאון הישיש מהר"ר מאיר שמחה הכהן זצ"ל, אב"ד של דווינסק, מחבר הספר „משך חכמה" על התורה וס' „אור שמח" על הרמב"ם, שגם הוא הצ"ל בילדותו בסכנה היה להיות נחטף לצבא. וקרה גם ונודע הדבר לאמו שבלילה זה יבואו החוטפים לקחת אותו. וערב שבת זה היה. מה עשתה אמו? — החביאה אותו בתוך ארגז הלבנים, וכסתה אותו בסדינים וכתונות מגוהצים. והנה, בליל שבת קי הוסיפו החוטפים והתחילו לחפש את הילד, ולא מצאוהו. אבל הילד מאיר שמחה ראה את החוטפים דרך חור המנעול של הארגז, וכמה הזדעזע בראותו דרך חור המנעול איך שני יהודים, לבושים בגדי שבת מסורתיים, מוציאים מכיסיהם גפרורים ונרות ומדליקים אותם תוך חילול שבת... „מחזה זה", אמר הרב „החריד אותי כל כך, שאינו מש מזכרוני עד היום, שזה בעצב פחד החטיפה הולך ונמוג מלבי".

והחוטפים עצמם, הגיבורים, שנשארו נאמנים ליהדות היו שבים מקץ שרותם הארוך לקהילות ישראל, הם הנקראים בלע"ז „הקנטוניסטים", נתקבלו בחביבה ובהערצת קודש בלבד. אבל, סוף־סוף הם היו בורים ועמי הארץ גמורים, ולא היה כבוד להם. רוב הקנטוניסטים היו מיסדים להם בתי מדרש לעצמם והוכרים מלמדים שיורו להם מנהגי ישראל ותפילה. ומצד הממשלה הם הרשו בזכויך היהם עם הגויים, וחוקי ההפליה שהיו חלים על היהודים לא נגעו בהם, ומותר היה להם להתיישב בכל הערים והכפרים, גם מחוץ לתחום „מושב היהודים", שהחוק הרוסי הקצה לבני ישראל. מכל מקום, היחס של הקהילות היהודית אל „חיילי ניקולאי" אלה היה מעורבב מהול בהערצת קודש בלב ובביטול ההתנהגות צדיבה בחוץ...

הנה מה שקרה בעת אחד מביקוריו של ר' ישראל בסלנט.

אותו שבוע נקלעו אל העיירה אשה עניה, אלמנה עם בנה היתום. היא היתה מתגוררת בבוקרים ומנגנת על כלי נגינה, ובנה, בן הי"ג, מקבץ מן השומעים סביב את הפרוטות. ומכיוון שהורים עניים היו — תפסו „החוטפים" את הילד, שללו ממנו את תעודת הזהות והחבו לכיסו תעודת זהות של אחד מבני העשירים, שהיה חייב גיוס, בשכר סכום הגון שקיבלו להב אביו ואף על פי שהחוטפים הללו יהודים היו, לא העיזו ראשי הקהל לאחה באמצעים נגדם, כי נפל פחדם עליהם. שמעה האשה שרב גדול נודמן בעיר, ובערב שבת זה היה, הלכה ונפלה לרגלי ר' ישראל ברעדה ובבכי: „הצילני רב, כי את בני היתום, את מפרנסי חטפו, ואין עונה להתנהגי"! נגע הדבר מאד ללבו של ר' ישראל, אולם הוא התאפק ואמר לה: תבואי אחר השבת, ונראה איך יפול דבר.

והנה בשבת קודש אחרי התפילה הופיעו בבית מדפיהתו כל גדולי הקהל, כדי לקבל את פני הרב בקידושא רבה. תפס ר' ישראל את ראש הקהל, שלמדן גדול היה, במטפחתו אשר סביב צוארו ושאל, ר' פלוני, הלא יש ערוב (צורת הפתח) בעיר, ולמה לך לקשור את מטפחתך בצוארך כדי להמנע מטלטול, שמותר הוא? פתח ראש הקהל בדברי פוסקים, והוכיח שיש הרבה חולקים ועוברים כהרמב"ם, שמחמיר בדבר. „כדי", אמר ר' ישראל, בדבר שרוב הפוסקים מקילים אתה מחמיר, ובדין דאורייתא אתה בועט? ובקול רועד הוסיף, „הלא כתוב בתורה „וגונב נפש ומכרו, ונמצא בידו — מות יומת"? והוא, בלי אמירת שלום עזב את הקהל בזעם ובטריקת הדלת ויצא חוצה לעיר אל השדה, והתחיל להסתובב שם, כדי לא להרחיק לכת מחוץ לתחום. מיד ניתנה פקודה מטעם ראש הקהל לשחרר את היתום, ונשאלה השאלה, מי ילך להחזיר את הרב מן השדה. נתנו עיניהם בר' אליהו קרטינגר, תלמידו האהוב של ר' ישראל, גאון צעיר ופיקח ביותר. יצא ר' אליהו אל השדה וראה את הרב עומד בתוך הקמה ותוהה, כשפניו משולהבים, והוא מבצע בידיו להבצת מהשהבות הרעדות. עמד ר' אליהו באחוריו בריחוק מקום וקרא בקול: „להחריב את עירי יצאת?" (עיין שבת ל"ג ב). הפנה אליו הרב פניו, בתמיהה „מה לך פה אליהו?" ביתר. ר' אליהו ואמר „הילד כבר משוחרר". חזר הרב אל בית משפחתו, ובאור פנים בירך את הקהל בברכת „שבת שלום", והתחילו סוחרים דברי תורה בשמחה בינו לבין המסובים, והעיר סלנט נשמה לרווחה...

*

איתן זה החזיר את נשמתו הגדולה אל בורא מהצביתה ביום כ"ה לחודש שבט, בשנת הרמ"ב תוך עבודתו הקדושה בעיר קניגסברג, בירת פרוסיה המזרחית, ושם נטמן. ובכבוד גדול שמרה קהילת ישראל שם על ציונו. בבקרי שם בשנת תשי"ב מצאתי גדר של ברזל יפה מוקפת סביב קברו, ועל יד שטח ריק כדי מקום סיה, הכל לכבודו. וידע השמש של בית הקברות להראות לתיירים את ציונו של „הרב הגאון הצדיק", כי הרגיש לשבר כה בא התייר לבית קברות עתיק זה.

אלפי תלמידים ותלמידי תלמידים, שומרי תורתו ולומדיה השאיר גאון ישראל מופלא זה. וכתבם בכל ישיבות ליטא, ועכשיו בכל הישיבות בארץ הקודש קובעים שעות לליכוד „מוסר", אם גם לא כולם מעמיקים בהגות מחשבתו.

בישיבות נובהורודוק, ביסודו של הרה"צ ר' יוסף יוזל הורביץ, מנסים להעמיק חקר ולקיים הוראותיו של ר' ישראל סלאנטר זצ"ל. והסבא מסלובודקא, ר' נתן נטע פינקל היה מלמד את תלמידיו את שיטתו של רבי ישראל בפירוש הדברים „דע את עצמך".

כל זה אמור לגבי לימוד „המוסר". אבל במעט מאד הגיעו לשלכות לימודו ומעשיו בהעדפת המצוות שבין אדם לחברו. אולם מסופקני, אם יש מעוט שבמעוט בין תלמידיו ותלמידי תלמידיו, שלמדו ממנו את חובת היהודי הדתי לעסוק בצרכי ציבור ובארגון הלכים והולכים לאיגוד אחד בדרכי אהבה ושלום, והלוחם בעד כל דבר טוב ומועיל. אפילו נגד החילונים בדרכי נועם וכיום, בבלי להיתפס למחלוקת, לשינאה ולמעשים ולדיבורים, אשר אינם כאוכנות אבותינו הקדושים. כדי לקדש שם שמים ולאהב את היהדות על כל הצגים ועל כל הפלגים.

ספרות יהודית ברומניה

נתן מ א ר ק, הקורא לעצמו אבי אביר־ציון, על שם בנו, קרבן הציונות ברומניה, יליד גאליציה הוא שווקא בבואו לרומניה היה לחוליה בשרשרת החכמים והסופרים, כפי שמתאר אותה הביבליוגראף והחוקר ג. קרסל בהקדמתו לספר זה של נ. מארק: ספרות יידיש ברומניה, מראשיתה ועד שנת 1972.

הספר אינו אלא סקירה כרונולוגית של כמעט כל שנכתב באידיש ברומניה, והוא כתוב בדרך שאתה קורא כספר קריאה, אך חשיבותו בכך שהוא ספר עזר לכל חוקר וביבליוגרף שירצה לקבוע בדייקנות מדעית את החומר הקשור בנושא הנ"ל.

המחבר עצמו מציין שאין זו סקירה „יבשה", ואמנם כן הוא. חלק מן הפירסומים מלווה הערות ואף הערכות על ערכם ההיסטורי, המדיני ואף ערכם הספרותי. אין הספר כולל יצירותיהם של סופרים שמוצאם הוא רומניה אך הופיעו בארץ אחרת, אך מופיעים בו יצירות של סופרים מארץ אחרת שיצירותיהם הופיעו ברומניה.

הפרסום הראשון שהופיע באידיש ברומניה הוא השבועון „קורות העתים" שהתחיל להופיע באוקטובר 1855. שפת העתון, כותב המחבר, היתה מגורמנת בתערובת מלים עבריות כגון: „ויר האבען געהערט דאס בשבית זה וועדרען די שולען" — — מה היה הוכנו של השבועון „קורות העתים" הנ"ל? — „לספר על המעשים הרעים שנעשים בעדה, ולהסיר הרע מקרב ישראל" (מתוך מאמר המערכת).

בשנת 1871 הופיע בין השאר ספרו של יעקב פסנטיר: ספר דברי הימים לארצות רומאניא, יאס. בספר זה מוכיח המחבר על סמך תעודות כי היהודים התיישבו ברומניה עוד לפני שרומניה היתה קיימת כמדינה...

ראוי לציין שבשנת 1948. היא השנה שקמה מדינת ישראל. לא הופיע ברומניה שום פרסום ביידיש שיבטא את השינוי הגדול בחיי העם.

בעוד שהספר הזה הופיע תחילה באידיש, הופיע עתה בעברית במהדורה שניה, מורחבה, מתוקנת ומעודכנת, אם כי ללא ספק בעזרת ספרנים וחוקרים יהודים היושבים עדיין ברומניה, או שכבר באו לארץ ישראל, ניתן לתקן טעויות בתאריכים, להשלים ולהוסיף פרטים. כפי שעשה המחבר עצמו בנספח מיוחד „הגהות השלמות".

„אוצר אגדות החסידים"

המחבר, רב מנחם גוטמן, מי שהיה רב ביאסי רומניה, ועכשיו בירושלים, מוציא בקביעות פעמיים בשנה, את המאסף לחסידות מקוריה בשם „מעיין החסידות" ועל ידו מופיעים מזמן לזמן חוברות של „אוצר אגדות החסידים" ועתה יצא לאור הספר השביעי עם אגדות מספורי הצדיקים.

בספר זה אנו מוצאים סיפורים רבים על חיי הבעש"ט: על חסידות הבעש"ט בתפיסת איזביצה־רדזין; סיפורים מהצדיקים רבי ישראל מריזין ורבי ליב בן שרה, פרק חסידות וא"י, ועוד. שחובבי החסידות בוודאי יתענגו עליהם.

הרב גוטמן הוא מן החסידים שעמלים להוציא לאור פנינים יקרות מגנזי החסידות. ראוי הוא למצא תומכים ליוזמה זו.

על כסאו של הרשב"א

מאת ישראל אורליך

שנים של שהייה באירופה, תוך אפשרויות רבות של בקורים בארצות שונות — לא הביאו אותנו לספרד. גם נסיעה לאורך חוף־של־יב, נצמצמו בריוויירה הצרפתית, בריוויירה האיטלקית. ספרד — כמו לא היתה במפת נסיעותינו וביקורינו. בעת ביקורינו בצרפת, פנינו היינו צפונה, מערבה — אך לא הדרמנו לספרד. כמונו כן רעינו הרבים: ספרד לא היתה במפת הביקורים.

איש מאתנו לא בדק עצמו, משום־מה אין אנו מבקרים בערי ספרד. הרי תולדות יהודי־ספרד לא משו מהכרתנו: הרי ידיעת אישיה, ספריה, שיריה וכל הקורות את יהדותה, מאז ימים קדומים ועד שנת רנ"ב/1492, שנת גירוש יהודי ספרד — לא ספו מזיקתנו: עליהם למדנו בנעורינו, עליהם קראנו בספרים הרבה, עליהם עיינו במחקרים שונים של סופרים וחוקרים. ובכל־זאת כמו הרגשנו שעם גירוש היהודים מספרד לפני ארבע־מאות־ושמונים שנה ויותר — גם פסקה התענינותנו בארץ זו.

אותו יום כאשר החלטנו לבקר בספרד, ידענו גם כי אין כל בסיס לאמירה המקובלת כי גדולי ישראל בדור הגירוש הטילו חרם על ביקור יהודי בגבולות ספרד. אין לכך כל מקור בכתובים, למרות המורשת העצומה בכתב שהותירו לדורותיהם גדולי ישראל, בני דור הגירוש ואחריו. התוילה מבחנו לקביעה זו, שכן איש־מפי־איש עברה הדעה על איסור ביקור בספרד, ולא היא.

אותו בוקר הגענו לבארצלונה. היה זה יום חמישי בשבת. אמרנו לחלק את בקורנו: נסייר בבארצלונה, העיר השניה בגדלה בספרד, כדרך ביקוריהם של תיירים: נקדיש את השבת לקהילה היהודית בברצלונה.

לא במכוניות, אלא בהליכה ברגל, סיירנו בחוצות בארצלונה. הנה הרחוב המרכזי והרחב על־שמו של הגנרליסימו (פראנקו), הנה שדרות הרמבלאס, הנה פסאו דה־גרציה, הנה פלאסה דה־קאטאלוניה, הנה באים אנו לככרות הענק, בניני הדואר המלאים, בתי־הקפה השוקקים, הנה כנסיית „המשפחה הקדושה" „סגראדא פאמיליאה", שעדיין לא הושלמה, הנה נכנסנו לקטדרלה, הנה בתי מסחר הכל־בו הענקיים, השוקקים קונים. מטיילים אנו בחוצות העיר, מגיעים עד לנמל הפלא־אדם, מסתכלים באנשים יורדים בספינות או מגיעים לנמל. מחזק אניה זו הקרויה על־שמה של העיר גראנאדא? היא מביאה תיירים החוזרים מאי־הפלאים מאיורקה. אומרים אנו איש לרעהו: עוד יש יום ונבקר גם במאיורקה. עתה ממשיכים אנו לסייר לאורך חוף הים. כבר ענק פסל קולומבוס בתוך, ולחוף קשורה ספינה — דמות ספינתו של קולומבוס, בעת שנסע וגילה את אמריקה. תיירים מבקרים בספינה. שומצים הסברים.

מדריך־התיירים מביא אותנו למוזיאון פיקאסו, משכאן למוזיאון לאמנות־מודרנית, משכאן למוזיאון הארכיאולוגי. תוך הסיור מאזינים אנו לסיפור תולדותיה של ברצלונה — מימים קדומים, ועד ימי המלכים פרדו, ועד ימי השפט של מלחמת העולם הראשונה, ועד ימי כיבוש העיר בידי צבאות פראנקו בשנת 1939, אותם הימים הזכורים לנו כימי מלחמת־האזרחים, ועד היום. עוד סיור קצר באוניברסיטה של העיר, פגישה קצרה עם סטודנטים יהודיים — היום רד.

* * *

ערב שבת בבארצלונה. אנו עוזבים את מלוננו הגדול ברחוב המרכזי שעל־שם הגנרליסימו, ועוברים למלון „זניס". מלון קטן שברחוב כנסה לו, הסמוך לרחוב בו בית־הכנסת, קאלה פורוונייר. אנו מכינים לנו מזון לסעודות־שבת, שכן אין מסעדה כשרה בבארצלונה.

שבת בבארצלונה. עוד לתפילת מנחה הגענו לקאלה פורוונייר. כאן בית־הכנסת, כאן גם משרדי הקהילה, מקווה־טהרה ותלמוד־תורה דגילבבנין בית־הכנסת הגענו מוקדם, ורש שמש־שאינו־בן־בריה השביה בפתח. קומת־הקרקע: משרד קטן, בית־הכנסת הספרדי הנאה והרחב; בקומה עליונה: משרדים, ספריה, בית־כנסת אשכנזי: קומה נוספת: משרדים, כתות לימוד.

הנה הופיע הרב. הריהו ר' שלמה בן־שבת מידדנו מירושלים ומנאפולי. ר' שלמה בן־שבת יליד מרוקו הספרדית הוא. מעירה הסמוכה לטאנגיר. בצעירותו עלה לירושלים, בה למד. עבד ברבנות־הראשית; בתחילה שנות־השישים יצא בשליחות הסוכנות־היהודית לטיפול בעולים שעברו את נאפולי; מכאן — נקרא לישב על כסא רבנותה של קהילת בארצלונה. ר' שלמה בן־שבת מקבל את פנינו בחמימות, בלחיצות־ידים ובנשיקות פנים, כמנהג המקום. מנחה.

בין מנחה לקבלת־שבת. המתפללים יושבים איש־איש במקומו, הרב יושב על הבימה. הרב פותח בקריאת שיר־השירים בקול, במנגינה נאה ובושכה־את־הלב. קורא כל הפרק הראשון. את הפרק השני קורא מתפלל אחר, וכן עוברת הקריאה בקול מפה־לפה, עד לסיום. והמנגינה נאה להפליא.

עם קבלת־שבת מתמלא בית־הכנסת מתפללים. כרביתם יוצאי מארוקו־הספרדית. בודדים ביניהם האשכנזים, עם־כי מעילים בקהילה. הרב ר' שלמה בן־שבת עובר לפני התיבה, והנוסח — כפי שנהגו בקהילת מרוקו־הספרדית. הנה, קבוצת צעירים ותצעירות נכנסת: הצעירים יושבים על כסאותיהם בבית־הכנסת, הצעירות עולות לעזרת־נשים. התפילה מקבלה נוסח חדש, נאה. בלא שירה מפיותיהם של הצעירים והצעירות, ניכרת יד מדריכה ומכוונת. התפילה מסתיימת. בטרם נתפזר איש־איש לביתו ולבית־כלולו, מספרנו ר' שלמה בן־שבת, הרב, את מבנת הקהילה היום:

כארבעת אלפים יהודים יושבים כיום בבארצלונה. כמחציתם הגיעו לכאן בעשר השנים האחרונות. מרבית היהודים הם ביוצאי צפון־אפריקה, ובודדים הם האשכנזים. בודדים אינם קשורים לקהילה, ומהם שהגיעו מישראל... בבית־הכנסת הספרדי מתפללים יום־יום; בבית־הכנסת האשכנזי יש מנין אך בשבת בבוקר, ואף זה בעזרת יוצאי־ספרד. הבאתר להפילת מניינו. בשר כשר אפשר להשיג פעם בשבוע, בהשגחה הרב: כן משגיח הרב גם על כשרות הבשר במאלגא־וישיכקה. הנה ראינו את הצעירים, בניהם של חברי הקהילה. הללו הם ילדי־הבקים. לומדים בבתי־ספר מקומיים. הקהילה מעריפה עליהם מעט מן המקורות, יהדות. בהיותם ואטוטים — מלמדים אותם קריאה וכתוב עברית; עם הגיעם למצוות — מכינים אותם לעלות לתורה לקריאה, להבין. בודדים מהם מבינים עברית. נכון, לא כל המומרים הערב בקבלת־שבת קראו את תפילתם מן הסידור, רק אחדים, ויתרם — מגליונות כתובים באלף־בית לועזי. אך, בכל־זאת: עצם בואם לבית־הכנסת, היותם בחברת צעירים יהודים, יציאתם בימי ראשון בשבוע לטיולים בחברת יהודים — „לו ישמעאל יחיה לפניך".

והאם נספר קצת בעבורה היהודי של קהילת בארצלונה העתיקה? שאלנו את הרב. קבענו כי למחרת, ביום השבת, נעשה כן.

* * *

מה היא הרגשתו של רב מימינו, היושב על כסאו של אחד מגדולי ישראל בדורות עברו? מה היא הרגשתו, ר' שלמה בן־שבת, שאתה יושב על כס־רבנותו של הרשב"א, ששימש ברבנותה של קהילת בארצלונה במשך כיובל שנים? — בשאלות אלו פתחנו את שיחתנו עם ר' שלמה בן־שבת, רבה של בארצלונה, בישבתנו איש מול רעהו, בשעת אחר־צהרים מוקדמת, בבית־הכנסת של בארצלונה. עוד ארוכה היתה השעה עד בוא המתפללים לתפילת מנחה־על־שבת, והיתה לנו השהות לגלגל שיחה בתולדותיה של בארצלונה היהודית.

קדומה היא הקהילה היהודית בבארצלונה של ספרד. רב עמרם גאון (חי באמצע המאה התשיעית למנינו) עמד בקשרי־מכתבים עם חכמי בארצלונה, ושלח להם את „סדר רב עמרם גאון", בהקדימו במכתבו: „עמרם בר ששנא, ריש מתיבתא דמתא מחסיא, לרבנא יצחק בריה דרבנא שמעון, חביב ויקיר ונכבד עלינו ועל ישיבה כולה". היהודים ישבו בבארצלונה, אף סייעו בידי המוסלמים לכבוש את העיר מידי הנוצרים — שלטון שערך כמאות בשנים. לימים נתרכזו היהודים במעלה העיר, בשכונה שעל ההר, שם התגוררו, שם גם היה בית־עלמין יהודי. המקום קרוי עד היום „הר היהודים" (מונג'ואיק). שרידים נמצאו במקום, מרבית המצבות הועברו למוזיאונים, וביותר למוזיאון לארכיאולוגיה שבמרכז בארצלונה. היהודים סחרו את העיר, ובתחילת כאותם ימים, נזכרים גם שמות סוחרים יהודים מבארצלונה. הקהילה מאורגנת היתה: רבנים נודעים, מס לקהילה, חינוך הילדים. ר' יהודה אלחריזי (תרגם „מורה נבוכים" להרמב"ם ופירוש המשניות שלו) כותב בספר „תחכמוני" אודות קהילת בארצלונה: „היא עיר הנשיאים, מהם הנשיא רבי מכיר, העולה עליהם במידותיו ונדבותיו; ושם מושב רבני ששת, עמוד העולם ויסוד החסידים; הנשיא המשורר רבי יצחק, הוא בן אחיו; והנשיא הגדול רבי שמואל הלוי, ולו חמישה בנים; והנשיא רבי שאלתיאל, ולו שני בנים: שלמה ויהודה..." בספר שו"ת הריב"ש (רבי יצחק בן ששת) מוצאים אנו שאלות־ותשובות מעניני הנהגת הקהילה. מעמד היהודים היה יציב, ומביניהם גם נבחר ראש־העיר, הוא דון בנבנישטי די־פורטה.

במחצית המאה הארבע־עשרה החלה רוח אחרת נשבה. היא יצאה מפי הכמרים המסיתים בכנסיותיהם. ההמון הקשיב, והודלק כשנאת ישראל חריפה. ר' יוסף הכהן מספר בספרו „עמק הבכא" על „נס" שאירע ליהודי בארצלונה, בעת שהתגוללו ערלים על שכונתם, הגיעו לבתי היהודים — רצחו כעשרים יהודים, בזזו ושדדו, ולפתע החל לרדת גשם־זלעפות, עם ברקים ורעמים, הערלים נפחדו — וברחו על־נפשם... לא היתה זאת התגאלות יהודית. עוד נכונו נסיונות קשים ומרים ליהודי בארצלונה.

ויכוחים וחיפים נערכו בספרד, בעניני דת והאמונה. בין רבנים וגדולי־דעה יהודיים לבין כמרים ומומרים, שרים; גדולי ישראל לא רצו להכנס בדין ודברים עם הכמרים על־שולחן הכנסיה, אך השלטונות הכריחו אותם לעמוד בוויכוחים. שנים מן הויכוחים הנודעים נערכו בבארצלונה (במחצית השניה של המאה הי"ג). ויכוח נודע הוא ויכוחו של רבי משה בן נחמן (הרמב"ן) מול המומר פאבלו כריסטיאני. הויכוח נערך ב־20 ביולי 1263, בנוכחות המלך חיימיה הראשון, מלך אראגון, בארמון המלכות, כאשר סביב־סביב ניצבים שרים וכהני־הכנסיה. הרמב"ן עמד בלב אמיץ וניצח את המומר נצחון גמור. אך בנצחונו זה הביר הרמב"ן עליו את קנאת כמרי הנוצרים, עד שהסיתו את לב המלך לגרש את הרמב"ן מספרד. להושיב ועדה ל„זקק" את ספרי התלמוד מדברים שהם נגד הנוצרים (אז עלה הרמב"ן לארץ, וחידש בירושלים את היישוב היהודי). ויכוח קשה היה לרבי שלמה בן אדרת, הוא הרשב"א, שישב על כס־רבנותה של קהילת בארצלונה, במשך שנים הרבה. הרשב"א היה גדול חכמי־ישראל בספרד בדור שלאחר הרמב"ן. הוא נולד בבארצלונה בשנת תתקצ"ה/1235, ובה חי ופעל כל ימיו. היה תלמידו של רבי יונה גירונדי, שאף הוא ישב באחרית ימיו בבארצלונה. הרשב"א היה מפעילי הקהילה ומהעומדים בראשה, עוד מצעירותו, ותקיף בדעתו. באחד ממכתביו כתב: „לא אשא פני איש, ואל אדם לא אכנה... לא אירא מרבבות עם, אם ישמע קול המון ברעש..." ישב בראש רבנותה של קהילתו עד לפטירתו בשנת ה' אלפים ע'/1310, כשהוא תל־פיות לרבני קהלות קרובה ורחוקה השונים אליו בכל עניני־דין. הרשב"א השתתף בויכוחים הוצרים בעניינים שונים בקהילת ישראל, ודעתו היתה המכריעה. עמד בראש ישיבה גדולה, ובין תלמידיו היו גם יוצאי אשכנז (בין תלמידיו: הריטב"א, רבנו בחיי, ר' שם־טוב גאון). הרשב"א עמד בריבה, בשנת 1284, עם ריימונד מארטין מבארצלונה, ואת דברי תשובתו למסית כתב ושלח לקהילה היהודית בלארידה.

בין פגע לפגע גדלה הקהילה. כאן צעדו מגדולי ישראל. על כסא הרבנות ובראש הישיבה הנודעה של בארצלונה עמדו רבנו נסים גירונדי, הוא הר"ן; רבי יצחק בן ששת, הוא הריב"ש; רבי חסדאי קרשקש; רבי אהרן הלוי, מחבר ספר „החינוך", ועוד מגדולי ישראל.

בימי גזרות הגירוש של 1391 — נפגעה קהילת בארצלונה קשה. מאות נרצחו, מאות נכלאו לערים אחרות, השרידים גורשו מן העיר. בשנת 1401 נאסרה על־ידי השלטונות הקמת קהילה יהודית בבארצלונה. אך הגזירה לא ארכה. קהילה חדשה קמה. עליות, מורדות, פריחה, קבילה, תלרת אנוסים, הוצאתם להורג — עד... עד אשר בשנת רנ"ב/1492 עיבה נפלה של בארצלונה כגבל יציאה כל יהודים מגורשי ספרד, ובעיקר כאראגון, אל כל אשר ילכו.

אומר ר' שלמה בן־שבת: „כן... זה נכון... בעזרת־השם יושב אני על כסאו של הרשב"א, ושל הר"ן, ושל עוד מגדולי החכמים בישראל... בכל כוחי ומאודי משתדל אני להפיץ דעת־תורה, עד כמה שידי הדלה משגת... אך, יחיד אני ואין עוזר... כן — זהו כסאו של הרשב"א...

* * *

יום ראשון בשבת נזכר היטב בזכרונה של בארצלונה. מרבית חנויותיה נעולות, התנועה מועטת. יהודים בתון שלהם. לתפילה שחרית נתאספו בבית־הכנסת כמנין בנינים של מתפללים. בצאתנו מבית־הכנסת ראינו את ראשי הקהילה מתארגנים לטיול משותף מחוץ העיר. אל אחד החדרים נקראו שלושה נערים ללמוד, הכנה לקריאה בתורה, בר־מצוה.

ר' שלמה בן־שבת לוקח אותנו במכוניתו לסיור קצר בעיר. בדרך רואים אנו המנוחות הגוטיות נכנסים אל כנסיותיהם. בכיכרות שלפני כנסיותיהם ניצבות תזמורות מנגנות, צעירים הצעירות מרקדים.

אנו מגיעים לבית־העלמין היהודי. סיור בבית־העלמין שהוחדש לפני כשבעים־וחמש שנה. מצבות ישנות גם חדשות. כאן מבקשים אנו מצבת־קבורתו של בן־הדודנו, שנפטר בת השלושים, בהיותו הלוך בציד בארץ — ספה מן הדרך, התחבר לקומוניסטים, נאסר, גורש מן הארץ — התנדב לבריגדה הבין־לאומית של מלחמה נגד צבאות פראנקו בספרד. הוגד לנו כי נפל בסמוך לבארצלונה. חיפושים רבים. לא מצאנו שריד.

אנו נוסעים לעיירה, עוברים ברחובות הרחבים הנאים, עד הגיענו לעיר העתיקה. סמטאות עקלקלות, צרות, דלות; בתי־קומה רעועים, גגו פתיקים. אנו עוצרים. מסביבים בסמטאות ומקשיבים לדברי ההסבר מפי ר' שלמה בן־שבת. הנה כאן היתה שכונת היהודים. קאלה דל־קאל — רחוב הקהל. הנה שריד החומה, שהקיפה את השכונה היהודית, הגגדרה. הנה שא עיניך... הבט...

אנו נושאים עינינו. בקיר אחד הבתים העתיקים — אבן, ובה גלופת אותיות עבריה. אנו קוראים על ביתה העתיק שבקאלה דה־מארלט: „הקדש ר' שמואל הסרדי. נ'ב'ב'."

מהו זה? הנו מאזינים להסבר: ר' שמואל ב"ר הסרדי היה סוכן חשוב, תלמיד־חבר של הרמב"ן. הוא נולד בשנת ד' תתק"נ/1190, לערך, ונודע בכינוי מן המאמר „הסרדי" — כמוצא מסרדיניה. נתיישב בבארצלונה, חיבר כאן את „ספר התרומות". היה עשיר ועסק בתורה מעוט. חיבר ספרי שו"ת ופרשנות. ר' שמואל הסרדי נפטר בשנת ה"טיו 1256, בערך. את ביתו השאיר כהקדש לקהילתו, קהילת בארצלונה, לצרכי צבור. והנה, זהו ביתו... וזה הטבלא המעידה כי הבית הקדש עלידה — „נשמתו בגן־עדן תשכון" (נ'ב'ג'ת') לקהילת בארצלונה.

הערה וטיבה

מאת א. ב. ריבלין

ג. קרסל מתרעם עלי במאמרו על ר' יצחק גולדהאר („הצופה", גליון ערב חג הפסח): הלכאי הכתרתי את מאמרי שלי על אותו ר' יצחק גולדהאר כמה חדשים קודם לכן („הצופה", י"ס אלול תשל"ד), במלאת 50 שנה לפטירתו, בשם „מדען ארץ־ישראלי נשכח". — ובאמת, — כיצד יכולתי להעיז ולכתוב על גולדהאר שנשכח, בעוד קרסל „עסק בגולדהאר במשך עשרות שנים", כפי שהוא מדגיש חוזר ומדגיש במאמרו הנ"ל? והרי בראשית מאמרו מציין ג. קרסל שהוא הזכיר את הלל איזיקס ואת יצחק גולדהאר במאמר שפרסם ב„דבר" בשנת 1938 (ואפי בדיוק גמור: במוסף הספרותי של גליון יום ו', 25.3.38), היינו לפני 37 שנה, — ומאז „חזור וצלול שניהם בתהום הנשיה"! והלאה: „לא היה לי מושג קל שבקלים מי הוא זה יצחק גולדהאר זה. שם זה לא הניח לי, איפוא, מאז העסקיני במשך עשרות שנים", כותב ג. קרסל — ואת זה אני, כותב השורות האלו, חייב לדעת, כמובן.

יצחק גולדהאר חי ופעל בא"י כעשרות שנים, יש לו כאן משפחה, הוא פרסם ספר גיאוגרפי על א"י, — וג. קרסל לא ידע עליו עשרים שנים! הזכירוהו י. בן־צבי וי. הריזן, כפי שמציין קרסל במאמרו ב„הצופה" ויכול אני להוסיף שעוד כמה מספר אנשים הזכירוהו פה־ושם (הרי גם אני הזכרתי זאת במאמרי), אבל עובדה היא שאין על גולדהאר כל ביאוגרפיה, או מונוגרפיה כל שהיא, ואין נזכר שמו בשום ספר למוד ומשום כך ציינתי כי „נשכח". הרי קרסל בכבודו ובעצמו מתרעם על כי „לא זכר את גולדהאר גם חוקר מובהק, ר"ש קליין, בספרו היקר החשוב על תולדות חקירת א"י בספרות העברית הכללית. שנזכרים בו כל ה„מי ומי" של העוסקים בחקר ארץ־ישראל מראשית הימים, מבני־ברית ושאינם מבני־ברית, אולם לשוא נחפש (בו) שמו של גולדהאר". ועל זה כותב א. ב. ריבלין שהוא „נשכח", היתכן?

והנקודה העקרית והמצחיקה ביותר: ג. קרסל מכתיר את מאמרו הנ"ל ב„הצופה" בשם: „הגיתת יהנשכח בחוקרי ארץ־ישראל"... בלי כר לא זו בלבד שגולדהאר נשכח, אלא גם נידח!

ובדרך־אגב, פוסל קרסל את גולדהאר בתור מדען, שכן בביקום כתורת מאמרי, הוא מוסיף אחרי הצרתי שהכתרתי בו את יצחק גולדהאר „מדען", סימן קריאה נתון בתוך סוגריים (!). לומר לך שגם בזה אינני צודק, גולדהאר עצמו ציין ליד שמו „מהנדס" (הוא היה מהנד־רוקטוצה ראשי של חברת פיקא), ואף אם נניח שתואר זה מובן הוא, כלום רק בעלי תואר אקדמאי הם ידענים? ואם לא מדען הוא, למה התעסק קרסל עשרות שנים, מדבריו. בכדי לברר מי הוא יצחק גולדהאר שכתב את הספר שהוא מתישיבו כל־כך, ועל סום מה מקדיש הוא כעת מאמר גדול (גדול פי כמה ממאמרי הצנוע, אם כי במלקו הקודש מאמרו של קרסל לו עצמו) לאותו יצחק גולדהאר? המיהה!

איש להכחיש — ולא אנסה כלל להכחיש — שקרסל בקי ביותר בדברי ימי הישוב העברי בא"י ובאישיה בשתי המאות האחרונות ואני מודה ברצון רב (כפי שגם עשיתי לא אחת בחליפת המכתבים בינינו) שהוא עשה לא מעט שהצבור הישראלי היום יבין יותר את כצבם של יהודי א"י (ובמיוחד יהודי ירושלים) במאה הקודמת ויעריך יותר את פעלם, — אבל אין הוא היחיד ואין להבין כלל עמדה כזו של „אני ואפסי עוד".

אסיים בסיפא של מאמר קרסל: „לצערנו אין זו תופעה יחידה בשדה העתונות שלנו, שאילו באנו להתריע עליהן, אין אנו מספיקים."

יד הרב הרצוג

מכון התלמוד הישראלי השלם

הופיע

משנה זרעים ח"ב

למסכתות שביעית — בכורים

עם שינויי נוסחאות

מכתבי־היד של המשנה והבאות המשנה בחז"ל וראשונים, ועם מסורת המשנה „ציונים" מקיפים לראשונים, הערות ומבואות עם פקסימיליות של כתבי־יד עתיקים וקטעי הגניזה.

סודרו ע"י חברי המכון
בעריכת: הרב ניסן זק"ש

מכיל 560 עמ' כולל 48 פקסימיליות
בכריכה הדורה.

מכון התלמוד הישראלי השלם — בית־וגן, ירושלים

מכירה ראשית:
ביתש חיים גיטלר, בילו 4, תל־אביב

* יצא לאור *

— כתבי דוד ילין: השירה העברית בספרד, כרך שלישי. כינס וההדיר בצירוף מבוא והערות א. מ. הברמן, הוועד להוצאת כתבי דוד ילין, הוצאת ראובן מס, ירושלים, תשל"ה.

— סונטת קרויצר, ארבעה ספורים מאת ל. נ. טולסטוי, תרגם צבי ארד, דביר, ספריית גדיש, 185 עמ'.

— עברית לעם, ערוך בידי ד"ר בנציון רייך, ציורים ש. גפן, מהדורה חדשה, תשל"ה, הוצאת ראובן מס, ירושלים.

— כל ישראל בהלם אחד, מאת מנחם הלוי, הוצאת אלף, תשל"ה.

— אפרת ואפר, שירים, מאת יאירה גינוסר, מסדה, 52 עמ'.

— מהלך אלף שנה, שירים, מאת אשר פרבר, מסדה, 37 עמ'.

— המגילות הגנוזות, מסד עם ישראל ומורשתו, לקט התשלים, רם אהרונסון, מסדה, 132 עמ'.

— נמאות ומחנות רבה, ליקטה והשלימה שרה גולנדזיק, מסדה, 101 עמ'.

— עולמם הפנימי של העוורים, מאת עדה אברהם, הוצאת אוצר המורה, 2"0 עמ'.

— אכסיסטנציאליזם, המשבר ביפנה בתולדות התרבות המערבית, מאת רן סינר, מוסד ביאליק, תשל"ה, 282 עמ'.

— אבא שלי שירינאי, לילדים, סיפר דוד דיין, צילם מיכאל אסטל, הוצאת עם עובד, תשל"ה.

— הדרקון בקופסת השעון, לילדים, מאת ש. ביין קרייג, עברית רבקה משולם, ציורים אריה רון, הוצאת עם עובד, תשל"ה.

هكذا من الاصل

יומן ניו־יורק

יהדות ארה"ב מחולקת לגבי ביקורו של אלון

מאת ד"ר הלל זיידמן, סופר „הצפה" בארה"ב

שר החוץ האמריקאני ד"ר הנרי קיסינג'ר, בן למשפחת מהגרים יהודיים מגרמניה המערבית, רוגז על מדינת ישראל שלא קבלה את עצותיו הטובות לוותר — ויתורים מפליגים למצרים. היהודים בארצות הברית, גם אלה שבדרך כלל מסתייגים ממדיניותה של ישראל, כיום מאוחדים סביב מדינת היהודים ומזדהים עם מדיניות ה„אי ויתורים" בה נקטה, בעת ביקורו של ד"ר ק. במזרח התיכון.

אחדות הדיעים בארצות הברית, דומה במידה מסויימת לאחדות הדיעים במדינת ישראל — בעת ההצבעה שנערכה בכנסת, עם כשלון שיחות קיסינג'ר. כשם שבישראל, הצביעו יחדיו — אנשי הממשלה והאופוזיציה הימנית של „הליכוד", כן בארצות הברית — הכל מאוחדים בדיעה שיש לתמוך במדינת ישראל ובקו המדיני בו נקטה ממשלת ישראל, „השעייה שיחות ההפרדה" על־ידי ד"ר הנרי קיסינג'ר.

יהדות ארצות הברית ערוכה למאבק. עם זאת היא עוקבת בענין אחרי ביקורו של שר החוץ הישראלי מר יגאל אלון שהגיע לכאן ואשר עומד להיפגש עם עמיתו האמריקאני בראשית שבוע הבא.

מאוחדים סביב ישראל

יהדות אמריקה, כאמור, מאוחדת בדעתה שישראל צודקת. מכאן, שנשכחו כל חילוקי הדיעות הבדלי הגישה, לרבות הוויכוחים לגבי מרכזיותה של מדינת ישראל בחיי העם היהודי והכל ערוכים לעשות את כיש לעשות, כדי לסייע למדינת ישראל במאבקה הגורלי, עם הערבים מזה ועם הממשל האמריקאני מזה.

יהודי ארצות הברית, כמו תושבי מדינת ישראל מתרעמים על ד"ר הנרי קיסינג'ר, על שהוא תולה את קולר האשמה בכשלון השיחות במדינת ישראל, בעוד שהעובדות — הם מדגישים — שונות לחלוטין. ישראל — הם מוסיפים — גילתה גמישות מירבית, בעוד שקיסינג'ר עמד תחת הלחץ של נשיא מצרים אנואר סאדאת, אשר לא רצה כלל לבחל מרים אלא הגיש אולטימטום לד"ר ק. בערך בלשון זו: אתה יכול להביא לי נסיגה ישראלית, כפי שאני רוצה, אני מוכן לקבל אותך לשיחה נוספת באסואן. אם אין לך אפשרות לרכך את הישראלים — סע הביתה, ואת פני אל תראה...

אם כן — שואלים המנהיגים היהודים ובצדק, מי פגע בקיסינג'ר: ממשלת ישראל, או סאדאת?

מועדון הנשיאים שישב על מדוכה זו, החליט להתגייס במלוא כוחו, כדי להדוף את המתקפה של ה„סטייט דיפרטמנט". עם זאת מחכים, לא כל כך בסבלנות, לתוצאות השיחות של אלון עם הנרי קיסינג'ר.

האם היה מקום לביקור אלון?

גם לגבי הביקור עצמו של שר החוץ הישראלי, בנסיבות הקיימות, חלוקות הדיעות. אמנם ראשי המגבית לחצו על ראש ממשלת ישראל לשגר בדחיפות אחד מאנשי הצוות של השרים הישראלים שנשאו ונתנו עם קיסינג'ר, כדי להסביר להם מ„כלי ראשון", מה שקרה. אבל עם זאת הם שותפים לספיקות שהעלו בישראל, כי ייתכן וביקור זה היה מיותר, בפרט שראשי ה„סטייט דיפרטמנט" נתנו פירושים מסלפים להזמנה, או לאי הזמנה של אלון.

יהדות ארצות הברית, כאמור, מזדהה עם עמדתה של ממשלת ישראל. היא גם התעודדה אחרי שפורסם המשאל שנערך על־ידי מכון „הריס" הקובע, כי דעת הקהל ברובה בארצות הברית מזדהה עם הקו בו נקטה ממשלת ישראל והיא דוחה את העמדה האמריקאנית. גם הופעתם הנאה של מספר סנטורים ביניהם האמפרי וג'קסון והתייצבותם לימין ישראל, חיזקה את העמדה התקיפה של הקהילה היהודית כאן לימין ממשלת ישראל.

משאל „הריס" אף פיזר את הספיקות והחששות של אותם מנהיגים יהודיים, אשר חששו פן יביא עמו כשלון שיחות ק. להתגברות ההשפעה והתעמולה הערבית ואנטי ישראלית. התוצאה היא הפוכה: דעת הקהל בארצות הברית שותפה להערכה היהודית־ישראלית שאם יש מי שהכשיל את שליחותו של ק. הרי אלה הם הערבים.

את אשר יגורנו לא בא. הזעם שפחדנו ממנו, פן יפגע ביהודים, מופנה כאן נגד הערבים. נראה שבענין צודק זה, פחתה אפילו השפעתם של אילי הנפט ושל הסוגדים ל„זהב השחור".

האזרח האמריקאני סבור, כי ישראל וארצות הברית — שתיהן קרבנות של הנפט האמריקאני. והוא מבקש ממשלתו לעשות הכל, כדי להשתחרר מאימת הנפט. וכתוצאה מכך הולכת ומתגבשת חזית משותפת בין היהודים לבין האמריקנים נגד הערבים, גם אם ה„סטייט דיפרטמנט" מוסיף לחזור אחרי הערבים.

התפתחות זו חיזקה וחישלה את האחדות היהודית בארצות הברית. רבים מבקשים ללמוד קל וחומר. הם אומרים: אם הלא יהודים מבינים את ישראל, מדוע אנחנו נעמוד כנגד?

תמורה זו שחלה בדעת הקהל האמריקאנית אף שחררה הרבה יהודים מהפחד המדומה פן יאשימו אותם ב„נאמנות כפולה". אם הגוי — אומרים — סובר כך, הרי אין כל פגם שגם היהודים קמים נגד התעמולה הערבית והמדיניות הפרו־ערבית של חוגים מסויימים ב„סטייט דיפרטמנט".

המפולת בדרום מזרח אסיה והמדיניות במזרח התיכון

המפלה האיומה שספגה ארצות הברית בדרום מזרח אסיה, עם כניעתה של קמבודיה ועם ההתקדמות של כוחות צפון ויטנאם לכיוון הבירה הדרום ויטנאמית — סייגון, אף הם הביאו לשינוי יסודי בדעת הקהל האמריקאנית.

רבים מצביעים על כך, כגל כשלונו של ד"ר קיסינג'ר הם מעידים את השאלה: האם אפשר עוד לתת אימון בהבטחות השלום שלו?

אמנם אין ללמוד מכך שאותם האמריקאנים המבקרים את מדיניותו של ק. בדרום מזרח אסיה היו מעוניינים בקו תקיף יותר כלפי הקומוניסטים. להיפך, הם — נראה — היו מעדיפים לכתחילה כניעה להם, מאשר מעורבות אמריקאנית. אולם אין ללמוד מכך שהם בעד כניעה לתוקפנות הערבית. להיפך, הם מבדילים בין המלחמה בדרום מזרח אסיה, לבין המלחמה במזרח התיכון. שם — אומרים — זוהי מלחמה בין שתי גישות אידיאולוגיות של עם אחד; כאן — מלחמה בין שני עמים שאם מישהו יפגע בישראל, הוא פוגע בעצם קיומה.

מכאן שאין לעשות הקבלות בין השניים, פרט אולי למשותף בהערכות לגבי כשלון המדיניות של ד"ר קיסינג'ר.

חידות סתומות

וכאן לפנינו מספר חידות סתומות שאחדות מהן נציג כאן:

א. האמריקאנים עושים מאמצים עצומים לעזור לפליטים, לנפגעים, להציל, והנה רבים מאוד, ביניהם ליברלים אמריקאים, מבקרים קשות את וואשינגטון. הבקורת מכוונת לא בלבד נגד „התערבותה" של ארה"ב במלחמה בוויטנאם, כי אם אף, — למרבה הפלא, — נגד מבצע עזרה והצלה לנפגעים בדרום וויטנאם.

ב. התמיהה רבה יותר יותר כאשר אין שומעים בקורת על התנפלותה של האנוי על סייגון, על הסתערותם של צבאות קומוניסטים של צפון וויטנאם על דרום־וויטנאם; על הפרת חוזה שלום וכל ההסכמים שנקבעו מזה.

ג. ועוד תמיהה. אם נכון, כפי שטוענים הקומוניסטים שהם רק „משחררים" את דרום וויטנאם מ"משחררים"; שהעם עמד לצידם ומצפה למשחררים איך זה שמאות אלפים פליטים בורחים מאלה בפניקה, באימה גדולה ומהומה רבתי?

ד. או"ם, ומזכירו הכללי, נוקטים עמדה „ניטראלית", ואף עוינת, כלפי הפליטים בדרום ווייטנאם, ואינם נוקפים אצבע לעזור להם.

לפי הדיבורים המפורסמים והצברעים של גורמים באו"ם לא התליין אשם אלא הקרבן. כל אהדתם נתונה לא לנרדפים אלא לרודפים. ולא עוד אלא מהצהרותיהם של אלו נשמעים גינוי למבצע הומניטארי של ארה"ב!

נראה שהאזרח האמריקאני כה מאוכזב ממדיניות ממשלתו בדרום מזרח אסיה, עד שאינו יודע עוד להבחין בין מדיניות לבין תעמולה סובייטית. הוא כה מבוהל ממבוכתה של ארצות הברית בוייטנאם ובקמבודיה, שאינו מבחין כבר, בין מבצע צבאי לבין סיוע הומאניטרי. פשוט הוא רוצה לברוח משם...

כמובן שהקומוניסטים מנצלים מצב זה ואף נהנים ממנו, עד כדי כך שאיש אינו בא למשל בטענה נגד מוסקוה שמתערבת באופן פעיל בדרום מזרח אסיה ומדכאה חופש האזרחים שם. לה סולחים הכל. הטענות הן מופנות לאמריקאנים...

ואולי גם בכך עלינו להקיש על המצב באזור שאין לסמוך יותר על הבטחות של זרים. ישראל צריכה לכלכל את עניניה, לפי האינטרסים החיוניים שלה ולא לפי חיוכים — לא של קיסינג'ר ולא של דעת הקהל, אם כי בינתיים — דעת הקהל אוהדת לישראל, גם אם קיסינג'ר ברוגז...

„הליכוד" אינו מלוכד

מאת שאול מייזליש

בליכוד כמו ביתר המפלגות והגושים אין חדש. שינוי דראסטי במצב הרוח השקט בתנועת החרות — המרכיב החזק והגדול של ה„ליכוד" — יכול לבוא אם יחליט אדם אחד לחזור לפעילות פוליטית: עזר וייצמן.

מטבע הדברים, שובו של וייצמן לזירה, יכולה להביא להתעוררות בתנועה זו. עזר, דינאמו האומר „דוגרי" את אשר עם ליבו, ישתתף ביום ב' הקרוב במסיבה שעורכת תנועת החרות לרגל הופעת ספרו „לך שמים, לך ארץ". בחוגי תנועה זו מסבירים זאת כאקט של התפייסות, בינו לבין מנהיג הליכוד, מנחם בגין. עזר, מי שהיה יו"ר הנהלת „חרות" שמר על שתיקה משך הזמן שחלף מאז הפיצוץ בועידה הקודמת, עת קרא תגר על ההנהגה הוותיקה והבע רישנוה. אלא שאז הלך „עם הראש בקיר". עזר הסיק את המסקנות והלך למדבר פוליטי.

עתה, מתלחשים הוא עומד לחזור לזירה. אם ישוב — ודאי לא יחזור עוד על שגיאות העבר. הוא מבין עתה יותר את סוד המשחק הפוליטי. הוא יודע שאל לו להסתבך בניגוח ההנהגה הקיימת כשמאחריו קבוצה דלה חסרת־משקל של תומכים (פתחיה שמיר — ראש מחלקת הארגון, גאולה כהן, אברהם אלדן — סגנו של ח"כ י. קרמרמן, מנחם ידיד, משה שחסר, יוסף אביטן — סגן ר"ע אשדוד, אברהם נאמן, מיכאל קליינר וקבוצה נוספת של אנשי ת"א) שלא תוכל לעמוד לו בשעת מאבק אמיתי. הוא מבין שעליו להפוך דמות כלל־תנועתית, כדי להגיע לשלטון.

עזר יחכה לשעת כושר

שעת כושר כזו לא תבוא, אלא כשיחליט מנחם בגין לנטוש את רסן ההנהגה. בגין הוא המנהיג הבלתי־מעורער של תנועת „החרות" ועל פיו ישק דבר. מנהיגותו בולטת על רקע הבינוניות הגלומה באנשים המקיפים אותו בצמרת התנועה. גם ראש הממשלה, י. רבין הבין שכדאי לו לשמור על יחסים תקינים עם אדם המנהיג את הגוש האופוזיציוני. לאחר ההתקפה ה„ארכיאולוגית" על מנחם בגין, שינה רבין כיוון. בפגה"מ האחרון עם ד"ר הנרי קיסינג'ר, כשחש שהענינים אינם מסתדרים מיהר להכניס את בגין לתמונה ובכך רכש למעשה את תמיכת הגוש האופוזיציוני כולו. בגין מוזמן בדרך כלל אישית אל רבין כשהוא נקרא אל ראה"מ הוא שואל אם יכולים להילוות אליו חבריו לצמרת המפלגה. אבל רבין יודע שכדי „לגמור עניין" עם שש ה„חטיבות" המרכיבות את הליכוד, הוא יכול להסתפק בשיחה עם מנחם בגין.

שותפיו הנאמנים של בגין לשלטון ב„ליכוד" הם אלימלך רימלט (ליברלים), יגאל הורוביץ (ע"מ), אליעזר שוסטק, (המרכז העצמאי) ואברהם יפה (א"י השלמה). הבעייה העיקרית המטרידה אותו הוא שמואל תמיר חברו ל„מרכז החופשי" עו"ד עקיבא נוף. תמיר נעוץ כקוץ בבשרם. בגין לא סומך עליו. הוא יודע שתמיר עלול להפתיע אותו כשתידון יוזמה מדינית חדשה הקשורה ביהודה ובשומרון. כבעבר, יכול תמיר לנקוט עמדה עצמאית ולגרום לבגין „כאבי ראש" לא מעטים. מותר להניח, שצמרת ה„ליכוד" לא היתה „מתאבלת" אם תמיר יחליט לפרוש. ח"כ יגאל הורוביץ אף נתן לכך ביטוי בישיבת הנהלת סיעת ה„ליכוד" בכנסת, שדנה בהסכם הפרישה של ה„מרכז העצמאי" מהחופשי כשקרא לתמיר ונוף „כן אני רוצה שתלכו..." אבל הסיכויים שתמיר יפרוש — קלושים ביותר. ראשית, במקרה שמתפנה מקום בכנסת, הבא בתור ברשימת הליכוד הוא שמואל ברק, איש „המרכז החופשי", ושלושה חכ"ים יחזקו את עמדתו בתוך הליכוד. שנית, ספק אם יצליח תמיר להכניס יותר מח"כ אחד — את עצמו — במקרה ויופיע ברשימה עצמאית. בתוך רשימת הליכוד — מקומו, ומקום חברו ח"כ ע. נוף — מובטחים, ובמקרה שהליכוד יזכה בבחירות הבאות. או שמקום בממשלת ליכוד לאומית — מקומו ליד שולחן הממשלה מובטח.

שכחו את הפורש...

אם מדברים ב„ליכוד" על אפשרות פרישה של תמיר, הרי „פורש" אחר נשכח זה מכבר. ומסתבר שפרישתו לא הותירה משקע כלשהו. הכוונה לח"כ בנימין הלוי. נראה שהכל ב„חרות" שמחו להיפטר מבעל הדיעות העצמאיות והלא־יציבות ביותר.

„תעלומה" אחרת הוא אלוף (מיל.) אריאל שרון. הוא נהנה היום מכמה עולמות. ראשית, השיג את מבוקשו וקיבל תפקיד בכיר בשירות מילואים, תפקיד המרתק אותו מספר ימים בשבוע לצבא. שנית, „נפטר" מהצורך לשהות בכנסת ולהיכבל לפעילות עסקנית במסגרת המפלגה הליבראלית, בה הוא חבר. אך לא נתפס ביותר את חבריו שם. אריק נהנה היום בפופולאריות בעיקר בקרב הדור הצעיר. הוא חופשי לעסוק בפעילות פוליטית (פגישותיו עם מקגאוורן, מסיבת העתונאים שערך בסוף שבוע זה על דעת עצמו בלי תיאום עם גורם כלשהו ב„ליכוד") ומרבה לעמוד בקשר עם „גוש אמונים". אריק, אומרים בליכוד, יכול ליטול את ההנהגה של התנועה כולה במקרה של פרישת בגין. הוא ממתין בשקט — וההמתנה הזו עוד תשתלם לו. שכן אם יפרוש בגין, הוא הדמות היחידה המסוגלת לעמוד בראש גוש זה ולהובילו.

ב„חרות" אין מייחסים חשיבות יתירה, להתפטרותו של יו"ר המשמרת הצעירה במפלגה, רתי מילקובסקי. מסבירים זאת על רקע חיכוך פנימי בתוך חוגי הצעירים — שעל אף שכוחם עלה בוועידה האחרונה, הרי הם נשארו שקטים, ממושמעים והולכי־בתלם, כבעבר.

צופים „התקוממות" בליבראלים

במפלגה הליבראלית צופים התגברות הפעילות לקראת חודש יולי, עת עתידה להערך — עפ"י התיכנון ועידת המפלגה. יודעי־דבר אומרים, כי לקראת הוועידה צפויה „התקוממות" של ראש עיריית ר"ג, ד"ר ישראל פלד וקבוצה מתוסכלת, כנגד ההנהגה הקיימת. ההנהגה עצמה — כך צופים — תשאר על כנה. אמנם ד"ר אלימלך רימלט השמיע בקול הרהורי פרישה, אך על רקע הפעילות המדינית הצפויה בעתיד הקרוב, לא נראה כי יסכים לגרום לזעזועים, ויעדיף שלא לפרוש.

מכל מקום, אם יחליט לפרוש — עתיד כנראה ח"כ שמחה ארליך לתפוס את מקומו של האחרון כמנהיג הליבראלים. אם גם ארליך לא יטול את המוסרות, צופים מאבק עיקש בין ח"כ יוסף תמיר וגזבר הסוכנות י. ל. דולצ'ין על ההנהגה.

ח"כ רימלט שומר על הרמוניה מלאה עם עמיתו מנחם בגין. הם מתאמים עמדות ויודעים להתגבר על הבדלי הגיוונים המתגלים בהשקפות המדיניות של המפלגות הגדולות של ה„ליכוד". במקרה של התקרבות להכרעה מדינית, כשיעמוד על הפרק נושא יהודה ושומרון ועתיד שטחים אחרים, יישמעו קולות מנוגדים בתוך ה„ליכוד" אבל לא צפוי משבר או קרע, אלא יהיה זה עימות אידיאולוגי בלבד.

ב„חרות" מציינים בסיפוק ראיון שהעניק ד"ר רימלט לכתב־העת הליבראלי „בדרך" בו גילה עמדה ניצית התואמת את דרכה של „חרות". חילוקי דעות התגלעו אמנם בין שתי המפלגות בנושא מימון הקונסולידציה לממון המפלגות, אבל המשקע המר שנותר אחרי מחלוקת זו הוא זעיר ולא־משמעותי.

„חרות" זקוקה למימוש ההלוואה כאוויר לנשימה. חובותיה גדלים, הפעילות משותקת, ולקראת הבחירות הבאות — הקופה עדיין ריקה.

היערכות ראשונה לקראת הבחירות

ב„ליכוד" נערכים כבר עתה לקראת הבחירות הבאות. הפעם — מבטיחים ב„ליכוד" יעשה מאמץ לעקור את הדימוי של אופוזיציונרים פרופסיונאליים שדבק במפלגה. לשם־כך נערכת ההנהלה החדשה שנבחרה ב„חרות" להכנת כלים, ויציקת דפוסים לקראת הבחירות הבאות. אחד הריכמסדים הוא התרגיל שמופש של הצלחה במערכת הסלוגן המקורי כצעד לקראת כיבוש השלטון במדינה.. הכוונה היא לספח ככל היותר את העתודות הפוליטיות במיגזר המוניציפאלי, כדי שהכוחות המקומיים יעבדו בראוב ויביאו למימוש הפוטנציאל כולו. לקח אחר שהסיקו בליכוד, נבע מהצלחת „מבצע העצומה" שאירגן הליכוד בנושא הנסיגה מיהודה והשומרון. עסקני הליכוד גילו, כי ישנן קבוצות רבות וחוגים כזיים שאינם מופעלים, למרות הרצון שהם גילו לפעילות. יושם דגש על מציאת חוגים אלה לגיוסם הפעיל, בכל המוקדם לפני הבחירות. מושם דגש גם על טיפוח קשרים עם „גוש אמונים" ומצביעים פוטנציאליים בקרב הנוער הדתי. הישגיו הליכוד שנוער זה העניק להם בפעם הקודמת 2 מנדטים, מניעים אותו להדביק את מוכדית המפלגות למצוא שפה משותפת עם מנהיגי גוש „אמונים". כך, למשל, ביקשה הנהלה „חרות" בתנועת הנוער שלה, בית"ר, לא לקיים את הטיול המסורתי שלה בחג־הפסח, ולצרף את הנוער הבית"רי ל„צעדה" של „השומרון" שאירגן גוש־אמונים.

ראשי „גוש אמונים" זוכים לאוזן קשבת ולסיוע מירבי מצד ח"כ בגין, ח"כ גאולה כהן ואחרים ב„ליכוד".

עם זאת פעילות רבה אינה צפויה בעתיד הקרוב, אלא על רקע מדיני. סיורו של ח"כ בגין בחו"ל ודאי לימד אותו אי־אלו דברים על יחסה האמיתי של מכונת־המימשל האמריקאית לנעשה באזורנו, ולפי זה יתנהג כנראה בעתיד. התעוררות הפעילות הפנים־תנועתית צפויה, כבשאר המפלגות, לקראת התורך הבא — כשפעמי הבחירות הבאות ישמעו ברקע.

חידת הפלשים

מאת ג. גולן

על הפלאשים, שחורי העור של מזרח אפריקה, ספרו במשך דורות רבים סיפורי אגדה ומסעות. בראשית המאה העשרים קרמו אגדות אלה בשר, בדמותו של שבט אפריקאי־אתיופי שביקש להסתפח אל העם היהודי והעמיד את היהדות ההלכתית בפני הצורך להחליט: אחינו הם או לאו.

מי הם הפלאשים? שבט אפריקאני זה שהתגייר בתקופה קדומה? צאצאי עשרת השבטים שהוגלו בימי בית ראשון? בני בניה של מלכת שבא, כמסורת שבידיהם, או מהגרים יהודיים מתימן?

על כל השאלות הללו נותנים הפלאשים לענות בעקשנות תשובה אחת: אנחנו יהודים! מוצאם לוטה בערפל אבל את אמונתם ביהדותם לא הצליחו לערער רדיפות קשות במשך רוב שנות ההסטוריה הידועה שלהם. בכך לפחות דמה גורלם לגורל היהודי הקלאסי. גם הפשיסטים האיטלקים שכבשו את אתיופיה בימי מלחמת העולם השניה — לא התלבטו הרבה בשאלה. כפרים פלאשיים שלמים הושמדו אז — ומחמישים אלף יהודים שחורי העור של הנגוס היילה סלאסי נותרו היום כעשרים אלף בלבד.

בשבוע שעבר נפלה ההכרעה גם במדינת ישראל. מבחינה חוקית, לפחות, הוכרו זכויות הפלאשים לעלות לישראל, לפי חוק השבות ולקבל זכויות עולים.

השאלה ההלכתית — עדיין פתוחה. כאשר גוירון, למשל, לפני כשנתיים שם בעצמי — לא סתר הנתוח זאת. אמנם הם שחורי עור ומזוקני גוו בבקתות פרימיטיביות ועבדו את האדמה — כיתר האפריקאנים, אבל כבר בשבת הראשונה שעשיתי שם הרגשתי שאני בין יהודים. את שפת הקודש שלהם: געז, לא הבנתי, אבל שמעתי אותם אומרים עשרות פעמים בתוך התפילה: ציון, ירושלים... בכלל הם שבתו את השבת בקדושה, לפי כל הדינים. גם בטהרת המשפחה בלטו מכל סביבתם. הם הקפידו עליה יותר מאשר יהודי אירופה, יותר מאשר אפילו בין הנטורי קרתא בירושלים...

אלא מה: הטקסט של הקידושין והגירושין שונה מאשר אצלנו. הם אמרו, אם אינני טועה: הרי את אשתי בשם ה' ובשם היילה סלאסי. גם בגיטין לא נהגו לפי הכללים של יתר העם, אבל אין להאשימם בכך. פשוט לא היו להם ספרים כתובים. אני זוכרת גם תפילות מפורשות. למשל — שמע ישראל בלשון געז. זוכרת את צום יום כיפור, את הברית ביום השמיני. תפילין לא הניחו — כי לא היה להם שום דבר כתוב — אבל מן הרגע שאחי הביא להם את ספר התורה, לאחר ביקורו הראשון ביניהם בשנת 1904, התחיל ללמד אותם את דיני היהדות הנוספים שלא הכירו — קיבלו אותם על עצמם. הם גם נזהרו מאוד מנישואי תערובת, גרו תמיד בכפרים נפרדים או בשכונות נפרדות, והיו שונים מבני סביבתם, נקיים יותר מן האפריקאני הממוצע, חרוצים יותר ממנו, ואפילו בעלי הופעה פיזית קצת שונה".

הגב' לאה ברמן עם הפלשים

שבעים פלאשים שהגיעו במיוחד לשם כך לארץ, קבע הרב עובדיה יוסף שעליהם לעבור הטפת „דם־ברית" לגברים וטבילה במקווה — לנשים ולגברים כאחד, אם כי — ללא אמירת ברכה, שכן הם בבחינת ספק יהודים.

ואילו נתן דסברג, מנהלו לשעבר של ביה"ס בכפר בתיה, שטיפל במשך שנותיו כמחנך לפחות בשלושים מצעירי הפלאשים (האחרונים שבהם עזבו לפני חמש עשרה שנה) סיפר לנו: „הפלאשים שהכרתי ראו את עצמם כיהודים נאמנים וכשרים. קשה היה מאוד לשכנע אותם לעבור טבילת „גיור"".

את דעותיו של יעקב פיטלוביץ באשר למוצאם של הפלאשים — קל לגלות בכתביו ובספרי מסעותיו. לאחר שלמד את אורח חייהם ומנהגיהם והעמיק במדרשיהם ובאגדותיהם, בסדר תפילותיהם ופיוטיהם הגיע למסקנה שלפניו יהודים שהתיישבו באפריקה עוד בימי בית ראשון, ובמרוצת הגלות נותקו מיתר בני עמם. בספרו „מסע אל הפלשים" אפשר לגלות שוב ושוב, מבין השורות, שהוא משוכנע כי לפניו יהודים. בעיקר מדגיש הוא את כיסופי המשיח שלהם ואת הרדיפות שנרדפו ע"י נוצרים ושליטים באתיופיה. כאשר ביקר בכפריהם בשנת 1908 הפצירו שיגלה להם האם הגיע סוף סוף המשיח והגיע הזמן לעלות לירושלים. בעבר ידעו גם משיח שקר (כתופעה הידועה בהיסטוריה היהודית האירופית) שפיתה אותם לעזוב את כפריהם וללכת ברגל לירושלים. באותו מסע ניספו אלפים והם מכנים אותו: הזמן הרע.

הקטעים המרתקים ביותר בתאוריו של פיטלוביץ נוגעים למנהגי החגים והשבתות. הוא מספר על ההכנות לראש השנה הנקרא בשפת הפלאשים: מאור החודשים, ועל מנהגם לשחוט בהמה ולאכול את בשרה בצוותא, בטקס הנקרא: קרבן. בשבת, לאחר התפילה, מתקיימת קריאה בספר התורה הכתוב געז וכן בספר הנקרא „גדלו אברהם" המכיל את סיפור מותו של אברהם אבינו וצוואתו לבנו יצחק. הצום בשבת אסור על הפלאשים, הם אוכלים מאכלים טובים, מאמינים כאמור במשיח שיבוא מירושלים ויביא את השלום על כל אומות העולם, ביום כיפור נוהגים לצום מערב יום כיפורים עד למחרתו אחר שקיעת החמה. הקושי העיקרי שלהם היה מחסור בלוחות יהודיים. מחסור זה גרם לבלבול גדול בקביעת תאריכי החגים, וכאשר נתקלו ביעקב פיטלוביץ, בקשו ממנו בראש וראשונה את הלוח העברי המקובל.

אשר לדיני כשרות — לפלאשים אסור לאכול או לשתות ממאכלי נכרים. פרט לאפונה ושאר קטניות, בתנאי שלא תהיינה קלויות או שרויה. אפילו הצידה שהביא החוקר היהודי־הדתי בן אירופה — לא היתה כשרה בעיניהם...

מלבד ראשי החודשים חוגגים הפלאשים עוד שלושה ימים בכל החודש כימי חג לכהנה. היום העשירי בחודש, מוכר ליום כיפור. יום הי"ב — זכר לשבועות (החל אצלם בי"ב בסיון) והיום הט"ו זכר לפסח ולסוכות.

תפילותיהם, שנשתמרו ברובן במסורה בעל פה תורגמו לראשונה ל... בחלקם ע"י יוסף הלוי, ...

קשה להסיק מסקנה

האם גם הוא, אישית, התרשם שלפניו יהודים שומרי מסורת היהדות מאב לבן? „קשה להסיק מסקנה כזאת מהופעתם או ידיעותיהם ביהדות. לא אוכל לקבוע שלא התערב בהם דם זר ואפריקאני — אבל דבר אחד אני זוכר היטב: היה להם רגש חזק מאוד ליהדות, מבחינה רגשית היתה עוצמה באמונתם בציון".

הפלאשי הראשון אותו הכרנו בדמות בשר ודם היה סטודנט באוניברסיטת בר־אילן, צעיר תמיר, אפריקאני למראה, חובש כיפה סרוגה מדבר עברית שוטפת ושמו עזרא. את העובדה שבחר ללמוד במוסד הדתי דווקא ראה כמובנת מאליה: „אין פלאשי חילוני. תופעה כזו אינה אפשרות המציאות. כולנו שומרי מצוות ומאמינים".

למרות שראה עצמו כיהודי לכל דבר — התחיל צעיר זה לעבור גיור כהלכתו ואת ימי הולדתו כן המילה עשה בבית הרב יעקב ברמן ברחובות.

לאה ברמן, אשת הרב, ואחותו של חוקר הפלאשים הידוע פרופ' יעקב פייטלוביץ, שליוותה את בנות הפלאשים באתיופיה קרוא וכתוב בשנות העשרים, הגיעה בשנתיים שעשתה באדיס־אבבה ובכפרי סביבתה באופן בלתי אמצעי להכרה, שתלמידותיה והוריהן — יהודים כמש. כאשר ישבנו לפני ימים אחדים בביתה אמרה לנו בשמחה: „הלוואי שיוכלו סוף־סוף לעלות כולם ארצה. זאת היתה ההגשמה הגדולה של אחי ושל מורהו פרופ' יוסף הלוי.

הפלאשים הם אנשים מצויינים, צדיקים, חרוצים, לא אלימים ויצליחו להשתלב טוב מאוד בהתיישבות החקלאית שלנו. השנים שעשיתי במחיצתם היו נפלאות".

חידת מוצאם

האם עמדה על חידת מוצאם — בימים בהם עסקה באתיופיה?

„אחי הביא אותי מאירופה לאפריקה כשהייתי כבת 16, כדי לקדם, כפי שהוא אמר לי, את בנות היהודים השחורים, כשם שהוא קידם את הבנים. מראש היה ברור לי שאני נוסעת אל בין יהודים. אחי שדיבר עשרים שפות, ביניהן גם געז ואמהרית, סבור היה ממה שהבחין בתפילותיהם, במסורת שבפיהם שלהם ובכתבי היד העתיקים — שלפניו יהודים מדור לדור. שום דבר שראיתי ...

... רחו הגדול שהיה הנוסע הראשון ... שם בתקופה המודרנית.

דוגמא לתפילה פלאשית: „אל חד אדוני! אלקים ישיב אותך ל... צן, כי כל בית ישראל אוהב... אלקים יתן לך לראות שוב את הטובה ולא יעזב אותה. אלקים ... דרך לאביך המהדרך ולא יביא רעה. חזק ואמץ"... בתי ה... סיות שלהם, המכונים מסגיד, ... מבקתות הקש רק בגודלם. ... רוב אלה חדרים גדולים ובהם ... האתה שולחן נמוך ועליו ספר ה... בבתי הכנסיות הגדולים יש לפני ... בית מקום מרוצף ומוקף גדר להקרבת קרבנות. אשר „הכהני... דשי" שלהם, אלה מהכהנים ... ולהכהנאים היינו תלמידי חכמ... שמשים כחזנים, מלמדים ופ... בעניני דת.

חלום החיים — חינוך יהודי

לעומת זאת — בתי ספר לא ... בכלל וחלום חייהם של שני ה... רים הגדולים: הלוי ופייטלוביץ — להקים רשת בתי ספר יהודי... אתיופיה וללמד את ילדי הפלא... את כל מסורת היהדות.

החלום הוגשם בחלקו. כאשר ... שר הסכימה הסוכנות היהודית ... הביא ארצה כמה עשרות ה... (לכפר בתיה) שישמשו לאחר ... מורים מטעמה בארצם. אבל ... חמש עשרה שנה לא באו ליש... תלמידים פלאשים חדשים. אחד ... בי הקבוצה שלמדה בכפר בתיה ... נה בונאלי, ביקר אצל הרבנית ברמן בשנה שעברה. בונאלי ש... עוד היה באתיופיה תלמידה ... עצמו למד מפיה את הא' — ב' ... עברי נעשה בינתיים מנהל כל ... הספר היהודיים הפלאשיים. ב... האחרון בראובה, סיפר לרבנית ... מן כי מצב בתי הספר עגום כש... המורים ממורמרים, משכורותיה... משולמות בזמן, תלמידיהם אינ... רובים, ולפי דעתו, רק אם ... ישראל, יוכלו לזכות בחינוך ... ממש. למרות זאת — רבים ... הפלאשים כבר יודעים עברית ... חיל במצווה יעקב פיטלוביץ ... מדם בראשית המאה ה־20 את ... התפילות בעברית, המשיכו בכך ... צעירים הפלאשים שלמדו בר... אגב, אחד התלמידים הראשונ... המוכשרים ביותר של פיטלוביץ ... חקר הרבה בתולדות בני ש... פרופ' תמארת עמנואל, מומחה ... פות שמיות, חי ועבד בירושלים ... לפטירתו לפני כמה שנים. הוא ... בינתיים הפלאשי הראשון ה... שהגיע לפרופסורה. יותר הפלא... הם עובדי אדמה ובעלי מלאכה ... סים. בארץ פזורים כמאה וחמ... מהם שהגיעו בדרכים שונות. ... למשל, קיימת באשקלון קבוצה ... כעשר משפחות, ביניהן נשים ש... או לתימנים ושם בעליהן ... עלו כיהודיות לכל דבר.

היו חוקרים נוספים שראו בפ... שים, מבחינה הסטורית, את בני ד... נו. כך למשל, הנשיא המנוח ... בן צבי, הסביר שעל יהודי ... לעשות למען קיבוצם של שבט ... פלאשה אל עמו. כאמור, ... הסוכנות מורים ופתחה בתי ... באריטריאה, בגונדר ובאכסום.

הצעירים הפלאשים שלמדו באר... באים כדי פעם לבקר (בעזרת... הרבנית ברמן והחוקר ד"ר יע... בן זאב) טוענים שרוב הפלא... השים ברצ במקומם ורוצים לע... לארץ. לד"ר בן־זאב שלפי... בראים פלאשים כיהודים ... יש דעה מקורית באשר למוצא... בידיהם. לדעתו: דווקא מש... המסורתם מדוייקות יותר מאלה ... בידי שאר היהודים, שכן הם ... כאחיהם, וכך הצליחו לשמור ... בן על מסורת מדוייקת בעל... על אף חילוקי הדעות הללו, ... שני החוקרים שהפלאשים הינ... יהודי שעיקר אבותיהם ליהוד... שבים (כימי בית ראשון) ... נערה יאבד שהוא לעבנו.

האם מצאצאי עשרת השבטים?

חוקר שליפי של תולדות הפ... שים, מ. וורמברנד מכפר כי ... ביניהם מתחילה במאה ה־12 ... אה יהודי הבש, ... אלדד הדני במאה ה־9 וסיפר ... עדאק וצפון אפריקה על עשרה ... שבטים החיים בהבש. במאה ... בזכיר המקובל אברהם הלוי ... שונה את הכם „פלאשה" ... עדויות מקוטעות רבות בספר... יוונית מן המאות הראשונות ... קרי מ. ל. סרכוס המצדזה על ... מם של יהודים אפריקנים. ... בתייחס אליהם באהה ... ונראה בהם בני שבט דן! ... נוצריים במאה ה־18 מספרים ... על היהודים השחורים ובמאה ... מפרסם פלומד צרפתי, אנטוא... אב אדי, תיאור מדוייק של ה... הפלאשים (הדלקת נרות שבת ... וכדו') וכן את הבשורה ש... פלאשים ... בימי מלכות שלמה ... להד עם ... הראשון, ... מלכת שבא. העובדה שאין לפל... תורה שבכתב, עוררה כמובן ... בקרב היהדות ה... היו ... לראות בהם קראים. ... הסיבה שהתעניינות בהן פתחה ... אחר שהתחילה עוררו הקבוצות ... הם והתלהבות גדולה באירופה. ... של פרסם הרב ד"ר עזריאל ה... הילדסהיימר קול קורא נלהב לב... ... החוקרים הנוספים יוסף ... ויעקב פיטלוביץ התקבלו ב... באי־אמון. אמנם אילים ברב ... וצ"ל או יצחק בן־צבי פרסמו ... שיש להגן הפלאשים ... שיבם אל עמנו, וכך גם בכרו ... קלוזנר ז"ל, ... הרב ... נו ... ורבים נוספים. כאשר ... למשל, ד"ר רוזנפלד, כשעם הסו... היהודית, בהבש, לאחר קום המ... התרשם עמוקות מאהבתם של הפ... שים לא"י וליהדות. בשנה 1955 ... רו בביהו על יעקב פיטלוביץ' ... הנכבדים של תלמידיו הראשונ...

ההלכה האחרונה ... ישראל. היא איפוא רק בעד ... במיסגרת של התהליך ההיסטורי ... למדי, שבמהפו, כנראה, יוחזרו ... פלאשים, בגופם ובאמונתם, ... היהדות הרבנית.

עם חיל הים בים סוף

מאת ברוך אדלר

חיל הים, החיל הנשכח של צה"ל, שנתגלה לאחר מלחמת יום הכיפורים וגדל ונתעצם מאז בשל התפקיד רב הערך שנועד לו בהוכיחו את חיוניותו וחשיבותו, נתגלה עתה גם בחזית החדשה של ישראל — חזית המחבלים. במערך ההגנה של ישראל נגד חדירות מחבלים נועד תפקיד מרכזי גם לחיל זה לאחר שהמחבלים הוכיחו, בחדירתם דרך הים לצורך הפיגוע בלבה של מדינת ישראל, בתל־אביב כי הקו הימי של ישראל לא היה סגור באותה מידה כמו הקו היבשתי וניתן היה להסתנן דרכו. חיל הים, בדומה לחילות היבשה המופקדים על הגבולות היבשתיים של המדינה, מנסה בדרכים שונות, למנוע הסתננויות בעתיד והוא סוגר את הגבול הימי, אם לא הרמטית, לפחות בצורה כזאת שתקשה מאד על מחבלים לחזור על המיבצע של מלון „סבוי".

אחד האמצעים הפשוטים והבסיסיים של חיל הים לסגירת הגבול הימי הוא, בדומה לשיטות הנהוגות ביבשה, הימצאות פיזית בשטח. פה פירושה של הימצאות זו יצאנו לראות דווקא באחד מהזירות השקטות ביותר של המדינה, בגבול המזרחי של ישראל, במפרץ סואץ. לכם יצאנו לראות בעבודה האפורה היומיומית של אלה המופקדים על שלומה ובטחונה של ישראל בזירה שכמעט ואינה מגיעה לכותרות העתונים.

לאורך המפרץ

ישבנו בצוותא עם חיילים העושים לילה־לילה את דרכם לאורך המפרץ בסירות קטנות שבקושי אפשר לפשוט בהם את הרגלים למנוחה קצרה שבין משמרת למשמרת ועשינו גם במחיצתם של חיילים שזכו לסירות יותר משוכללות, ל„דבורים", כלי השייט המהיר שקיומו בחיל הים הישראלי הותר באחרונה לפרסום עם יצורו בארץ, במפעל של התעשיה האווירית בבאר־שבע.

עם קצין הסירה, המופקד על כלי שייט מסוגים שונים הפועלים בגזרת מפרץ אילת, וחייליו, זאבניים וזוקים, שלמרות החדגוניות שבעבודתם אין הם מוכנים להמירה באחרת, יצאנו לראות כיצד נראה שירות צבאי בחיל וביחידה שאין בהם מזהר התהילה האופפים יחידות אחרות בצה"ל שעליהם מרבים לכתוב ולתאר. האמת היא, כי שכובנו לדעת, שאכן קשה לפאר ולהלל יחידות שעבודתן כה הרגנית ומשעממת לעיתים כמו אלו של סירות הסיור. וכי מה אפשר לכתוב על סירה השטה לילה לילה אי ... באותם הכים ובמשך שעות רבות רכונים מלחיה על ההגה, כדי לפלס דרכם במעבה החשכה, שאותה שוברים רק נצנוצי האורות של עקבה ואילת. או של קבוצת נודדים היושבת ליד מדורה בחוף הים? כמה שנים אנו עושים אותה עבודה ויוצאים אל הים לילה־לילה — אומרים סגר תגיר, מפקדיהם של שתי סירות השייכות לסירה. בדבריהם מהול קצת צער על כי לא נזדמנה להם פעולות כלשהי שתוציא אותם מהשיגרה. עם זאת לצידו של תיסכול קיימת גם ההרגשה של רווחה שיתכן ודווקא עבודה שיגרתית זו היא המונעת פעילות. הגבול השקט היא ודאי גם תוצאה של הימצאות סירות אלו, היכולות לגלות באמצעים העומדים לרשותן, כל מה שמתרחש בתחום פעילותן. והאמצעים הם מגוונים ולמרות מראו הצנוע של סירות הסיור והתנאים המאד לא נוחים שבהן לצוות, יש בהן מיכשור מתוחכם המסייע לבצע את משימת הפיטרול המוטלת עליהן. ואין לקנא במי שירצה להתנכל לסירות זעירות אלו או לפגוע בהן. לרשות הצוות הקטן שעליהן יש כח אש גדול מאד, בלי כל השוואה לזעירותן של הסירות. נוסף לכך יש להן מהירות גדולה מאד וכושר תמרון רב המאפשר להן לחמוק במקרה של היתקלות בכח העולה עליהן.

מוויטנאם לים סוף

הסירות של הסיור נבנו בארה"ב, ובמקורן הן נועדו לפעולה בנהרות וויטנאם הרדודים. אולם, חיל הים התאים אותם לפעולה בימים. ואלה, כולל במפרץ אילת השקט, יכולים לעתים לזנוק ולטלטל את הסירות הקטנות כקליפות אגוז. במקרה זה אין זה נעים ביותר להימצא בהן ולעלות ולרדת בגלי הים. והן חייבות לחפש להן מקלט ומסתור. אולם דבר זה אינו בא במפתיע והחיילים המנוסים יודעים בעוד מועד כי מתקרבת סערה ויש להם מספיק זמן להמלט ממנה.

במקום שאין אפשרות לפעול בסירות הקטנות — פועלים ביותר גדולות ב„דבורים", שגודלן פי כמה מזה של הראשונות. ב„דבור" הנוחיות גדולה יותר כי הספינה היא גם ביתם של החיילים המשרתים עליה. החיילים ישנים במיטות של ממש, התלויות זו על גבי זו, ולא רק על מזרון החגוב בירכתיים כמו בסירות הקטנות. המיכשור של „הדבור" היא גם משוכלל ומורכב ולכן אפשר לפעול בו בכל מזג אוויר שהוא. וכמובן — החימוש וכח האש רב ביותר. נוסף לכך יש ל„דבור" טווח פעולה גדול מאד והיא יכולה להפליג למרחקים ולפעול לפי הצורך. לכן, חשיבותה של ספינה זו רבה. בעתות מלחמה, כשהתפקידים שנועדו לה רבים ומגוונים. עם זאת בעיתות רגיעה כשהרביבים בה גם ... פשוטות יחסית של פיטרול ושמירה על המפרץ.

לפני כמה שנים, מספרים אנשי הסירות בנימה של געגועים נשמעת בקולם, שרצו במפרץ מבריחים, שעברו בסירות דיג מסעודיה לסיני והעבירו חשיש ומוצרים אחרים שאפשר להרוויח עליהם. פעילות זו חוסלה. בין היתר יש לזקוף זאת לזכות חיל הים שהצליח בשיטה זו הודות להגברת כוחו בזירה ושיפור הציוד הנמצא ברשותו. עתה פסקו ההברחות והימאים צריכים להסתפק בפעילות שיגרתית כמו זו שאירעה באחרונה לצבי ולספר בעת שיצאו בשתי סירות לסיור שיגרתי והודיעו להם על סירה שנראתה עוברת את הגבול, באיזור הווילה של המלך חוסיין. בהגיעם לשם ראו אנשי הסירות סירת „קאייק" קטנה ובה שני אנשים שהגיעו קרוב מאד לחוף הירדני של המפרץ. השניים נעצרו והובאו חזרה לשטח ישראל ונמסרו לחקירה לידי המשטרה.

לעזרת נפגעים

אם אין פעילות צבאית לא בחיל חיל הים גם בפעילות שבאופיה היא בעצם אזרחית. אולם, מאחר ואין גורם כזה בזירה המסוגל לבצע פעולה כמו חיל הים — הוא מקבל על עצמו גם משימה זו. דוגמא לכך יכולה לשמש הפעולה ההומניטרית שבוצעה באחרונה ע"י יחידת חיל הים באילת ושעליה מספר לנו מפקד היחידה.

בסיס חיל הים קשור עם תחנת החוף האזרחית, ממנה הועברה הודעת „ס.או.ס." שנתקבלה מאניה הנמצאת במצוקה ליד האיים טיראן וטנפיר. אניה זו עלתה על שוניות אלמוגים ונפגעה בהן. מפקד הזירה הוציא מיד למקום סטי"ל. זו ערכה בקרת נזקים לאניה ואיפשרה לה לחזור בחזרה לנמל שממנה יצאה, לעקבה. האניה, מאוריטנית בנפח של 6000 טונות שטענה פוספטים, חזרה, כמקובל במקרים אלה, לעקבה אך שלטונות הנמל לא נתנו לה רשות עגינה ושירותים. היא נאלצה, לכן, לצאת שוב לים למרות היותה פגועה.

המפקד מביע סברה, שהסיבה לכך נבעה מחוסר הידע של נמל עקבה לטפל בפגיעה של האניה. זו החלה לשדר קריאות עזרה בגלל המצוקה ומפקדת חיל הים נתנה אישור לספינות החיל בגיזרה לצאת לעזרה. האישור לכך ניתן לאחר שנתברר כי האניה מתחילה לטבוע וחייבים להושיט לה עזרה מהירה כדי להצילה. באמצעות „הצלב האדום" בג'נבה, שאליו התקשרו דרך הסניף הישראלי של הארגון, הודיעו לירדן על הפעולה שחיל הים מתכוון לעשות. חיל הים נעזר בגוררת של נמל אילת והאניות עבדו באניה הטובעת בשאיבת המים מתוכה ומשיכה חזרה. בכל כה בגלל העליה על השרטון. שנבעה כנראה מטעות בניווט של רב חובל האניה. כעשר שעות נמשכה העבודה, שלהחה בעבודה על המכסבר, בעמדות קרב, על אניות חיל הים. הירדנים העליכו עין בהבצעה ואפשרו לאניות הישראליות לפעול. אחרי העבודה המאומצת חזרה האניה הפגועה להיפצל בלא ורב החובל הודה על מסך שבו נאמר, כי נותנים לידיו אניה שאינה צפויה לטביעה. השלב הבא היה הצבירה האניה לנמל אילת והדקינה בבתי המלאכה המקומיים. אחרי שבוצעה עבודה זו יכלה האניה להפליג לבדוק הקרוב שבה תעבור תיקונים יסודיים.

האניה היתה טובעת תוך 10—12 שעות אם חיל הים לא היה מגיש לה עזרה. עם הטביעה היה נגרם נזק של מיליוני דולרים. למרות הצלת רכוש גדולה זו לא קיבל חיל הים אף פרוטה בעד עבודתו. זאת למרות שכל הגורמים האזרחיים שהיו קשורים לעבודה הצלה זו — הגוררת, רב החובלה, הנמל ... קיבלו כסף רב בעד עבודתם. כגוף צבאי אין חיל הים יכול לנהוג כגוף אזרחי ומה שהוא עושה — הוא במסגרת תפקידו לעזור למי שנמצא במצוקה, מציין המפקד.

עם השלמת המעגנים

חיל הים עומד בעתיד להגיש עזרה גדולה יותר לגורמים האזרחיים באילת, עם השלמת המיתקנים שהוא עוסק עתה בהקמתם. מיתקנים אלה יאפשרו לטפל בכלי שייט צבאיים ואזרחיים כאחד הפועלים באיזור. טיפול זה יכלול שירותים רבים ומגוונים, שעד כה צריך היה להוציא עליהם כסף רב בגלל ... רחוקים מאד מאילת. דוגמא לכך יכול לשמש שירות מספנים שעד כה הוא עולה כרבע מיליון ועד חצי מיליון דולר. עתה ניתן השירות באילת והוא יעלה רק 60 אלף ל"י! עד כה היו בעיות שכמעט ולא ניתן היה לפותרן, ועתה יבואו להן פתרון, מציין המפקד.

הוספת פעילות זו דורשת תוספת גדולה של כח אדם אזרחי. לעבודה, ייהפכו השירותים החדשים לאחד ממקומות העבודה הגדולים של אילת. אולם, הקושי הוא ההטבה הצבודית, לבירות הבאים הסובים המבצעים בזירה, ... למקום העבודה החדש דרושים בעלי מקצוע בשטחים שונים ומגוונים — חרטים, מכונאים, מכנאי חשמל וקירור ומקצוענות רבים נוספים. במידה קטנה נפתרה הבעיה עם פליטת עובדים מתמנע, בשל המפעל הנעזר ביום של הכבלות. אולם, זה איננו מספיק ותידרש פעולה נרחבה בכדי להשיג את העובדים הדרושים. מי שמחפש אתגר, עבודה מעניינת, אפשרויות קידום ותנאים טובים יוכל למצא אותם במקום העבודה הגדול החדש ההולך ונבנה באילת.

שרי התיירות והתחבורה ידונו
ממצאי הסקר על טיסות השכר לארץ

מאת סופרנו הכלכלי

שרי התיירות והתחבורה ידונו ב־במימצאי הסקר על טיסות השכר הקובעים התרה חלקית של טיסות אלו, תוך הגבלות שונות. אם השרים לא יגיעו לידי הסכם בנושא יובא העניין להכרעת הממשלה.

הסקר, שהוזמן ע"י משרד התיירות מחברה בינלאומית, דיקסון־ספיס, המתמחית בייעוץ והכנון תעופתי, קובע כי הנהגת טיסות שכר לישראל תביא למשק תוספת הכנסות של 44 מיליון דולר לשנה ערך כיסף. לדעת עורכי הסקר יש להרחיב את טיסות השכר אולם אין הן צריכות לפעול על בסיס מדיניות של „שמים פתוחים" לחלוטין, אלא תוך הבטחת קיומה והרחבתה של חברת התעופה הלאומית „אל על". הסקר סבור כי טיסות שכר זולות ב־33—53 אחוזים מהמחיר הקבוצתי הזול ביותר הקיים בטיסות סדירות וכי הרחבת טיסות השכר עשויה להגדיל את תנופת התיירות האווירית לישראל בכ־30 אחוז.

לעומת סקר זה קיים סקר שנערך באחרונה ע"י כלכלני משרד התחבורה המדגיש את הרחבת טיסות השכר. סקר זה טוען כי טיסות השכר הקיימות בסקנדינביה לא הוכיחו עצמן ולא הגדילו את התיירות לארץ.

שר התיירות, מר מ. קול, מתחייב גם מכמה ממימצאי הסקר הנוגע בהרחבת טיסות השכר. בפגישה עם עתונאים שנערכה אתמול בת"א דחה מ. קול כמה הגבלות שהסקר המליץ הן לגבי נקודות שבהם יותרו טיסות שכר והן לגבי מספר הנוסעים. לדעתו צריך להתיר טיסות אלו מנקודות שאינם מהחיים ב„אל על". לדעתו צריך להתיר גם טיסות אלו לבני נוער ומבוגרים וכן בפסחי המרץ.

לא תהיה תיירות גדולה לישראל במחירי הטיסה של היום ובמחירים להפש דרך להוזיל את הטיסות ל־ארץ — אמר.

הדליקה בשוק העליה כתוצאה מהצתה

הדליקה שפרצה במוצאי החג ב־שוק עליה אירעה כתוצאה מהצתה — נתברר בחקירת המשטרה.

החקירה העלתה, כי מוקד הדליקה היה בבוטיק לדברי הלבשה השייך לדוד צרפתי. הבוטיק נשרף כליל ב־עקבות הצתת חומר דליק בכמה מוקדים בתוכו. כן התברר, כי המצ־תים האלמונים חדרו לשוק דרך ה־שער האחורי שלו. בדליקה ניזקו מספר דוכנים ותפגעו אביזרי ציוד נוסף במקום.

החקירה נמשכת.

דרושים
תקציבאי בכיר

במשרה חלקית

למוסד ממלכתי טכנולוגי דרוש תקציבאי בכיר למשרה חלקית (יומיים בשבוע).

התקציבאי יעסוק בהכנת תקציבים לפעולות המוסד, מעקב על ביצוע התקציבים והכנת הנהלת המוסד לשינויים בתק־ציב בהתאם למערכת הפעילויות.

נסיון — והק של 5 שנים לפחות כאמור לעיל, במוסד או חברה בהיקף של 100 עובדים ופעילות בסך של כ־10,000,000 ל"י.

מינהלן בכיר

לתפקיד מנהלי בכיר במוסד ממלכתי

כישורים — השכלה אקדמאית בכלכלה; הכרחי נסיון מעשי של הפחות שנים לפחות בניהול מערכת כלכלית של חברה טכנולוגית (בהיקף כאמור לעיל).

מזכירה בכירה

בעלת נסיון של 5 שנים לפחות בניהול מזכירות אנף טכנולוגי.

לצורך קביעת ראיונות —

נא להתקשר טלפונית 03—297314

מדרשה דתית טכנולוגית
קרית־ארבע

מטרת המדרשה: לגדל ולטפח דור בעל ידע תורני וטכנולוגי החדור בתודעת בנין א"י על פי תורת ישראל. (גילאי ט"—י"ב).

תמגמות: 1. תוכנית הומנית
2. תורנית אלקטרו אופטיקה
3. תורנית מכניקה עדינה

דרוש מועמד לתפקיד ראש הישיבה ומנהל חינוכי

מועמדים מתאימים יפנו מוקדם בכתב לת.ד. 3 קרית־ארבע, בברוקף תודות חיים.

בוכמן - הלבשה לגברים

רח' יפו 47 ירושלים טל. 223908

25% על חולצות ומכנסים
20% על כל יתר הבגדים

מחירים לדוגמא

חולצות לבנות		55.70	52.50
מכנסים		85	75
חליפות טובות	450	425	399
חליפות בר־מצוה			300
מעילים קיציים חצי בטנה			175
מעיל קיצי חסידי ארוך חצי בטנה			350

אין חשש שעטנז
אחריות מלאה לכל בגד נפרד

למוסד ציבורי דתי בירושלים

דרושים

1. מפקח/ת סוציאלי/ת בכיר/ה
2. עוזר מינהלי בעבודות משרד (עם ידיעה בהנהלת חשבונות).
3. ארכיבאי
4. חניך/ה

נא לפנות לת. ד. 819 ירושלים

ירושלים

בבית הכנסת „תורת חיים"

בעיר העתיקה ירושלים כינס מה התרבות של העירייה האב הרב ולצבר על הנושא: יום העצמאות.

הרצאה בהיכל שלמה

בשב"ק, ב־5 אחה"צ, התקיים בהיכל שלמה הרצאתו של הרב מר־דכי קירשבלום, חבר המרכז ה־עולמי יו"ר צבית של מחלקה ה־עליה של ההסתדרות הציונית. על ה־נושא: „מוסר היהדות לפי פרקי אבות". הקהל כוהמון.

שיעור בפרקי אבות

בכל יום שבת, בשעה ארבע אחה"צ מתקיים שיעור בפרקי אבות מטעם ארגון ותיקי התנועה בירושלים. ה־שיעור מתקיים בהיכל שלמה. מהר ילמד את השיעור הרב זלמן פליטניק לשעבר רב ויו"ר בליבורפול. עכשו מגיד שיעור בישיבת „דבר ירושלים".

מסיבה לכבוד ר' פנחס קהתי

ביום ראשון, כ' אייר ב־8 בערב, תתקיים ב„בית מאירי" בירושלים מסיבה חגיגית לכבודו של ר' פנחס קהתי, בעל „משניות מבוארות", ל־רגל השתקעותו בירושלים. המסיבה נערכת מטעם ארגון ותיקי התנועה.

הערכה של מפעל התהדרי של מר קהתי יתן הרב שאול ישראלי, חבר בית הדין העליון, ר' ישעיהו ברנ־שטיין יברך מטעם התנועה. דבר פתיחה יש"מ ר' משה גבריצקי, יו"ר ארגון הותיקים בירושלים. ד' הרב צבי הברדי יהיה המנחה. ה־קהל כוזמן.

שיעורים והרצאות באוהל שם

ביוזמת הועדה לשנת ר' יהודה הלוי, ליד משרד הדתות, ייפתח השבת ב־אוהל שם הדש שיעורים בהרצאות על מכתבי של ר' יהודה הלוי במלאת 900 שנה להולדתו. התכנית באורגנת בשיתוף פעולה עם המדור לתרבות היהדות שליד עירית ה"א. יתהתפו: ד"ר ש. ז. כהנא, ד"ר יוחנן סילמן, הסופר ב. אורין וד"ר ב. גולדשטיין.

הפתיחה תתקיים השבת ב־5.00 באוהל שם בהרצאתו של ד"ר כהנא על משנתו הדיו של ר' יהודה הלוי.

בבית־הכנסת „נשמת חיים"

הרב רפאל סולדאנו ידרוש ב־שבת על הנושא: פרשת השבוע „ענייני היום בביהכנ"ס נשמת חיים רח' החלוץ 14 בשעה 5.00 אחה"צ.

בית כנסת לנוער בב"ס ממ"ד „יבנה — נצח ישראל"

התפילות בכל ליל שבת לפני זמני הדלקת הנרות. בשבת בבוקר ב־7.30 לפני התפילה שעור בתלמוד — ה־מורה ישעיהו נגר ב־8.15 תפילה. המורים לפני התיבה הם בני־נוער. לפני קריאה לימוד משניות לזכר תלמידי ביה"ס שנפלו במערכות יש־ראל ושעל שבט נקרא בית הכנסת.

חיפה

האדמו"ר משאטץ — בני־ברק

ברגשי כבוד ובשמחה רבה הננו מודיעים בזה כי כ"ק אדמו"ר מרה"צ ר' חיים האגר שליט"א משאטץ — בני ברק ישבות אי"ה בעירנו חיפה בש"ק פ' אחרי־קדושים.

התפילות והשלחנות יערכו בבית המדרש „אהל משה" רח' הרצל 62. במוצש"ק בשעה 8 תתקיים סעודת הודיה: מלוה מלכה של כ"ק מרן אדמו"ר מרה"צ ר' משה זצללה"ה זי"ע משאטץ ומבקשים מכל אנ"ש לבוא להשתתף בסעודה מצוה זו.

תורנות בתי מרקחת

יום ששי

תל־אביב: פרנקל, המלך ג'ורג' 28 טל' 223721; שלמה המלך, שלמה המלך 78 טל' 246461; יאני, יהודה הלוי 67 טל' 612474.

חולון: בריאות, קראוזה 46.

הרצליה הסביבה: כפר רבלין, רח' ויגנם 142 הרצליה פיתוח.

נתניה: הכגן, רח' ויצמן 13 טל' 22985.

בני־ברק: בני ברק, רבי עקיבא 110 בני־ברק.

רמת־גן: הכגן, רח' ביאליק 30 טל' 723674.

בת־ים: צורא, רח' בלפור 135.

פתח־תקוה: פישביין, חפץ חיים 6.

יום שבת

תל־אביב: גוטכן, אחד העם 91 טל' 28530; בני, דיזנגוף 174 טל' 222386.

חולון: נאות־שושנים, גאולים 44.

הרצליה הסביבה: כפר רבלין רח' ויגנם 142 הרצליה פיתוח.

באר־שבע: יונה שכון ב' רח' ביאליק 5.

נתניה: הנשיא רח' ויצמן 36 טל' 23639.

בני־ברק: גרמזה, ביאליק 50 רמת־גן.

רמת־גן: גרמזה, רח' ביאליק 50 טל' 723674.

בת־ים: בלפור, רח' בלפור 90.

פתח־תקוה: אשתא, ברון הירש 21.

במפלגה ובתנועה

המפד"ל הפועה"מ בת"א

בהיכל מנוף נוה שרת בשעה 11 שיעור במדרש — י.ש. שפירא. בביהכנ"ס עולי אפגניסטן נוה־צה"ל ב־4 שיעור תורה — הרב י. יהודי. בביהכנ"ס „היכל מנחם" פלורנטין 37 ב־3 שיעור תורה — הרב פנחס הכהן רבין.

בביהכנ"ס עולי אפגניסטן בכ.שלם א' ב־4 שיעור תורה — הוד יצחק רבי.

בביהכנ"ס „תפארת ישראל" רח' ה' בכפלים ב־4 שיעור תורה — ר' זכריה כהן.

בביהכנ"ס „זכרון קדושים" ביפו שיעור בפרשת השבוע לפני קבלת שבת — הרב אלעזר הגר.

בביהכנ"ס „שושנה" רח' יאיר שטרן 1, פלורנטין ב־6 שיעור יהודה — הרב פנחס הכהן רבין.

בבורודון „רבת ישראל" דם המכ־בים 19, שיעור בפרשת השבוע ב־2.30, שיעור בגמרא ב־3.30 — מר א. ארנברג.

סניף ל"ע בעומר

סניף ל"ע בעומר יתקיים ביום שני י"ח באייר. פרסים הרשמה בבית הפועל המזרחי — אחד העם 108. טל. 224175; 228642 בשעות 8—2 לפנה"צ ומשעה 5—7 בערב.

בסניף המפד"ל יפו

שיעורי תורה: בביהכנ"ב הפועה"מ בביה התנועה, רח' החלוץ 59 ב־7 בבוקר שיעור בגמרא —מנהם הכר. ב־10.30 שיעור ברמב"ם — כאיר אוריין. בכל יום רביעי ב־8 בערב שיעור בגמרא ע"י הרב ג. ראשה.

בביכנ"ב בשכון הפועה"מ בקרית אליהו בשבת ב־10 שיעור בגמרא — יצחק לבנון. אחה"צ שיעור ב־גמרא — ישראל פלקבן. בכל ימות השבוע לפני התפילת מנחה שיעור בגמרא בבסגרת ליכוד הדף היומי — הרב בהרב ליבר.

בביכנ"ס המרכזי בקרית־אליעזר ב־3.30 ברמב"ם בהדרכת — דוד אירבך. ביום ראשון ב־17.30 שי־עור ברמב"ם וביום המישי 17.30 שיעור עיוני בספרי נביאים בהדרכת דוד אורבך.

תנועת האשה הדתית לאומית תל־אביב

פיסת־שבת

הכשר שיקון:

בביה הה' אייפרמן הפלמ"ח 37. הברצה: כר מיכאלי.

קרית־שלום:

בביה הה' רובין, השח"ל 10, ה־ברצה: כר ברזילי.

הוגים

נוה הדסבמים:

יפגש ביום ג' ב־7.30, בבית הה' אפרתי רח' המלך ג'ורג' — 62. ה־מרצה: ד"ר ההבי, הנושא: „נסים ונגולות".

נוה נתנון:

יפגש ביום ג' בבית הה' קלך רח' צבי פרץ היות 21 ב־8.30 בערב ב־השתתפות ד"ר דישון הכשך שיעורי התנ"ך.

חוג הרבנית גורן:

יפגש ביום רביעי בבית הה' שרה ריד רח' שטריקר 44 ב־9 בערב. ב־השתתפות: הה' דבורה שהים, הנו־שא: „התנדבות ועזרה להלכידים טפוני־סיפוח".

פתח־תקוה

ביום ראשון בשעה 8 בערב באולם בבית הפועל המזרחי רח' שטמפר 41. בשיתוף עם כנהל ההסברה, הרצאה — „27 שנות עצמאות". הכרצה — מר אברהם בן־יהודה.

גני־יבנה

ביום ראשון, בשעה 7.30 בערב ב־סניף הפועל המזרחי יפתח בע"ה חוג להנ"ך. נותן השיעור — הרב הבקוקי — הרב משומר זוברי.

יום ספר בקרית־מוצקין

בבית הפועל המזרחי רח' דבוטינ־סקי פינת הירדן 2. בימים ראשון ושני משעה 9 עד שעה 1 בצהרים וכשעה 4 אחה"צ עד 7 בערב.

יום עיון למנהלות הריים

יתקיים בע"ה ביום רביעי י"ב אייר השל"ה (23.4.75) בבית התנועה בת"א רח' אבן גבירול 166 באולם השיבות קוכה ד' משעה 9.30 לפנ־היצ עד שעה 3 אחה"צ. בהשתתפות: הרבנית הנה סאו וגב' בלהה שפי.

חיפה

יום פרס:

ביום ראשון, שני, שלישי. בתקיים יום פרס לטובת מוסדות ילדים. ה־ציבור מתבקש לתרום בעין יפה.

תל־אביב

בית הכנסת הגדול ת"א

השבה, בבית הכנסת הגדול בתל־אביב, אלנבי 110, יעבור לפני ה־תיבה החזן כר א. בר־נוי. ערבית — 5.30: שחרית 8.00.

באגודת „אהבת־חסד"

השיעורים המתקיימים בבורודון „אהבת־חסד" רחוב נחכני 61 ב־6 בערב.

ביום שלישי: שיעור בתנ"ך „יחז־קאל" בחוג נשים — הרב שמבנן פרנקל.

ביום רביעי: שיעור ברמב"ם „שמונה פרקים" — ד"ר יהודה מר־ריאל.

בועד ההורים המרכזי

ביום ראשון בין 9—6 יתקיימו הב־חירות לועד ההורים המרכזי בת"א. על חברי הכועצה להופיע עם העודה זהות ברחוב שינקין 37.

האדמו"ר מסקולען שליט"א — השבת בהדרה

כ"ק מרן הרהגה"צ רבי אליעזר זוסיא פורטוגל שליט"א האדמו"ר מ־סקולען, שהגיע בשבת שעבר ב־לוית בנו מארה"ב לבקור בארה"ק, ישבה השבת פ' אחרי־קדושים, ה' אייר השל"ה בהדרה.

האדמו"ר שליט"א יתאכסן בביתו של הרה"ח ר' מנחם גנץ נ"י, ברח' הרצל 10.

תפילת קבלת שבת, עריכה השולחן בליל ש"ק בשעה 9 וסעודה שלישית בבית הכנסת הישן.

תפילת שחרית בשעה 8.30 וקידושא רבא וסעודה מלוה מלכה בשעה 9.30 בערב יערכו בבית הכנסת „אהבת ישראל" של כ"ק האדמו"ר מ־סקולען שליט"א ברח' בוסקובסקי.

רכוש גנוב נתגלה בת"א

רכוש גנוב בשווי עשרות אלפי לירות נתגלה לפנות בוקר בחדר ב־אכסניית דירות במרכז הל־אביב. החשוד בהחזקת הרכוש הגנוב נ־סה להמלט כדי השוטרים שהקיפו את הבנין. הוא טיפס בבורד ברזב הבית, אך משענה להבת כי שוט־רים ממתינים לו למטה, העדיף ל־הסגיר עצמו.

החשוד היא בן 25, תושב ת"א.

נרשמו לנשואין

לשכת הרבנות רחובות

ברוך בן נסים ישראל גבום (רוק) סיה—רחובות; חיה בת בר סהר (רוקה) צפת. רפאל בן שמעון ביסן (רוק) ירושלים—רחובות; הנה בת יהודה ספורי (רוקה) רחובות.

דוד בן אליעזר דרבש (רוק) רחובות; אדים בת הרש יעקובוביץ (רוקה) רחובות—מזכרת־בתיה.

שלום יוסף בן מרדכי דיקסטיין (רוק) אר"ס—רחובות; חוה בת להדביב דובש (רוקה) רחובות—בני־ברק.

[illegible]

לשכת הרבנות כפר־סבא

גולן יצחק בן אברהם (רוק) ברוקו—כ"ס פרץ ...

[illegible]

המועצה הדתית כרמיאל

[illegible]

המועצה הדתית קרית־אתא

[illegible]

לשכת הרבנות אשקלון

[illegible]

לשכת הרבנות יקנעם

[illegible]

לשכת הרבנות ישעי ע"י הרב משה בטאריל

[illegible]

תשעים שנות אמונה

(סוף מעמוד 4)

תורה חקלאית מן הקלוניות בארץ ישראל וכלל יהודי אירופה יתחילו להנהיג מנהג הזה לפיו בשבתות ובחגים אוכלים רק מפרי הארץ ומ־תוצרתה». לצערי לא הצלחתי לעניין בזה מספיק יהודים".

הלכה ושיקול מעשי

בשלב זה, ערכנו „קפיצת דרך" בשיחתנו עמו ושאלנו מה דעתו על מבצעי ההתנחלות הנוכחיים בשטחי יהודה ושומרון של צעירי „גוש אמו־נים" — שבחלקם הם בוגרי אותו הינוך „המזרחי" שהוא סייע לעצב ולשכלל, כלומר, תלמידיו ותלמידי תלמידיו לשעבר. „אני מכיר את גישה גוש „אמונים" הוא עונה נבו־צות „לדעתי, השאלה אם כותר או אסור לנו להחזיר את חלקי א"י עבדינו היא שאלה הילכתית אותה יש להפנות למורי הלכה, ואני אינ־ני פוסק הלכות. אשר לעניין של התנחלות פרטיזנית — זה כבר ענ־ין אחר. השאלה היא האם נוכל להגן על מקומות הישוב החדשים ב־שומרת. כאן כבר נכנס חישוב צבאי ולא חישוב דתי או לאומי. לדעתי — עלינו לתת לאנשי הצבא להחליט היכן רצוי להתיישב. אינני בעד פעולות נגד החלטות הממשלה. נכון, צעירים אלה הם תלמידים טובים של החינוך ברוח המזרחי — אבל אינני מחייב את מעשיהם שהם עו־שים בכוח".

גם ביתר השאלות הנוגעות לישוב הארץ — גישתו כעשית ומפוכחת. כך לכלל בשאלות היוב הצליה לא"י של „כל יהודי הגולה: „התנגדתי לרעיון שכל היהודים חייבים לע־לות לא"י לפני בוא המשיח. אני מתנגד לכך גם היום", הוא מסביר „ולא מסמפים דתיים או לאומיים — אלא בגלל היישוב הפרקטי. ספק אם א"י אפילו בגבולותיה שבהורית, תוכל להחזיק את כל עמנו בתנאים כלכליים טובים. יתר על כן, השיב מאד לקיומה של מדינת ישראל — שיהיו לה „קולוניות" יהודיות בער־לם. קיומה — כסייע להתקיימות. קיומן — כסייע להתקיימותה. זוהי פעולה הדדית של סיוע. נכון, דין תורה הוא שכל ישראל מחויב להת־יות בא"י. אדרבא, עמנו הוא העם היהודי שתורתו מחייבת אותו להיות בארצו. ועם זאת — אין זו מצווה, של יהרג ואל יעבור" והשוב שיהיו לנו קיבוצי יהודים גם בתפוצות. לא סתם נאמר, שצדקה עשה עמנו ה־קב"ה שפיזר אוכתנו בין האומות".

הקמת אינטליגנציה דתית

על החינוך הדתי בימינו מציר ד"ר פצ'ון: „חשוב שלא ישכחו את המטרה העיקרית: הקמת אינטליג־נציה דתית, הקמת דור של מדענים ואנשי מקצוע בכל התחום והחום של החיים המודרניים שיהיו שומרי ה־רה ומצוות".

על המפלגות הדתיות: „הגיע הזמן שילמדו שאין ביניהן ניגוד קיצוני ויתאחדו המזרחי והאגודה".

נאציזם ערבי

על המצב הפוליטי והבטחתי של המדינה: „לפי הכרתי אש"ף היא תנועה צבאית ופוליטית הנרשה לג־סכציה לפשעים נגד האנושות להשגת מטרות לאומיות. זוהי בעצם הא־דיאולוגיה הנאצית. ממילא אסור לנו להכיר בה או לכרות ברית עם כל מדינה הכורכה בה. אם ההורה „יה־דה ושומרון פרושה החזרתם לאש"ף — הרי חובה עלינו לא להחזירם שכן בכך רק נקרב את הנאצים הערביים הללו אל גבולותינו. אינני מאלה השוללים מערביי א"י זכות למדינה משלהם. אדרבא. אך רק בתנאי שאינם נוהגים כפושעים נגד האנושות. אם הערבים היושבים ב־א"י מכירים באש"ף כנציגיהם הרש־מיים — הרי בכך נשללת מהם זכו־תם להקים מדינה עצמאית".

כאמור, ד"ר יצחק־רפאל עצ־ון אינו מסתפק בשמירת דעותיו ב־ענייני מדיניות ההוק והפנים הללו — לעצמו. האיש הנכרך הזה, ה־צעיר בין ההכשים, עסוק כרגע ב־כתיבת מאמר פובליציסטי בנושא הכרת אש"ף באו"ם. ובחיוך דק הוא מסיים את שיחתנו באומרו: „אני כותב בסגנון חריף ומביע דעות שלא כל כך מקובלות על ה־ציבור בארץ. לדעתי — האנשים במדינה מסרבים לראות את המש־מעות האמיתית של כמה מפעולות הממשלה האחרונות. החזרת שטחים שיפלו בידי אש"ף — תקרב את סכנה השמדתנו. מבש כך. ולאחר אתנחתה של רגע: „נקווה שהחב־רים לא יהיו חריפים עד כדי כך שלא אמצא עתון שיסכים לפרסמם".

מדינת ישראל
לשכת ההוצאה לפועל

מודעה בדבר מכירת מקרקעין

תיק כס' 4616/71

מוצעים בזה למכירה המקרקעין המתוארים להלן לסילוק חוב בסך 13,500.— ל"י המגיע מהחייבים סטפן ברט הדידסון מרים לזכות בנק אפותיקאי כללי בע"מ המיוצג ע"י עו"ד זאב ברוכשטיין ושו' נחלת בנימין 75 ת"א.

על המעונין בקניית המקרקעין ל־הגיש ללשכה זו הצעה בכתב תוך 30 יום מפרסום הודעה זו. ההצעה תפרט את שמו, מענו ומספר הזהות של המציע, ואת הסכום המוצע, ויי־צורף להצעה ערבון בסכום שלא יפחת מ־10% אחוז מהמחיר המוצע.

פירוט המקרקעין:

המקום: בת ים רחוב ירושלים 59 מספר הרישום: גוש 7150 — 1 ½

השטח: 12,95 חלקים ברכוש המשו־תף: 7/753: מספר הרישום: גוש 7150 — 2 ½ השטח: 75.57 חלקים ברכוש המשותף: 38/753.

תאור המקרקעין, כוצב שימם ושימוש בהם:

זהו בניין בן 4 קומות עם כרתף על קרקעי 2 יחידות משנה הנ"ל הוו באופן מקורי 2 אולמות בקומת הכרתף הנ"ל. בכרוצת הזמן הפכו את 2 היחידות הנ"ל ליהידות כגר־רים כדלקמן: בחלקת משנה כס' 1 הנ"ל סודרו משבה ונוחיות. בנוסף דירה אחת בת 2 חדרים בשטח של 15.8 + 20.6 מכ"ר. בדירה הזאת גרה משפחת דרדיאן עמוס ושבתה. המשלכת עד היום. הוה שכר דירה הדשי של 33.— ל"י אחרי תשלום של 11,000.— ל"י דמי מפתח ש־שילמו לבעלים הנ"ל (לפני כ־6 שנים, הכל לפי דברי הדיירים ה־נ"ל).

דירה שניה בת 1 חדר בגודל של 20.50 מכ"ר עם סידור פרטיזני של פינת בישול ונוחיות כתחת למדר־גות העולות. בדירה זו גרה דינה כהן והיא אינגה משלמת כלל שכר די־רה. גם גב' כהן טוענת לרכישת הדירה עם תשלום דמי מפתח.

2 הדירות הן פשוטות. בבניין נעזבתה ללא רשיון מטעם העירייה.

הכקרקעין נשומו בסך 110.000.— ל"י במצב פנוי, 35,000.— ל"י ב־מצב הפוס.

13.4.75

מנהל המכירות

המוציא לפועל, תל אביב־יפו

היום

יום ששי, ז' אייר תשל"ה (18.4.75)

פ' אחרי־מות־קדושים

כ"ב בעומר

הפרק: תהלים ה—ו; המשנה: נגעים ז, ג—ד; הדף: נדה ז; הד' הלכה: או"ח תקכו, יב—יד.

בשבת

כ"ג בעומר

הפרק: תהלים ז—ח; המשנה: נגעים—ח, ה—א; הדף: נדה ח; ההלכה: תקכז, טו—יג.

שידורי ישראל

חדשות בעברית — בגלים א', ב', צ' — כל שעה

09.55	(א) חדשות באנגלית
10.55	(א) חדשות בצרפתית
17.55	(א) חדשות באנגלית
18.50	(א) חדשות בצרפתית

שידורי תכניות לעולים (ב) עברית — 19.00; יידיש — 19.30; לאדינו — 20.00; מוגרבית — 20.15; רומנית 20.30; רוסית — 20.45

רשת א'

[illegible]

רשת ב'

06.00 „זה כובו אהליך יעקב". 08.15 „בוקר טוב". 08.55 „הארץ הזאת". 09.05 „בוקר טוב" — הכשך. 10.05 „כאן בבית". 11.40 לאן הדרך. 12.05 „בביבה יקרה". 12.30 שירים ברלוג. 13.05 „בחוד הרוח". 14.10 „צר ארבעי".

גלי צה"ל

[illegible]

טלוויזיה בללית

תכנית ילדים: 15.00 בלחיים ומבפר־נות. 15.25 מיום יבואו מבה — לקראת אחרי־מות קדושים.

במוצש"ק

רשת א'

19.05 יומן השבת. 19.50 פרקי היום בתנ"ך: ... 21.05 ... 22.05 ... 23.05 ... 00.10 ...

רשת ב'

21.05 „מיטב הבירים". 21.45 „סוכמאר כמבריצי". 22.05 „בזגלגל". 23.05 „רדיר סף".

גלי צה"ל

[illegible]

טלוויזיה בללית

20.00 „חדשות התחתבית". 20.30 מבט להדבשות. 21.00 מבט ספורט. 21.45 „ה' אהיות בבורס". 22.55 מבטנו של יום ה' הרשה.

משלחת מצרפת אורחת עירית חיפה

משלחה הפדרציה של ההסתדרוית היהודיות בצרפת שהיתה אתמול אור־רחה העיר חיפה.

המשלחת היא בת 55 איש, כולם דוברי אידיש בגיל ממוצע 60. היא הוזמנה ע"י מפעל מלוה העצמאית והתקבלה בשעות הבוקר ע"י ראש העירייה, הד"ר יוסף אלמוגי.

לצה"ל דרושים

באזור הצפון: סדרי־ינד

לייצור חותמות גומי

בדבר פרטים נא לפנות לד. צ. 2310

לצה"ל דרושים

באזור ת"א:

א. טכנאי/הנדסאי קרור

ב. מחסנאים טכניים

בדבר פרטים נא לפנות לד. צ. 1190

כתיבה במכונה

תלמיד היטב ב־12 שעות

בבית הספר למסחר

רימון

ת"א, דיזנגוף 85, טל' 281985

שיטה עיוורת • פיקוח ממשלתי

בתי קולנוע

ירושלים

שעת ההצגה
בימי חול — 900—700—400

הבירה
רצח באוריינט אקספרס

אורנע
שבוע 2
המשטרה משתוללת

אדנון
קזבלנקה

אוריון
שבוע 5
המגדל הלוהט

תל־אביב

אסתר
שבוע 7
החרדל מגרה לי..את האף

גורדון
שבוע 3
תום ג'ונס

פאר
שבוע 3
שדים של קרת

סינרמה
שבוע 2
אשתי על הכוונת

חן
שבוע 2
זהו בדור?

דרייב אין
7.00 שלושה גבורי טרויה
9.30 בילי ג'יק

חיפה

ארמון
קליבר

חן
שבוע 6
האיש בעל אקדח הזהב

רון
המהמרים

אורלי
שבוע 2
גמל תעופה 75

אודה
שבוע 5
המגדל הלוהט

אמפי
הדיילת מקופנהגן

תאטרון ישראל

מוצ"ש 19.4.75

הבימה:
חטיפת האפיפיור: באו־לם הגדול
מכה אדוד: באולם הקטן

הבימרתף:
של קלוה רשת: 10.30

הקאמרי:
קומדיה של טעויות ב־8.30

מזמור של: צוותא ב־8.00

תיאטרון עירוני חיפה:
ריאל שקספיר קומפני

האופרה הישראלית

מייסדה ומנהלת: א. דה־פיליפ

תל־אביב
9.4 ● 16.4 ● 23.4 ● 26.4
סיפורי הופמן
מאת אופנבאך

27.4 ● 22.4 ● 15.4
הרוזנת מריצה
אופרטה מאת קלמן

תל־אביב: ● 19.4
כרמן ● ביזה

חיפה: 21.4 ● ירושלים: 17.4
לה בוהם ● פוציני

תל־אביב: 13.4 דוניצטי
לוציה די לאמרמור

תל־אביב: 28.4
דון פסקואלה ● דוניצטי

הצפה
עתון יומי
HATZOFE
DAILY

המו"ל: הצופה. פ"מ. העורך: ש. דקה־יחיא. מערכת ומנהלה: תל־אביב, רח' ... 66 טל. 35421. ת"ד: 2045. חשבון בבנק הדואר 41144 ✱ סניף ירושלים: רח' בן־יהודה 3, ת"ד 1148 טל. 234916, 35605 528344 בערב טל. ✱ סניף חיפה רח' ... טל. 663628 ראש השעה בש"ס ת"א, רח' המסגר 36 טל. 31554

●

אין מערכת ומנהלה אחראית לתוכן המודעות המתפרסמות

* ברוך אתה ד' אל־הינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו להדליק נר של שבת (של יום טוב)

א־להינו וא־להי אבותינו עשיתי כמו שבצטויתי, הדלקתי נר שבת לכבוד שבת המלכה.

יהי רצון מלפניך אבינו שבשמים שתאיר עינינו ועיני צאצאינו וצאצאי צאצאינו בתורתך ודבק לבנו במצותיך שנזכה כי אור הדש על ציון תאיר ונזכה כולנו במהרה לאורו. מתוך בריאות שלמה שלום, פרנסה טובה, חדוה ונחת; אמן. כן יהי רצון. ברוך אתה שומע תפלה.

(*) בחג יש להוסיף את ברכת שהחיינו

אל־קי אברהם - תפילת נשים
(עם צאת השבת)

אל־קי אברהם יצחק ויעקב שמור את עמך ישראל אשר אהבת, מכל צרה, מכל תקלה ומכל פורענויות כי פנה יום השבת יום חמדתנו, יום השבת האהוב על לבינו, שלח לנו את ימי החול הבאים עלינו לבריאות, לחן ולחסד, לפרנסה טובה, למזל ולברכה, לתורה ולמעשים טובים, לאושר, יושר וכבוד, ליראת שמים ויראת חטא, תן לנו שבוע של שלום ישועות ורחמות לנו וכל ישראל אמן ואמן.

מחזור הטבלה לירה וחצי ● 2 הטבלות ביחד — שתי לירות וחצי

הכנסה מטבלות אלו תהיה קודש לקרן הבראה ... בני־בק 48, תל־אביב, טל. 442657. גודל של כל טבלה הוא 11/16 ס"מ

✱ רצוי לתחמין לפחות 5 טבלות ✱

هكذا من الأصل

בלחץ הנהלת העירייה בת"א

מספר בתי הקולנוע הסכימו לא להקרין בליל־שבת

מאת סופרנו בתל־אביב

ראש עיריית תל־אביב, מר ש. להט ממשיך אתמול במגעיו עם בעלי בתי הקולנוע בעיר, למנוע מהם הקרנת סרטים בלילה שבת. אמש נמסר כי אמנם כמה מבתי הקולנוע הסכימו שלא להקרין הערב סרטים.

בין בתי הקולנוע שהביעו נכונות לכך: קולנוע „גת" וקולנוע „אורלי". בעלי קולנוע „מקסים" מסרו כי מסיבות טכניות לא יכלו לבטל את הסרטים שנועדו להערב אך „יפסיקו להקרין סרטים החל מליל השבת הבא". לעומת זאת מתעקש בעל קולנוע „אלנבי" מלהיענות בהיוב לפניית ראש העיר והוא הבהיר כי „ימשיך להקרין".

אתמול שוב נפגש מר להט עם יו"ר התאחדות בעלי בתי הקולנוע בעיר, מר מ. גולדמן, והבהיר לו כי יעשה את הכל למנוע הקרנות סרטים בבתי קולנוע הגורמים חילול שבת בפרהסיה ופוגעים בציבור הדתי. צויין כי עיקר הבעיה היא עם בעל קולנוע „אלנבי" שהלה טענה מחרה כאילו על ידי הקרנת הסרטים הוא „מבקש לעודד את העירייה כי באבקה להקרנת הסרטים בלילה השבת"...

ראש העיר, דיווח אמש לסו"ד ת. מ. בסוק, סגן ראש העיר, על מאמציו למנוע את הקרנת הסרטים. מחוגי העירייה הובעה הערכה לפעילותו זו של ראש העיר.

צויין עוד כי ראש העיר בשיחה עם בעלי בתי הקולנוע אמר כי לא יסכים שלשם הפקת רווחים והשברנות מסחריים, תתחולל בתל־אביב מלחמת אחים.

את המגעים משך יום אתמול קיים עם בעלי בתי הקולנוע מר ישראל גרינסקי, עוזר ראש העיר ובעניים אלה, נכסר, ימשכו גם היום.

הפגנת נשים נגד מדיניות הלחצים

כ־50 נשות „המעגל הראשון" הפגינו אתמול ליד שגרירות ארה"ב במחאה על מה שהן מגדירות כ„מדיניות הלחצים של ארה"ב על ישראל".

בראש המפגינות עמדה העתונאית אורה שם־אור ולצידה ניצבו, בין השאר, סא"ל (מיל.) שרה הלוי, הקרימינולוגית יהיל וינשטוק, הציירת בשן צמיר ושרה שפירא מועד ה"אויים הארכבי".

בכרזות שנשאו המפגינות נאמר בין היתר: „העולם לא עשה מאומה להצלת היהודים מהאבדון הנאצי, פורד דוחף אותנו לאבדון בעזרת סאדאת הפרו־נאצי, הסיכוי הסוב ביותר לקיומנו הוא צה"ל השומר על הגבולות הנוכחיים".

המפגינות מסרו לנציג השגרירות חומר הסברה בעניין הפגנתן.

המהנדס פראואנקנכט מגיע לישראל

המהנדס השווייצרי אלפרד פראואנקנכט, שריצה 4 שנות מאסר בשווייץ על מסירת סודות המיראז' לישראל, יגיע ארצה ב־29 לחודש זה.

במברק שהגיע אתמול למר זאב סלומון, שיזם את מבצע אירוחו של פראואנקנכט בארץ, הודיע לו המהנדס השווייצרי כי הוא יגיע לחיפה יחד עם רעייתו והם ישהו בישראל 3 שבועות.

עתה הגיע סכום התרומות ששלחו אזרחי ישראל לצורך אירוחו על פראואנקנכט בארץ ליותר מ־8 אלפים לירות.

ראש עיריית חיפה, הי"כ יוסף אלמוגי, הודיע כי יקבל את פראואנקנכט בלשכתו כשיגיע לחיפה. מאז פרסום הידיעה על מבצע אירוחו של המהנדס השווייצרי הגיע למר סלומון עשרות מכתבים מתושבי ישראל ומארגונים שונים, המזמינים לארח אותו כשיבוא לישראל. נודע כי פראואנקנכט יפגוש בארץ כמה מהאנשים שכתבו לו מכתבים בעת ששהה בבית הכלא.

כזכור הודיע בזמנו באמצעות העתונות בארץ כי הוא מעוניין לקבל מכתבים מתושבי ישראל. רבים נענו לפניה והתכתבו עימו במשך תקופת שהותו בכלא.

קשיים בביצוע תכניות חדשות לקידוחי נפט

מאת סופרנו הכלכלי

הפסקה קידוחי הנפט לפני כמה שנים יצרה בעיות עם התחלת הביצוע של תכניות קידוח חדשות. הבעיות הן מחסור בציוד קידוח וכח אדם וכתוצאה מכך, יש השש שאי אפשר יהיה לבצע את התכנית של בין 10—10 קידוחים בשנה זו. זאת אמר אתמול, מר י. ליאור, הממונה על חיפושי נפט בדיון על מדיניות החיפושי נפט בישראל שנערך מטעם מכון הנפט.

מר ליאור אמר, כי בעקבות המלצות של ועדת גיאולוגים בשנת 1973, שלפיהן קיימים סיכויים סבירים למציאת נפט בארץ, הוחלט לחדש את הקידוחים, והקצבה תכנית חיפושים לחמש שנים. הוועדה המליצה על הקצבת 110 מיליון ל"י לתקופה זו לחיפושים, אולם בינתיים נשתנו התנאים וכבר לשנה הראשונה ניתנו מאה מיליון ל"י. ההשקעות הן בכספים ממשלתיים אך מר ליאור הדגיש, כי יעודדו השקעות של גורמים זרים ואם תבוא חברה רצינית בשטח הנפט, היא תקבל עדיפות לביצוע עבודות. בהקשר לכך ציין כי אין ספק, שבהשפעה החרם הערבי הורחקו מאתנו חברות זרות.

בדבריו, עמד עוד מר ליאור, על כך שמאז הצמצום בחיפושי הנפט לא נרכש ציוד קידוחים חדש ולא דאגו שהציוד הקיים יהיה במצב תקין. כמו"כ נפלט כח אדם רב ועתה צריך להכשיר עובדים חדשים. השנה ציוד חדש כרוכה בקשיים, הוסיף במסרו, כי כיום עובדות 3 מכונות קידוח ותוך חדשיים תופעל מכונה נוספת.

הוא הביע תקוותו, כי עד סוף השנה, יוחלט היכן לקדוח בים ר היקף ההשקעות.

יש בארץ סימנים רבים, כי נפט נוצר בכמויות גדולות — קבע הגיאולוג ד"ר א. רוזנברג. הוא ציין, שבבחינה סטטיסטית השגנו עתה אותה הישגים במציאת נפט כמו בארה"ב ועל כל 38 קידוחים נתגלה שדה נפט אחד. לפי הקריטריונים של ארה"ב יש לנו 4 שדות נפט נפרדים והם נתגלו בביצוע 151 קידוחים.

ראש מינהל מחלק, מר ש. גלבוע, גילה, כי ב־1977 תופעל בארץ מיכלית ענק בת 128 אלף טונות של התזמנה. עתה עומדים בפני בעיה אם לבטל הזמנה זו בשל השפל שיש בהובלת הנפט בעולם, או שיש להכין אלטרנטיבה להובלת נפט במקרה של אובדן שדות הנפט של אבו־רודיס, המספקים למעלה ממחצית התצרוכה של ישראל בדלק.

הנוסים קיימים גם לגבי מקורות אספקה של דלק לישראל ויש דעה שיש לגוון מקורות אלה ולא לסמוך על המקורות שמהם מקבלים ביום דלקת, מהרו לאבו־רודס, מחשש שהם עלולים להיפסק באחד הימים.

מר גבעולי אמר, כי בניגוד לצרכנים אחרים בכשק אין ירידה משמעותית בצריכת דלק בתעשייה. מנכ"ל „דלק", מר ע. רסין, אמר, כי צריכה הדלק בשנתיים האחרונות היא יציבה ופירושו של דבר הסכון בצריכה, כי בשנים הקודמות היתה עליה בתצריכה בכל שנה.

הוא מסר על החלטה שנתקבלה אתמול במכון הנפט, שלפיה יוסבו ביה"ס לנפט לאוניברסיטת ת"א.

בתי העסק יושבתו ביום הגשת הצעת חוק מס־ערך מוסף לכנסת

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

השבתה כללית של בתי העסק בארץ צפויה ביום הגשת הצעת החוק מס ערך מוסף על שולחן הכנסת.

נציגי התאחדות הסוחרים בערים הגדולות היה מ. פרלוק, א. בירנבוים, א. בר ו. נהרי הודיעו אתמול במסיבת עתונאים בירושלים כי הסוחרים בארץ לא ישתפו פעולה עם שלטונות מס ערך מוסף. הם לא יענו לדרישה להנהיג הנהלת חשבונות בהתאם לחוק המוצע. השביתה תקיף כארבעים אלף בתי עסק.

לדעת נציגי התאחדות הסוחרים אין לראות בהנהלת חשבונות את הכנתה לתשלום מס אמת. העלכות המס הגדולות שנתפסו היו אצל בעלי עסקים שניהלו חשבונות.

בתשובה לשאלה דחו את הנימוק כאילו הנהגת מס ערך מוסף דרושה לשם השתלבות ישראל בשוק המשותף. יוקר ותורכיה אינן מנהיגות מס ערך מוסף למרות הסכמיהן עם „השוק".

נציגי הסוחרים הזהירו מפני התייקרות כללית, בשיעור גבוה כתוצאה מהפעלת מס ערך מוסף.

נהרגו בתאונות

אישה בת 28 ונהג מונית בן 64 נהרגו בשתי תאונות־דרכים שאירעו במרחב חיפה.

ההרוגה היא אסתר בן־דוד. היא נסעה על קטנוע יחד עם בעלה דוד, בן 30, ובנה יצחק בן 4. בכביש הפוליגון לעלית ההתהפך הקטנוע וכתוצאה מכך נהרגה האשה ואילו הבעל והבן נפצעו והועברו לטיפול בבית חולים רמב"ם בחיפה.

בתאונה אחרת, שאירעה סמוך לשעה 2 אחר הצהרים, נהרג נהג המונית חיים בירנבוים, בן 64. המונית שבה נהג פגעה במשאית שחנתה בצד כביש ... וכתוצאה מכך נהרס הרכב והנהג נהרג.

שני ילדים נהרגו ושלושה פגעו ביום בתאונות דרכים שאירעו ברצועת עזה ביום העצמאות.

התאונה אחת אירעה ליד בית־החולים „נאצר" בעזה, שם פגעה משאית צבאית בילד בן 7, מבית להיה, כאשר חצה בריצה את הכביש הראשי של העיר. הילד הובא במצב אנוש לבית החולים הסמוך ושם מת מפצעיו.

ילד אחר, בן 12, ממחנה הפליטים אל ברג', נהרג גם הוא מפגיעת משאית צבאית, כאשר חצה את הכביש הראשי של הרצועה בריצה.

בתאונה אחרת התנגשה משאית צבאית בערב יום העצמאות במשאית ערבית ... עזה, כאשר תאוצה ... שות הרלוגית הבקשית ... נפצעו קשה ... אזרחים ישראלים ... שלוחה העובר לבית ... שבע.

במשאית הצבאית פרצה אש וכבאי עזה הגיעו למקום וכיבו אותה.

„קידוש" בבית־הכנסת בשיכון הפוהמ"ז ברמת גן לבן השכונה חתן התנ"ך העולמי לנוער

מאת סופרנו בגוש דן

הידיעה על הכתרתו של אפרים קורנגוט מרמת־גן כחתן התנ"ך העולמי לנוער, עוררה שמחה רבה בין תושבי שיכון הפועל־המזרחי ברמת־גן בו נולד, התחנך וגדל הנער אפרים קורנגוט. אנשי השכונה יחוגו את האירוע בקידושא רבא בבית הכנסת המרכזי של השיכון.

אפרים קורנגוט, הוא בנם של מרים קורנגוט מרחוב השר משה. הנער מוכר לכל תושבי השכונה כמתמיד ובעל נימוסים. נתייתם מאביו בהיותו בן שנה. למד בבית הספר הממלכתי־דתי הראיה בו היה תלמיד מצטיין. הניך בני עקיבא במקום ולומד בישיבת נתיב מאיר ירושלים. אמו מתפרנסת מעבודה מכולת ויש לו עוד אחות.

ברכות לנשיא המדינה ליום ה־27 מאות

ברכות נוספו ...ליום העצמאות נתקבלו ע"י נשיא המדינה, פרופ' אפרים קציר: מאת ... קבן: נשיא ..., נשיא איי־לנד, נשיא אף־אדיר, נשיא ברזיל, נשיא גואטמלה, נשיא ..., נשיא אל סאלוואדור, נשיא ..., נשיא פראגוויי ונשיא קולומביה.

ברכת הלל בשם ובמלכות נאמרה בליל יום העצמאות בישיבת מרכז הרב

מאת סופרנו

בישיבת מרכז הרב בירושלים אמרו בליל יום העצמאות הלל בברכה, לפי הוראתו המיוחדת של ראש הישיבה הרב ר' צבי יהודה הכהן קוק, אשר סמך ידיו על פסק ההלכה שהוצא בעניין זה ע"י הרב הראשי לישראל הגר"ש גורן.

בתפילה החגיגית שנערכה בהיכל הישיבה השתתפו אלפי איש אשר עמדו גם מסביב לבניין. בתום התפילה נערכה סעודת מצווה בה השמיעו דברים הרב הראשי לישראל הגר"ש גורן, אשר עמד בדבריו על האתגרים העומדים בפני מדינת־ישראל כמגשימה חזון נביאי ישראל וראש הישיבה הרב צבי יהודה הכהן קוק אשר ייחד דבריו לשלבי הגאולה של עם ישראל.

בתום הסעודה התייצבו אלפי החוגגים, בני התורה, בשירה וריקודים בחוצות ירושלים אשר נמשכו עד לפנות בוקר. הרב ר' צבי יהודה הכהן קוק שוחח עם מקורביו הביע מורת רוח נגד אלה המתנגדים לאמירת הלל בליל יום העצמאות ואמר, כי הם ראויים לנזיפה.

אישים ומוסדות

— נשיא המדינה, פרופ' אפרים קציר, קיבל את משתתפי חתרות התנ"ך העולמית לנוער ובירך את הזוכים בתארים.

— יושב־ראש חבר הנאמנים של אוניברסיטת בר־אילן מר פיליפ סטולמן יצא לדטרויט. בארצות הברית, לאחר ביקור בן שבוע ימים בענייני האוניברסיטה.

— שר התחבורה מר גד יעקובי יצא אתמול בבוקר בשליחות המגבית לשר"ב.

— משה בייר חאר לכהן כמנהל השווק הבכירות של „הלנה רובינשטיין", לאחר שהשלים את תפקיד של פיתוח שווקים חדשים באזור האיים הקריביים מטעם הנהלה הבינלאומית של החברה בניו־יורק.

— הפסנתרן ארתור רובינשטיין בן 89 יצא אתמול בבוקר מהארץ, לאחר הופעתו הפרידה בקונצרט שידור בטלוויזיה בליל יום העצמאות.

— השר ההולנדי לפיתוח ושיתוף פעולה, מר יאן פרונק, סיים אתמול בבוקר את ביקורו בארץ כאורח ממשלת ישראל.

גשמים גרמו שיבושים

גשמים קלים המשיכו לרדת אתמול בבוקר באיזור אשדוד ואשקלון וגרמו לקיבוסים בתנועת כלי הרכב בכבישי האיזור.

גם ברצועת עזה ירדו אתמול בבוקר גשמים קלים.

הנוער בני־עקיבא / ההסתדרות העולמית
חטיבת סטודנטים עולים

השבת פרשת אחרי־מות־קדושים, ח' אייר תשל"ה (19.4.75) תתקיים אי"ה ברמות־שפירא בהרי ירושלים —

שבת עיון לימוד וחברה

נארח את: החי' חנן פורת — כפר עציון
החי' צבי ירון — בעמ"ח „משנתו של הרב קוק"

נושאי הדיון: 1) ארץ ישראל במשנתו של הרב קוק זצ"ל
2) ארץ ישראל במשנתו של הרב מלובביץ' שליט"א
3) „התאולה" — מתוך כתבי הגאון מוילנה זצ"ל

דיון: ארץ ישראל — מבט הילכתי — מול מציאות
חנן פורת — צבי ירון

פרטים: אצל הרכזים באוניברסיטאות.

הוועדה לשנת האר"י שליד משרד הדתות

חודש רבי יהודה הלוי

חודש שיעורים והרצאות על

רבי יהודה הלוי

באהל שם

בחודש אייר הזה משבת אחרי־מות יתקיים באהל שם בתל־אביב בשיתוף פעולה עם המח' לתרבות תורנית שליד עיריית תל־אביב, חודש שיעורים והרצאות במשנתו של רבי יהודה הלוי שבה ישתתפו המרצים:

ד"ר ש. ז. כהנא
ד"ר יוחנן פולמן
הסופר מאיר אוריין
ד"ר משה גולדשטיין

התכנית תיפתח מחר במבת אחרי־מות בשעה 5.00 באהל שם ביה"ח בלפור בהרצאתו של ד"ר ש. ז. כהנא יו"ר הוועדה לשנת האר"י, בהרצאה על משנתו וחייו של רבי יהודה הלוי.

לד"ר **הלנה כגן**

ראש מחלקת הילדים בבית החולים „בקור חולים"

שאי ברכה

בקבלך

פרס ישראל

לשנת תשל"ה

בית החולים הכללי „בקור חולים"
ירושלים
ההנהלה, הסגל הרפואי והמנהלי

בנק המזרחי המאוחד בע"מ

מחר יהודה	מחר פדיון
110.3	107.6

קרן נאמנות צבירה **סלע**

המנהל: חברת השקעות של בנק המזרחי המאוחד בע"מ

אוניברסיטת בר אילן

הצבור מוזמן

לטכס חלוקת מלגה
של קרן צפורה וירחמיאל וולפסון

שיתקיים אי"ה ביום שלישי, י"א באייר תשל"ה (22.4.75) בשעה 16.00 באולם הסנאט שבבנין המנהלה בקרית אוניברסיטת בר אילן.

למד אנגלית בהתכתבות

● דקדוק ● מלים חדשות
● סיפורים ● הבנת טקסט
● חיבורים ● מכתבים מסחריים

בעריכת ליאון מינצברג
הנחות לחיילים ולתלמידים
פרטים ללא התחייבות —
ליאון מינצברג, ת. ד. 39252, תל־אביב

ב"ה

איגוד המושבים של הפועל המזרחי
— הועידה השמינית —

הפתיחה:

ביום ראשון, ט' אייר תשל"ה (20.4.75) בשעה 7.30 בערב באולם מוסד הרב קוק ירושלים.

בתכנית

1. ההלוכה דגלים ע"י חברי „בני עקיבא" מהמושבים.
2. מזמורי תהלים קכ"ב, קכ"ו.
3. מקהלת בית־ספר אזורי אבן־שמואל.
4. הי"כ אליעזר אבטבי: פתיחה.
5. ברכות
6. החי' אריה יודנפריינד: סקירה.
7. בחירת נשיאות הועידה.

ביום שני, י' אייר תשל"ה (21.4.75), רמות שפירא מושב בית־גמליאל.

ישיבה שניה

דיון בנושאי משק, כלכלה וחברה

1. החי' אריה יודנפריינד: מילואים לדו"ח.
2. החי' יוסף גואטה: ארגון מושבי הפועל־המזרחי.
3. החי' יוסף צורת. קרן מושבי הפועל־המזרחי, מבטח.

ישיבה שלישית

1. המשך ויכוח ותשובות.
2. החי' רפאל בן־נתן: ברכת תנועה"פ של הפועל המזרחי.
3. שר הסעד החי' מיכאל חזני: מדיניות, בטחון והתנחלות.

ישיבה רביעית

ערב יבחן להלל' בהוקמות ישראל הי"ד.
הרב משה צבי נריה: דברים לזכרם.

1. דיון בבעיות החקלאות וההתישבות, בהשתתפות:
מר ראובן אלינר, מנכ"ל משרד החקלאות.
מר יחיאל אדמוני, מנכ"ל המחלקה להתישבות.
מר שלמה אבני, כמנכ"ל משרד השכון.
2. ויכוח וסיכום.

ביום שלישי, י"א אייר תשל"ה (22.4.75).

ישיבה חמישית

נושאי דת, תרבות, חנוך ונוער

1. החי' דוד פריינד: חנוך ונוער.
2. החי' חיים ניצן: דת ותרבות.
3. ויכוח והשובות.

ישיבה שישית

1. בחירת מוסדות.
2. החלטות.
3. נעילת הועידה.

בירים, שלשוים בה לא קיבלו הזמנה לועידה מוזמנים בזה להשתתף. הפרים וידידי ההתישבות הדתית מוזמנים בזה להשתתף בפתיחת הועידה ובדיונים.

תנועת האשה הדתית לאומית

כנס מזכירות

יתקיים בע"ה ביום שלישי י"א אייר (22.4.75) בבית התנועה בת"א רח' אבן גבירול 166 באולם הישיבות בקומה א'.

הכנס יתחיל משעה 10 בבוקר ויגעל בשעה 3 אחה"צ.

סדר היום בהזמנות

המזכירות מתבקשות לדייק.

דרוש־ה
מזכיר או מזכירה דתי/ת

לשעות העבודה 10.00—12.00

היודע־ת גם הדפסה במכונת כתיבה

על המעוניינים לפנות בכתב לתל־אביב, ת.ד. 40025

מחלקת

התרבות וההסברה

המפלגה הדתית לאומית • הסתדרות הפועל המזרחי בישראל

יום ראשון, ט' אייר תשל"ה (20.4.75)

תל־אביב — בחוג הרמב"ם, ברח' יהושע בן נון 48 ימסיר מר צבי ירום ב„הלכות דעית להרמב"ם". בשעה 7.00 בערב.

רמת־גן — במועדון בר־אילן יתקיים חוג להנ"ך בהדרכתו של מר א. רצבן. בשעה 6.30 בערב.

יום שלישי, י"א אייר תשל"ה (22.4.75)

רמת־גן — במועדון ותיקי התנועה יתקיים החוג לתלמוד בשעה 11.00 בבוקר, בהדרכתו של הרב הגאון מ. י. אוספיזאי שליט"א — רב העיר.

רמת־גן — במועדון בר־אילן יתקיים חוג הרמב"ם בהדרכתו של ד"ר ב. ד. סרבר, בשעה 6.30 בערב.

עירית רחובות
מכרז מס' 3/75

עירית רחובות מכריזה בזה על קבלת הצעות מקבלנים לבצוע עבודות תיעול:

1. קו מאסף רח' אחד העם, רח' יעקב ורח' הרצל עד גן המיסדים באורך כ־650 מ. א.
2. קו מאסף בין רח' הרצל ובית ההרבות ברח' הבנים באורך כ־150 מ. א.
3. קו מאסף ברח' גאפו גורדון ובעמים בין בית התרבות ע"י רח' הבנים ורח' בנחה הגלה באורך כ־560 מ. א.

את ההצעות בשני העתקים יחד עם הכמויות, במעטפות סגורות עם ציון ההצעה יש לשלוח בדואר רשום או למסור לידי מזכיר העיר עד תאריך 24.4.75, בשעה 12.00 בצהריים.

את התכניות והפרטים הטכניים במעטפות ההצעה אפשר לקבל במחלקה המכנית הדר מס' 46, בכל יום בשעות העבודה הרגילות. תמורת הסלוב של —.50 ל"י לכל טפק.

על הקבלנים לצרף להצעותיהם במעטפה נפרדת ערבות בנקאית או אחרת שתאושר ע"י גזבר העירייה בסך של 5% מערך ההצעה, אחרת לא תובא ההצעה בחשבון.

את ההצעה יש להגיש לפי סעיפים 1, 2, 3, לכל אחד לחוד או כל ההצעות ביחד.

אין העירייה מתחייבת לקבל את ההצעה הזולה ביותר או כל הצעה שהיא.

שמואל רכטמן
ראש העיר

כ"ט בניסן תשל"ה — 10 באפריל 1975.

המועצה הדתית — קרית ביאליק

מכרז מס. של"ה/1

המועצה הדתית קרית ביאליק מכריזה בזה על משרה פנויה

לפקיד ראשי

שאקיר תקופת נסיון ימלא את תפקיד

מזכיר המועצה הדתית

הכישורים הדרושים: א) ידיעה מלאה בשפה העברית בכתב ובע"פ ב) ידע בניהול חשבונות ג) רצוי בוגר ישיבה

מועד אחרון להגשת מועמדים, עד כ"ד אייר ת.ש. (5.5.75).
בפרטים נוספים להתקשר אל יו"ר המועצה הדתית טלפון 04—700031.

במלאות כ"ז לקוממיות ישראל

שלוחה ברכתנו

לנשיא המדינה

לממשלת ישראל

לצ.ה.ל.

לתושבי שלומי ולכל בית ישראל

ברכת חג שמח

שנת שלום ובטחון

המועצה המקומית שלומי

דוד חזן — ראש המועצה

לנשיא המדינה, לממשלת ישראל לחיילי צה"ל ולאחינו בארץ הקודש

שאו ברכת ה' ליום עצמאות המדינה

ראשית צמיחת גאולתנו.

בתקוה לשלום, לקבוץ גלויות ולגאולה שלמה

תנועת בני עקיבא באנגליה ובאירלנד

עירית תל־אביב־יפו — בית מרמורש תל־אביב

ביום ראשון, ט' באייר תשל"ה, כ"ד לעומר, 20 באפריל 1975, בשעה 6 אחה"צ (לפי שעון הקיץ) תפתח בבית מרמורש רח' יצחק יזרעאל 80 (פנת רח' בלפור)

תערוכה
לזכר השואה והגבורה

שלושים שנה לתבוסת השלטון הנאצי

בהשתתפות כב' הרב הראשי לת"א—יפו
רבי יצחק־ידידיה פרנקל שליט"א
נציגי העירייה ואישי צבור

התערוכה תהיה פתוחה עד כ' סיון תשל"ה — 30.5.75

שעות הבקור:
כל יום פרט לשבת משעה 10 בבוקר עד 1 בצהרים, ומשעה 4 אחה"צ עד 6.30.
בימי ששי משעה 10 בבוקר עד 12 בצהרים.

הכניסה חפשית — הקהל מוזמן

לכפר הנוער הדתי

דרושים

מורה לתלמוד
אם בית מרכזית
מזכיר(ה) מנוסה
(ידיעת שפה לועזית וכתיבה במכונת כתיבה בשתי שפות הכרחית).
עובדי מטבח
לולן
חצרן
עובד/ות נקיון

מועמדים דתיים מתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים, תעודות והמלצות לכפר הנוער הדתי, כפר הסידים 20494

הדור הצעיר במפד"ל

מורשה

תורת ישראל — עם ישראל — ארץ ישראל
הופיע גליון ט' (חורף תשל"ה)

התוכן:

ארץ ישראל

אהבת א"י לחשא היתה (שיר): הרב משה אליהו; מקומה של מלהמת יום הכיפורים במערכות ישראל / הרב חיים דוד הלוי; התורת שטחי ארץ ישראל / הרב אברהם אלקנה שפירא; שכחים, בלהמה ופיקוח נפש / הרב יהושע מנחם אהרנברג; ההנחלות — יעבור ואל יהרג / הרב ישי יובל; ההבטים ההלכתיים של בעית הנסיגה בשטחי א"י / הרב יעקב אריאל (שטיגליץ); המשיחיות הציונית הדתית / ישראל יעקב יובל; מ' מפחד כמשיח צדקנו? / יצחק שילת (גרינשפן); הריאליזם המשיחי / הרב שלמה אבינר; בית חיינו / הרב יהודה שביב; בית אל / הרב בן ציון קריגר; הרב א. י. קוק ומאבק הפוהמ"ז על זכותו להתיישבות / חיים י. פלס.

עם ישראל

שח לי מלאך (שיר) / חיים סבתו; על יחסם של דתיים אל חילוניים / דב שטיין; בנין האומה באהבת הינם / הרב יעקב פילבר; קטגוריה וסניגוריה / מכתב מרב והגובת הרב אליעזר ולדמן; בתוך עמי בבאגר (שיר) / הרב אליעזר ולדמן.

תורת ישראל

חיילים בתנאי שרב לענין צומות הדבנן / הרב יהושע בן מאיר; מאכלות אסורות במלחמה / הרב צמיהוד לוין; „בישואין אזרחיים" — באספקלריה הלכתית / הרב שלמה בן חמו; מהמתרחש בחינוך היהודי התורני בגולה.

* *

יוצא לאור ע"י המחלקה לדור הצעיר במפד"ל בשיתוף המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה של ההסתדרות הציונית העולמית.

* *

את החוברת ניתן להשיג במשרדי המחלקה לדור הצעיר במפד"ל — ת.ד. 23333 ת"א. (המחיר — 8 ל"י לגליון)

עירית בני ברק המחלקה לעבודה קהילתית בשיתוף עם

המכון להשתלמות מקצועית משולבת בבני ברק

משרד העבודה — אורט ישראל

החלה ההרשמה לקורסים להכשרה והשתלמות

לגברים ונוער	לנשים ונערות
* אלקטרוניקה סוג 1	* שרטוט טכני
* חשמלאי מוסמך עוזר	יסודות לעצוב פנים
* שרטוט טכני	* נושאים נבחרים. בגרפיקה
* עצוב חלונות ראוה	* השתלמות במדעי המחשב
* הנהלת חשבונות	
* השתלמות במדעי המחשב	

1. למסיימים תוענק תעודת גמר מקצועית מטעם משרד העבודה ו/או אורט ישראל
2. תנאים נוחים בתשלום שכר הלימוד.

פרטים והרשמה: בימים א', ג', ה' בשעות 16.00—19.00 במחלקה לעבודה קהילתית רח' חברון 4, טל' 787300, בני ברק.

במלאת שנתיים לפטירת המורה

מרת **חנה גולדרינג** ז"ל

נתייחד עם זכרה

ביום שני י' באייר תשל"ה (21.4.1975) בשעה 4 אחה"צ
בבית העלמין בנחלת יצחק

— נפגשים ליד השער —

אחותה: חוה מילגאי

אנו מודיעים בצער רב על פטירתו בשיבה טובה

של

ר' **משה חיים לייטנר** ז"ל

(אביה של רינה רנד ז"ל)

ביום ל' ניסן תשל"ה (11.4.75)

והובא לקבורה ביום ראשון, ב' באייר, בבית העלמין בבאר יעקב

המשפחה
ובית נצר־סירני

סימפוזיון „הצופה" עם ראשי איגוד המושבים של „הפועל המזרחי"

ועידת מושבי תורה ועבודה ובעיותיה

הוועידה השמינית של איגוד מושבי „הפועל־המזרחי", המת־ כנסת בשבוע הבא בירושלים, תעמוד בסימן התמורות הכלכליות של המשק במדינה.

דגש יושם בבעיות המושב בכללו ובבעיות ההתיישבות הדתית בפרט. דיונים מיוחדים יוקדשו לבעיות דור ההמשך, חינוך וחברה.

מאז הוועידה האחרונה חלו התפתחויות רבות בהתיישבות הדתית. יישובים חדשים נוספו במפת המדינה — בגולן, באיזור גוש־עציון ובדרום. אחרים נתרחבו.

לקראת הוועידה קיימה מערכת „הצופה" סימפוזיון מקיף עם ראשי איגוד המושבים ובו נגולו הישגיה ובעיותיה של ההת־ יישבות הדתית בתחומים שונים.

מטעם איגוד המושבים השתתפו: מזכיר האיגוד, אריה יודנפרוינד, חברי המזכירות ה"ה ח"כ אליעזר אבטבי, יצחק קדמון, שרגא שמר, חיים ניצן, אהרן ז"ק, יוסף גואטה — מנהל הקניות של מושבי הפוהמ"ז, עודד יפת, דב אלדר — מרכז איזור המרכז ועזריאל צדוק, ורכזי האזורים: חנניה יפרח — מרכז איזור ירושלים, משה אברהמי — מרכז איזור לכיש, סימן טוב אלמסי — מרכז איזור הנגב.

מטעם הצופה השתתפו: העורך שבתאי דניאל, שמחה אהרוני, חיים פיקרש ויהושע שמש.

הצופה: לקראת ועידתכם השמינית באנו לשמוע ולרשום את דבריכם על הצמיחה המשקית, החברתית והדתית בקרב „תנועת שבי־ תית", בקרוב לשבעים המושבים של הפועל־ המזרחי.

בין המושב הדתי הראשון בשערי עקב ישראל, שדה יעקב, שהוקם לפני ארבעים ושמונה שנים, תרפ"ז, ועד למושב שהוקם אכזיוונה, נרקמה יצירה יהודית מקורית, בעין המה של מדינת התורה־ועבודה. שלושה דורות במושבים הוותיקים ושני דורות בהת־ ישבות שהוקמה בימי המדינה בונים את מי־ נית המשפטית־יהודית שעקרונותיה הם: ...ירות התורה בכל שטחי החיים, ברשות־ היחיד וברשות־הרבים, קרקע לאומית, עבודה עצמית, שתופות בקנייה ובשיווק, עזרה הד־ דית ואחריות ליחיד ולכלל.

קוראי עתון התנועה, אלפי חברים ואוהדים, מבקשים להכיר את המשק המושבי על ענפי יצור המגוונים שלו, ואת כוחם המחדש בעשרות המושבים, במרכז הארץ ובלכיש, גליל ובנגב, בפרוזדור ירושלים וברמת־ גולן.

בקרוב ליובל שנות חיים למושבים הדתיים במדינה רבה אהדתה חברה חקלאית־ דתית בערכה ובמעשה ובמשכנות ומעמדות, ...ומי אנוש ובהוכחת היחיד לכלל. יש עניין ...ר להכיר את דור ההמשך בשני מבנית, ממשיך במורשת תורה ומצווה ובמשיך בעבודה חקלאית, בחינת „וידעת כי שלום אהלך".

רצינו לשמוע על שיקולי הקליטה בתוכ־ שבה מן העליות האחרונות, מבריות בי־ עצות ומארצות המערב. נציג איגוד המוש־ בים הדתיים בכנסת ודאי יספר על פעולתו הפרלמנטרית לצרכי ההתיישבות ועל דרכו יהודית בסיעה במפד"ל.

ואני, שהסימפוזיון יהיה בחינת מועט המח־ זיק את המרובה, כל אחד מבין חברי ה־ מזכירות ימנה בצורה תמציתית על העניין ...ה הוא עוסק. ואחרי כל שיחה יבואו שאלות ...ל צוות מערכת „הצופה".

השיחה היא רכז איגוד המושבים, א. יודנפריינד.

3 אלף נפש ב־67 יישובים

יודנפריינד: הוועידה השמינית שלנו נבדת להיפתח בס' באייר בירושלים ה־ מוסד הרב קוק. יש משמעות מיוחדת לכך ...נפתחת במקום זה. אנו, תלמידי הרב ...ים ללכת בדרכיו ולהגשים את תורתו, שהיא ...ראל, גאולת ישראל, חירות ישראל, ושוב ישראל.

...נו מאורגנים 67 יישובים, ובהם כשלושים ...נוסף לכך, קיימת היאחזות אחת ויישוב ...בסך הכל, 69 יישובים.

אמסור כמה פרטים כלליים על מה שקיים ...ידות משק — כ־5200; אוכלוסיה — 29,600; 295 אלף דונם, מזה 22 אלף דונם פרדס, 187 אלף דונם, מטע נשירים — 9000 דונם, 48 אלף דונם, שונות — 24 אלף דונם; ...נו משתמשים בהם — 68 מיליון ממ"ע; ...ייצור והכסות של הסלה — 13 מיליון, 12 אלף טון, הדיים — 4000 טון, תממות ...נב, ביצי רביה — 6,000 טון.

...השמינית שלנו יעמדו לדיון כמה נושאים ...לנושאי משק, ארגון וחברה נקדיש את ...שון של הוועידה. פרק שני — חינוך, דור ...התיישבות חדשה — יידון ביום השני של

...יה לוועידה עשינו רבות ביישובינו. הושקעו ...כסף רב בפיתוח והרחבת ענפי תצר. הור־ ...ייצור והכנסות. הדבר התאפשר לנו על ידי ...חלקה בהשתתפות המתיישבים. כל הסכו־ ...אפשרו לנו לבנות לחברים ענפי תצר די־ ...נו נמצאים באמצע המלאכה ועלינו להמ־ ...ך שאת. יש להכניס יישובים וחברים נוס־ ...ל הפיתוח ולהרחיב ולפתח את ההתחלות.

היוקרות הגדולה שחלה בארץ, יש צורך ...ת הסכומים לפיתוח הענפים, ואנו פונים ...עות: הסוכנות ומשרד החקלאות, שעליהם ...ד בבד בפיתוח ענפים ושאותו ישלים את

הפיתוח אפשרי רק אם יש יישובים מאור־ ...ות מאורגנות ומסודרות, ואנחנו צריכים ...תפקיד ראשון במעלה בפעולתנו לשיפור ...מושבים את חיזוק האגודות ואת הגברת ה־ ...צורה האחריות הדדית. יש לאפשר פיתוח ...אחד לפי כישוריו ויכולתו. יש לארגן את ...לדאוג לפיתוחם, ולהתאים בצורה, הדרכה ...מאורגן ומסודר. יש לתת למתיישב את ...שבצעות — בלי אגודה מסודרת ובלי ...אגת יום־יומית לייעול ושיווק אין לפתח ...ער. יש לשים את הדגש המעשי ולדאוג ...די שיפעל במשק, ...כלכלית ומשקית מתאימה לצרכו משק שירים ...א ויפתח אותו. כל זה כאשר לדיוני היום ...של הוועידה.

...שני ידוננו, כאמור, בעניני חינוך דור ה־ ...התיישבות חדשה. המושב איננו סדנה לעבודה ...פרנסה בלבד. המושב הוא תא חברתי ה־ ...מבוסס על עקרונות הכרתיים ומסוריים, ובי־ ...מושב הדתי שמבוסס על עקרונות המושב ...ד על אורח חיים דתי, שלגביו תורת ישראל ...ת חיים. אם אנו רוצים לראות במושב חברה ...מלוכדת, החיה חיי טוהר ויגיע כפיים, חיי ...צחת המשפחתית על צורה ואחריות הדדית ...שותפת לכלל ולפרט, עלינו להקנות תורה ...ברים ולדור ההמשך. בלי עבודה חינוכית ...נצליח לבנות חברה עם תוכן ערכי ומוסרי ...ות.

...זמנת הצעירה היא בת כמעט יובל שנים והיא ...בים שהגיע לפרקם ודורשים את שילובם ...סידורם. גם אם מחוץ למשק, וכאן עלינו ...דים ברורים. אנו מאורגנים במסגרת מושב ...עלינו לחפש דרך לשילוב דור ההמשך ...בכפר בתנאי ששילוב זה יחזק את המסגרת ...ר. וכאן קיימות ארבע אפשרויות — שתיים ...כפר ושתיים מחוץ לכפר. בתוך הכפר — ...ך במשק הורים; מילוי תפקידים ציבוריים ...ם המשרתים את הכפר. התחום שהוא מחוץ ...סידור במרכזים אזוריים לאלה שיש להם ...באזור.

...ושת הפתרונות הראשונים טרם נוצלו, ואנו ...עת לפתרון הרביעי, שהוא התיישבות חדשה. ...אלמי התחנך להגשמה. הוא רוצה להמשיך ...דיו, ולהם אנו מציעים להתנחל ביישובים ...בשטחים המשוחררים. בהתאם לתכנית גר־ ...ונה להקים יישובים ולאכלסם בדרום, בצפון ...גולן, בין היתר, מדובר על אכלוס מושב נוב ...יזית. נוסף לכך קיימות תכניות לבניין יישו־ ...מים בגליל והרחבת יישובים קיימים במסגרת ...גליל שיהרמו עוד וגידים לקראת השנה ...מו כן יש לנו ספר השומר לפרצון, בהקמת ...ל.

...ושב הדתי לראות בהתיישבות החדשה משימה ...שעליו למלא, ועליו להיות חוד החנית, ...והו, מארגן ומתיישב — ובזה היא מחזיק את השטחים לקניין נצח לעם ישראל, מחזק את בטחון ישראל ומקיים את הצו: וירשתה וישבת בה.

● גוון דתי בכל שטחי הארץ

הצופה: בעוד שנה־שנתיים ימלאו 50 שנה ל־ התיישבות הדתית. איך אתה מגדיר במבט בשטחים את ערכה של היצירה הזאת, שב־ קרוב יימלאו לה יובל שנים?

יודנפריינד: לדעתי, ההתיישבות הדתית, ש־ אנו התחלנו ליצור אותה ועכשיו היא בהמשך פיתוחה, מייהדת למעשה את ארץ ישראל כולה, את מדינת ישראל. אילו לא היתה ההתיישבות הדתית מ־ פוזרת בכל שטחי ארץ ישראל, היינו גרים בתוך יהודים דתיים בשממה. היהודים היו מתרכזים, למעשה, בבאה שערים ובבני־ברק, אבל בשטחים לא היינו רואים בתי כנסת, בתי ספר דתיים ומרכזים דתיים מגובשים. הודות להתיישבות הזאת, שאנו בנינו ופיתחנו אותה, באו מתיישבים דתיים והיה להם לאן להצטרף, לאן ללכת. נכון, יש התיישבות דתית גם במסגרות אחרות, אבל הם היו בטלים ומתבטלים מאליהם, לולא ההת־ יישבות שלנו.

לדעתי, ההתיישבות שלנו, מפוזרת בכל רחבי ה־ ארץ, נותנת גוון דתי למדינת ישראל על כל חלקיה.

● דור המשך למופת

הצופה: יש כבר היום דור שני, ובמקומות גם דור שלישי בהתיישבות. מה טיבו של ה־ מתיישב בימי בגרותו?

אהרן ז"ק: המרכיב העיקרי של דור ההמשך הוא בהתיישבות החדשה, ושם הפלא גדול יותר. זה נוער שבא ארצה בילדים וגדלו והתחנכו בארץ, והקימו דור המשך להתיישבות. אינני מייצג את המאפיין, כיוון שאבותנו, ילידי הארץ, דור המשך של מתיישבים שבאו לפני 40 שנה עם הכרה ודיעה ברורה למה הם הולכים, ולא פלא שהתוצאה יצאה משובחת. הפלא היותר גדול הוא, שבהתיישבות הח־ דשה — שאינני אומר כי בעל כרחה הלכה להת־ יישבות, אבל יש להניח שלא ידעו בדיוק לאן שול־ חים אותם כשהורידו אותם מהאניה או מהמטוס — גם בהתיישבות זו קם דור המשך שהוא לתפארת, ויעידו אלה שגרים שם.

יצחק קדמון: אני חושב שיש לציין את דור ההמשך בהתיישבות הוותיקה. יש תמיד יצי־ רה אחת שבה אנחנו מתגאים במיוחד, וזה מושב כפר מימון, שנוסד על ידי בני מושבים ותיקים שאליהם הצטרפו עוד חברים אחרים שהיו איתם בנח"ל. מושב זה מונה היום 60 יחידות של מתיישבים, והוא מקרין מאורו על האיזור הרחב של ההתיישבות בנגב שקמה לנו באיזור הזה. יש לנו באיזור זה 12 מושבים שכפר מימון הוא אחד מהם, וחבריו — בעיקר בשנים הקודמות — היו פעילים כמורי־דרך וכמדריכים חב־ רתיים וחקלאיים גם ביתר היישובים.

אבל לא די בזה. בהתיישבות הוותיקה יש לנו עשרות־עשרות של משפחות צעירות הממשיכות בד־ רכי הוריהם, הן בבניית המשק והן במובן החברתי־ חינוכי. אינני צריך למנות כאן כרוכל את שמות המושבים הוותיקים. אנחנו מוצאים בכולם, החל ב־ שדה יעקב, כפר פינס, כפר הרואה, שדה אילן, תל־ זרעים, נחלים ובמיוחד לאחרונה במושב תקומה ב־ נגב, שהוא ותיק חדש, שכן הוקם ערב הקמת המדינה — בכל אלה אנו מוצאים עשרות בנים ש־ מתפרנסים מהמשק, במיוחד אלה שמשתלבים במשק הוריהם, או שנכנסו כחברים במקום חברים שהזדקנו ועזבו. אנו מוצאים גם משפחות רבות של צעירים שמשמשים כמורים, כעובדי ציבור ונשארו ליד משקי הוריהם.

הצופה: מה מידת מקומה של ההתיישבות הדתית בתוך הציבור הכללי מזה ששש הד־ יישובה?

יודנפריינד: אם מדברים על התיישבות מו־ שבית מאורגנת ומה מקומנו בתוכה, הרי אני חושב שההתיישבות שלנו מצטיינת במובן המוסרי־ חברתי יותר מאשר ההתיישבות אחרת, המאורגנת ב־ תנועות אחרות. על הדגל חרתנו הרבה דברים, ולא כל מה שחרתנו בדגל גם מקיימים בבאה אחת. אנו צריכים עוד לעבוד הרבה מאד כדי שנתקרב לאותם דברים ושנהיה בעלי אותם ערכים שאנו דוגלים בהם. אבל אם נשווה באופן כללי לנעשה בהתיישבות ב־ ארץ, הרי כאתבר שההתיישבות שלנו מצטיינת ועולה על יישובים אחרים בניהוז.

הצופה: באיזו מידה קיים מיזוג גלויות בה־ התיישבות המושבית?

חיים ניצן: אנחנו עדים, דווקא בהתיישבות שלנו, לגילויים יפים בנושא זה של מיזוג גלויות. בדרך כלל מהווה עדה מסויימת את רוב ה־ מושב ועדה אחרת במיעוט. בכמה יישובים יש ארבע עדות במושב אחד, ובכל זאת החיים מבחינה זאת של מיזוג גלויות הצליחו. במידה שישנן בעיות, הרי אין הן נגרמות על ידי העדתיות או מיזוג הגלויות. ביישוב כמו כפר שבאי בגליל, עברו בעניין ההש־ תרשות וההתיישבות כמה נסיונות ומעדות שונות נש־ אר במושב מספר מסויים של אנשים. והואיל והם גרים ביחד, יש גם נשואין בין־עדתיים. יש ממושב ליישוב יש גילויים של נישואין בין־עדתיים. אך ה־ עיקר במיזוג הגלויות אינו דווקא בעניין זה של נשואין. במושבים רבים קיים מיזוג גלויות מבחינה חברתית, דתית, קיום אגודה ועבודה ההתיישבותית. כל זה נותן לנו סיפוק רב.

● קיפוחים מתחת לפני השטח

הצופה: האם עדיין קיימות תופעות של קיפו־ חים כלפי יישובים הדתיים, כפי שהיו קיימות בעבר?

יודנפריינד: היום עדיין קיימים קיפוחים מ־ צד מוסדות ממשלתיים, אך אי אפשר לומר שכיום קיימים אותם קיפוחים שהיו בעבר. הקיפוחים נמצאים מתחת לפני השטח ולא מעל לפני השטח, אבל הדברים האלה קיימים. תמיד, כשיש רוב, אין המיעוט משיג מה שרוב מקבל והוא מקופח במידת־ מה. אינני מקופחים במשרד החקלאות או במוסדות המיישבים האחרים, שם משתדלים לעשות לפצענו ולכוון יישובינו בדיוק כמו עבור יישובים אחרים. אך קיימת הופעה של קיפוחים בהקצאת מקומות הד־ שים להתיישבות. הדבר קיים מתחת לפני השטח, אבל קיים. נאלצנו ללחום לכוון קבלת מקומות התייש־ בות ברמת גולן, לא כמו תנועות אחרות. קיבלנו מקום ברמת הגולן, אבל זה היה אחרי מלחמה קשה וסכסוכים קשים. כן היה לגבי ההתיישבות שלנו בדרום. לא קיבלנו זאת על כס של זהב, כפי שמגיע לנו. לא נתנו לנו זאת ברצון, וכאשר נתנו לנו ל־ בסוף, לא נתנו לנו את האיזור הטוב ביותר שאותו דרשנו.

אם מזכירים את מספר היישובים החדשים שהוקצו ל„חרות", ל„איחוד החקלאי" ול„עובד הציוני", לזה שהוקצה לנו — הרי מתברר שקופחנו בחיקה ההתייש־ בים החדשים שאושרו לנו, לכרוזה שחלקנו בהתייש־ בות גדול בהרבה מזה של התנועות הנ"ל. הוגבה לנו בעתיד את האחוזים, אבל עד היום זה היה קיפוח בולט ביותר.

שרגא שמר: התשובה על השאלה הזאת מת־ חלקת לשניים: החלק הראשון הוא עניין של הקצאת משבצות קרקע להתיישבות: החלק השני היא, היחס ליישובים כאשר המשבצה כבר נתקבלה, כאשר היישוב אושר להקמה. לגבי החלק הראשון, אני חושב קיים הרבה מן הצדק בדבריו של אריה. יש לנו קשיים בעניין זה של הקצאת משבצות קרקע להתיישבות חדשה — באיזה איזור אנו מקבלים את משבצות ההתיישבות, באיזו תקופה אנחנו מקבלים.

ההחלטות בקשר לעניין זה בהחלט מושפעות מכוחנו הפוליטי בדרגים היותר גבוהים.

לגבי החלק השני, אני חושב שאין לדבר על אפליה באופן כללי. אני חושב שכאשר אושר יישוב להקמה, אסור לנו לבוא בטענות של קיפוח או אפליה. המוס־ דות המיישבים נותנים את מלוא עזרתם, בלי שנוכל לטעון כלפיהם. זה עד שברוך־השם, הצלחנו להביא ההתיישבות כזה שרוכש גם את אמונם וגם את אהדתם של אלה שפועלים במוסדות המיישבים, והם זוכים לטיפול בהתאם לאותה אהדה.

● הנציגות הפוליטית של המושבים

הצופה: עכשיו נעבור לנציגות הפוליטית של איגוד המושבים בכנסת ובתנועה.

ח"כ אליעזר אבטבי: האמת היא שעד לכנסת השמינית לא היתה נציגות פוליטית של גוש המושבים או ההתיישבות הדתית, והדברים שהיינו רוצים להביאם לידי ביטוי בבית המחוקקים הישראלי לא באו לידי ביטוי בצורה ובאופן שהיינו רוצים להביאם. אנו חייבים תודה גדולה לחברנו השר מיכאל חזני, שבתקופה שלא היתה לנו נציגות בכנסת, הוא ביטא הבא את כל הדברים שהיינו צריכים אותם לצורך קיומה של ההתיישבות שלנו בכל רחבי ה־ מדינה.

כידוע, לפני שנתיים הלכנו במסגרת הבחירות ה־ פנימיות של התנועה להקמת גוש המושבים, בהנחה שתהיה לנו נציגות פוליטית בכל אותם המוסדות ה־ פנימיים והחיצוניים במדינה. הלכנו כגוש נפרד ו־ קיבלנו עשרה אחוזים, אם כי ידענו, ותמיד אנחנו יודעים, שההתיישבות מהווה נכס יקר ורציני לתנועה כולה. ידענו, ואנחנו יודעים גם כיום, שגם התנועה וגם אנחנו צריכים לשמור היטב על נכס זה, ואנחנו יכולים היום להתפאר גם במוסדות הפוליטיים בנושא הזה של ההתיישבות הפרושה על כל מפת המדינה.

אנחנו גם נוקטים מספר יוזמות, בעיקר בתחום זה שאנו רוצים להביא לשלום־אמת בתוך התנועה, שהוא לדאבוני חסר, עקב חילוקי דעות הקיימים בין הסיעות השונות. במידה רבה אנחנו מצליחים לפעול לכך שהסיעות יתקרבו זו לזו, ונמשיך לפעול בתחום זה בהנחה שהתנועה כולה יכולה בהחלט להשתבח בהישגיה בתחום זה של ההתיישבות. ולכן חשוב מאד שנמשיך להיות גורם עצמאי כגוש, כדי ש־ א) נהווה את הגוף המלכד בתוך התנועה; ב) נשמור על ייחודנו במסגרת ההתיישבותית החלוצית הקואופרטיבית.

מכאן לפעילות שלנו בשנה האחרונה בכנסת וב־ ועדותיה, בהיותי בוועדות הכלכלה והעבודה מכמה סיבות. מבאתי שבוועדת הכלכלה אפשר יהיה להביא את כל אותם הדברים הקשורים בנושא החקלאות וההתיישבות. ועדת הכלכלה של הכנסת מטפלת, כי־ ידוע, בהרבה תחומים, ומשרד החקלאות וכל מועצות הייצור נמצאים בתחום זה של ועדת הכלכלה. נוסף לכך, נמצא בתחום זה גם משרד מסחר ותעשיה, וגם איתו יש לנו קשרים רבים במסגרת שילוב תעשיה חקלאות כדוגמת הקיבוצים. אמנם, הקיבוצים מאורגנים בתחום זה הרבה יותר מאשר אנו, אך גם אצלנו יש ניצנים פה ושם במסגרת התעשיה הבין־ אזורית והאזורית, שבה אנחנו שותפים עם התנועות האחרות.

מכאן, שבחרתי בוועדה הזאת כדי לנסות למצות גם את אותם מאוויים שיש לנו בתחום החקלאות ומועצות הייצור והתעשיה ולהיות יותר מעורים ב־ נושא. ביוזמות האחרונות, בעיקר בתחום החקלאי, היו מספר פעולות.

הראשון — נושא האשראי החקלאי. כידוע, עקב המצב הכלכלי במדינה הודיעו על צמצום האשראי בכללותו, וכמובן שהדבר נגע ופגע קשות בחקלאות שלנו. יזמנו הצעה לסדר־היום והנושא הזה עבר את כל השלבים בכנסת והגיע גם לוועדת הכלכלה, וכי־ ידוע, ההמלצות כובדו על ידי בנק ישראל האחרי־. וכאן אנחנו נמצאים כיום ברווחה בבעיה של האשראי, אם כי המצב עדיין אינו משביע רצון.

דבר אחר שאנו יכולים לזקוף לזכותנו, הוא ש־ האשראי החקלאי, שעד כה היה נוהג בביטוא והתן בינינו לבין משרד החקלאות ובנק ישראל, יעבור ה־ יום תהליך אחר לגמרי, בכך שהאשראי יהיה צמוד לתפוקה. על ידי כך, ככל שנגביר יותר את התפוקה, כן אפשר יהיה להשיג יותר אשראי. לא הגענו עדיין למלוא האשראי שהיינו רוצים בו, ואנחנו חושבים ש־25% מהתפוקה הכללית הוא האשראי שצריך להיות לחקלאות. כיום הגענו להסכמה על 12.5% לאשראי מכוון, וגם כאן בריבית די גבוהה של 15%, והיתר בריבית בנקאית בשיעור של 12.5%, כדי לנסות ולגלגל את כל ענפי החקלאות.

● המים — סם החיים להתיישבות

נושא שני, הנוגע להתיישבות שלנו, ובעיקר ל־ אותה ההתיישבות חלוצית שנמצאה ברמת הגולן, בהר ובנגב — הוא נושא המים. זה סם החיים להתיישבות שלנו. בלעדיו איננו יכולים לייצר ולהגיע להישגים כפי שחברים ביטאו כאן. פיתוח מקורות המים הועלה לא אחת בכנסת והוא הועבר גם לאותה ועדה. גם פה הגענו לכמה הישגים, שאמנם עדיין אינם מספקים אותנו, אבל אני מקווה שגם בעניין זה נחול הת־ קדמות.

טענותינו היו לגבי מקורות פיתוח המים. אנחנו חושבים שהמדינה נמצאת היום במצב קשה מבחינת המים. מאגריה נמצאים היום בדלילות, ולא נעשה די בתחום פיתוח מקורות המים. אם המדינה לא תשקיע משאבים גדולים ולא תקצה משאבים גדולים ולא תעמיד את האנשים המתאימים לחיפוש מקורות המים הנוספים — נעמוד בפני מצב קשה מאד. כידוע, ההתיישבות צורכת היום כבליארד ו־250 מיליון ממ"ע, ובנוסף לזה עוד כ־250 מיליון ממ"ע לתעשיה. זה יעלה בהדרגה גם בחקלאות וגם בצריכה, בשל גידול האוכלוסיה והתעשיה. הנושא הזה, במלוא ה־ ריפותו, הועלה לדיון והוא קיבל עידוד אף מאותם האנשים שהיו רחוקים מהנושא של החקלאות. הם הגיעו למסקנה שאסור לצמצם מים לחקלאות ואסור לצמצם את הייצור החקלאי ובעיקר לשם יצוא, כדי לא לפגוע בנושא החקלאי, לנוכח מצב המזון בעולם.

האמת היא שהנושא הזה קיבל תשומת לב מירבית, והועלה בכמה ישיבות. לצורך זה הוזמנו גם מומחים שדיברו על מה שעלול לקרות בשנים הקרובות בעולם עקב המחסור במזון בסיסי, כמו חיטה ומים. גם הנושא התעשייתי, שאף לו יש השלכות עקב משבר האנרגיה, עלול לפגוע במוצרי מזון בסיסיים במדינה.

כולם התחכנעו שיש צורך לנקוט מדיניות שנה, למרות המדיניות הבסיסית של הממשלה, שהחליטה כי יש ללכת להאטת הייצור כדי לא לגרום לאינ־ פלציה. אבל הצלחנו להוכיח שהתרומה הבטוחה ב־ יותר להצלחתנו, הן לשם יצוא והן לשם ייצור מקומי, היא בהגברת הייצור והייצוא. מכאן שיכולנו לשכנע שיש ללכת לקראת פיתוח מקורות מים נוספים וחלילה לנו ללכת לצמצום מים לחקלאות.

בנושאים הפוליטיים היתה דעתנו ברורה, וביטאנו אותה לא אחת גם בסיעה וגם מעל במת הכנסת. אמרנו שאנו חושבים כי הדרך הטובה היא, שנאמר דברים ברורים ושנודיע קודם כל לחברים שלנו, וגם לציבור הארץ, שאכן אנחנו תנועה מגשימה ועושים כל מה שעושים מתוך אמונה שאכן אנו צריכים להרחיב את ההתיישבות, להמשיך באותה תורה ש־ אימצנו לעצמנו — ללכת לכל המקומות כדי להגשים את ייעודנו, שהוא ההתיישבות על בסיס תורה ועבודה.

לא אחת מצאנו אוזן קשבת בתחום הזה, השרים שלנו שנמצאים בוועדת שרים לענייני התיישבות, עשו כמיטב יכולתם. אני חושב שצריכים להמשיך במשימה הזאת כדי שכל אותם הבנים בהתיישבות הוותיקה שקמה לאחר קום המדינה, שרוצים להישאר ליד הוריהם, ימצאו את מקומם. הנושא הזה הועלה גם מעל במת הכנסת, כדי להמחישו וכדי להביא לידיעת דעת הקהל בארץ, שאכן הבנים האלה מוכ־ נים להתיישבות ויש רק להקצות להם את המקומות כדי שאכן יוכלו ללכת להתיישבות זאת.

בנושאים הפוליטיים הרחבים האחרים אנחנו מבי־ עים את דעתנו ברוח־ה"ת, שבאה לידי ביטוי במסגרת גוש המושבים. הגישה היא, שבנושא יהודה ושומרון יש להמשיך את הדרך הזאת, ואילו היו נותנים לנו להתיישב באזורים אלה, היינו מוצאים את הדרך לכך, ואנשים שלנו ילכו גם לאותם מקומות שבהם אי אפשר להקים התיישבות חקלאית, אלא התיישבות תעשייתית, כפי שמדברים עליה לאחרונה.

ברמת הגולן אנחנו הגדות הזיה להקמת יישובים. בעזרת השם, נמשיך במשימה זאת גם בתוך אותה אמונה, שאכן הרמה חשובה לנו מבחינה אסטרטגית. בדרום ישנן תכניות ללכת לאיזור נחל קטיף ברצועת עזה, ואני חושב שההתיישבות זו תשתלב עם יישובינו שבדרום. אנחנו רוצים לשלב את שלושת היישובים שעליהם החליטה ועדת השרים, במסגרת של מועצה אזורית, ואני מקווה שאיגוד המושבים יפעל במלוא יכולתו להגשמה המתאימה, מתוך הנחה שאכן ה־ יישובים האלה הוקמו כדי שיהוו שרשרה בטחונית לאיזור הזה.

● בחתירה לשביל הזהב

הצופה: הגדרת את גוש המושבים כגורם מגשר בין הסיעות. אולי תגדיר את הדבר.

ח"כ אבטבי: מתוך כך שאנחנו מעוניינים ב־ אחדות של התנועה ולכידה, הרי כשישנה דעה של סיעה זו או אחרת שהיא חדה או קיצונית מדי, אנחנו תמיד מנסים למצוא את שביל הזהב. איננו מתלבטים בכך שאנו תומכים בסיעה זו או אחרת, כדי לא להביא, חלילה, לפירוד־יתר. אנו ת־ מיד משתדלים למצוא את האיזון המתאים, משום שאנו חושבים שההתיישבות היא נכס של התנועה, ובכך שאנחנו חושבים שהתנועה יכולה להיות מאו־ חדת, אנו משתדלים לא לנקוט עמדה ברורה הד־ בשבצית לצד סיעה זו או אחרת, כדי לסייע לכך שהתנועה תמשיך להישאר מאוחדת ומלוכדת.

הצופה: הזכרת בדבריך את הנושא של ה־ מחסור במים וציינת שהמדינה צריכה לתת את דעתה על כך. האם במושבים שלנו היו מקרים שהמחסור במים הוא שהכתיב את ענפי החקלאות שצריכים להיות שם, וזה מה שהביא לבעיות קשות ומשברים בתוך היישובים?

ח"כ אבטבי: אין ספק שהמים מהווים גורם יסוד בחקלאות, על כל פנים, אחד מגורמי היסוד. אם ניקח לדוגמה את יישובי ההר או את יישובי הנגב, הרי ההתפתחות היתה איטית עקב מחסור בכמויות המים. ברוב היישובים שלנו אנחנו מקבלים עדיין בין 64 ל־70 אחוז מהמכסה המתוכננת של המים. עדיין חסרים ליישובים שלנו 30 עד 36 אחוז של כמויות המים. אלמלא המים האלה, היינו נמצאים במצב שונה מבחינה כלכלית. אין ספק שהמים הם גורם חשוב.

אני סבור, שהמדינה צריכה לתת את דעתה על כך לא רק משום שצריך להשלים את המים שחסרים היום לחקלאות, אלא בגלל שהמים האלה יהוו גורם חשוב בעתיד; והמדינה כשהיא עומדת בפני קליטה ורוצה להרחיב את ענפי החקלאות התעשיה, חייבת להשקיע את מירב הכוחות והאמצעים כדי לפתח מקורות מים נוספים. היינו: אפילו המתקת מי־ים. ללא המתקה, לדעתי, נעמוד בשנים הבאות במצב קשה.

הצופה: גם הקבוץ הדתי מקיים מסגרת פו־ ליטית נפרדת. האם קיים שיתוף פעולה בי־ נכם לבין הקבוץ הדתי, לפחות בתחום הם שקרוב אליכם, נושא ההתיישבות?

ח"כ אבטבי: האמת היא, ששיתוף הפעולה איננו אמיץ ביותר, אבל השקפות העולם שלנו הן בהחלט זהות. נכון, הקיבוץ הדתי נבצע גם במסגרת פוליטית והלך לבחירות הפנימיות בנפרד. לצערי, המספר שהוא הגיע אליו היה קטן. אבל באופן כללי, קיים איזה שיתוף פעולה בתחום ההת־ יישבותי הכללי. השקפות העולם שלנו בהחלט זהות, ואני מקווה שבעתיד יילך ויתחזק שיתוף הפעולה.

באזורים שיתוף הפעולה קיים. הקיבוצים, לפחות בחלקם, נמצאים עם המושבים שלנו במסגרת מועצה אזורית אחת. אמנם בתחום החינוך עדיין אין שיתוף פעולה מלא כפי שהיינו רוצים שיהיה, אבל בתחום מועצות אזוריות, בתחום מוניציפאלי ובתחומים מסו־ יימים אחרים קיים שיתוף פעולה בצורה מוגבלת.

ניצן: בהקמת גוש המושבים החדש עשינו דבר חשוב גם כלפי פנים וגם כלפי חוץ. זכור בוודאי הזמן כשהשר ח. מ. שפירא ז"ל היה עדיין חי, והיו אז עניני סיעות בתנועה. אנחנו היינו הראשונים שבנושא זה ביטלנו את הסיעות והקמנו את הגוש שלנו, שאכן שימש גם כלפי פנים וגם כלפי חוץ גורם מלכד ומאחד. חשבנו שגם אחרים יראו וילמדו. ואכן, בוועידות של „הפועל המזרחי" הוחלט על ביטול הסיעות, אבל הדבר חזר. אנחנו עדיין חושבים שטוב היה לו היתה התנועה מתארגנת יותר בצורה רעיונית ולא בצורה סיעתית כל כך.

בגוש שלנו זה מתנהל בהתאם לאותם המוסדות הקיימים באיגוד המושבים. אנחנו מתכנסים בדרך כלל לפני ישיבות של מוסדות התנועה ומקבלים הח־ לטות. ישנם מקרים שאנו נותנים אפשרות של הצבעה חופשית לחברים, במידה שהדברים קרובים לענייני מצפון.

● קליטת עלייה ובעיותיה

הצופה: עכשיו ישוחח החבר יצחק קדמון על עניני העליה בהתיישבות „הפועל המזרחי".

יצחק קדמון: בשטח קליטת העליה, בו אני גם מטפל בתוקף תפקידי כנציג הגוש המו־ שבי בוועד הפועל, אוכל לציין כי מאז הוועידה האחרונה התגבשו כמה תכניות חשובות שאין לנו מה להתבייש בהן.

צירפנו את היהודים בכפר מימון, של עליה מערבית מאירופה וגם אמריקאית, ובעיקר בזמן האחרון אנחנו יכולים לציין את הקמת הנקודה ההתיישבותית החדשה בגוש עציון — עציון ג' — שלקראתה הת־ ארגנו 40 משפחות מארצות אנגלו־סכסיות, במיוחד מצפון אמריקה. הם מקימים כאן יישוב שיהיה מבוסס על תעשיה מדעית ועל חקלאות. הבתים עומדים כבר להיות מוכנים. חלק מהחברים כבר נמצאים בארץ והיתר יבואו ארצה עד סוף השנה.

גם במושבים אחרים עולים שהגיעו בשנים האחרו־ נות, בעיקר מהמערב, הצטרפו לנקודות קיימות, ל־ משקים שהתפנו, אבל גם ליהודית של תושבים, ב־ אשר הרגישו את הרצון לחיות לא בעיר, אלא בתוך מסגרת חברתית של התנועה. על הנקודה הזאת, לצערנו, לא נוכל לתת תמיד תשובה. אנחנו מצווים, לא רק לפי הנוהג, אלא גם לפי השקפתנו, לשמור על האופי החקלאי של מושבנו. לו היינו רוצים לאפשר הקמת שיכונים בתוך המושבים, בוודאי וב־ וודאי שהיינו יכולים לראות את התופעה הזאת, ש־ רובם של החברים העולים מהארצות האנגלו־ סכסיות היו מצטרפים אלינו. אבל זה היה מטשטש את האופי החקלאי, ואנחנו מוגבלים באחוז החברים שימשיכו בדרך החקלאות.

לאחרונה חדרנו לראשונה לעליה הרוסית. גרעין מקרסנודר־רוס הצטרף לכפר גיבה ברמת הגולן. זה כפר תעשייתי, שבימים הקרובים יעבור לבניינים הקבועים בברכו האופי היספרי. אנחנו „קווים" שהם יתמזגו עם הציבור המקומי. אבל עצם השאלה של קליטת העליה הגדולה שבאה מהמזרח במסגרת התיישבות, לא נפתרה בתנועות אחרות, ולא נפתרה גם אצלנו. מלכתחילה היינו צריכים לחשוב שדווקא אותם ה־ יהודים שבאו מאזורים כמו בוכרה או גרוזיה, ויכלו לשמור שם על מסגרת קהילתית מרוכזת, דווקא הם יבחרו את הצורה של התיישבות מושבית, צורה שהיתה מבטיחה להם קיום צורת החיים שהיתה מקובלת אצלם בדור־דור. ויש לציין שראש המחלקה להתייש־ בות פיתח תכנית רחבה של ההתיישבות על יד כרמיאל. התכנית הוצגה בהזדמנויות שונות, והיא

(סוף בעמ' 8)

בסימפוזיון „הצופה" עם ראשי איגוד המושבים של „הפועל המזרחי"

משמאל לימין: סימן־טוב אלמסי, משה אברהמי, יוסף פורת, חיים פיקרש, אהרן ז"ק, יוסף גואטה, יצחק קדמון, אריה יודנפרוינד, ח"כ אליעזר אבטבי, שבתאי דניאל, שמחה אהרוני, שרגא שמר, חיים ניצן, עזריאל צדוק, יהושע שמש, דב אלדר, יונה שמיר, חנניה יפרח.

هكذا من الاحتل

هكذا من الأصل

אריה יודנפרוינד · ח"כ אליעזר אבטבי · יצחק קדמון · אהרן ז"ק · שרגא שמר · חיים ניצן · יוסף גואטה · עזריאל צדוק · דב אלדר · עודד יפת · משה אברהמי · סימן־טוב אלמסי · חנניה יפרח

הוועידה השמינית של מושבי תורה ועבודה ובעיותיה

יוסף מעמד

מיגמה לקליטת גושים לפי התנועות, של העליה הזאת. לא יכולנו ולא הצלחנו לעניין את העולים ב־ בימוש התכנית היפה הזאת. כמה נימוקים לדבר.

בתחילה הם חששו מכל ארגון קואופרטיבי בגלל ההשוואה לקולחוזים. העלייה הרוסית בכללה בחל־ קה הגדול, לצערנו, עדיין לא אמצה את הדרך ליהדות המסורתית והדתית. אנחנו עדים להתחלות צנועות ביותר — אחת בנגב ואחת בצפון — בהתיישבות של עליה זאת. בכל הזדמנות שאנחנו נפגשים עם היהודים היקרים האלה, שולי בוכרה, גרוזיה ואחרים, שמצאו מקומם בתנועה שלנו, אנחנו מדגישים את הערך החשוב הזה. ייתכן שכאשר יתאורתו יותר במדינה, הם ימצאו גם את הדרך אלינו.

אין לנו לבוא ולדרוש היום מכל אותם היהודים את הגישה להתיישבות חלוצית שאנחנו, ראשוני ה־ התיישבות, מלפני עשרות שנים, הלכנו בה. הם אינם מוכנים היום לעבור את הנדודים שעברנו אנו ושעברו גם בהתיישבות הצעירה, התיישבות העולים, שבאה לאחר הקמת המדינה. היום אנחנו שמחים כשהעולים מצטרפים להתיישבות לאחר שהוקמו מקומות דיור קבועים, לאחר שמובטח להם שיקבלו אותם התנאים שמקבלים היום בכל עיר ועיר. נקווה שכל אותן התכניות שנמצאות עדיין בגיבוש ימשכו אליהן הן מהעולים והן מהדור הצעיר, ובצורה זאת נוכל גם להגדיל את המפעל הגדול שהקימונו, ושגדל בעיקר לאחר העליה ההמונית עם קום המדינה. אני רוצה לציין מספר שעד כה לא הוזכר: אז יכולנו, להקים כ־150 מושבים. נקווה שהעליה תמשיך לזרום באפי־ קים גדולים ונראה אותם, לא רק בהתחלות הצנועות, אלא בהמוניהם במסגרתנו ההתיישבותית שתיתן להם פתרון טוב להתאקלמותם בארץ.

הצופה: כשליחה „הצופה" את אחת הקבוצות של העולים שהגיעה ושחיפשה דרך להשתלב באחד המושבים, התברר שאותם עולים הגיעו וקבלו את כל המסגרת הזאת של ההתיישבות, המסור בכל ארגון, עד שהאנשים כאן אספו אותם ההתחלה לקבץ אותם מחדש. האם באיזה מקום ישנו נציג של ההתיישבות הדתית שיסביר לעולים שיש דבר כזה, שיכול לארגן את הנושא ולכוון אותם להיכן ללכת.

קדמון: כמובן, אי אפשר לענות על שאלתך בנוגע לעליה מהמזרח כשאין לנו כל אפ־ שרות להגיע לכך. אבל יש לנו חברים, לא חברים סכש שלנו, העוסקים בהכוונת עולים להתיישבות הדתית. אחד מחברי המושבים היה בארצות הברית והוא היוה כעין גשר בין הנוער שם לבינינו. היו ציר שליחים. אנחנו נפגשים עם כל השליחים. כולם מקבלים מאיתנו את החומר הדרוש, והם שהביאו, למשל, להתארגנות של ארגון „יחדיו" בעציון ג'. לאחרונה הם התחילו לארגן בצרפת גרעין ראשוני לעליה. הם מעבירים אלינו משפחות שמעוניינות ב־ עליה, וגם בארצות הברית, דרום אפריקה יש כרגע התחלות של ארגון גרעינים, שאנו נשלב אותם ב־ הכניות הקיימות.

יודנפרוינד: לצערנו, איגוד המושבים או כל ההתיישבות הדתית, איננה מיוצגת בשום מקום בעניני עליה — לא במרכזי קליטה ולא בחו"ל או בכל מקום אחר. הדבר קשור לנציגות תנועתית ישירה והתנועה עושה בזה כפי שהיא מבינה ואינה משתפת את ההתיישבות.

הצופה: נדמה לי שיש גם ההתיישבות של אגו"י. האם הם לוקחים עליה בשייכות מפלגתית?

יודנפרוינד: לא.

קדמון: כבר הדגשתי בתחילת דברי, כי לא רק שלצערנו ההתיישבות הדתית האחרת לא קל־ טה, אלא גם תנועת המושבים הגדולה לא קליטה במימדים ניכרים. אנחנו בכל זאת קלטנו עשרות משפחות באותה הקופה.

שני נסיונות נעשו — אחד התבסס בנגב, וגם כן לא במימדים גדולים, וגם ההתחלה בגילן היא מאד צנועה ואינני יודע אם אפשר לקרוא לה התחלה התיישבות בכלל. הנטיה של העליה הזאת עדיין אינה, לצערנו, לקראת ההתיישבות.

שרגא שמר: אחת הבעיות של עליה מרוסיה היא שהם הגיעו בודדים. הם אינם קובעים את מועדי העליה לפי רצונם, אלא בהתאם לקבלת היתרי יציאה. חלק מהמועמדים עדיין יושבים שם ומחכים להיתרי יציאה. אלה שהגיעו, הגיעו כאשר הגיעו וקיבלו מגורים כפי שקבלו. אנחנו עוסקים כעת בגיבושם ובריכוזם, ואולי נקיים סמינריונים וכו'. בעניין נציגות, הרי באמת אין לנו נציגות. אולי לציבור הדתי יש איזה נציגות בארצות הברית או במקום אחר, אני חושב שאיגוד המושבים, במידה שהוא רוצה להיות גורם בעניין הזה של קליטת עליה בהתיישבות, צריך לדאוג להסבת מרכז קליטה באחד היישובים ואליו יגיעו כל אותם היהודים ש־ מביעים את נכונותם ללכת להתיישבות מושבית. ב־ מרכז הקליטה הזה הם יבלו תקופה של חצי שנה. שם יקבלו הכשרה לקראת חיי המושב, וכשם אפשר יהיה לכוון אותם להתיישבות קיימת או חדשה.

● התמורה לחקלאי — מתקבלת על הדעת

הצופה: מהו הישגיהם וכעיותיהם של מושבי „הפועל המזרחי" מבחינה משקית?

אהרן ז"ק: על יסוד המספרים שא. יודנפרויינד מסר בתחילת דבריו, עשיתי לי חשבון פר־ מטיבי. אחזור בקצרה על המספרים ואוסיף ליד כל מספר את הערך הכספי שלו. 113 מיליון ביצים — ערכם במחירי היום 140 מיליון לירות; 16 אלף טון פיטום — 96 מיליון ל"י; 4000 טון הודיים — 32 מיליון ל"י; 200 דונם הכמות הייצור בהם הוא כ־12 מיליון ל"י; 180 אלף דונם שלחין — כ־180 מיליון ל"י; 10 אלפים דונם בשירים — כ־20 מיליון ל"י; 23 מיליון ליטר חלב, שאם נהפוך אותם למספר פרות, פירושם כ־40 מיליון ל"י.

פירוש הדבר, שערך הייצור הכללי בהתיישבות, או יותר נכון, הפוטנציאל — כי בעצם אין אנו יודעים מה קורה ובאיזו רמה המתיישבים מייצרים — בגור־ בית המקובלות במשק הוא 465 מיליון ל"י. אם אנחנו רוצים לעשות בדיקה ולראות את הנורמה של הייצור למסר משקב, ואנחנו לוקחים רק את ענפי השלחין, אני יוצא שיש 292 מיליון לירות ייצור בענפי השלחין, כולל מטע ומקשה לרפת, ופירוש הדבר ערך ייצור של 4 לירות לכל מק"ע מים.

אחרי שאני מבין שהבדיקה של השימוש במים אומרת שאפשר לייצר בסדר גודל כזה, ואם אני אומר שיש לנו בממוצע כ־4800 יחידות משק, הרי החלוקה של 465 מיליון ל"י בין 4800 יחידות נותנת ייצור ממוצע למשק של 96 אלף ל"י. בסוגי המשק השונים ישנו עודף — את ענפי החי יש לחשב לפי כ־20% עודף, את ענפי השלחין לפי 40% עודף, ואת המטעים, הירקות והרפת לפי כ־30% עודף. בסך הכל כ־136 מיליון ל"י עודף, וזה מכוצע של 28 אלף ל"י למשק.

מכיוון שהחשבון הכללי אומר שלצורך הייצור הזה נדרשות השקעות בערך של 780 מיליון ל"י, הרי אנחנו חושבים שכארבעה־חמישה מערך ההשקעה יש להפחיה ולחדש מדי שנה. זו הוצאה נוספת על אחזקת הציוד וההשקעות. לכן מכל יחידה ממוצעת כזאת של 28 אלף ל"י עלינו להוריד 6000 לירות להפחתות — לחידוש ציוד ולכיסוי עצמי של ההש־ קעות, כך שנשאר לנו עודף נורמטיבי ממוצע ליחידת משק בסך 22 אלף ל"י, במחירי תשל"ה. זה לא הרבה, מפני שאם נחלק זאת ל־12 חודש, אנחנו מקב־ לים כ־1700 לירות ברוטו. אין לנו פה תנאים סוצי־ אליים או שום תוספת אחרת. אני יודע שאפשר לומר שלא כל 4800 היחידות עוסקות בחקלאות. יש יחידות רבות העוסקות בעבודה שכירה, או יחידות רבות אחרות שמחזיקות במשק וגם עוסקות בעבודה שכירה, והסך הכל הוא אולי גבוה־יותר אבל אני חושב שבאיזה שהוא מקום מותר לנו לבוא ולהגיד ש־יש לנו 4800 יחידות וכולן צריכות לחיות מחקלאות. לא נדבר על כך שיש מקומות שההכנסה גבוהה יותר, אנחנו שואפים למשק דו־משפחתי. ומשק דו־ משפחתי צריך לתת פרנסה לשתי משפחות — לאב ולבן. התזיה שהיתה פעם אמרה, שהבן יישב בבית מלון ויחכה עד שאביו יגיע למאה ועשרים, ואז־ יחזור למשק.

התזיה הזאת אינה תופסת. משק צריך שילוב לדורות, שיעבדו שתי משפחות יחד. ויש תבי"ך אחד מקיים בהתיישבות — כשליש ששתי משפחות חיות ביחד. אם אנחנו צריכים להבטיח פרנסה לא ל־4800 יחידות אלא בהוספת שליש, אז אנחנו נמצאים מתחת לממו־ צע של משפחה רגילה. אני חושב שהפתרון טמון ב־ כמה גורמים. ראשית, יש לזכור שזה איזה תרגיל שעשיתי ושהוא נורמטיבי לחלוטין. העדפים שלקחתי בחשבון היו ההדים. מי שמוכשר יכול להפיק יותר. שנית, בענפי השלחין, שהמרכיב שלהם בתוך הסך הכל הוא כשליש — 180 מיליון מתוך 465 מיליון — אפשר לבחור גידולים כאלה שיתרמו יותר. אבל כל החשבון הזה נותן לנו סדרי גודל.

בסך הכל, התמונה שמוצגת אומרת שזכותנו לתבוע תוספת מכסות. אבל התביעה צריכה להיות מופנית גם כלפי פנים, מפני שכל מי שאין לו כרגע כל המכסות שהיה רוצה בהן או שמגיעות לו, צריך להתארגן כך שבתנאים הקיימים יוכל להוציא את מירב הפרנסה. הרבה יותר נוח לגדל כותנה, בלי פועלים ובעבודה של מכונות, אבל התמורה לדונם מכותנה היא אולי פחות מאשר גידולי יצוא שדורשים הרבה עבודת ידים.

לגבי אשראי והון חוזר, הרי אם אני מחלק את הפדיון של 465 מיליון ל"י לששים וכמה יישובים, פירושו של דבר שהממוצע למשק הוא 7 מיליון ל"י ערך יצור שנתי — במחירי תשל"ה, כשהשינויים בעקבות הפיחות הקפיצו את סדרי הגודל. אם אני אומר שהעודף הוא 30% בערך, אז הוצאות הייצור הן כששים וכמה אחוז. חלק מהן הוא תשלום עבור ההון — רבית והפחתות — שאין לחשב אותם כמר־ כיבות ההון החוזר. זה חלק מהעודף שמופנה להשלמ־ הון. אבל אם צורכים כששים אחוז ביישוב, ואם מדברים על 8 מיליון ל"י ממוצע, אזי ששים האחוזים מהווים כ־4.5 מיליון ל"י הוצאות ייצור. ואם אנחנו צריכים 25% מזה להון חוזר, אזי המדובר ב־כ־1.2 מיליון ל"י ליישוב. יש חלק מזה שניתן כאשראי ספקים, וחלק ניתן כאשראי מכוון. נדמה לי שאשראי ספקים עומד היום על 30 מיליון ל"י, ולא חשוב באילו תנאים. יתרת האשראי באה ממקורות ממ־ שלתיים.

הסיכום החקלאי של השנה שעברה, תשל"ד, נר־ אה טוב מבחינה חקלאית. היתה שנה קשה מבחינת המלחמה ומבחינת האפשרויות של עבודה, רבים מ־ האנשים היו מגוייסים, אבל בסך הכל התמונה ש־ מסתמנת — ואנחנו עוסקים היום בסיכומים של השנה שעברה — היא שהתמורה לחקלאי היתה מת־ קבלת על הדעת. מסתמן גם שמחירי התוצרת שנקבעו עם הפיחות שומרים על אותה רמה. כמובן שהחקלאים יעבדו בשלהם מדי שנה כדי להתחשבן עם ההתייק־ רויות הנוספות.

הצופה: איך המרכיב האנושי של ההתיישבות מבחינה מקצועית?

ז"ק: אינני חושב שאפשר לחלק את ההתמחיות המקצועיות לפי גוונים, זה פועל יוצא של גורמים רבים.

אם ניקח את ההתיישבות החדשה שלאחר קום המדינה, ולאחר 25 שנות התיישבות, קשה היום לבוא ולומר שאין חקלאי שאינו יודע לעבוד. אני חושב שהרבה תלוי בתחום הארגוני של המושב כולו, מפני שיכול להיות חקלאי מצויין, אבל אם המסגרת האר־ גונית שלו — המושב, הנהלת המושב והאגודה — אינה מארגנת לו את השירותים הנחוצים, את האש־ ראי המתאים, את שירותי השיווק ואת שירותי האס־ פקה של החומרים, אז הוא ייכשל. התמונה המסתמנת היא, שבמקום שיש ארגון טוב של המושב, החקלאי עובד על רמה וחי על רמה.

● הפער בין יישובים באזורים שונים

הצופה: אני רוצה קצת לפרט את הנושא הזה של השקעות ושל הוצאות. האם למושבים, למשל, לפי החלוקה של מושבי ההר, או מושבים שעוסקים יותר בחקלאות או בתעשיה? האם הפער הוא גדול, או שהפער הכלל שנובע מכאן אינו מביא לשינויים דראסטיים פנימיים?

ז"ק: יש פער גדול. כך, למשל, בחיי היום־יום יישובי ההר מאורגנים טוב, וכתוצאה מאר־ גון הטוב והקצאת מכסות לול בהיקף די ניכר, רמת החיים שלהם סבירה. הבעיה בהר היא, שאין הם יכולים להרחיב את המטעים, ומחירי הפרי בשנים האחרונות לא עלו. הוצאות הייצור גדלו והמחירים נשארו די דומים לשנים קודמות. אם קילו תפוחים בשוק עולה 6 לירות אין זה אומר כלום. צריך לשאול את החקלאי כמה הוא מקבל.

אני חושב שהבעיה בהר היא שאין להם רזרבות לא של קרקע ולא של מים. אי אפשר להגדיל את הלול בלי סוף, ותהיה שם בעיה. היא לא על פני השטח היום, אבל ככל שההר נראה יפה, תהיה שם בעיה בעתיד. ישנה ההתיישבות הוותיקה שיש לה מכסות קרקע ומים משנים קודמות. שם יש פרנסה, והבעיה המרכזית שם היא חידוש המשק, מפני שההשקעות שם נעשו בשנים של „סרום־הוספורייה", השינויים במבנה המשק היום וריכוז של יחידות ה־ ייצור בחלק מהיחידות ובהיקף יותר גדול מחייבים השקעות עצומות. כשהמימון להשקעות בסקטור הזה שלנו הוא בחלקו על ידי הלוואות ממשלתיות, אבל חלקו הגדול הוא במימון עצמי. שם הבעיה היא כסף להשקעות, כשיש להם מכסות הייצור.

לגבי התיישבות שקמה אחרי קום המדינה, תוך מהר — אני חושב שבאיזור המרכז אנחנו לוקים בחוסר ארגון מוחלט, וזאת בגלל קרבת היישובים לעיר האפשרות גם לקבל עבודה וגם לשווק באופן פרוע. זה מכביד על ארגון המשק. כלומר, הם אינם רואים צורך להתארגן. טוב להם גם כך.

לגבי יישובים בנגב, בלכיש, וגם בבית שאן, שהיא התיישבות שרחוקה ממרכזים עירוניים — שם יש בשנים האחרונות סימנים להתארגנות בענף הלול עם הכנסת ענף ההודיים. לא הייתי אומר שיש הצ־ לחות גדולות בארגון הרפת. יש איזה נסיון והוא מתמשך עד היום עם הרבה מאד כסף, אבל ההצלחות עדיין רחוקות מאיתנו.

אם הדברים האלה יצליחו, כלומר, אם הרפת תצ־ ליח להיות רפת, ואם ענף הלול ההודיים שהוא חדש יתפוס בהתיישבות הזאת, יתבסס — וזה אינו קל, מפני שבלול נתקלים מדי פעם בבעיות של עודפים ויש אכזבות; וברפת ההשקעות הן בהיקף ענק, וכי־ שהכסף אינו במלואו, האנשים נעצרים באמצע הדרך — אם זה יצליח, אז ייתכן שלכיש, הנגב ובית שאן עולים על דרך המלך. היום הם עדיין די רחוקים. אם ישאלו ממה הם חיים עד היום — הרי הם נעזרים ומתפרנסים כבנים וקרקע ועוסקים בגידולי שלחין.

הצופה: דיבורת על משק משותף של האבות והבנים. מה אחוזי הבנים שבמושבים?

ז"ק: לא עשיתי מיפקד. זה שונה מישוב לישוב. גם לא יהיה נכון לדבר על אחוזים, מפני שפה תלוי בגיל המושב. יישוב שעלה לפני 40 שנה, הרי אם ההורים באו מבוגרים, אז יש להם כבר ילדים גדולים; אך אם הם באו בשנות השלושים שלהם, הרי היום השאלה רק מתחילה. זאת אומרת, אי אפשר לדבר על אחוזים. אפשר לדבר על מגמה שמסתמנת. כללית אני חושב שבכל מקום שאפשרי קיום בכבוד, הבנים חוזרים למשק.

הצופה: מכאן נעבור לבעיה ספציפית באי־ זורים השונים. חנניה יפרח ידבר על משק ההר.

● מימון ביניים — הבעיה העיקרית ביישובי ההר

חנניה יפרח: בעיית יישובי ההר אינה דומה לבעיותיהם של יתר היישובים. אהרן כבר הזכיר שביישובי ההר אין מספיק קרקעות ואין מס־ פיק מים. עיקר הפרנסה ביישובי ההר היא הלול. בתקופה האחרונה אנחנו עדים בענף הלול לתופעה שבבחינת התשומות העליה היא גבוהה מאד. אם ניקח בחשבון רק מה שקרה במחצית השנה האחרונה, הרי העליה היתה בסביבות של 60% לצמח העליה בכמו־ רים. העליה במחירים אף פעם אינה מדביקה את העליה בתשומות, ומתח הרווחים לחקלאים יורד ב־ אופן מתמיד ומדאיג. נוצר מצב שהחקלאים עושים היום חשבון אם כדאי לגדל או לא, ואנחנו עדים לתופעה שאצל חקלאים רבים ביישובים רבים חלה נסיגה לגבי גידולים של פטימים הודיים.

ישנם יישובים שמתבססים רק על הטלה. עד ש־ מטילה מתחילה להטיל עוברת תקופה של חצי שנה בערך, וישנה בעיה של מימון ביניים, עד שהיא מת־ חילה להטיל מגיעות ההוצאות ל־30 לירות בערך, ואם ניקח בחשבון שחקלאי מגדל רק אלף מטילות, הרי הוא צריך מימון ביניים של 30 אלף לירות. היישוב אינו יכול לעמוד בזה. ולדאבוני הרב, הממ־ שלה אינה נותנת עזרה מספיקה. זו הבעיה המרכזית היום ביישובי ההר.

לגבי מטעים: אם אנו לוקחים בחשבון מטעים ועו־ שים השוואה בין מטע בהר ובין מטע בשפלה, ההבדל הוא ב־50% בערך מבחינת הפרי. בעוד שבהר נותן המטע שתי טונות לדונם, הרי בשפלה הוא נותן יותר, וכתוצאה מכך עושים היום חשבון אם בכלל כדאי לנטוע מטע או לא. בהר צריך להילחם הרבה מאד כדי להביא מטע לפוריות טובה ומקובלת. אין די קרקעות ביישובי ההר. אין גם די מים, וכל הקיום הוא בנושא של הלול, ומתח הרווחים בלול הוא כיום, לדאבוני, בירידה גדולה מאד.

● ארגון ותכנון מקיפים ביישובים באיזור שפיר

הצופה: החבר משה אברהמי יסקור את המצב באיזור שפיר.

משה אברהמי: מאחר שמרבית מתיישבי איזור לכיש הם חקלאים שמתפרנסים ממשק, אנו מייחסים חשיבות מירבית לארגון ותכנון שיקיף את כל ענפי המשק. מאז תחילת עבודתי בחודש דצמבר 1974, איזור שפיר, טיפלתי בנושא זה כי ראיתי שזה חלק בלתי נפרד מעבודתי. כדי להתמודד עם הבעיה, יש צורך בעדכון וארגון מדוייק של ענפי המשק. התחלתי ללמוד את הבעיות תוך כדי הכנת החומר, ואני מביא לידיעתכם בצורה תמציתית מה־ נעשה ברוב ענפי המשק באזורנו זה.

ענף החיים: היישובים באיזור לא התייחסו מ־ עולם למכסות. כל אחד עשה מה שעלה בידו. אנו עושים הכול כדי להכניס את הנושא למסגרת. אנו עושים מאמצים רבים להסדיר ביישובים את בעיית הייצור ללא מכסות, העלולה לגרום לנזקים כבדים, ומצד שני לעשות למען ארגון הייצור והשיווק בצורה שהמבנים שהושקע בהם הון רב ינוצלו במידה האפ־ שר בצורה היעילה והטובה ביותר. יחד עם זה, יש לעשות ולפעול למען הגדלת מכסות ייצור בענף.

ענף הפרחים: מושב איתן מגדל צפורן. הענף הזה התפתח בשנתיים האחרונות בצורה טובה, אולם בגלל בעיות מיוחדות הדברים אינם מסתדרים. ניסינו לתקן את המצב על ידי סיורים בחממות, הסברה והדרכה בעניין נזקים שגרמו לחברים כתוצאה כשתילת שתי־ לים לא בריאים, סוכם שבסוף העונה נשב עם המגדלים עם מדריכי הלשכה לדיון וסיכום סופי, וזה בהסכמת הצדדים עם כל הנוגעים בדבר. מצב חממות הצפורן במושב רווחה משביע רצון. אנו עושים הכול כדי להכניס את הצפורן ליישובים נוס־ פים. לשם כך דאגנו שהמתיישבים שנרשמו לגידול זה ישתתפו בקורס שהתקיים בבית מלון באשקלון ושם לימדו איך לגדל צפורן ואיך לייעל את העבודה בשטח זה.

בעונה הסייפנים ההצלחה היתה גדולה ברוב ה־ יישובים. לא כמעט תרם לכך מזג האוויר הבאה בעונת החורף. השווקים היו טובים מאד וההכנסות מגידול זה מצדיקות את הרחבת שטחי הסייפנים באיזור. אנחנו מייחסים חשיבות מירבית לגידול זה ומקווים להגדיל את שטחי הפרחים באיזור.

לאור העובדה שמדי שנה בשנה מתיישבים נוספים באיזור רוצים להצטרף למגדלי הפרחים, רוצה אני להציע למליאת המועצה האזורית שפיר שידאגו ל־ ייצור כתה למגמת גידול פרחים במסגרת בית הספר, ובמגמה זו ילמדו ידע תאורטי ומעשי וימשיכו את העבודה במשק בצורה מקצועית וירחיבו את הגידול באיזור זה לרווחתם של המתיישבים.

ענף הרפת: הוא ענף עתיד נכבים. הוא פותח ב־ אזורנו בשנים שעברו בתנופה גדולה, אולם לנוכח עיכובים בהזרמת הכספים וביצוע ההשקעות הדרו־ שות, חלק מהמתיישבים לא החזיקו מעמד ומכרו את הרפת. המתיישבים שנשארו בענף החלו בתכנית פיתוח מורחבת, ואמנם ההשקעה בוצעו בריכוז ה־ גדול, אך השיפור בענף טרם הגיע למצב שרוב המתיישבים יגיעו לגודל הרצוי, היות שכדי לקיים את הענף, יש להגיע ל־30־40 ראש חולבות. המצב כיום השתפר, אולם יש להתמסר לטיפול נמרץ ביותר להדרכת המתיישבים, וכמובן דרוש טיפול יותר אינ־ טנסיבי של המתיישבים בענף.

עלי לציין שבאיזור שפיר, במשקים שבטפולי, יש כאלף דונם מטעים. מצב המטעים באיזור טוב. ב־ יישובים שהמטעים מניבים, התוצאות מניחות את הדעת ומצדיקות את ההשקעות. ישנם יישובים שאינם מנצלים את אמצעי הייצור שברשותם, כגון קרקע ומים. אחרי התייעצות עם מדריכי הלשכה וגורמים אחרים, וכדי לנצל את גורמי ואמצעי הייצור ש־ ברשותם, הצענו להם לנטוע אבוקדו, וזה מתוך הסי־ בות הבאות: א) יחידה של עשרה דונם אבוקדו יכולה להביא הכנסה נאותה. ב) משרד החקלאות ממנן 30% מהמימון הדרוש. ג) לעשרה דונם אבוקדו מספיקים 60 ימי עבודה בשנה. אין צורך בגיזום ודילול וניתן לקטוף את הפרי לפי הגודל הדרוש בחו"ל. לצורך זה הזמנו את באי כוח המתיישבים ואת מדריכי הלשכה ליום עיון, שבו דובר על התחזית לשנים הבאות, הוצאות, הכנסות ודאיות הענף. הוחלט ש־ מזכירי היישובים יערכו את רשימת החברים המעונ־ יינים בגידול זה. אנו, עם מדריכי הלשכה, נרכז את אותם הברים שנמצאים באיזור המתאים לגידול אבו־ קדו, ונבצע בדיקות קרקע ונפנה אליהם שתילים בצו־ רה מאורגנת. לפי רשימות שכבר הגיעו אלינו, נראה לי שניטע השנה 250־300 דונם אבוקדו ליישובי האיזור.

לסיכום, נראה לי שמאמץ משותף של המוסדות, ועדי המושבים ובעיקר המתיישבים, המצב באיזור ישתפר ויהיה משביע רצון.

● מיכון משפחתי למשק המשפחתי במושבים בנגב

הצופה: החבר סימן־טוב אלמסי ידבר על ה־ מצב באיזור הנגב.

סימן־טוב אלמסי: אני כרכז הנגב מטפל ב־12 מושבים, שמבחינה מוניציפלית כולם שייכים למועצה אזורית אחת. מתוך 12 המושבים יש שניים שהם משקי חלב. היתר הם משקי שדה. כמו שציין כאן ח"כ אבטבי, למעשה, בנגב הבעיה העיקרית היא בעיית מכסות המים. בכל היישובים שלנו עדיין לא הגענו למכסה של כ־70%.

אנו משתדלים להחדיר גידולים חדשים, ובעיקר גידולי יצוא. אנחנו בעיקר מגדלים כיום גדולי שדה וגדולי תעשיה. בשנה האחרונה הרחבנו את שטחי גידולי היצוא וירקות לתעשיה. הבעיה העיקרית היא שגידול אחד לתעשיה, שחשבנו כי יוכל להיות גדולי רנטבילי ויהווה אלטרנטיבה לדברים אחרים. יש לנו בעיות בקשר אליו עם המפעלים: אני מתכוון לעג־ בניות לתעשיה. כל שנה היינו מגדלים כ־2000 דונם עגבניות לתעשיה. השנה חשבנו להרחיב את השט־ חים. יש בעיות עם התעשיה בגלל טיב הפרי ביבול. הם טוענים שהפרי שלנו אינו מגיע למפעל בצורה נאותה. השנה נגדל כ־2000 דונם עגבניות שהם כ־10 אלפים טון. עם כל הבעיות שהיו עד כה. אנחנו בכל אופן מקווים שהמפעלים יחתמו על החוזים, ואנחנו נבצע את התכנית שלנו.

יש בעיה נוספת במושבים בנגב. לכל המושבים ישנן מכסות לול, אולם המכסות הן קטנות. לכל מת־ יישב יש לול של 300 יחידה. ביקשנו במסגרת ה־ איגוד שמועצת הלול תאשר גבול ארצי, ואז יכולנו לבצע זאת באותם המושבים שיש להם מבנים גדולים יותר שהקימו אותם בכספים שלהם לעומת זאת, ב־ אותם ישובים שיש להם מכסה ואין הם יכולים לנצל אותה, יכולנו להת זאת למושבים אחרים.

כפי שאמרתי, אני משתדלים להחדיר גידולים חד־ שים ובעיקר גידולי יצוא למושבי הנגב. ישנם גידולים שיש לגביהם בעיית מכסות. את גידול הסיפנים, למשל, הכנסנו לפני כשנתיים לאיזור והוא מצליח כי האיזור מתאים לכך. אנו מבקשים ומקוים לקבל מכסות להרחבת השטח הקיים ולהגיע ל־300 דונם באיזור. השנה רצינו לזרוע באיזור כ־40 דונם ציפורן, אולם לדאבוננו, בגלל המצב הכספי הקשה, לא נוכל לבצע את התכנית במלואה. בודדים יש האטה בגידול באיזור, בגלל בעיית המחירים וההשקעה ה־ מרובה. יש לקוות שהמצב ישתפר ונרחיב שוב את השטח.

לגבי גידולי ירקות ליצוא, יש לציין כי מדי שנה מעבדים באיזור כ־4000 דונם ירקות ליצוא, — בצל, סלרי, פלפל, כרוב סיני וכו'. המתיישבים הוכיחו את עצמם בגידולים אלה ולצורך זה אנו משקיעים כספים לפיתוח כלים כדי להקל עליהם בעונת האסיף. ביוזמתנו פיתחנו קומביין לאסיף סלרי ליצוא, כדי להתגבר על העבודה השכירה. הפעולה הצליחה וה־ דבר חוסך לנו הרבה ימי עבודה. יש סיכוי, שנקבל פרס קפלן, על פעולה זו. כמו כן פיתחנו קומביין לאסיף עגבניות לתעשיה והוא הוכנס השנה לעבודה. הקומביין מותאם למשק משפחתי, לשטחים קטנים. אנו בתכנונים להכניס כלים נוספים לאיזור. וכל זאת ביוזמתנו.

בכל אותם יישובים שגידלו פלפל ליצוא הכנסנו בשנה האחרונה מערכי מיון שפיתחו ביוזמתנו והו־ כיחו את עצמם כיעילים, והסכו לנו הרבה ימי עבודה. מיותר לציין את הסיבה החדרת המיכון החקלאי למשק המשפחתי כדי לא להזדקק לעבודה שכירה ע"י גורמי חוץ. הכלים פותחו בהשתתפות כספית של הסוכנות ומשרד החקלאות.

לסיום, יש אצלנו יישובים שרובץ עליהם חוב רצי. ואנו פונים למוסדות המיישבים לסייע במתן עזרה כספית מתאימה, כדי לאפשר ליישובים ניהול האגודה בצורה תקינה.

● יש להגדיל הסיוע בתחום האשראי

הצופה: ארגון הקניה הוא ודאי ממטבת ימי־ בצעה של מושבי „הפועל המזרחי". האם ה־ תמורות הכלכליות במשק השפיעו על פעולות הארגון?

יוסף גואטה: כל המושבים שייכים לארגון הקניות של „הפועל המזרחי". מרבית המו־ שבים בארגון עלו על הקרקע אחרי מלחמת השחרור, כלומר, יישובים שהוקמו בשנות ה־50. התיישבות זאת, לצערנו, עדיין אינה מסוגלת לעמוד בכוחות עצמה ולהתמודד עם כל בעיות המשק. אני מבין שזאת היתה הסיבה שהביאה להקמת ארגוני הקניות. ארגוני הקניות משמשים כמכשיר כספי וארגוני ש־ באמצעותו מתנהלים, למעשה, כל עניני המשקים האלה.

ארגון מושבי „הפועל המזרחי" עבד, לדעתי, במ־ שימה הזאת בהצלחה ניכרת. אני מכהן בתפקיד זה רק תקופה קצרה מאד. אבל יודע אני, כי מאז היווסדו של הארגון הוא היווה את הזרוע המממנת והמבצעת בכל תחומי המשק בהתיישבות הזאת. את־ ייחס בעיקר לתקופה שמהוועידה האחרונה ועד היום.

למעשה, היתה זאת התקופה שהארגון התרכז באופן מיוחד בטיפול ביישובים האלה, ובהתאם עם ועדת המשק באיגוד המושבים התכוונו לבצע פיתוח במשק במרבית היישובים, בעיקר באיזור לכיש והנגב. הו־ שקעו סכומים ניכרים מאד. הענפים העיקריים שבהם טפלנו היו: ענף הפרחים, חממות לפרחים, רפת ולול. כשמדברים על לול, הרי המדובר הוא בעיקר על הודיים ופיטום.

הארגון הגיע למסקנה, ביחד עם ועדת המשק, שמכסות הייצור ביישובים האלה לא היו מנוצלות, ובכוונה מכוונים ניסינו לארגן את הענפים האלה, בכך שהשקענו כספים. למעשה, אילולא נטל עליו ארגון את היוזמה וגיבוש לביצוע האינביקים האלה, ספק גדול אם ההתיישבות הזאת היתה מסוגלת לקדם את הנושא. ידענו גם שאם לא נעשה אנחנו את הדבר, מצב היישובים לא יוכל להשתפר, ולכן הכנו שוחזי הובתנו והכנסנו לעניין. הדבר העמיד, כמובן את הארגון במצב קשה, בייחוד בשנה האחרונה. בתחילת עברו זה קיבלנו אסיפה כללית ובה מסרנו דו"ח שסיקף שנה קשה, שנה שהתחילה במלחמת יום הכיפורים והסתיימה בפיחות האחרון. בדו"ח הזה משתקפות הפעילויות שלנו ביישובים במסגרת האר־ גון.

מהדו"ח הזה ניתן לראות את ההקפאה בפיתוח שחלה בשנה האחרונה. סבלנו בייחוד מעליית המחי־ רים שהיו בשנה זו, שלדעתי, נעו בין 35 ל־100% במרכיבים השונים. בשנה זאת נאלצנו להפסיק פיתוח ענפי משק שהתחלנו בהם ודווקא לכן, משום שהמדי־ ניות המכוונת שכמשלה על ידי הממשלה לא העמידה לרשותנו כספים מתאימים למימון ההשקעות, ולכן נאלצנו להפסיק את הפיתוח. לא זו בלבד, אלא נאלצנו גם להגביר את גובה האשראי. למעשה, האשראי השוטף שנתנו ליישובים התאפשר רק הודות לכך שנאלצנו לקחת כספים בתנאים קשים מאד, דבר שבעבר הארגון לא העז לעשותו. הדבר התבטא בעלית הוצאות המימון. בשנה האחרונה, עלו הוצאות המימון בארגון בכ־87%. חובות המושבים בשנה זאת, עלו בסך הכל בכ־20%, עלייה שהיא קטנה, יחסית.

האשראי שעמד לרשות הארגון הספיק למעשה לשלושה חודשי אשראי, כשהחוב היישובים מהווה היום כחמישה חודשי אשראי. אין זה גורע כל כך, אבל הבעיה הקשה ביותר היא, שהרשימה הזאת אינה מעור אחד ויש יישובים שעומדים בחוב של כ־8 ירחי אשראי. שם המצב חמור ביותר, מפני שהיישובים האלה הם הפרובלמטיים, וליישובים אלה נדרשת עזרה ותמיכה.

כדי שהארגונים יוכלו לעמוד במשימה שנטלו עליהם, יש צורך שהמוסדות המיישבים ידאגו למל־ ווה מתאים לזמן ארוך, על מנת לאפשר להקפיא חלק מהחוב השוטף של היישובים ולאפשר ליישובים האלה לפעול. הדבר אמור בייחוד לגבי אותו סוג של יישובים, שהם עדיין רחוקים מאד מביסוס, והם המרכיב העיקרי בארגון שלנו. מצד אחד נדרשת עירנות מצד באי כוח המושבים, מצד הנהלות המו־ שבים, לנצל בצורה יעילה יותר את מכסות הייצור שעומדים לרשותם.

● החינוך הדתי לאומי בא לידי ביטוי בהתיישבות החדשה

הצופה: מהם מאפייניה של ההתיישבות הד־ תית, גם בתחומי חברה, דת, רוח וכו'?

שרגא שמר: זאת הפעם הראשונה שאני חבר מזכירות איגוד המושבים והולך לוועי־ דה. אני מרגיש את עצמי צעיר חדש. ברשותכם אני רוצה לומר משפט אחד שאולי נשכח מדי פעם מאיתנו, חשוב מאד שנזכור אותו. אני חושב שאין תנועה התיישבותית כמו איגוד המושבים שהתמודדה עם בעיה של קליטת התיישבות חדשה. אני מתכוון לאותה התיישבות שעלתה בתום מלח־ מת השחרור, ראשית הקמת המדינה. היו אז דומני 7־8 מושבים שקלטו עשרות רבות של מושבים חדשים, כאשר המאכלסים את המושבים החדשים האלה הינם יהודים שהתקבצו מכל פינות מקומות בעולם, ללא הכשרה מוקדמת לחיים אלה של מושב חקלאי, וכל מה שמשתמע מכך.

אני חושב שזה היה מבצע אדיר שאין לו דוגמה בתנועות ההתיישבותיות אחרות. אני חושב שזו גם הסיבה שהוועידה הקרובה, תיתן את דעתה על בעיות חינוך, דור המשך וכו', שזה פועל יוצא כמעט ישיר מאותו ענין.

לגבי העניין של התיישבות חדשה, אומר כמה מלים על כך וגם על ענין של מושבים שיתופיים שאני עוסק בהם. המושבים השיתופיים, שהם היום שמונה במספר ומהווים חלק אורגני של איגוד המושבים, נבדלים מהמושבים שעד כה דובר עליהם בהבחנה של מבנה המשק, כאשר המשק המו־ שבי בנוי כמשקים משפחתיים. ומושב שיתופי בנוי כמשק משותף אחד, כאשר כל אמצעי הייצור — כגון, קרקע, מים, ציוד וכו' — מנוצלים במשו־ תף. הדבר הזה נותן תשובה על הרבה בעיות שמת־ עוררות בימינו, כמו מיכון בחקלאות וכל אותם דברים שהעידן הטכנולוגי מזמן לנו. ניתן לעבד חלקות גדולות במשותף וכו', כאשר בחלקות קטנות האפשרויות הן מוגבלות.

זהו אולי הסיבה גם לכך, שרבים מאד מהיישו־ בים החדשים שהוקמו לאחר מלחמת ששת הימים בכל התנועות בחרו בדרך זו של מושב שיתופי — גם בציבור שלנו וגם בציבור החילוני. שני יישובים שלנו בהתיישבות החדשה הם שיתופיים: רמת מגשי־ מים ומחולה. שני היישובים האלה התחילו לעלות על דרך של ביסוס משק בהתאם לאפשרויות הקיי־ מות, כאשר חיי החברה וחיי הרוח בישובים האלה תוססים הרבה יותר מאשר ניתן היה לשער, אם מאשר ההכו באותם המשקים בהם אנחנו חברים היום. אני חושב שהחינוך הזה שהציבור הדתי־ לאומי השכיל להעניק לבניו, בא לידי ביטוי חיובי מאד בהתיישבות החדשה.

אם תבוא לרמת מגשימים בשעה חמש בבוקר, וכל בוקר, תמצא חבורות שיושבות ולומדות תורה, גמרא, משנה — כל אחד לפי נטיתו, לפי כישוריו ולפי אפשרויותיו. יש עוד דבר שבמידה מסויימת יכול לאפיין את העניין הזה. לא עשיתי סטטיסטי־ קה ואינני יודע אם מישהו עשה, אבל אין לי ספק, על פי מבט כללי, שאחוז החברות המקפידות על כיסוי ראש בהתיישבות החדשה, הוא הרבה יותר גבוה מאשר בהתיישבות הוותיקה.

המרכיבים האנושיים של ההתיישבות החדשה הם שניים: אחד — בנים להתיישבות הוותיקה, המוש־ בית והמושבית־שיתופית; המרכיב השני — בוגרי „בני עקיבא", אשר דרך המסלול של שירות בנח"ל הגיעו להתיישבות הזאת.

אני חושב שהדבר הזה מתאפיין במידה מסויימת בחיי תרבות, בהרצאות וכו'. זה דבר מאד מקובל בישובים, שהרצאה מאורגנת על ידי המחלקה לתרבות של איגוד המושבים, או ביוזמתם של המש־ קים עצמם, המביאים מרצים. ולאו דוקא מחוגים שלנו. זה דבר שמלמד על אופק רחב של אותו ציבור שיושב שם, וההתעניינות בכל השטחים, מבלי שהדבר הזה יפגע או יפגום באורח החיים הדתי ביישובים האלה.

בהתיישבות החדשה יש לנו, כפי שאמרתי, שני מושבים שיתופיים — רמת מגשימים ומחולה. ישנו מושב עובדים ברמת הגולן, שכן רמת מגשימים — המושב נוב. ראשוני המתיישבים נכנסו לגור בביתם הקבוע ממש בסוף מלחמת יום הכיפורים. נדמה לי שזה היה ב־15 דצמבר 1973, כאשר משרד השיכון עשה מאמץ עילאי כדי לאפשר להם להיכנס לבתים. הם נכנסו לבתים ושם מתקבצת חבורה מצו־ יינת של בני מושבים, של בוגרי „בני עקיבא" הבו־ נים מושב עובדים קונבנציונאלי, כל אחד ואחד ומשקו. פרנסתם תתבסס על פלחה, מטעים, גידול ירקות שמתאימים לאיזור הגולן, לול, הודיים, רפת לחלב ועדר בקר לבשר. אלה חבריה טובים מאד, במלוא מובן המלה.

יש לנו גרעין של עולים מרוסיה, שמטפה לרמת הגולן כדי לבנות מושב שיתופי שפרנסתו מתבססת לא על חקלאות, אלא על תעשיה. גרעין חדש שבי־ מים אלה ממש הולך ומוקם זה גרעין יונתן, על שם יונתן רוזמן ז"ל שנהרג בקרבות ברמת הגולן במלחמת יום הכיפורים, חבריו לגרעין ובני מש־ פחתו החליטו להקים יישוב לזכרו. הגרעין יושב, זמנית, בקבוץ מרום גולן.

יישוב נוסף שלנו, שיתחיל להיבנות, בעזרת השם, בקיץ הקרוב, הוא מושב תל־זית. אשר הגרעין הראשוני שלו יושב ברמה ומורכב מבוגרי הנח"ל הדתי. המושב מיועד לבני המושבים בגליל, וחברים הכירו כאן את הבעיה של דור המשך אשר אנחנו מחפשים לה פתרון במסגרת ההתיישבות החדשה כדי לאפשר להם לבנות משק מרווח. אני מקווה שהקיץ ההוא נביננו של היישוב הזה.

היישוב קשת שבגולן, אינו מוגדר כיישוב שלנו. חבריו עדיין לא הגדירו את עצמם מבחינה תנועתית, אבל פנו אלינו ואנחנו נענינו לפנייתם. ומס־ ייעים בהם כדי לעזור להם להתקדם, הן מהבחינה המשקית והן מהבחינה החברתית.

כבר התפרסם ב„הצופה" והבי"ם כאן כבר הזכיר את אותה תכנית של הקמת שלושה יישובים ברצועת עזה, בין חאן יונס לדיר אל בלח, כאשר הגרעינים האנושיים של היישוב הזה יהיו בעיקר בני מש־ בלכיש, בנגב ושאר המקומות בארץ. כנראה, ש־ היישובים האלה יוקמו על ידי גרעין מארצות הב־ הנמצא כעת בהתארגנות. זה גרעין „אלצור" (עציון ב') בגוש עציון הוא מושב ש־ שפרנסתו לא על חקלאות, אלא על ענפי מל־ ושירותים. חבריו הם גרעין של יוצאי ארה"ב.

מבחינת החומר האנושי שיושב במקומות הר־ הר היא זכה לשבחים מצד כל המוסדות, גם שאינם כמונו. אם אומר שמעשה אבות לבנים, זה יהיה פחות מדי. אני חושב שבהם יכולים להשתבח בהוצרת מצויינת, בפרט מאד של החינוך הדתי־לאומי.

● „מדינות תורה" בזעיר אנפין

הצופה: את החלק האחרון נקדיש לע־ דת, רוח החברה במושבי „הפועל המזרחי".

חיים ניצן: אם לדבר על נושאי דת וחברה באופן כללי, הרי אפשר לומר שה־ התארגנות של איגוד המושבים, היה לתת את־ למסגרת יהודית־דתית של התיישבות. לכן עם קום המדינה, עם בוא העליה הגדולה, בא באופן יחסי, הרבה יותר יהודים דתיים שהלכו למקומות אחרים. הם ראו אצלנו את רוח להמשיך באותה הדרך של מסורת עם אותם.

בשנים הראשונות של קליטתם במושבים, פעלנו באותה אינטנסיביות שהיו צריכים לפעל לו היינו משקיעים בנושאים הדתיים חלק מ־ שהשקענו בעניני משק וארגון במושבים, שהיום היינו עומדים במצב הרבה יותר טוב.

היישובים אינם מעוד אחד. המתיישבים באו מ־ יות שונות, וכל עדה הביאה מנהגים שונים מ־ הדת. כך שמבחינה זו לא היו המושבים אחידים שהיינו רגילים לפני קום המדינה. בשרבם רק־ באו מאירופה ולכן, בנושא הזה כמעט שלא הי־ כה קרה? התרופה הפטריאכליות והמסמכות הורים. ההורים היו עסוקים בשנים הראשונות פוש אחרי מקורות פרנסה ולא נתנו לבנים אולי כל כך כמו במקומות מגוריהם על הנושאים ועל החינוך הדתי של ילדיהם. ולכן אפשר שהמצב של דור המשך אצלנו, טוב, אבל יכול להיות טוב יותר. הבנים קבלו אצלנו חינוך מל דתי, חלקם קבלו חינוך ישיבתי וכו'. הם שונים, קצת יותר מודרניים, אבל אי אפשר שהנושא הזה מספק אותנו כפי שהיינו רוצים אותו.

הדבר הזה קשור עם כל מיני דברים אחרים. הנוער שנמצא במושבינו הוא נוער של הורים בעירות פיתוח. באופן יחסי, המצב אצלנו הרבה טוב מבחינה זאת מאשר בעיירות פיתוח, בשל ש־ שאנחנו במסגרת דתית ולא נתנו להם את האפשרות לבחור במשהו אחר אלא בחינוך דתי. יוצא ה־ המשך שלנו הוא באופן יחסי טוב יותר, אבל זה מספק אותנו, כאמור, אנחנו מחפשים אפיקים להיטיב את המצב.

האפשרויות להיטיב את המצב אינן רק ביוס נוך. אנחנו יודעים שהחינוך בבתי הספר הדתי אינו מספיק. יש צורך בחינוך המשך, תיכון וכו'. דבר שלא כלכך קיים ביישובים, ושוב בגלל שונות. לפעמים זה גם בגלל סיבות כלכליות — זיק ילד בפנימיה עולה הרבה מאד כסף, שאנחנו עוזרים בקרן למילגות, הדבר אינו מ־ ולכן רוב ילדי היישובים שלנו אינם הולכים לבית התיכוניות, אלא להיות המשך תיכוניות ויש כאלה שנכנסים לעזור למשק הוריהם.

תנועה „בני עקיבא" נכנסת אצלנו בתנופה אך לא בכל יישוב, בכל אופן, לא בצורה שקיימת בערים. על כל פנים, יש הרבה סניפי „בני עקיבא". יש לנו גם נציגים בהנהלה של „בני עקיבא". יש גם עובדים, הפועלים בהנהלה הארצית ביישובים שלנו, ומשתדלים כמיטב יכולתם, עם כל המגבלות שהזכרתי.

הדבר הנוסף שאני רוצה להזכיר אותו הוא הרוחני. עשינו רבות בנושא זה של שירותי דת. לא הייתי אומר שעשינו בעצמנו, אבל נהנה שלנו עזרה במידה רבה מאד.

מיד אחרי קום המדינה, כאשר התחילו את היישובים החדשים, נקבע ביוזמת נציגי ה־ הסוכנות, שכל יישוב צריך לבנות בית אותו דבר גם לגבי מקוואות. אצלנו הנושא התפתח. ברוב היישובים שלנו, יש היום בתי מפוארים, מקוואות, עירובין וכל השירותים לעומת זה, ביישובים שנמצאים במסגרות שבהם המסגרה אינה מחייבת את הדבר הזה — בדרך כלל השירותים הדתיים בצורה עלובה, כך שגם הנוער הולך ומתפרק מהנושא הזה.

רבות עשינו גם בנושא של רבנים. העולים מגלויות שונות באו עם כל כלי קודש שלהם. המקומות עדיין מכהנים רבנים שבאו מארצות ה־ משרד הדתות, חבר הרבנים והמועצות אזוריות מש לתת להם השתלמויות ועזרה, אבל חלק מהם מאותו סוג של רבנים הדרוש היום לנוער במושבים שלנו. בשטח זה נעשה רבות. איני להגיד שזה מספק. במקומות רבים מכהנים צעירים שכבר גדלו בארץ. יש מהם רבנים עליות, שמכהנים פאר במקומות ומביאים תועלת אבל זה אינו מספק.

המצב אינו מספק גם בגלל אי־רצונם של החוגים שיכולים לעשות זאת ואינם עושים. בארץ מאות כוללים שיושבים בהם אברכים העדות מכל הסוגים שהם מצויינים בתורה, מוכנים לצאת כדי להיות משמשים בקודש ובכ־ שוחטים, למרות שאנחנו היום יכולים לתת לה האמצעים הכלכליים הנצרכיים.

באתה הפגישה של איזור הצפון עם משרד הדתות ישבנו עם אנשי ה„כוללים" שבצפון ולא מאמצה. אמנם, יש מקומות שהמצב בהם שונה יש לעשות רבות בנושא הזה, ובצפון במיוחד משינוים.

היישובים שלנו הם בבחינת מדינות־תורה אנפין. אף שאני פה אי שם יש פריצות קטנות באופן כללי בכל אחד מהיישובים שלנו יש בית כנסת אחד, אלא לפעמים כמה בתי כנסת. כל גרים באים וגם הנוער בא. יש כמה „מניינים" בים. ויש שעורי תורה, מהם שלא משתלמים ע"י משרד החינוך ועל ידינו. עובדה היא, היישובים השבת נשמרת כהלכתה, בצורה יפה עם כל זה שאמרתי שאין הדברים מספקים מנסים למצוא את הפתרונות בנושא הזה. במקומות מנסים לעשות כמיטב יכולתם.

הצופה: האם ניתן לומר, שכל ה־ ממשיכים בדרך אבותיהם?

ניצן: הנוער שחוזר מהצבא, בדרך כלל הצליח לשמור בצבא על כל המטען שקיבל — ממשיך בדרך אבותיו. כאן מתעורר הנושא של דור ההמשך. לו יכולתנו לקלוט במסגרות שלנו, ליד ההורים ולמצוא במרכיב היים, או בתוספת יחידות, היתה זו עובדה שישנם במקומות שבנים מתקבלים כחברים ההורים או כתוספת להורים. ושם הבן ממשיך אורח חיים יהודי באותו כיון שאביו הלך בו לצערנו, לא נוכל לקלוט אותו. הרי בנושא זה לא נוכל להצליח תמיד.

הצופה: תודה רבה לכם, אנו מאחלים הצלחה בוועידתכם.

ארגון מושבי „הפועל המזרחי" ערך מול התמורות הכלכליות

(שיחה עם מר יוסף גואטה, מנהל הארגון)

מאת חיים פיקרש

שחלפה היתה שנה קשה לו, גם ארגון מושבי הפו־חי, המאגד בתוכו עשרות מושבים הפזורים על פני הארץ נפגע לא במעט מה־ מר מר יוסף גואטה, מנהל למרבית הצער ניכר היה לפני הפיחות, עוד לפני לפני שמונה חדשים. ק־ רציני, המצב היה קשה בא הדבר לידי ביטוי, ב־ צנו להפסיק את פיתוח ענ־. לא הועמדו אמצעים כס־ רה זו, וכן גם למימון הש־ ות שבהם יכולים חיינו ל־ ת המשקים, באלץ, איפוא, הגביל את גובה האשראי בלקח ממקורות שונים הב־ ה ניכר את הוצאות המי־

ן השנים של פעילי ארגון פועל המזרחי, היערכותו אל מול מצב כה קשה, ה־ מעט של המצב.

שעבר, במהלכה של האס־ ת השנתית שהתקיימה ב־ במסרו פרטים מאלפים על לות של ראשי הארגון ל־ הבעיות. אומר מר גו־ לנו באמצעות מזכירות ה־ ביחד עם יתר הארגונים. לות לשיפור המצב, אך לפתרון הבעיה בשלימ־ רווקה הודדי"!

של האסיפה באה המצ־ ביטוי בדברי החברים, שאלה לשיתוף יתר, כדי המיצר, שבו נתון המשק מקום, מאזן הארגון מס־ מליון ל"י לעומת 40 י בתקציב אשתקד, כש־ בעת מהפיחות והגידול ב־ וא אשר ברוב קולות הב־

שהועלו לאחר מכן, נק־ ים לנצל את אמצעי הייצור צריין מפורטות שאין כיום רבות, כבעבר, לגיוס ה־ כספיים, לכן חייבים להל משק החברים, תוך ניצול של אמצעי הייצור והיע־ של הכלים העומדים לר־ ויים. והובעה גם משאלה התארגנות המושבים ב־ י לסייע למשקים שיכולת להם קצת מוגבלת. עובדה מר גואטה, שבמשקים לא מנצלים את כל מיכ־ העומדים לרשות ואף לא המים אם כי ברוב המש־ המחסור המשווע במקו־ צריכים לאמץ גם „גידו־ פי המיועדים לייצוא ר־ אלא מיכסות חלב הלול

העומדים לרשות המושבים ומה גם שמובטחים להם המחירים.

אכן, הימים האחרונים, עומדים ב־ סימנה של היערכות זו. ובאשר להי־ קף פעולותיו של ארגון משקי הפו־ על המזרחי, הרי להלן סקירתו המא־ לפת של מר גואטה: —

מחזור הקניות

מחזור הקניות של המושבים הסתכם בשנה האחרונה בסכום של 75,424,000.— ל"י לעומת 60,632,000.— ל"י אשתקד. מבחינה אבסולוטית זאת עליה של כ־25 אחוז אך בהתחשב בעליות המחירים שהיו במשך השנה אין לראות בזה עליה אלא הקפאה או אפילו נסיגה. ברור כי מצב זה הינו תוצאה ישירה של המדיניות שנכפתה עלינו, ואשר ב־ עקבותיה אנו לא יכלנו להעמיד ל־ רשות המושבים את כל האשראי, ה־ דרוש למימון קניותיהם.

בהובלת בדף 3 תוכלו לראות טבלה המשקפת את מחזור הקניות לפי הסעיפים השונים. בולטת במיו־ חד עליה ניכרת בשלושת הסעיפים העיקריים והחשובים בשביל המשק החקלאי — אספקה, דשנים וזרעים. עליה זו נובעת מעלית מחירים בלבד ולא מהרחבת היקף הקניות. לעומת זאת ניתן לעמוד על היקף הקניות שהצטמצם במידה ניכרת בסעיפי טכ־ נית ומכונות וזה בא בעקבות הפסקת הפיתוח במשק מחוסר אמצעים כס־ פיים לכך.

פעילות כספית ומשקית

בשנה שחלפה עמדנו מול במה זו ודברנו על ציפיות להגדלה ניכרת של הפעילות המשקית. אך היום אנו עדים למצב שונה בתכלית. בעקבות המצב שציין לעיל לא נכנסנו השנה לקידומים חדשים ולא השלמנו כס־ פים למימון השקעות במשק. הש־ תדלנו לרכז ולכוון את כל האמצעים שעמדו לרשותנו להון חוזר שוטף בלבד ואף זה התאפשר רק לאחר שהשתעבדנו לאשראי יקר ולא נוח במיוחד. ומכאן התוצאה שמשתקפת בדף 10 בעלית הוצאות המימון. הוצ־ אות המימון גדלו מ־1,565,000.— ל"י ל־2,932,000.— ל"י עליה של 87.3 אחוז.

מצב כספי זה אלץ אותנו לצמצם את פעולותינו בכמה תחומים חיו־ ניים:

א. צימצמנו כאמור את האשראי לגידולים כולל אשראי למימון ענף בעלי חי והגבלנו אותו הן מבחינת גודל היחידה והן מבחינת גובה ה־ סכום לדונם.

ב. הפסקנו כל הקידומים ונאלצנו לבטל תכניות לקידום פעולות במש־ קי החברים. עם כל הצער שבדבר לא ראינו אפשרות להמשיך אפילו בענפים ההכרחיים ביותר להשלמת הכנסתו של המתיישב.

ג. הפסקנו תכנון הרחבת והעברת מכון התערובת בר"לחי בבשאואת יצחק ונמנענו להרחיב השתתפו־ תינו במפעלים אזוריים אחרים.

היקף המחזור הכספי בבנקים עלה מ־154.6 מיליון אשתקד ל־205.4 מיליון בשנה זו, עליה של כ־33 אחוז.

היקף מחזור הקניות גדל ב־25 אחוז בלבד לעומת אשתקד ואילו חוב החברים לארגון עלה בכ־18 אחוז לעומת עליה של כ־60 אחוז בשנת תשל"ד.

פעילות מאופקת זו שנכפתה עלינו בעקבות המדיניות המכוונת של ה־ ממשלה, פגעה קשות בפעילותם ה־ סדירה של המושבים וכל המאמץ ה־ רב שהושקע בפיתוח ענפי מטע ב־ מושבים בשנים האחרונות לא נשא פרי. סבלו במיוחד המושבים שזה מקרוב השקיעו בפיתוח ענף הרפת, הלול והחממות לפרחים.

מצוקה האשראי אילצה אותנו ל־ הגביל אותם ובמקרים אחדים נשארו לולים ריקים או ריקים למחצה.

משקי הרפת שהיו בעיצומן של עבודות פיתוח הענף נאלצו להקפיא את המשך העבודה. המבנים נשא־ רו ללא גמר גם רכישת פרות ל־ השלמת היחידות לא התאפשרה. ב־ מצב זה נשארו גם לולים וחממות בשלבי הקמה הן מחמת חוסר כספים והן מקשיים שנתקלנו בהם עם קב־ לנים.

נסינו לארגן את ענף הלול על כל שלוחותיו אך אי ההבהרות לגבי קצב התפתחותו של הענף ובמיוחד אי הוודאות בכדאיות הגידול העמידה את המשקים בפני דלימה ולא נראה לנו פתרון קרוב לנושא זה.

צרכניות

למרות הקשיים המרובים בענף זה אנו משתדלים שהצרכניה תתן את השירות היעיל לחבר. מאורעות ה־ שנה האחרונה העמידו אותנו על ה־ הכרח החיוני בקיומה של צרכניה מסודרת ופעילה ברשות המושב ו־ מנוהלת בידיים אחראיות וטובות.

הרף ביום עבודים עינינו מיטב יכולתנו ההארגנו בתיאום עם ה־ אזורים להפעיל את הצרכניות שב־ טיפולינו במשך כל תקופת המלחמה ולאחריה, והיפקנו את הצרכים ל־ כרות הקשים.

גם עליות המחירים שהיו בשנה האחרונה היטו את כף המאזנים לטובה צרכניה בבעלות המושב.

מאזן

תוצאות המאזן מונחות לפני החב־ רים, כאן יש להודות לעוסקים במ־ לאכה זו על נדיבתם וכמובן גם לבריית הפיקה על המאמץ המיוחד שעשו לסיים את העבודה במהירות.

מכוני התערובת

כמובלה בדף 4 ניתן לעמוד על היקף הייצור בשני המכונים. היקף הייצור בשני המכונים קטן ב־0.7 אחוז כשהיקף המחזור הכספי עבור אותה כמות גדל בשני המכונים ב־38 אחוז. כפי שמסרנו באסיפתינו כאשתקד הוחלט על הרחבת מכוני התערובת והעבודה במכון „שפע בר" נכבאה בשלבים מתקדמים. אם נתגבר על כל הבעיות אנו מקווים שנוכל עוד באמצע הקיץ להתחיל להפעיל את המכון ועם הפעלתו נוכל לספק למשקים את כל כמות התע־ רובת הדרושה מכל הסוגים.

לסיכום: המשק המשפחתי במדי־ נה לא יוכל להתמיד בקיום הענפים החקלאיים, האגודות החקלאיות לא תוכלנה להמשיך לתת את השירותים החיוניים להבריתן אם לא יקראו ל־ ייצור מקסימלי וניצול כירבי של כל אמצעי הייצור שעומדים לרשותם כדי להפיק מהם את מלוא התועלת.

מאז תחילה שנה זו התארגנו גם אנו בהתאם לצרכים המתבקשים ו־ שמנו את הדגש על הגדלה האשראי לענפים יצרניים בעיקר גידולי שדה ופרחים וקבענו מפתח לגבי האשראי לכל גידול ונקוה שנצליח לבצע ברציפות ובקביעות ובתנאי שהיש־ בים יגישו את העומר בזמן.

כמו כן נדרשים המוסדות המיש־ בים להמות אתנו לבעיותיהן של ה־ אגודות שסבלו קשה מהמצב ולדאוג להעביר לרשותם מלוה בתאים לזמן ארוך על מנת לאפשר להם להת־ אושש ולחזור לפעילות סדירה מ־ חדש.

אנו מקווים ומתפללים כי נוכל לעמוד במשימות שהצבנו לנו, ונצ־ ליח לבנות בשותפים לבסס את המושבים במקום פורחים ומשגש־ גים. — מסיים מר גואטה.

לוועידה ה־8 של איגוד המושבים

שלוחה ברכתנו
לדיון פורה ומעמיק
לחידוש ערכים
לקידום ולהאדרת ההתישבות

מושבי הפועל המזרחי

אביעזר	יד רמב"ם	עזריאל
אחיעזר	יושיביה	עלמה
איתן	ישעי	פורת
בית גמליאל	כפר הרא"ה	צפריה
בית הגדי	כפר גינת	רמת מגשימים
בית מאיר	כפר יעבץ	רווחה
בית עוזיאל	כפר מימון	רויה
בן זכאי	כפר פינס	רחוב
בני דרום	כפר שמאי	שבולים
ברקת	כרם בן זמרה	שדה אילן
גאולי תימן	מחסיה	שדה יעקב
גבעולים	מירון	שדה תרומות
גפן	מלילות	שובה
דלתון	משואות יצחק	שוקדה
הזורעים	מחולה	שלוה
זמרת	נוב	שפיר
זרועה	נחלים	שרשרת
זרחיה	נחום	תירוש
חזון	ניר גלים	תעוז
חדיד	ניר עציון	תקומה
חמד	נועם	תרום
טירת יהודה	עוזה	האחוזות קטיף

מיטב הברכות והאיחולים
לאיגוד המושבים של הפועל המזרחי
לועידתו ה־8
פרי אור בע"מ

„ביטוח חקלאי"
אגודה שיתופית הדדית בע"מ
תל־אביב . שד' רוטשילד 97 . טלפון: 62 52 06

האגודה עוסקת
בכל ענפי הביטוח
של המשק החקלאי

לועידה ה־8
של איגוד המושבים של הפועל המזרחי
שפע ברכות ואיחולים
תנובה אקספורט

לאיגוד המושבים של הפועל המזרחי
לועידתכם ה־8
ברכת עלז והצליחו

י. שניצקי ושות' בע"מ
יצרני מכונות חקלאיות
תל־אביב, רחוב הסוללים 6, ת.ד. 2672, טלפון 32241

* דיסקים למטעים ולפלחה
* מתחחות לעיבוד פרדסים
* מקלטרים קשיחים וקפיציים
* מכסחות מטעים סבוביות
* משדדות, מקצרות, מתלמים
* מזוני אספקה
* סוגות מספוא

נסיוננו הרב — ערובה לטיב משובח.
יצואן מוסמך

לאיגוד המושבים
של הפועל המזרחי
● ●
לועידתכם ה־8
שאו ברכה נאמנה
להמשך והתקדמות
כה לחי!
● ●
ירדניה
חברה לבטוח בע"מ

כל ענפי בטוח
חסכון
בטחון
נסיון
יציבות
אמינות
הפניקס הישראלי
חברה לבטוח בע"מ

לצירי הועידה השמינית של איגוד המושבים

ברכות להצלחת הועידה
לדיונים פוריים
לקדום ופתוח ההתישבות

מזכירות איגוד המושבים
קרן מושבי הפועל המזרחי

לאיגוד המושבים של הפועל המזרחי

לרגל ועידתכם השמינית
קבלו את מיטב הברכות לועידתכם

יהי רצון שתשרה הברכה בכל מעשה ידיכם
ותזכו לבנות ולהרחיב את שרשרת ההתישבות
ולישב את שטחי מדינתנו הנגאלת במושבים
פורחים ומשגשגים המתנהלים על פי רוח התורה והעבודה

ארגון מושבי הפועל המזרחי
אגודה חקלאית שיתופית בע"מ

האם חשבת לספור במה אפשרויות יש לסדר 4 ממטרות בדונם אחד...?

כנראה שלא. הנך רגיל למערכת השקאה קבועה, אותה סידרת פעם אחת - ומאז היא „פועלת". האמנם היא יעילה עדיין כיום? עם „מזחלת יריב". המתקן להמ־סרת הפלא הניידת ביציבות. תוכל לבנות מערכת השקאה ענקית שכולה ניידת... ויציבה. והחסכון? לא יאומן. במחיר 5.75 ל"י ליחידה יש בידך מזחלת בעלת 5 שנות אחריות. ללא בר־גים וגופי מתכת זרים. בעלת עמידות גבוהה בתנאי מזג אויר משתנה וקלה להרכבה. אין עליך לסבול בעבור שנים מתכנון לקוי של מערכת ההשקאה. עם מזחלת יריב תוכל לשנות את הקומבי־נציה הקיימת של מערכת ההשק־אה בקלות. אכן, זו ההשקעה ה־טובה ביותר בהשקאה.

מזחלת יריב — ההשקעה הטובה ביותר בהשקאה. הממטרה הניידת ביציבות
ניתן לחבר למזחלת יריב, צנורות פו.ו.פ. גמישים או צנורות פוליאתילן.

פלסטיראן בע"מ, רח' צילנוב 17 ת"א. טל. 823924
כן ניתן לרכישה בכל החנויות לכלי גנה והשקאה.

כמו כן ניתן להשיג כל צנור השקיה לגן: צנורות פי.וי.סי. גמישים הולי־אתילן. אבזרי „ראמבי" רבבים ללא ברגים. מטבי שלוחה לסטטוס, זקיפי פלסטיק ועוד.

هكذا من الاهل

לצירי הועידה השמינית

של

איגוד המושבים
של הפועל המזרחי
ולכל המתישבים במושבי

מיטב הברכות והאיחולים

לדיון פורה להתקדמות ההתישבות

ולחידוש ערכים לתורה ולעבודה

„מבטח"
אגודה שיתופית לבי
חקלאי הדדי בע"מ

העוצמה של פורד

פורד-הטרקטור בעל השם העולמי.
מצטיין בעצמה ביעילות ובאמינות...
פורד-הטרקטור של החקלאי המתקדם.

מבחר דגמים: מ-37 כ"ס עד 145 כ"ס וכן טרקטורים בעלי הנעה קדמית.

להשיג עתה בתנאי אשראי נוחים לתקופה של 4½ שנים.

פורד 3000

- מנוע דיזל 47 כ"ס.
- תיבת הילוכים 8+2 מהירויות.
- מערכת הידראולית רתום 3 נקודות עם בקורת עומק ובקורת מצב בקודה שלישית.
- מעביר כוח אחורי „חי".
- נעל דיפרנציאל.

לבחירתך:
- הגה כח.
- כפיסים מרובעים.

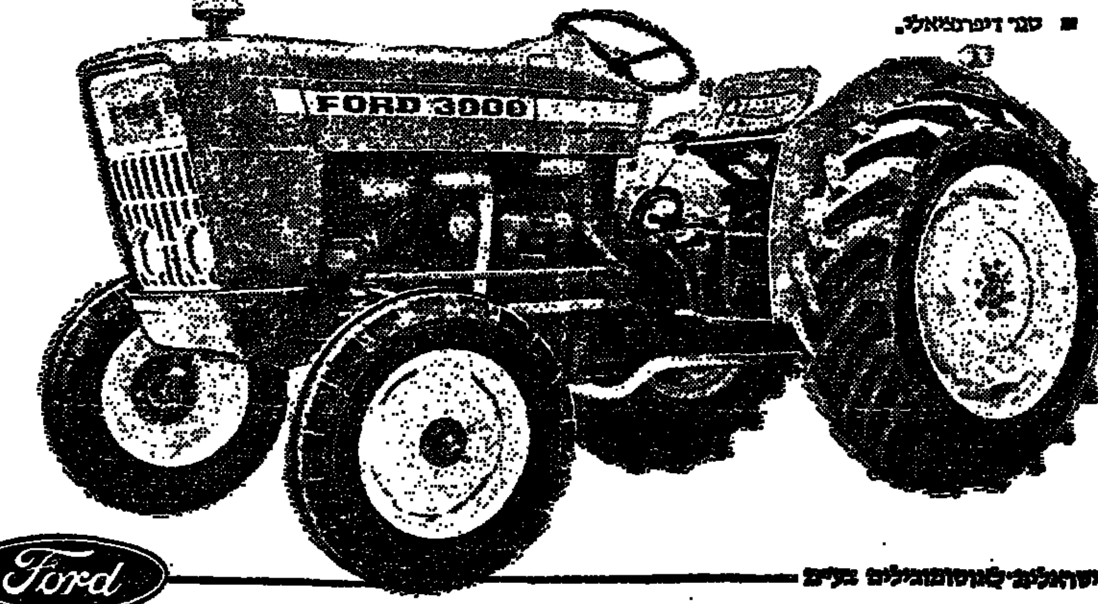

חברה ישראלית לאוטומובילים בע"מ

לפרטים נוספים פנה למשרדינו: תל-אביב, המסגר 43 • חיפה, יפו 145 • ירושלים, דוד המלך 14. סניפים: באר-שבע, „אשלון", בית רסקו • חדרה, שרותי רכב שומרון, הרברט סמואל 1 • נתניה, סערנה, הרצל 54 אשדוד, ש.א.ב. רכב אשדוד, מרכז מסחרי ב' • קרית מלאכי, „מרקו", מרכז רכב הצפון, איזור התעשיה • רמלה, אלי מורה, תחנה מרכזית.

לאיגוד המושבים
של הפועל המזרחי

לועידתכם השמינית
ברכה לבבית
להמשך פורה ולהתקדמות

המועצה האזורית מרום הגליל

ברכות לבביות

לועידה השמינית של
מושבי הפועל המזרחי

תמשיכו במפעלכם המפואר

מושב מירון

לועידה השמינית של
אגוד המושבים של „הפועל המזרחי"

ברכה מקרב־לב

„הגליל"
ארגון קניה של מושבי עובדים
אגודה חקלאית־שיתופית בע"מ
חיפה, שער פלמר 2

המועצה האזורית הוד השרון

והמושבים כפר יעבץ, עזריאל ופורת

מברכים את

האיגוד המושבים של
הפועל המזרחי
לרגל הוועידה ה־8

בהמשך פורה והתקדמות

צבי חר
ראש המועצה

דויד בראון דגם 1212 77 כ"ס

הילוכים הידראוליים – "הידרא שיפט" ניתנים להחלפה בשעת נסיעה. בלימת מנוע בירידה, ואפשרות הנעה בגרירה. ניתן להגבהה מהירה.
הדגם המשוכלל האמין ביותר מסוגו, בעל מבנה חזק במיוחד – לכן מוכן להפעלת מעמיסים קדמיים.
לאחר האיחוד בין "דויד בראון", אנגליה ו"קייס", ארה"ב – שוכללו ושופרו הטרקטורים, כדי להתאימם לשוק האמריקאי המפותח. כדאי גם לך לבדוק מדוע מתלהבים ממנו משתמשי דגם זה בארץ.

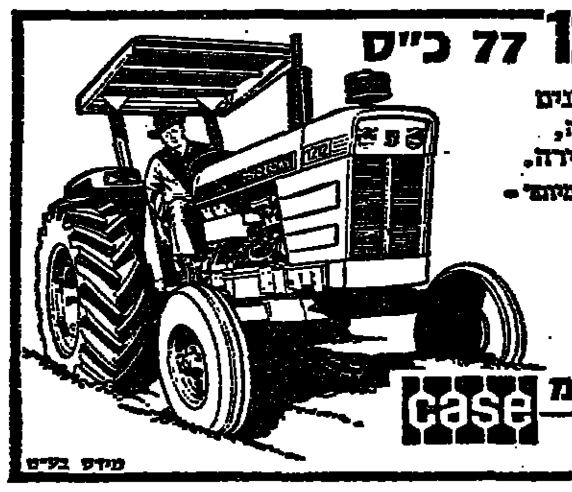

טרקטורים ומיכון בע"מ
רח' נחלת יצחק 20 ת"א טל. 252777
case

הספקה מיידית - שרות בכל חלקי הארץ
מלווה ארוך מועד - רבית נמוכה

סגור את הדלת על העבר!

העידן החדש של טרקטורים "ג'ון דיר" מסידרת ה-30 של הגל הירוק

מצוידים לפי בחירה עם תא בטיחות ומיזוג אויר, הנעה קדמית הידרוסטטית, ממסרה פאור שיפט—POWER SHIFT או 4 קבוצות—QUAND RANGE

תנאי אשראי נוחים ולזמן ארוך
פנה אלינו לקבלת פרטים מספים

המשביר המרכזי בע"מ
האגף הטכני – המחלקה למכונות חקלאיות

ת"א, גבורי ישראל 76, טל. 39955; חיפה, טל. 662161; ירושלים, טל. 624181; באר-שבע, טל. 75241

ארגון קניות
„מבואות ירושלים"
והמושבים

מברכים את

איגוד המושבים
של הפועל המזרחי
לרגל ועידתו השמינית

לדיונים פוריים ומעמיקים

ולהמשך פורה והתקדמות במפעלכם המפואר

לאיגוד מושבי הפועל המזרחי

שאו ברכה
לועידתכם השמינית

רוית
שווק תוצרי השקייה בע"מ
תל־אביב, רח' בן אביגדור 26
טל. 32573

לאיגוד המושבים של הפועל המזרחי
לועידתו ה־8

ברכה לעתיד
והמשך פורה

סהר
חברה לבטוח בע"מ

לאיגוד המושבים
של הפועל המזרחי
לועידתכם השמינית

מיטב הברכות והאיחולים
לדיונים פוריים והמשך מוצלח

תכנון הנדסה תעשייתית
לייף בע"מ
מפרץ־חיפה, טלפון 720126

לאיגוד המושבים של הפועל המזרחי

לועידתו השמינית

ברכת המשך
התפתחות ושגשוג

אסיא מעברות בע"ם
תוצרים וטרינריים
המשרד: תל־אביב, דרך חיפה 75, טל. 454111
המפעל על־יד מדרשה רופין, טל. 053—98086

לאיגוד המושבים
של הפועל המזרחי

לוועידתו ה־8
שאו ברכותינו הלבביות

מעבדות ויינלנד בע"מ
חב' בת של „דיימון"
ארצות הברית
בוטן אחרן ת. ד. 561 טל. 053—24337
כפר ויתקין
יצרני תרכיבים ותכשירים וטרינריים

לאיגוד מושבי הפועל המזרחי
לועידתו השמינית

שפע ברכות ואיחולים לבביים

לדיונים פוריים

ולהמשך מפעלכם המפואר

המועצה האזורית מודיעין
יצחק מישלבוים, ראש המועצה

לועידה השמינית
של
איגוד מושבי הפועל המזרחי

מיטב הברכות והאיחולים

לדיונים פוריים והמשך ההתפתחות

בה לחי!

הקרן לביטוח
נזקי טבע בחקלאות בע"מ

ברכות מאליפות
לאיגוד המושבים של הפועל המזרחי
לרגל ועידתו השמינית

חברת **ברזברין** בע"מ
בהנהלת חב' „רסקו" בע"מ

עיבוד ברזל לבנין
ניצור רקמת פלדה

שדרות ההסתדרות מפרץ חיפה
ת. ד. 384 • טל' 04—723287

[ע]זתה — סיפורה של תעוזה והתמדה

[שיח]ה עם „אברהמי" רוזנמן — ראש המועצה האזורית עזתה, ועם סגנו הח"כ אליעזר אפטבי, חבר מושב שבולים)

מאת ש. יוגב

היכן בעיקים תפקידיה של[...] ה אזורית כשמדובר בנושא[...] אי? מה השירותים שמתחיי[...] הם המועצה, ואשר על פיהם[...] ריס לה התקנים בכח־אדם[...] ציבים? אם תבדוק שאלות[...] עבודת המועצה האזורית עז־[...] בתנופת הפיתוח שבה זכו

עמתו על העתיד גדולה מרווחת התהו־ — מדגיש אברהמי — תוך שהוא סוקר את הפרוייקטים הרבים שהושלמו ואת אלו הנמצאים בשלבי פיתוח שונים. איש שיחנו מוסיף: „תהליך זה בא לידי ביטוי בכל ישוב ומוסד שבכשה השיפוט אבל מובן מאליו שהמאמץ הנדרש לשם קידומו ופיתוחו של מושב עולים הינו עצום לעומת ישוב אשר התברך בכוחות ותיקים המפעילים את הדברים בנוסף לסיוע הרשמי". כאן

זו מרכזת מידע ותיבורת נסיון ומביאה אותם לידי מיכ"ע בכל יחידה ויחידת המשק. השאלות והבעיות הרבות המת־עוררות בעסק החקלאי צריכות למצוא מענה בוועדה זו. ואכן רבות הן הבע־יות. החל מהשגת הזרע, כמויות המים, הידע המקצועי ועד לכלים הכבדים. קבלת התמורה והשתלבות נאותם במ־שק היצוא במדינה.

חבר־הכנסת אליעזר אפטבי, העומד בראש הועדה החקלאית שע"י המועצה האזורית עזתה מגיב בגיחוך בסקרו את ההקן הרשמי והכלים לביצוע העומדים לרשות ועדה חקלאית. „ראינו חובה ללכת בדרכים לא שגרתיות מל הבע־יות שניצבו בפנינו ועם הרבה העזה

את מיסב כוחותיו בענף זה זוכה לתמו־רה של לירה ו־60 אג' תמורת ליטר חלב בעוד שיצרן משקאות קלים מקבל תמורת ליטר של מים ותמצית שתיים וחצי ל"י... מובן שמצבו של החקלאי קשה שבעתיים לאור שנזכור שמחיר המספוא עלה ב־60־70 אחוזים. שכר העבודה בעליה מתמדת. וההזדקקות למיכון העולה תוך תועפות הולכת וגד־לה. אך מחיר המוצר החקלאי מבוקר ביותר החקלאי נתון „בצבת". בעיות לא חסרות. כאן מתריע ח"כ אפטבי על מצוקה מגדלי הוורדים. לדעתו, חייבת הממשלה לסייע להם בדחיפות לאור מחירי הדלק שאם לא כן ספק אם יוכל החקלאי להמשיך ולעסוק בענף זה. כן אמור הדבר לגבי סלק הסוכר. לעומת זה בפרחי הצפורן הד־סיפן קיימת באזור הרחבה ניכרת עד כדי הפיכת האזור למרכז לגידולי־יצוא אלה.

בעיה נוספת שעמה מתמודדת הווע־דה היא המחסור בידיים עובדות. כאן מספר אברהמי שהגיעו הדברים לידי כך שחקלאים התכירו שמחי־עיבוד לערבים והחברה שעמה התקשרו ל־רכישת התוצרת נאלצה לשלם לערבים *80 ל"י תוספת לכל טונה מהמחיר* הסביר.

מה אם־כן הפתרון למצב הזה?

משיב אפטבי: הפתרון טמון בשני דברים. בהחדרה מירבית של כלים כהתחכמים ובהעשרה מתמדת של ה־חקלאי הבודד. בדרכי השיפור האפש־ריים.

ועדה חקלאית ממציאה ומייצרת כלים כבדים

הקשיים הולידו רעיונות חדשים. מובן היה שיש לפתור את בעיית הפו־עלים הערבים ועם זה לא לפגר בתו־צרת. ואז הגתה הועדה החקלאית „ללכת ליצור כלים נכבדים". במושב בית־הגדי מצאה הועדה צעיר מבטיח בשם יואל חדד אשר עד מהרה הוכיח שרמ־תו מגיעה לרמת מהנדס יצור והכלי הראשון שתוכנן ויוצר במקום היה קומביין לסלרי. בכלי זה הושקעו 800 אלף ל"י תו השנה השניה שהוא מוכיח שההשקעה היתה כדאית ביותר והחס־כון בידיים עובדות מתבטא במספרים גבוהים ביותר. כלי זה מגיע לשלמות בהיתוך הסלרי, ואף מבצע את כל שאר הפעולות שבעבר הצריכו פועלים רבים.

כלי נוסף שפיתחה הועדה הוא המערך לפלפל. מערך זה קולט את כל הפלפל ממיין אותו, ולאחר שהוא מנקה אותו במברשות עדינות הוא מכין אותו לאריזה במיכלים מיוחדים.

עתה נמצא בשלבי ניסוי הכלי היחיד בארץ לאיסוף עגבניות. כלי זה הוא מהפכה בענף העגבניות ולביצועו הל־כה הוועדה לאחר ולמרות אזהרות רבות ש„הכשלון מובטח מראש". עתה מוכח שהכלי מצדיק עצמו למעלה מהמצופה והוא אמור להגיע לתפוקה של 600 דונם לעונה. החיסכון בידיים עובדות ובזמן הודות לכלים אלו מדהים ממש, ומשרד החקלאות אשר נוכח בהצלחת הפעילות המבורכת הזו החל מסייע לוועדה יותר ויותר. „עתה מכינה הוע־דה בסיס להקמת חברה ציבורית לאי־גום כלים חקלאיים, שמתפקידה יהיה לרכז בידיה את הכלים ולהעמידם לצורך העבודות באופן מסודר". וכשמר אפטבי מדבר על נושא זה ניכר בו שהוא מתייחס לנושא כאל יציר כפיו. מה גם שמפעל זה עונה על אחד מלבטיו הישנים של החקלאי אשר חשש תמיד ללכת לקראת גידולים נר־חבים שמא לא ימצא במועד הדרוש את הפועלים לאיסוף היבול. פקיד בכיר במשרד החקלאות שכינה מפעל זה „הצלחה מתוך העוזה" ציין גם שהזמנות לייצור כלים אלו בודאי ילכו ויגדלו.

מעשי אבות סימן לבנים

אם זקוקה המועצה האזורית עזתה לעדות בדבר הצלחתה בפעילותה אזי באים הצעירים יוצאי הצבא ומוכיחים זאת. מדי שנה גדל מספר הצעירים המבקשים להצטרף למשקים השונים. „לנו — אומר ראש המועצה האזורית — אין בעיה של נהירה מהמושב לעיר. להיפך, הלוואי ויכולנו לענות למבוק־שם של כל הפונים". נעשים אמנם מאמצים רבים בתוך המושבים להוסיף כמה שאפשר, אבל בנושא זה לא היה הכנון ארצי מבעוד מועד. ורק בן אחד יכול להקים לו משק ע"י בית ההורים. עובדה מרנינה ביותר רואים אנשי ה־מקום בזיקה החזקה של הבנים לבית ההורים ולאורח החיים בו התחנכו.

חלק מהפתרון רואה אברהמי במפע־לים אזוריים שיקומו בעתיד. אבל בכל מאודו שואף הוא ליהר תנופה בפיתוח ההתיישבות שבפיתחת רפיח. „בנים רבים — מציין הוא בסיפוק רב — הביעו משאלתם להתיישב בנחל קטיף ובהתיישבות שאמורה לקום בסכוך. אבל לדאבוננו לא זוכה עדיין המקום לתנופה שצריך היה לזכות".

נהנים במיוחד לשוחח על ההתייש־בות החדשה בפיתחת רפיח — שאוש־רה כחלק מישובי מועצתם. דבר זה מבטא את הסיפוק מתנופת הבנים שהתחנכו באזור והשואפים להאחז ב„קטיף" וזה מבהיר לך את החשיבות שמייחסים האבות למעשי בנים שכאלו.

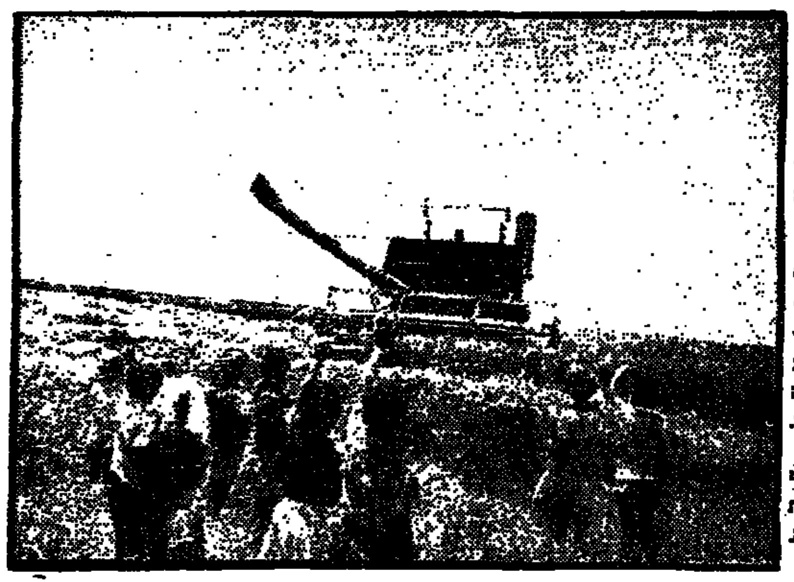

בתמונה למעלה: קרית החינוך עוטה ירק ודשא, באווירה פסטורלית.

בתמונה באמצע: כל המאמצים מושקעים לעתיד משגשג, לטיפוח הנוער ופיתוח החקלאות המושתת על חידושי הטכנולוגיה ומירב התבונה.

בתמונה למטה: למעלה מאלף נערות לומדים במוסדות המפותחים של הקריה.

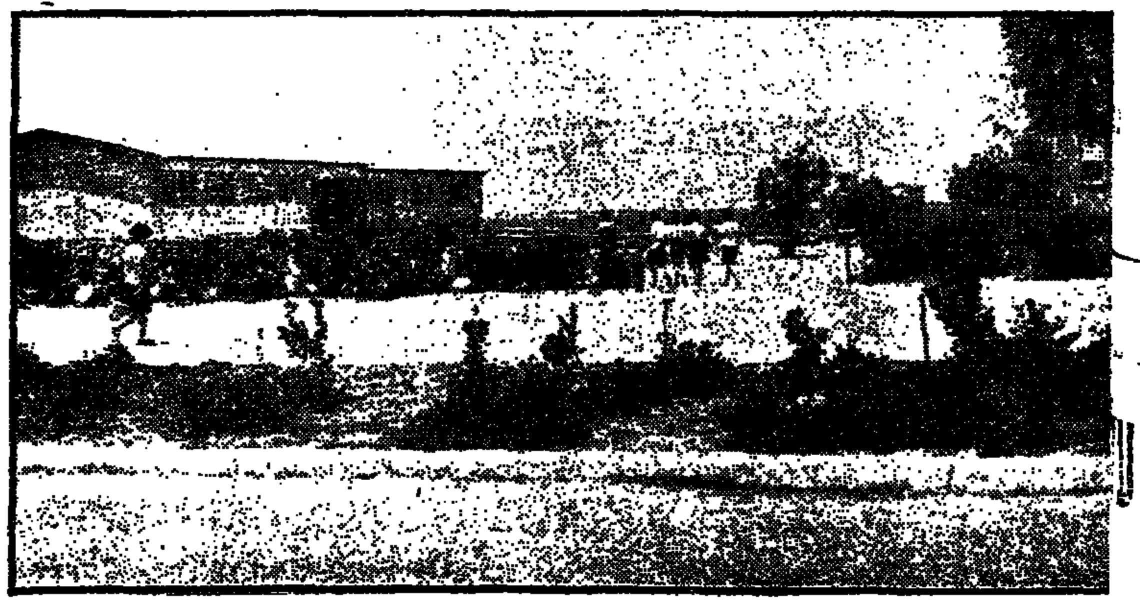

[...]ים השונים, תגלה שבין [...]ות הרשמית, למציאות הי־ [...] שכשמה קיים פער לא קטן [...]תעוזה וההתמדה של העומ־ [...]ראש משק זה מצליחים [...]דר קמה.

[...]ל הבעיות עמן צריכה המועצה להתמודד גדול ומרובה. ותחי־ זיסול שרידי העבר שספיחיו עד היום. „משך שנים — מספר [...]י — צריכים היינו להאבק בבע־יות־חקלאיות" ורק אח"כ להת־עמיד את המשק החקלאי במר־על הרגליים". לאזור זה של [...]הצפוני הובאו עולים ישר מה־ בלי שאף ראו חקלאות מהי. ראויה לתשומת לב נבונה מצד [...]ת לא זכה האזור במיוחד. בע־עה, החנוך, התחבורה והתרבות [...]בלמו לא במעט קידמה חיונית. [...]ה פלא, למרות הכל — סקירת [...]משבים כיום נבכה בעיקר על העומדים בראש עולם החקל־[...]ים. החל ממיכון חקלאי חדיש [...]רת המקום, ועד לגידולי יצוא. לשבחים ולהכנסה מכובדת.

[...]תבונה במרבית התחומים

[...]י ההתפוצות הזמנים השונים את המשק לא נותר כמעט נושא [...]וייב בהערכות ובקידום מתוד־ [...]החל מהבתים בהם גרים המת־, דרך בחינת הענפים החקלאיים המשקי, ועד למוסדות ציבור [...]ים. „זהו תהליך מתמיד שהש־

יש לומר שביחסיות למספר הישובים ה„קשים" יותר שבהם ההברכה עזתה הרי שתהליך העשייה והכיפול אכן צעד צעדים ניכרים קדימה. ' הבניה הפיתוח ניכרים בכל. דגש רב מושם על החנוך התרבות ובסיפוק רב מציין ראש המועצה שהאזור כולו הוא הבל ארץ של התגשמות „תורה־ועבודה". התגשמות של „מעשי אבות סימן לבנים" ושל בנים ובנות המתחנכים בדרך ההורה והופכים לעתודה התיישבו־תית חנוכית ועד מהרה תופסים עמדות בכל תחומי החיים כאן. הוא יכייר אתך ויציג בפניך קרית חנוך רחבה ידיים שאליה מגיעים בכל יום למעלה מאלף בנים ובנות, מורות ומורים, החל מח־טיבת הביניים ועד לסמינר המכשיר מורות ומורים לאזור ואף מחוצה לו. בעצם הימים הללו נערכת המועצה להקמת קמפוס חדש וכוללני. בו ישכנו הסמינר החדש והמרווח ו„אוניברסיטה פתוחה" שיהוו אבן שואבת ותרומה נכבדת. „משרד החנוך בדק את הנושא — ובימים האחרונים הגיע האישור" — אומר אברהמי בלי להסתיר התרגשותו. „בנושאים אלו של חנוך ותרבות השקענו מעל ומעבר לכח הרשמי שני־תן לנו וזה מתוך ידיעה ברורה שמחי־קת העבר והגשמת חזון העתיד טמונים בנדבך מרכזי זה".

הוועדה החקלאית — קוצרת ברינה

הגוף המרכז את כל תחומי החקלאית במועצה היא הוועדה החקלאית. ועדה

ועמל הגענו לכך שהאזור כיום מופיע בצורה מכובדת על מפת היצוא של ישראל".

מבחינה מספרית מספקת עזתה 10 אחוז מיצוא הבצל, וכ־20 אחוז מיצוא הסלרי, ובפלפל מגיע ההספק לכדי 30־40 אחוז מכלל היצוא הישראלי.

את סוד הצלחת היצוא מתמצת מר אפטבי בשלשה דברים: במידע מדוייק מבעוד מועד. בפיתוח כושרו של החק־לאי והמיכון החקלאי שלרשותו — כולל אמצעי התובלה, ובהקפדה על לוח זמנים.

על הוועדה החקלאית עזתה יספרו לך החקלאים שהיא „קטנה אבל גדו־לה". מספר בעלי התפקידים בה זעום לעומת מכלול התחומים והפעולות בהן היא עוסקת. ריכוז המידע הוא יום־יומי הן מהנעשה בשוק החקלאי והן ממצב הכמויות שניתן לשווק מכל מושב וענף.

הוועדה מתאמת את השיווק עם חב־רות־היצ. דואגת לאמצעי תובלה וע"י ריכוז התוצרת דרך הוועדה מתקבלת הוזלה ניכרת בהובלה ומחיר טוב יותר בשווקים.

הוועדה היא שמכוונת את הגידולים השונים לפני כל עונה והבעיה של חוסר הוודאות והעדר הבטחון בענף הופכת להיות פחות קשה לגבי החקלאי הבודד.

„מלבד הבעיות המורכבות הללו אנחנו חייבים להתמודד עם בעיית מחירי היצור שמאמירים כ־ידי שבוע ומעמידות את החקלאי בפני סכנות. מציין איש שיחנו. לדוגמה, מצב מגוחך שנוצר בענף החלב. חקלאי המשקיע

בנק המזרחי המאוחד בע"מ

50 סניפים
עומדים לשרותכם
בכל עסקי בנק

✱ חשבונות עובר ושב ✱ חסכונות והשקעות בניירות ערך ✱ מימון ✱ פקדונות ✱ מטבע חוץ ✱ יבוא ✱ יצוא ✱ אשראי דוקומנטרי

51 שנות שרות להתישבות בישראל
של

הבנק השומר
אמונים לכל אחד.

לאיגוד המושבים של הפועל המזרחי

בהתכנסותכם לוועידתכם ה־8

ברכתנו ואיחולינו
להמשך פורה
והצלחה בעתיד

מרכז תנובה

לאיגוד המושבים של הפועל המזרחי

ברכות ואיחולי הצלחה

לוועידתכם ה־8

המועצה האזורית מטה יהודה

לאיגוד המושבים של הפועל המזרחי לחבריו ומוסדותיו

לבאי הועידה ה־8

ברכת המשך והתקדמות

יקבי אליעז בע"מ

האריך חיי הצינורות מנע בזבוז מים וכסף!

הודות לשיטה אמריקנית חדשה לציפוי צינורות בטיט צמנט

אנו —

- מאריכים את חיי הצינור הקיים
- מפסיקים פיצוצים ונזילות הצינורות
- מקטינים את הוצאות הולכת המים
- מונעים את הצורך להחלפת הצינורות

כלומר אנו חוסכים מים וכסף ומאפשרים לך להיות ריווחי ולהנות מפרי עבודתך

למעלה מ־40 ישובים חקלאיים ניסו את שיטתנו
✱ הצלחה מעידה על עצמה ✱

■ בדבר פרטים נוספים: פנה בהקדם אל דיור לעולה בע"מ — המדור לציפוי פנים, חברת־בת של הסוכנות היהודית, תל־אביב, רח' השמונאים 91 תל־אביב, טל. 264251.

هكذا من الاحل

مكذا من الاهل

חתן פרס ישראל לספרות

(סוף מעמוד 4)

לעולם העבר, והזמן האכזר גמל הר־ בה בענינם, אם כי לא כקוחם. סרסורי „גבר" הכנם עסוק איזו הילה אטומה של סוד כמוס ורגשות אנו־ שיים. עולמן הסיפורי מאוכלס בגולה הרחוקה והרחשים והלחשים מהווים בסוי נאמן לחרדה המכרסמת. אלו הן איקפרסיות בשחור לבן, המגלות את מצבו של היהודי על פרשת הדרכים בין מזרח למערב. שמעון הלקין עסה שנים רבות באמריקה, וניסה להת־ קרב לפרובלמטיקה סוציולוגית של אבות יהודיים ובנים אמריקניים, אינטליגנטים אירופיים אשר נשארו פטריוטים לתרבות המערב, וצעירים ילידי ארץ ההופש הצמאים לחיים. „באנדרלמוסיה" אנו קשובים ליו־ נה על מבקשי תורה מהעולם הישן המשתמטים מעבודות צבא ורוצים לשנות כעשי בראשית, ועל צעירים אמריקניים החולמים על מהפכות ד־ אהבה חופשית, כשני מחנות הניצבים זה מול זה. ולא עוד, אלא שקיימת גם חלוקה גיאוגרפית, ושוני בין בני ניו יורק המתיאשים את כוחם לבטלה, מעין עולם הפוך ובית משוגעים, ל־ בין קליפורניה ארץ השמש הנוהה והשקטה, אלא שלייקין בדומה ל־ גבורי הלקין האחרים רוצה לנוס מ־ עצמו ומאחרים, לירכתי ארץ, ובלבד לא להישאר במקום. הוא הדין בסי־ פורים „מפחד בלילות" ו„אקסי כי שהגיבורים מתודדים, אך לא יכולים לעמוד באימת החיים המפגעים והם בורחים מענות נפשם, מהתיסכול ה־ אירוטי המלווה אותם, ובלשון הגי־ בור: „אומר אדם שהוא בורח מן האהבה ולמעשה אינו בורח כי אם מהרהורי תשובה הקשים מתשובה".

כל ההפלגות אצל גיבורי הלקין קשורות בקשר הדוק בכהות החיים, כדי לגלם את השקר באדם, אך גם את השקר שבין עצמו. סיפורים אלה כתובים בעידן רחוק מזמנו, כשהאדם מדבר עדיין על אהבה האידיאלים טהורים, חוהי ראשית הפריחה של הפסיכואנליזה הפרוידיסטית.

*

בסיפורי הלקין קיים רצון לה־ עגן בצולם של אתמול, ולוא בפרס־ פקטיבה של אשלייה אך אם זאת קיימת גלישה לפרובלימטיקה חבר־ תית ולאומית. המונולוג של הגיו מקורמיק „בשעה ביקור" הבטית ב־ פני היהודי להסקין על כל ההכונות השליליות של החברה היהודית המר־ כנה לעזור ולא להזור, לכבד ולא להתכבד, ועל הליקויים של העדר בטחון עצמי וכבוד עצמי. מגלה את המציאות הריאלית של יהודי אמריקה הטומנה בחובה גרעיני הבעיה היהו־ דית. שמעון הלקין השבוי בסמלי ה־ יופי הענוג נתן ביטוי גם להתנגשות בין הגוסה ההדש והישן, כאשר ה־ חדש כציין את ההתנצרות מעולם ה־ שמדנות לנוכה עולם מחשבה סכולס־ טי. שמעון הלקין לא מצא את דרכו כמספר בעל תנופה, וסיפוריו הם הר־ כובת של סכבות, שכבות אילוסיות וערגות, לבסים הלכי נפש. כל סי־ פור לחוד כבריק ומעורר, אך בסיכום — אינם מצטרפים לתיזה סיפורית.

בביקורת ספרות הופיעו ספריו „עראי וקבע" ו„דרכים וצידי דרכים" אשר בהם הוא נדרש לסופרים עב־ ריים כגון ביאליק ונחום סוקולוב, יעקב רבינוביץ ושי עגנון, אך ב־ עיקר נתן את דעתו על הספרות האנ־ גלית והאמריקאית השפעתה בספרו־ תינו. הוא דן בתיאודור דרייזר, ד' סינקלר לואיס. אלדוס הקסלי ותומס וולף, מתוך גישה תרבותית רחבה ד־ חוש אסתטי מפותח. הוא מייחס ערך רב לשירה כצורך עליון בעוד הדורנו הוא דור הזעה לבב שאינו עשוי לה־ פוך את גלוייה. שמעון הלקין המב־ קר המזורה סיפח שורה ארוכה של סופרים ישראליים ותרם רבות לע־ ליית קרנם מתוך רגישות מצפונו ובחינתו האמנותית. והענקת פרס ישראל הוא חג למשורר והג לספרות העברית.

לועידה השמינית
של איגוד המושבים
של מושבי הפועל המזרחי
ברכות ואחולים
לדיונים פוריים
מאחלים
פולקמן וד"ר קובלר בע"מ

לאגוד מושבי הפועל־המזרחי
לועידתו השמינית
ברכות חמות
האחולים לדיונים פוריים ויבולים טובים
הזרע
חברת „הזרע" בע"מ — חיפה

לועידה ה־8 של
אגוד המושבים של הפועל־המזרחי
ברכת
א. גרסטן
כלים, אוטומציה ובקרה פנאומטית
יבוא טכנויות
חיפה, כפר התנה 6
ת. ד. 394 ● טלפונים: 527891

לאיגוד המושבים של הפועל המזרחי
לועידתכם השמינית
ברכות לבביות
החברה המאוחדת למזרח הקרוב בישראל בע"מ
תל־אביב — רח' היהלומים 115, טל. 260261—6
חיפה — רח' הנמל 46 ת.ד. 60, טל. 667738

לאיגוד המושבים של הפועל המזרחי
ברכות לבביות
לועידתכם ה־8
צינומטל בע"מ
ת"א, אברבנאל 49

בסבך המדיני - לקראת פסטיבל „שח־קיים" נתניה

בעריכת שלמה קנדלשיין

המערכה להרכב חזק בתחרויות הי־ בינלאומיות הקרובות של פסטיבל „שח קייס" נתניה בעיצומה. אם הז־ כרנו מערכה — כוונתנו תרתי מש־ מע, שכן, גם בעולם השחמט ניצבה ישראל, בשל מצבה הפוליטי הקשה, בפני משימות הקרובות כאד „לבלתי אפשריות". שחמטאי צמרת עולמיים נרתעים מלהשתתף במפעלי שחמט בארץ. ההתאחדות הבינלאומית ל־ שחמט — פיד"א מנעה ברבע האחרון את זכותה הלגיטימית של ישראל ל־ ארח את האולימפיאדה בשנת 1976, והחליטה לתת לאירן אופציה עד ל־ סוף החדש זה להגיש הצעה מחייבת ומכשית. באם תעשה זאת אירן תת־ בקשנה המדינות החברות בפיד"א לבחור בין אירן וישראל באמצעות משאל בכתב. התוצאות... ברורות. גם לקראת פסטיבל „שח־קייס" נת־ ניה הקרוב נתקלים המארגנים ב־ קשיים לאיוש הרכב משתתפים חזק ותחרות אחת ספק אם תתקיים כב־ לל — כוונתנו לשלב המוקדם של אליפות אירופה לאומית בהשתתפות מערב גרמניה, ספרד, יוון וישראל. מתברר שהנהלות התאחדויות השח־ מט של אותן מדינות מסכימות ל־ ארוח הבית בארץ, אולם נתקלים בהתנגדויות שחקניהם על רקע המצב הפוליטי במזרח התיכון. הצעה אל־ טרנטיבית לארוח הבית באוסטריה נדחתה בתוקף ע"י האחוד הישראלי לשחמט העומד על קיום המשחקים בארץ.

בפסטיבל „שח קייס" נתניה יש־ תתפו בכל זאת מספר שחמטאים בינ־ לאומיים בולטים ביניהם רב האמנים מיגואל ניידורף ואוסקר פאני (אר־ גנטינה), לודק פכמן (מערב גרמניה) אברהם ינובסקי (קנדה) וכן ולדימיר ליברזון וליאוניד שמקוביץ' (ישראל) כל אלו יחד עם האמנים הבינלאו־ מיים שלנו יאיר קרידמן ויעקב בליימן והאמנים הבכירים יצחק רדשקוביץ ועמיקם בלשן ישחקו בתחרות הבינ־ לאומית הראשית של הפסטיבל. מ־ מלאי מקום לפי הסדר הבא שמעון כגן, לאון לדרמן, משה צ'רניאק ואברהם קלדור. לתחרות הבינלאו־ מית המשנית נרשם האמן הבינלאומי בלה שוש (מערב גרמניה) כן צפויה השתתפותם של האמן הבינלאומי קרדוסו (הפיליפינים) והאמנים וי־ כמן (רומניה) פיאסטצקי (קנדה) אסלון (שבדיה) רוה (בלגיה) וסוס (ברזיל). מישראל הוזמנו ישירות ל־ השתתף על סמך השגיהם הבולטים בשנתיים האחרונות בתחרויות המע־ ביות של „שח־קייס" נתניה האמנים קרול גלחמן, יעקב ברנשטיין, מנ־ חם קליר ועוזי עין דור. לתחרות הבינלאומית לנשים נרשמו שתי שח־ מטאיות מחו"ל אירנה כהן (ממערב גרמניה) ויולאנטה דלהין (שבדיה) מישראל יוזמנו ישירות ארבע השח־ מטאיות שהן בעלות מד־כושר בינ־ לאומי אולגה פודרז'נסקה, לאה נו־ דלמן, לידיה גל, ופרידה רבינוביץ כן יוזמנו ארבע שחמטאיות נוספות. בנוסף לתחרויות הבינלאומיות יער־ כו התחרויות המסורתיות של מרכז „הפועל".

אם הצלחנו כיום תרף כל הקשיים הנערכים בדרכנו לאסוף רשימה מ־ כובדת של שחמטאים במפעל שח־ מטאי בארץ הרי זכאים העוסקים ב־ מלאכה לבירב השבחים. האגוד הי־ שראלי לשחמט (בראשיה ח"כ אבי־ עד יפה), מרכז „הפועל" (בראשות רכז השחמט זלמן הורביץ) ועיריה נתניה העיר המסורתית המארחת אי־ נם חוסכים במאמצים להבטיח לצבור חובבי השחמט בארץ ארוחי שחמט כעולים בצד קייס ומרגוע.

*

ישראל גלפר
אלוף אונברסיטת תל אביב

האמן ישראל גלפר זכה בצורה משכנעת באליפות החזקה של אונבר־ סיטת תל אביב (9 אמנים) בהקדימו בנקודה וחצי את הבאים אחריו. את הפתעת התחרות יש לראות בצעיר מפתח־תקוה מיכאל לב שהגיע ל־ מקום השני־שלישי והקדים שבעה אמנים. לב יזכה כנראה בקפיצה של שתי דרגות שחמטאיות. כאדרך אב־ זב אברהם קלדור מבכירי שחמטאינו. להלן התוצאות המלאות: 1 ישראל גלפר — 8½ נק' 3—2. מיכאל לב וידעסול ספפק — 7 נק' כ"א 4. נתן ברנבוים — 6 נק' 7—5. אפרים כר־ כל, דדרון ליטור, ואליעזר צגור — 5½ נק' כ"א 10—8. אברהם מלאכי, יוחנן קופלוביץ ואברהם קלסור — 5 נק' כ"א 11. משה כבעי — 4½ נק' 12. מרדכי שורק — 1½ נק'.

התחרות אורגנה ע"י היחידה לס־ פורט וחנוך גופני באוניברסיטת תל־ אביב.

*

האמן שלמה גיטרמן שחילק את המקום הראשון יחד עם רב אמן שמקוביץ' באליפות הארץ הפתוחה האחרונה בבאר שבע צורף לסגל הנבחרת הלאומית.

*

רבי האמנים של ישראל ולדימיר ליברזון וליאוניד שמקוביץ' וסגנית אלופת העולם לנשים אלה קושניר שעלתה לארץ משתתפים בימים אלו בתחרות בינלאומית חזקה ביותר ב־ עיר לוקפיין קליפורניה ארה"ב. ה־ תחרות נערכת בשיטה „השווייצרית" — 10 סבובים בהשתתפות עשרים רבי אמנים מכל רחבי תבל וכן אלו־ פת העולם לנשים נינה גפרינדש־ ווילי.

*

מפעל הנצחה בראשון לציון לזוכרם של זאב ויהודה וילנר ז"ל

36 שחמטאים צעירים מראשון ל־ ציון, רחובות, אשדוד ופלמחים הת־ מודדו במשך יומיים בראשון לציון על הבכורה במפעל הנצחה לזוכרם של האב זאב וילנר ז"ל ובנו יהודה ז"ל חברי המועדון המקומי.

את התחרות התנהלה בשיטה „השוו־ צרית" — 10 סבובים בהולכ של יצחק פלט ורון אלבר.

בגביע הנודד ע"ש זאב וילנר ז"ל זכה כבצופה אלוף ישראל לילדים ערן הכברג מראשון לציון שהקדים ב־2½ נק' את הבא אחריו. בגביע הנודד ע"ש יהודה וילנר ז"ל זכה סגנו צבי מלמן:

דרוג הצמרת: 1. ערן הוכברג — 10 נק' (100 אחוז)! 2. צבי מלכד — 7½ נק' 5—3. יצחק אבישר, חן גרוסמן, וליאור קצרי — 7 נק' כ"א וכו'.

כל המשתתפים במפעל מוצלח זה זכו בתעודות משתתף ובירחון „שח־ מט".

*

טורניר יום העצמאות בקרית אונו

גם השנה נערך טורניר יום העצ־ מאות המסורתי במרכז לתרבות נוער וספורט ע"ש הרי סטיל בקיראון. במפגש הבוגרים ניצחה נבחרת קרית אונו את נבחרת לוד 5:3. במפ־ גש בתי ספר יסודיים סיימו בית ה־ ספר א. ד. גורדון תל אביב ונבחרת בתי הספר היסודיים של קריה־אונו בתיקו 5:5.

הקבוצות והשחקנים המצטיינים זכו במדליות ותעודות.

ניהל את התחרות שלמה קנדלשיין וברכו בטקס הפתיחה והסיום רכז ה־ ספורט המקומי משה סעד ומנהל המתנ"ס ירון סוקולוב.

*

בעיה ו. הואק (הולנד)

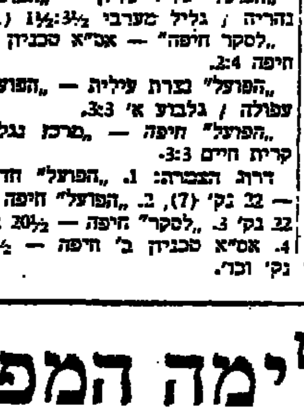

מט ב־2 מסעים 2+

*

תוצאות משחקי ליגה א' (סבוב שישי)

מחוז הצפון:

„הפועל" חדרה — כפר סבא 1:4(1).

„הפועל" גליל עליון — „הפועל" נהריה / גליל מערבי 1½:3½ (1).

„לסקר חיפה" — אס"א סכניק ב' חיפה 2:4.

„הפועל" נצרת עלית — „הפועל" עפולה / גלבוע א' 3:3.

„הפועל" חיפה — „מרכז נגלר" קרית חיים 3:3.

דרוג הצמרת: 1. „הפועל" חדרה — 22 נק' (7), 2. „הפועל" חיפה — 22 נק' 3. „לסקר" חיפה — 20½ נק' 4. אס"א סכניק ב' חיפה — 19½ נק' וכו'.

מחוז הדרום:

אס"א א' ירושלים — מרכז הנוער ב' תל אביב 2½:3½.

„הפועל" פתח תקוה — „הפועל" ראשון לציון 1½:4½.

„רטי" תל אביב — „הפועל" רמלה 2:4.

בנק לאומי תל אביב — „רובינ־ שטיין" ב' ירושלים 1½:4½.

ותיקי רמת גן — „הפועל" חולון 2:3(1).

צעירי רמת גן — „הפועל" רחו־ בות 3:3.

דרוג הצמרת:
1. אס"א א' ירושלים — 24½ נק'
2. „הפועל" פתח תקוה — 24 נק' 3. בנק לאומי תל אביב — 23½ נק'. 4. „מרכז הנוער" ב' תל אביב — 19½ נק' וכו'.

*

הודית של המלך

ל. לאריך — ר. קאסטאנגה

[illegible]

הלבן נכנע.

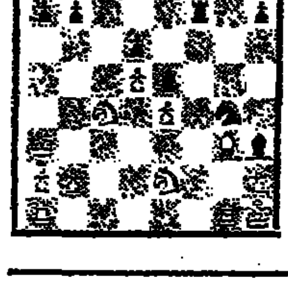

מחלקת המסים השלימה המפקד השנתי

באת חיים פיקרש

בליאת הועד הפועל של הפועל המזרחי, יהודה את ישיבתה האחרונה למפקד השנתי שבוצע על ידי מחלקת המסים של הפועל־ המזרחי. מפקד זה של חברים בעלמי המס בהפועל המזרחי, מפורטן עד לפרט האחרון, והוא מצביע על הנקעה והנשבע במערכות הארגון.

האינפורמציה הבדוקה כלולה ב־ חוברת כחולה, בשופעת בספרים, בבלאות ודיאגרמיה. היא גם כוללה את אומדן מיסוי הכסים וההכנסות. מטרת המפקד, אומר אליהו הן־ ציון, ראש מחלקת המסים, היא לאפ־ שר בדיקה נקודות תורפה בעבודה הארגונית. הנתונים הסטאטיסטיים מאפשרים לבעסה, לכל המחלקות כי ההעד־הפועל להכנן את העבודה בכל חדשי השנה. לדבריו של הן־ ציון על פי המיפקד שנערך ב־1 ינואר 1974, היתה ההערכה הכס־ פית של גבייה הכסים בסך של 27 מיליון ל"י בעוד שבפועל גבתה המחלקה לבסים כ־30 מיליון ל"י. היתה, איפוא, עליה משמעותית בהי־ קף גביית המסים. יתירה כזו, כה־ מתונים הבדיקים מתברר כי הגיעו בשנה שחלפה לגבייה בפועל של לבעלה ב־98 אחוז מההערכה המק־ סימאלית.

נקודות התורפה

עם זאת אין אנשי מחלקת המיסים משהירים את נקודות התורפה הבות־ גליה ב„מפקד" והמתייחסים בעיקר לירידה משמעותית במספר כרטיסי החברים שהועברו מהכרטסת השו־ טפה ל„גביה" וכן ל„מפגרים" בתש־ לומים, וזו כמתבטאת לפחות ב־16 אחוז. הדבר מוכיח לדעת הן־ציון על „הצטקות" הגביה בקרב החברים. כן קיימת נטיה של העברת חברים משיטת הגבייה הבודדת לגבייה מרוד כזה. גם „בם הישיבה" גבייהו הר־ עמקה הן מבחינת היקף המשלמים והן מבחינת סכומי הגבייה. זו הגיעה אשתקד למעלה מחצי מיליון ל"י ולפי הערכה תהיה גם השנה עליה משמעותית של כמאה אלף ל"י ב־ גבייה זו.

איש שיחנו מצריך את מאמצי הנוער הדתי העובד מבחינה האר־ גונית, לעומת ההיקף הקטן יחסית בשנים שעברו. בשנה הנסקרה הצ־ ליח הרישום של חברים חדשים לארגון. „השומת הלב של התנועה לעיניו של הנוער העובד, מחייבת שידוד מערכות יסודי. הן בשטח הארגוני והן בהקצאת האמצעים" — מטעים חן ציון בביינו שכאן המקום גם להעיר כי יש לשאוף להסכם עם האיגוד המקצועי על הגנה מק־ צועית לחבר בנ.ד.ע. דוגמת הסכם עם הפועל המזרחי שכן לא בכעס מהבל היעדרו של הסכם זה, בפעולה הארגונית בקן הנערים העובדים.

המפקד מצביע הפעם גם על „נדי־ דת חברים" מהסתדרויות אחרות אל הפועל־המזרחי ולהיפך, אך בגלוי לב מספר איש שיחנו כי מספר החברים שלנו העוברים מאתנו להסתדרויה אחרות עולה במידה ניכרת על מספר העוברים מהסתדרויות אחרות אלינו. יש סיבות רבות לכך ולא במעט משפיעה השיטה של מתן הטבות מיוחדות לחברים בהסתדרויות אח־ רות. כמו למשל, מתן הסטיפנדיות בשטח החינוך, הלוואות ומשכנתאות כצורה לשיכון ותשומת לב אחרת. לדעתי, אומר חן ציון, הדבר מחייב אותנו להערכות יותר רציניות בשטח זה.

השינויים במס

להלן עומד איש שיחנו על השינוי שבוצע משך השנה בדרגות המס האחיד, הן במבנה הפנימי של טבל־ אות המס והן בהעלאת התקרה המס מ־1500 ל"י ל־2000 ל"י. וכך יצא שאם המס המקסימאלי הקודם היה 55.90 ל"י הכולל את ביטוח המשפחה למשתכר 1500 ל"י לחודש, הרי מע־ תה המס המקסימאלי הוא 70.60 ל"י מ־2000 ל"י. זאת ועוד: „המס המי־ נימלי הקודם לסטודנטים ולמקרים מיוחדים היה 6.30 ל"י, כולל ביטוח משפחה, הרי עתה יתחיל הכב מ־ 12.50 ל"י. על פי הערכה התקציבית לשנת 1975, יגיעו לגביית מס אחיד של למעלה מ־35 מליון ל"י אשר חלקו נובע מהעלאת התקרה וחלקו מהגידול במספר החברים משלמי ה־ מס וכן מהעלאת דרגות המס הרגי־ לות.

מספר המשלמים את המס הנפרד מגיע ל־997 הגבייה מסתכמת ב־ 15,584 איש. ובכל זאת, מספר חברי הפועל־המזרחי עלה גם בשנה הנס־ קרת במפקד, ועל החברים החדשים, 4,419 במספר, נמנים גם 413 מחדשי חברות ו־963 עולים חדשים. זהו גי־ דול של 4 אחוזים. סך הכל נמצאים בשורות הפועל־המזרחי 118,352 חב־ רים וחברות.

התקציב החדש

באשר להצעת התקציב החדשה, מציין איש שיחנו, כי התקציב החדשה כוללה הוצאות רבות, הנובעות מתו־ ספת השכר לעובדים והשתתפותה של המחלקה בהוצאות השכר לפנסיו־ נרים (כהוצאה מהעובדה ש„גלפד" הוקמה רק ב־1959 בעוד שבודד כלל הוצאות אלו נחסכות למחלקה).

עם כל זאת יש להוסיף את ההת־ ייקרויות בתחומים השונים. יציין עוד כי על מחלקה המסים מוטלים תפקידים שונים מעל ומעבר לתפ־ קידים המוגדרים, מה שמגדיל באופן ניכר את ההוצאות. המחלקה מש־ קיעה מאמצים להגדלת ההכנסות על ידי הגברת הגביה והעמקתה. מאמ־ צים מבוצעים גם להקטנת ההוצאות בסניפים ובמרכז על ידי צמצום כח האדם ו„ספיגת" מישרות פקידים העוברים לגימלאות.

ולסיום אומר חן ציון: „אני רוצה לציין בסיפוק כי תרף המשברים הפנימיים בתנועה, הקשיים הכספיים האטה הפעילות הארגונית, בוצעה על ידי פעולה רחבת ממדים שהביבה תוצאות חשובות. מכאן עלינו ללמוד כי יש שכר לפעולה המבוצעת באמו־ נה, חריצות ומסירות!"

דירה עם אוירה
מבחר דירות ברחבי הארץ-למשתכן הדתי
קבע את מקום מגוריך
בסביבה ההולמת את אורח חייך.
משכנתא בלתי צמודה - לגבי רוב הדירות.
משתכנים, זוגות צעירים ואחרים, אשר בידיהם תעודת זכאות של
משרד השיכון, יכולים לרכוש דירות המתאימות לקריטריונים
שנקבעו על ידי משרד השכן ולהנות ממשכנתא שנקבעה בתעודת הזכאות.
המחירים קבועים ללא הצמדה, בתוקף עד 30.5.75
משהב
חברה לשכון בנין ופתוח בע"מ
תל-אביב, רח' לילנבלום 27, טל. 58144
ירושלים, רח הגידם 1, טל. 224181
חיפה, רח ארלוזורוב 3, טל. 668049

פולקסווגן ברזיליה

סטיישן מסחרי
49,285 ל"י
דלק 83 אוקטן - עוד סיבה מדוע
הברזיליה 75' היא הקניה ההגיונית
והחסכונית ביותר היום יותר מתמיד!
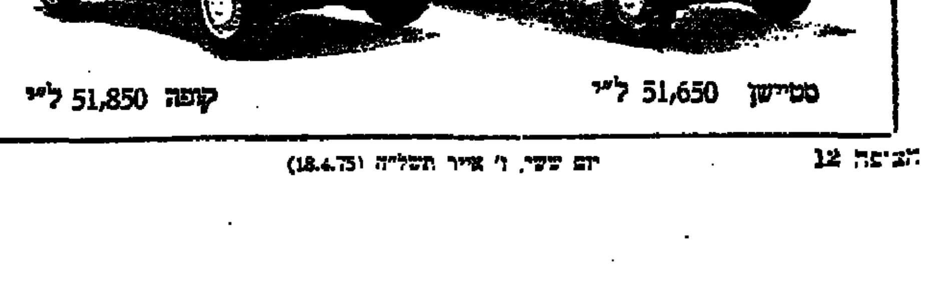
סטיישן 51,650 ל"י
קופה 51,850 ל"י